

Knihovna FF MU Brno

2 5 7 9 6 0 1 1 1 1

14) dar

**ZEJDOVY PŘÍPRAVY
K LATINSKÝM A ŘECKÝM KLASSIKŮM**

**PŘÍPRAVY
K CAESAROVÝM
PAMĚTEM O VÁLCE GALSKÉ**

knihy: I.
VI. (1-44)

SESTAVIL JAROMÍR ZEJDA a JOSEF BRADÁČ

V PRAZE 1921-1931

ČESKÉ LIDOVÉ KNIHKUPECTVÍ a ANTIKVARIÁT
(JOSEF SPRINGER) v PRAZE I.
FILIÁLKA: KR. VINOHRADY

PROF. JOSEF BRADÁČ,

Přípravy
k
Caesarovým „Pamětem o válce gallské“.

Kniha první.

Kap. I.

Obsah: Stručný zeměpisný nástin Gallie za časů Caesarových.

- 1 **Gallia**, *ae, f.*, Gallie, souborný název zemí, obydlených Gally, prostírajících se od Rýna až po Pyreneje, jakož i horní Italie; celé území dělilo se takto:
- I. **Gallia citerior** nebo **Cisalpina** nebo **togāta**, Gallie Přední nebo Předalpská;
  - II. **Gallia Trānsalpina** nebo **ulterior**, později zvaná podle města Narbonu **Gallia Narbōnensis**, nebo zkratka **prōvincia** zvaná, (u Caesara též *prōvincia nostra, prōvincia ulterior*), Gallie Zadní;
  - III. **Gallia** (ve vlastním smyslu), ostatní Gallie mezi Rýnem a Pyrenejemi, jež se dělila v tyto části:
    - α) **Aquitānia**, jihozápadní část Gallie, krajina mezi Pyrenejemi, Okeanem, řekou Garumnou (Garonne) a Cevennami;
    - β) **Gallia Belgica**, (*Belgium*), severovýchodní část Gallie, území mezi Sequanou (Seine), Matronou (Marne) a Rýnem;
    - γ) **Gallia** v nejužším smyslu, též **Gallia Celtica**, později **Gallia Lugdūnēnsis** zvaná, krajina mezi Garumnou, Sequanou, Okeanem a Alpami.

Gallia (ve vlastním smyslu) byla do časů Caesarových neodvislá. Caesar postupnými výboji připojil ji jako provincii k říši římské. V protivě ke **Gallii Přední** zove ji též **Gallia Trānsalpina** nebo **Gallia ulterior**, (podobně jako Gallii zde na 2. místě uvedenou či „provincii“).

- 2 **Gallia citerior** či **Cisalpina**, Gallie Přední, Předalpská, dnešní severní Italie, území prostírající se mezi Alpami a Apenninem až po říčku Rubiko. Keltští či gallští obyvatelé tohoto území, jejichž předkové porazili římské vojsko nad Allí — (říčce to v Latiu, vlévající se, 20 km. sev. nad Římem do Tiberu) — 18. června r. 390 př. Kr. — (kterýžto nešťastný

UNIVERSITY
FACULTY OF PHILOLOGY
CLASSICAL INSTITUTE

FILOZOFICKÁ FAKULTA MASARYKOVY UNIVERZITY
ÚSTAV KLASICKÝCH STUDIÍ
Katedra pro klasickou filologii

den zván odtud dies Alliēnsis) — a potom vypálili Řím, byli krátce před druhou punskou válkou (kol r. 222 př. Kr.) od Římanů podrobeni. Po vítězství Římanů nad Puny (a Hannibalem) stalo se toto území r. 191 př. Kr. římskou provincií: *Gallia Cisalpina*. Vedle Keltů byli zde usázení kměňové rhaetští a ligurští. Tato Gallie Předalpská rozdělena byla řekou Pádem na Gallii Předpádskou (po pravém břehu) a Zápádskou (po levém břehu) (*Gallia Cispadana*, *Trānspadāna*). Římané říkají jí také *Gallia togāta*, protože se tamní obyvatelé naučili nositi togu. — Římané zakládali zde vojenské pevnosti (Placentia, Cremōna, Aquileia) a kolonisovali latinským obyvatelstvem (rolníky a obchodníky) v takovém množství, že původní obyvatelstvo bylo brzy zlatinisováno. Souditi tak dlužno odtud, že se v 1. století př. Kr. narodilo v severní Itálii několik mužů vynikajících v literatuře, na př. životopisec *Cornēlius Nepos*, básník *Pūblius Vergilius Marō* (v Andech u Mantovy) dějepisec *Titus Līvius* (v Pataviu). — V době, kdy Caesar přišel do provincie, bylo horské obyvatelstvo Alp ještě neodvislé, takže spojení s provincií Zaalpskou bylo možné buď po moři nebo při pobřeží. Caesar zmocnil se přechodu přes Mont Genève; pokus zmocnit se přechodu přes Sv. Bernard (r. 57/56 př. Kr.) ztroskotal. Horské krajiny alpské podrobeny teprve za Augusta. — Města v Gallii Předalpské: Augusta Taurinōrum = Turin; Augusta Praetōria = Aosta; Mediōlanum = Milán; Cremōna; Verōna; Mutina = Modena; Bonōnia = Bologna; Ravenna a j.

3 *Gallia Trānsalpina* či *ulterior*, Gallie Zadní, později zvaná *Gallia Narbōnensis* podle města Narbony (dnešní Narbonne), nebo prostě zvaná „provincie“, dnešní *Provence*, krajina v dnešní jihovýchodní Francii, ohraničená mořem Středozemním, Cevennami, horní Rhōnou a jezerem Ženevským. Po dvojím zakročení vojenském r. 154 př. Kr. a 125 př. Kr. zmocnili se Římané v letech 123—118 př. Kr. celého území a založili tu několik kvetoucích měst. Toto území stalo se tedy r. 118 př. Kr. římskou provincií. Při pobřeží bylo kvetoucí obchodní město Massilia (dnešní Marseille). Římané jmenovali ji také „*Braccāta*“ (= kalhotová), protože tuzemci, jako Gallové vůbec, nosili kalhoty, zvané „*braccae*“. Ostatní Gallie Zaalpská stula „*Comāta*“, protože Gallové nosili dlouhé vlasy; (ἡ κόμη, *coma*, vlas).

4 *Gallī, ōrum*, m. = *Celtae, ārum*, m., Gallové (Keltové), skupina kmenů čeledi indoevropské. Oba názvy znamenají jeden a týž národ. V širším slova smyslu jest to souborný název všech kmenů galských, usedlých v starověku v Gallii, v již. Německu při Rýnu, v sev. Itálii a Británii. V užším slova smyslu jest *Gallī* souborný název kmenů usedlých v území dnešní Francie (v Gallii ve vlastním smyslu).

5 *Aquitānī, ōrum*, m., Akvitanové, kmen galský, obyvatelé Akvitanie, jihozápadní části Gallie, v krajině mezi Pyrenejemi, Okeanem, řekou Garunnou a Cevennami. Podle svědectví slavného geografa řeckého Strabona (žil asi v 1. 65 př. Kr. — 27 po Kr.) byli Akvitanové od Gallů a Belgů zcela rozdílni nejen jazykem, ale i postavou, podobajíce se postavou více Iberům — (nejstaršímu to obyvatelstvu Akvitanie, jež bylo od Gallů dílem vytlačeno, dílem se s nimi smísilo) — než Gallům. Legát Caesarův *Pūblius Licinius Crassus* podrobil r. 57 Akvitanii římskému panství, a obyvatelstvo přijalo znenáhla jazyk a obyčje latinské.

6 *Belgae, ārum*, m., Belgové, obyvatelé Belgia, sev.-vých. části Gallie. Byli silně pomíšeni s Germány přes Rýn příšlymi. Byli velmi bojovní. Sídla jejich sahala od moře na východ k řece Mose, odtud k ústí Mosely do Rýna; vých. a sev. hranicí byl Rýn, jižní hranicí byly řeky Seine a Marne. Slynuli svou vytrvalostí a statečností. Caesar válčil s nimi po 7 let od r. 57, než je podrobil. Od ostatních Gallů lišili se jen svým nářečím, shodujíce se s nimi úplně ve způsobu života, mravech a náboženství. Názvy některých kmenů: *Bellovacī, Suessiōnēs, Rēmī, Atrebatēs, Morinī, Menapiī, Eburōnēs*. Jména těchto kmenů zachována jsou většinou ve dnešních jmenech měst belg. a franc.; srovnej: *Remi—Remeš, Ambiani—Amiens, Atrebatēs—Artois, Viromandui—Vermandois, Tungri—Tongern* a. j. Nejmocnější z nich byli *Bellovacī* mezi Sekvanou, Isarou (Oise) a Samarou (Somme), v krajině kolem dnešního Beauvais. Caesar podrobil je r. 57 př. Kr.

7. *Sēquānī, ōrum*, m., Sekvanové, galský kmen, bydlící západně od pohoří Jury mezi Ararem, Rhodanem a Jurou. Od Helvetiů dělilo je pohoří Jura. Hlavním městem bylo *Vesontio* (dnešní Bésançon) na řece Dubis. Sekvanové byli soupeři Haeduů.

8. *Helvētīī, ōrum*, m., Helvetiové, mocný kmen keltský, usedlý původně v krajině mezi Rýnem, Mohanem a Černým Lešem, za dob Caesarových sídlící v dnešním severním Švýcarsku mezi pohořím Jurou, jezerem Ženevským (*lacus Lēmānus*), Rýnem až k jezeru Bodamskému (*lacus Brigantīnus*) čili v území asi nynějšího Švýcarska. Příčinou vystěhování Helvetiů do těchto končin byly nejspíše útoky Germánů se strany severní, jimiž původní otčina Helvetiů tak zpustla, že ještě geograf *Ptolemaios* (jenž žil ve 2. století po Kr.), nazývá ji Helvetskou poušť. Nové území své rozdělili Helvetiové na 4 župy čili kraje; z nich uvádí Caesar dvě; *pagus Tigurīnus, pagus Verbigēnus*. Po prvé setkali se Helvetiové s Římany r. 107 př. Kr. Tehdy účastnili se helvetští kmenové *Tigurini* a *Toxygeni* tažení Cimbrů, kteří způsobili Římanům porážku. Snad již tehdy pomýšleli nepokojní Helvetiové zůstatí v Gallii. K nové výpravě do Gallie měl je asi r. 60 př. Kr. náčelník *Orgetorix*. Ač původce výpravy *Orgetorix* zemřel, vydali se Helvetiové r. 58 př. Kr., spálivše napřed svých 12 měst a na 400 dědin, s movitým majetkem a rodinami na dobrodružnou pout. Společně s nimi hnuli se *Raurakové, Tulingové, Latobrigové* a část *Bojů*. Protože jim Caesar zabránil v cestě přes Rhodan a územím *Allobrogů*, vtrhli Helvetiové územím *Sekvanů* do území *Haeduů*. Ale i zde udeřil Caesar na ně a porazil je u města *Bibrakte* (mezi *Ararem* a *Ligereim* na hoře *Mont Beuvray* blíže dnešního *Autunu* v departementu *Saône-et-Loira*) a přinutil k návratu do dřívější vlasti. Toliko *Bojové* na žádost *Haeduů* směli zůstatí v území *Haeduů*. Od té doby bylo počítáno území *Helvetiů* k říši římské.

9. *Germānī, ōrum*, m., *Germánové*, indoevropský národ, bydlící ve střední Evropě mezi Rýnem, Dunajem, Vislou a Severním mořem v krajině zvané ve starověku *Germānia*. Názvem *Germānī* označuje Caesar buď Germány vůbec nebo jednotlivé kmeny germánské. Z germánských kmenů dlužno uvéstí tyto: *Marcomānī, Nemetēs, Sedusiī, Teutōnī, Triboci, Ubiī, Usipetēs, Vangionēs*, zejména pak *Suēvi* či *Suēbī*.

10 Gallia (ve vlastním smyslu); viz Gallia III.

omnis, e, 1. (číselně:) všechno, všecek; omnes, všichni (t. j. každý); omnia, vše, všechno; (v sg. klade se omnis, e při jménech věcných); 2. (kvalitativně:) všeliký, všeho druhu; 3. (kvantitativně:) všecek, celý.

Gallia omnis, Gallie veškerá, celá; (míněna jest země tehdy ještě nedobytá mezi Rýnem, Alpami a Oceánem).

dīvidō, ere, sī, sum, 1. odděluji, odlučuji, dělím; 2. rozdělují, dělím; *divisa est*, jest rozdělena, dělí se.

ūnus—alius—tertius, jeden—druhý—třetí. (116.)

15 quārum ūna pars, z nichž jedna část; quārum (gen. part.).

Belgae, Aquitānī, Celtae, Gallī; viz nahore!

in-colō, ere, uī, cultum, (aliquid), bydleti (někde, v něčem); ūnam—aliam—tertiam partem incolere, bydleti v jedné—druhé—třetí části.

quī, (rozved:) ū, quī; (přelož:) ty (kmeny), které.

ipsōrum linguā—nostrā, (abl. limit.), jazykem svým—naším.

0 dif-ferō, ferre, distulī, dilātum, odchylovati se, lišiti se; inter se dif-ferunt, vespolek se liší. — Vespolek bývá vyjadřována výrazem předložkovým (inter s akkusat.); (216., 516.).

institūtum, ī, n., zřízení, zvyk, obyčej, linguā, institūtis, lēgibus, spojení *asyndetické* t. j. bez spojky; v češtině připoj poslední člen spojkou „a“. — Jednotlivé členy větné, které mají stejnou platnost, bývají buď všechny spojeny spojkou *et* (*polysyndeton*, spojení *polysyndetické*), nebo jsou spojeny beze spojky (*asyndeton*, spojení *asyndetické*). Někdy se poslední člen při spojení *asyndetickým* připojuje spojkou — *que*.

Gallōs ... ab Aquitānīs ... ā Belgīs = Galliam ... ab Aquitāniā ... ā Belgiō, Gallii ... od Aquitanie ... od Belgie (Gallie belgické). — U Caesara bývá často položeno jméno národa místo jména země; (metonymie). (Viz č. 122., 124., 183., 318., 445., 490., 571., 620., 823. a. j.)

dīvidit, (13); jsou-li předměty jména věcná, řídí se přísudek, společný několika předmětům, v čísle (rodě, osobě) podmětem, u něhož stojí nejbliže.

Garumna, ae, f., Garumna, (nyní Garonne), řeka pramenící se v Pyrenejích. Vlévá se do Atlantického oceánu. Ve starověku dělila Garumna částí svého toku Akvitánii od Gallie keltické. — 25

Mātrōna, ae, f., Matrona, (nyní Marne), řeka pramenící se v starověkém území Lingonů. Ústí do Sekvany (Seine). Ve starověku dělila svým tokem Belgium od Gallie keltické.

Sēquāna, ae, f., Sekvana, (nyní Seine, čti SÉN), řeka pramenící se v území starověkých Lingonů. Ve starověku dělila částí svého toku Belgium od Gallie keltické.

fortissimī hōrum omnium (gen. part. při superlat.), nejstatečnější z těchto všech.

Belgae (6.) (75.)

propterea, quod, proto, že ... — 30

Sestav: propterea, quod ... 1. ab sunt, 2. (minimě)-que ... comment atque ... important ... 3. (proximí)-que sunt. — Pro neobyčejnou statečnost Belgů uvádějí se tři důvody. Spojení vět jest polysyndetické (viz č. 22.); v češtině klademe spojkou „a“ jen mezi předposlední a poslední člen, (zde před: *proximí*).

cultus, ūs, m.; [colere] pěstování, vzdělávání (půdy); (metaf.) pěstění, vzdělávání, zušlechťení (ducha, těla, života); úprava života, (jemný) způsob života.

hūmānitās, ātis, [homo], povaha lidská, lidskost, lidství; (vyšší, jemnější) vzdělanost, vzdělání.

prōvincia, ae, f., provincie; zde = Gallia Narbōnensis; viz č. 1. Gallia II.

longissimē absūm ab aliquā rē, jsem vzdálen nejvíce něčemu. — (V provincii vládí jemnější mrav a vzdělání již dávno před tím.) — (264., 526.)

35 mercātor, ōris, m., kupec.

minimē saepe, velmi zřídka, málokdy; (= rarissimē); (náleží k oběma slovesům, *commeant* i *important*). — (486.)

com-meāre ad aliquem, přicházeti, docházeti; přicházeti k někomu a zase odcházeti; stýkali se s někým.

im-portāre, přivážeti, dovážeti.

per-tinēo, ēre, uī, [tenēre], dosahovati; (ad aliquem), týkati se někoho, vztahovati se na někoho; mítí vliv, působiti na někoho, na něco. (78., 155., 349., 783.)

40 animus, (o více osobách: animi), klade se v latině, aby se určitěji vytkla duševní stránka osoby, již se děj především dotýká; do češtiny překládáme v takovýchto případech výraz *animus*: a) zájmemem, b) jmenem osobním, c) výrazy: *člověk, lidé; animum excolere* = vzdělávati se; *animos militum confirmare*, povzbuditi vojny; *totius Galliae animi ā mē avertuntur* = celá Gallie se ode mne odvrací.

ef-fēmināre, [fēmina], činiti zženstlým, choulostivým; *effeminare animos*, činiti mysl choulostivou; *ad effeminandos animos (eorum) pertinere*, mítí vliv na zchoulostivění mysli; činiti mysl choulostivou; činiti lidi choulostivými.

ea, (neutr. plur.), (přelož:) věci, zboží. *proximus sum alicuī*, jsem nejbližší někomu; jsem nejbližším sousedem někoho. (168.)

Germānī, quī trāns Rhēnum incolunt = Germānī Trānsrhēnānī. Germānī, bydlící za Rýnem, Zarýnští.

Rhēnus, ī, m., řeka Rýn (něm. Rhein, 40 fr. Rhin); pramení se ve švýcarském kantoně Grisonském z několika horských pramenů, z nichž Přední Rýn vzniká v sev.-vých. části skupiny sv. Gotharda jako výtok malého jezírka Toma na svahu hory Bađu ve výši 2344 m n. m. Ve starověku dělil Rýn Gallii od Germanie.

quibuscum, s kterými; s nimiž.

continenter, [con-tinēre], nepřetržitě, neustále.

bellum gerō (gerere, gessī, gestum) cum aliquō, válku vedu s někým.

Pamatuj!

bellum inferre alicuī, zdvihnouti válku, vypraviti se do pole, do války proti někomu; (675.);

bellum ducere, válku protahovati;

bellum conficere, válku dokončiti;

bellō persequi aliquem, stíhati válkou někoho, válčiti s někým; (712.);

fortūnam bellī temptare, zkusiti válečné štěstí; (778.);

bellum parare alicuī, strojiti se k válce proti někomu;

bellum facere (alicuī), způsobiti válku; dáti podnět k válce; počíti, zdvihnouti válku proti někomu;

bellum administrare, řídití válku (jako vrchní velitel); (919.) (55.).

quā dē causā, z kteréžto příčiny, 49 pročez; (zde:) quā de causā = et eā dē causā, a z té příčiny; a proto; quā jest zde *relativum copulativum*, spojovací. — Vztažné zájmeno quī, quae, quod bývá položeno často v čelo hlavní věty, aby ji úže spojilo s větou předcházející; takovoto vztažné zájmeno sluje spojovací, *relativum copulativum* Spojovací relativum lze rozvésti: 1. quī = et is; 2. quī = is autem; 3. quī = is enim; 4. quī = is igitur. Do češtiny pře-

kládáme relativum spojovací obyčejně ukazovacím zájmenem s některou souřadnou spojkou.

50 **quoque, také, též;** (*quoque* se klade vždy za slovo, na němž je důraz, *etiam* klade se obyčejně před slovem, na němž je důraz).

reliqui, ae, a, ostatní, zbývající; (*reliqui* klade se při počítání, zejména při číslovkách a značí „zbytek“; *ceteri* = *ostatní, (jiní)*), klade se v porovnání; při slovesech *excellere, praestare* a pod. klade se vždy *ceteri* nebo *alii*, při číselném výrazu vždy *reliqui*, na př. *reliqui sex.* (277., 656.)

prae-cēdō, ere, cessi, cessum, (aliquem aliquā rē), předcházeti; předstihnouti, předčítí (někoho něčím); (*praestare alicui aliquā rē; superare aliquem aliquā rē; antecedere*).

Gallōs = Celtās (ve vlastním smyslu). *Smysl:* Jako Belgové jsou nejudatnější ze všech obyvatelů Gallie (ve vlastním smyslu), tak jsou Helvetiové nejudatnější ze všech obyvatelů Gallie Keltické; viz 3. kap.: *nōn esse dubium, quin totius Galliae plurimum Helvetii possent.*

ferē, (při měření počtu, času, vlastnosti a pod.): asi, skoro, téměř.

55 **con-tendō, ere, tendi, tentum, napínati; měřiti se, pouštětí se v zápas, bojovatí, zápasiti: proeliō contendere cum aliquō, pūtku, boj podstupovati, sváděti s někým.**

Pamatuj!
proelium committere = boj, bitvu sváděti;
proeliō dīmicāre = bojem se utkati;
proeliō interesse = boje se účastniti;
proeliō decertāre = bitvou rozhodovati; rozhodnou bitvu svéstí;
proelium restituere = boj obnoviti;
proelium redintegrāre = bitvu obnoviti; znovu počítí;
proellō excēdere = opustiti bojiště;

proeliō conteditur = boj se strhne;
bellō contendere = válčiti.

cōtidiānus, 3., [cōtidiē = každodenně; 56 quotitei + die], každodenní; (zde přelož příslovcem: denně). (861).

cum—aut prōhibent—aut gerunt, věta časová, uvedená spojkou cum zv. coincidens; cum = tím, když; tím, že; často se také taková věta časová překládá přechodníkem; (zde) tím že odrazejí — vedou = odrazejíce — vedouce. — (Kor. 393. 4; Hrb. 439, b.)

prō-hibeō, ēre, uī, itum, [habēre], zdržovati, odvracetí, odrážeti; (aliquem aliquā rē, abl. separ., někoho od něčeho). (333., 453., 517., 560., 605., 849.)

fīnis, is, m., mez, hranice; ohraničené místo, krajina; (plur.) finēs, ium, území. (626.) (69., 102. a j.)

ipsi v protivě k eōs; netřeba překládati. — Caesar hned na počátku vytyká zdatnost a válečnost Belgů, Germánů a Helvetiů, protože se právě s těmito třemi kmeny utkal v boji hned s počátku r. 58 a 57 př. Kr.

eōrum (gen. part.) = omnium Galliae populōrum; (jméno národa místo země; viz č. 23.); eōrum ūna pars = jedna část její (t. j. Gallie).

ob-tineō, ēre, uī, tentum, [tenēre], držeti, v držení mítí; (zde = incolere). — (184., 206., 394.)

quam (akus. předm.) Gallōs obtinēre (acc. c. inf.) dictum est, kterou že Gallové mají v držení, bylo pověděno; kterou, jak bylo pověděno, mají Gallové v držení; ve které, jak bylo řečeno, Gallové jsou usazeni. — (Kor. 329.)

initium capiō, ere, cēpī, captum, ab aliquā rē, počínati něčím, u něčeho.

Rhōdānus, ī, m., Rhodanus, dnešní 65 Rhōne (čti: rón), řeka pramenící se v Alpách Bernských, protéká jezerem Ženevským, u Lyonu (Lugdunum) přijímá svou největší pobočku Saōnu (ve starověku Arar); vlévá se do

moře Středozevního. — Caesar přijímá tok řeky obráceně; praví, že jezero Ženevské, lacus Lēmannus, vtéká do Rhodanu. Za Caesara Rhodanus odděloval provincii (území Allobrogů) od Helvetiů a Segusiavů.

con-tineō, ēre, uī, [tenēre], omezovati, ohraničovati; continētur = jest omezen(a), ohraničen(a). — (114.)

Garumnā, Ōceanō, finibus, (22.).

Ōceanus, ī, m., Okeán (Atlantický); byl ve starověku sev.-záp. a záp. hraničí Gallie.

fīnēs, (59.).

70 **at-tingō, ere, tigī, [tangere], dotýkati se (něčeho), hraničiti (s něčím); (aliquid; flūmen Rhēnum, akus. předmětný).**

ab Sēquanīs et Helvetiīs, se strany, na straně Sekvanů (čti: Sékvanů) a Helvetiů = na té straně, kde bydlí Sekvané a Helvetiové.

vergō, ere, obracetí se, kloniti se, chýliti se; táhnouti se, prostíratí se.

septentrionēs, um, m., sedmihvězdi Malého a Velkého Vozu; sever. — [septem; terere.]

capit — continētur — vergit, (22.).

75 **Belgae = Belgium, Gallia Belgica; (1.—III.).**

orior, orīrī, ortus sum, ab aliquā rē, počínati, začínati od (něčeho), na (něčem); (srv. č. 64.)

extrēmus, 3., (ex, exter, exterior), nej-krajnější, nejzazší, nejvzdálenější; extrēmī fīnēs Galliae (Celticae), nejzazší končiny Gallie. — (346.)

per-tinēre ad aliquid, sahati, táhnouti se k něčemu. (89.)

inferior, ius, [inferus], nižší, níže položený; inferior pars flūminis, dolní tok řeky.

spectāre, dívati se, pohlížeti; směřovati, 80 býti obrácen;

septentrionem; toto podst. jm. se klade obyčejně v plur.; (73.).

oriēns sōl, (sōl, sōlis, m.), (vycházející slunce), východ. — Přivlastkové participium ve spojení se svým jménem mívá někdy význam odtažitého jména podstatného; oriēns sōl = východ (slunce); occidēns sōl = západ (slunce); bellum mōtum = zdvižení války; a. Chr. n.; p. Chr. n.; ab urbe conditā = od založení města.

Aquitānia, (5.); Garumna, (25.).

Pyrenaei, ōrum, (montēs), m.; Pyreneje, horstvo na hranicích mezi starověkou Gallií (dnešní Francií) a Hispanií (dnešním Španělskem); táhne se směrem v.-j.-vých. od zálivu Viscayského (mare Cantabricum) k Středozevnímu moři; délka horstva jest 435 km.

Hispania, ae, f., Hispanie, starověký 85 název poloostrova Pyrenejského, dnešní Španělsko a Portugalsko.

spectat (80.) inter ... = spectat in eam partem, quae est inter ...

occāsus, ūs, m., [cadere, occidere], západ; occāsus sōlis = occidēns sōl (82.); inter occāsum sōlis et septentrionēs = na severozápad.

oriuntur — pertinent — spectant (22.)

Válka s Helvety.

Obsah.

- Kap. 2.—3.** — Helvetiové chystají vystěhovat se ze svého území na radu Orgetoriga, bohatého šlechtice helvetského, jenž toužil po královské důstojnosti. Přípravy k stěhování. Orgetorix vyslancem k sousedním obcím.
- Kap. 4.** — Záměr Orgetorigův zmocnit se nadvlády nad Helvety vyrazen. Orgetorix pohnán k soudu, ale pomocí otroků, chráněnců a dlužníků vyhne se zodpovídání. Náhla smrt Orgetorigova.
- Kap. 5.—8.** — Helvetiové pokusí se provést úmysl svůj, vystěhovat se ze svého území. Cesty, kterými se mohli ubírali. Zvolí cestu provincií. Caesar odtáhne rychle od Říma a zabrání jim v tom.
- Kap. 9.** — Helvetiové pokusí se o cestu Sekvanskem.
- Kap. 10.** — Caesar rychle odejde do Galie Předalpské, vrátí se odtud s 5 legiemi a přijde do území Segusíavů.
- Kap. 11.—12.** — Helvetiové projdou Sekvanskem a dorazí až do území Haeduů. Tito a rovněž Allobrogové žádají pomoci na Caesarovi; Caesar udeří na čtvrtinu Helvetiů, která dosud nepřešla přes řeku Arar, a porazí ji.
- Kap. 13.—14.** — Caesar dá vystavět most přes řeku Arar. Vyslanci Helvetiů, v čele Diviko, vyjednávají s Caesarem a slibují, že tam se uchýlí a tam budou pobývat, kde Caesar ustanoví. Caesar žádá na nich rukojmí. Vyslanci odeprou dáti rukojmí a odejdou.
- Kap. 15.** — Helvetiové táhnou dále územím Haeduů. Caesar jich následuje.
- Kap. 16.—20.** — Haeduové nedodávají Caesarovi pravidelně špiže. Zrádné jednání Dumnoriga Haedujského, jež vyzradí Liskus. Caesar odpustí Dumnorigovi na prosby bratra jeho Diviciaka.
- Kap. 21.—22.** — Caesar ve vzdálenosti 8000 kroků od Helvetiů. Titus Labienus s 2 legiemi zleze horu a čeká na hřebenu hory. Publius Konsidius vyslán ku předu s oddílem výzvědným. Omylení pokládá P. Konsidius Labiena s legiemi za nepřátele. Tím útok Caesarův na Helvety se oddálí. Caesar táhne za Helvety a položí se táborem ve vzdálenosti 3000 kroků.
- Kap. 23.—26.** — Caesar odejde do Bibrakta pro špiži. Helvetiové myslíce, že Římané ze strachu se vzdalují, pronásledují vojiny Caesarovy na zadním šiku. Srážka Caesara s Helvety. Porážka Helvetiů.
- Kap. 27.—28.** — Helvetiové se vzdají. Helvetiům poručeno vrátit se zpět do svého území. Bojům dovolil Caesar usadit se v území Haeduů.
- Kap. 29.** — Počet Helvetiů před výpravou a při návratu.

- longē, (zesiluje superlativ), daleko.
- 90 nōbilis, e, [gno—bilis, i—gno—bilis],
1. patrný, znatelný; 2. známý, proslulý, slavný; 3. urozený, vznešený. (dīs, dītis); superl. dītissimus = dīvissimus, nejbohatší; dīves, itis, abl. sg. dīvite, gen. pl. dīvitum, bohatý.
- Orgetorix, īgis, m., Orgetorix,** nejmocnější šlechtic helvetský, který navrhl Helvetiům, aby se vystěhovali; sám ve spolku se zetěm Dumnorigem a s Kastikem chtěl dosíci nadvlády ve své obci; byv prozrazen skončil život asi samovraždou.
- M(arcō) Messālā M(arcō) Pīsōne cōnsulibus,** za konsulátu Marka Messaly a Marka Pisona; (abl. čas.); byl to rok 693 od založení města (ab urbe condita) či 61 př. Kr.; Římané označovali letopočet jmény konsulů příslušného roku; jména konsulů byla kladena vedle sebe bez spojky et (asyndeticky); úřední titul byl v této vazbě zkracován cos., později coss. (= cōnsulibus). — (365.) — (Čti: Messály, Písóna.)
- 94 **M(arcus) Valērius Messāla a M(arcus) Pūpius Pīsō,** konsulové r. 61 př. Kr.
- 95 **rēgnum, ī, n.,** královská moc, královská důstojnost, trůn. — (219.)
- in—dūcō, ere, dūxī, ductum,** uvést, zavést, svěsti; cupiditāte rēgnī (gen. obiect.) inductus, sveden touhou = z touhy po královské důstojnosti; cupiditāte (abl. příc.), (Koř. 280, 2; Hrb. 373, b.). — Příčina vnitřní nebo vnější bývá v latině často vyjádřena vhodným participiem perf. passiv. s ablativem substantiva. Do češtiny se překládá tento výraz buď přičestlím trpným s instrumentálem nebo pádem předložkovým; aetāte affectus, věkem vysilen, sešlý; plūri-
- mīs beneficīus affectus, zahrnut dobrodiními; caritāte patriae ductus, z lásky k vlasti, a j. — (149., 506., 616.)
- coniūratiō, ōnis, f., [con—iūrāre],** spiknutí, vzpoura; tajný spolek; coniūratiōnem facere, uzavřít tajný spolek.
- nōbilitās, ātis, f.,** 1. proslulost; 2. šlechtictví, urozenost; 3. šlechta, šlechticové, (= nōbilēs); (abstractum pro concreto).
- cīvitās, ātis, f., [cīvis],** 1. občanství, občanské právo; 2. občanstvo, občané; 3. obec, stát. — (abstr. pro concr.) — (254.)
- per—suādeō, ēre, suāsī, suāsum, alicuī** 10
ut ... , přemluvit někoho, aby ... ; (persuādēre alicuī s vazbou acc. c. inf., přesvědčiti někoho, že ...). (111., 495.)
- ex—eō, īre, ū, itum,** vyjít, vystěhovat se. — Cīvitātī persuāsīt, ut (cīvitās) exirent; exirent vztahuje se podle smyslu k podmětu cīvitās = cīvēs. Přisudek neřídí se někdy v čísle neb rodě tvarem jména podmětového, nýbrž jeho významem a obsahem; tuto vazbu zoveme constructio ad sensum, vazba podle smyslu. (826.)
- dē finibus,** z území. (59.)
- cōpia, ae, f.,** zásoba, hojnost; plur.: 1. zásoby; 2. zástupy vojenské, branný lid; cum omnibus cōpīs, se všemi zástupy; (míněny jsou všechny osoby, ženy i děti, i všechen majetek). — (165., 209., 576., 641., 687., 899.)
- Sestavi!** (ze slovesa persuāsīt jest odvoditi nějaké verbum dicendi, na němž závisí následující neřímá řeč;) [dixit] || potiri esse pe. acile || cum praestarent. — Nezavisl. dixit: perfacile est potiri im. 3, cum praestētis. — Cum praestarent jest důvodová věta závislá 2. stupně; kon-

junktiv jest v ní položen podle pravidla o souslednosti časů; jest v ní konjunktiv impf., protože řídící sloveso (*persuāsīt* nebo *dixīt*) jest ve vedlejší čas. Přelož: protože, ježto vynikají.

per-facilis, e, velmi snadný, přesnadný.

15 **potiri perfacile esse**, (*acc. c. inf.*), že zmocniti se jest velmi snadné.

potior, iri, itus sum, aliquā rē, zmocniti se něčeho, dobytí něčeho; (znamená-li *potiri* = *stati se panem*, poji se též s genitivem; vždy se říká *rerum potiri* = zmocniti se svrchované moci, vlády. — (Pamatuj slovesa pojící se s ablat.: *utor, fruor, fungor, potior, vescor aliquā rē*; *abl. instr.*, viz Koř. 278. Hrb. 371.)

imperium totius Galliae (*gen. obiect.*), vláda nad celou Gallií. (205.) (287.)

cum (*causale, přičinné*, s konjunkt. podle sousled. časů), poněvadž, protože, ježto.

prae-stō, āre, stitī, stitum, alicuī aliquā rē, předčím někoho něčím, vynikám nad někoho něčím.

10 **virtūs, ūtis, f.**, [*vir*], mužnost (= souhrn vlastností pravého muže); mužná zdatnost; zmužilost, statečnost, udatnost.

id tibi persuādeō, k tomu tě přemlouvám; o tom tě přesvědčuji; *id* = *acc. vnitř. předm.* — V platnosti akusativu vnitř. předm. kladou se zájmena rodu střed. a zájmenná příd. jména v rodě středním u některých sloves, která jindy mají jinou vazbu; Hrb. 315, c; Koř. 227, b; *hāc rē gaudeo, laetor*; *hōc (acc.) gaudeo, laetor* = z tohoto se raduji; *eā rē gloriōr*; *id gloriōr* = tím se honosím; *dē illā rē dubitō*; *illud dubitō* = o onom pochybuji; *dē hāc rē nōn tacēbo*; *hōc nōn tacēbo* = o tom nebudu mlčeti; *dē hāc rē tibi persuādeō*; *hōc (acc.) tibi persuādeō*, o tom tě přesvědčuji; a j. — (100.)

hōc facilius, quod..., (= *eō facilius, quod.*), tím snáze, protože...; (*hōc, eō, abl. mensurae*). — (335., 920.)

undique, odevšad, na všech stranách, (245.)

con-tineō, ēre, uī, [teneo], omezovati, obkličovati, svíratí, tíšnití. (66.) (845.)

nātūra, ae, f., přirozená povaha, ráz; 115 *nātura loci*, přirozená povaha místa, přirozená poloha.

inā ex parte — alterā ex parte — tertiā (ex parte), s jedné strany — s druhé strany — a se třetí strany; na jedné straně — na druhé straně a na třetí straně. (22.) (14.) (317.)

lātūs, 3., rozsáhlý, široký; *lātissimus* — *altissimus (elativ)*, velmi široký — velmi hluboký.

ager, agrī, m., 1. orná půda; role, pole; 2. venkov; 3. území, kraj; *ager Helvētius* = území Helvetiů; *ā Germānis* = ab *agrō Germānōrum*; (23.); *per agrum Sēquanōrum et Haeduōrum*, územím Sekvanů a Haeduů; Sekvanskem a Haedujskem. — (259., 306., 522., 578., 592.)

lūra, ae, m., *lūra mons*, pohoří Jura, hraniční horstvo mezi Helvety a Sekvany, mezi dnešním Švýcarskem a Francií, mezi Rhodanem a Rýnem.

altus; altissimus, (elativ), velmi vysoký, 120 převysoký.

(mōns) est, horstvo, pohoří se vypíná, se táhne.

inter Sēquanōs et Helvētiōs; (23., 124., 183. a. j.)

(*lacus*) **Lēmannus, ī, m.**, jezero Leman-
ské, nyní Ženevské. — (441.) —
(Franc. název dnešní le lac Léman.)

ab Helvētiīs; (23., 122., 318., 445., a j.)
dīvidere, (13.) 125.

hīs rēbus = *hōc*; *ita* = tím; tak.

fit, ut..., stává se, přihází se, že...; (*ut...*, nevlastní věta výsledná). (Koř. 380, b; Hrb. 434.) — (529.)

et — et, i — i; jak — tak; jednak — jednak.

vagor, arī, ātus sum, toulám se, bloudím, pobíhám; činím nájezdy.

130 **minus lātē, (jest si domysliti)** quam cupiebant.

minus facile, (jest si domysliti) quam sī finēs apertī fuissent.

minus lātē vāgābantur, ne tak daleko se toulali, nájezdy činili; *minus facile poterant*, ne tak snadno mohli.

finitimus, 3., pohraniční, sousední; *finitimī, ōrum, m.*, sousedě.

bellum inferre, (48.) — (675.)

135 **quā (rel. copul.) rē, a tūm; a proto. (49.)**
quā (rel. copul.) ex parte, (a) vzhledem k tomu. (49.)

bellāre, válčiti, bojovati; *bellandī cupidus*, žádostivý válčení, války; bojov-
chtivý; (= *bellicōsus*).

af-ficiō, ere, fecī, sectum, [ad, faciō]; opatřiti (někoho něčím); působiti, do-
jímati; *aliquem dolōre afficere*, ně-
koho zarmoutiti; *magnō dolōre affi-
cior*, velice se rmoutím, trápím.

dolor, ōris, m., bolest, zármutek, žalost,
hoře; *māgnus dolor*, veliká, hluboká
bolest; (*v češtině možno místo kvan-
titativního příd. jména položití kva-
litativní*).

Sestav! (Helvētiū) arbitrābantur autem
|| sē (= Helvētiōs) habēre angustōs
finēs prō multitudine hominum et
prō glōriā bellī atque fortitudinis.

140 **prō, (předl., s abl.)**, 1. (o místě):
před něčím 2. (k ochraně, ve
prospěch): *pro, za, o*; 3. (o po-
stupování): *místo, jako*; 4. (o nů-
hradě a odplatě): *za*; 5. (o způ-
sobu a přiměřenosti): *dle, podle*,
vedle, v poměru k; *prō multitudine
hominum*, podle množství lidí = podle
lidnatosti, na lidnatost.

multitudō [-inis, f.] hominum, množství
lidí, lidnatost, počet obyvatelstva.

autem, (spojka odporovací), však, ale,
pak; (klade se vždy na druhé

místo, nikdy však mezi předl.
a podst. jm., a proto jest zde
na třetím místě). — (Tato
spojka buď značí protivu,
autem = však, ale; nebo vyja-
druje pokračování v my-
šlence a přiřazuje, autem =
pak.)

bellī atque fortitudinis = *bellicae for-
titudinis*; (*hendiadyoin*); (ze dvou
jmen podstatných, spojených spoj-
kou *et, que, ac, atque*, překládáme
někdy jedno adjektivem, vytkajíce
jeho význam přívláskový, na př.
monumenta et litterae = písemné pa-
mátky; *clāmor et concursus* = hlučný
oběh; *cōnsuetudo ac vita*, obvyklé
živobyti; *opera atque artificia* = umě-
lecká díla; *glōria bellī atque fortitū-
dinis* = sláva válečné udatnosti; *ius
ac disciplina* = vojenská zkušenost;
ardor et impetus = prudký útok);
(kn. I., kap. 39, 4; 40 4; 18, 8; 31,
7; 44, 2.).

angustus, 3., úzký, těsný; (zde po-
stavením zdůrazněno, přelož:)
příliš úzký, příliš těsný,

Sestav! finēs (= území), quī patēbant
ducenta quadrāgintā milia passuum
in longitudinem, centum octōgintā
milia passuum in lātitudinem.

pateō, ēre, uī, býti přístupný, volný;
prostíratí se, rozkládatí se. (534.)

longitudō, inis, f., [*longus*], délka; *in
longitudinem*, na délku, zděli.

lātitudō, inis, f., [*lātus*], šířka; *in lā-
titudinem*, na šířku, zšíři.

passus, us, m., [*pandere*], rozkročení;
krok; (*jako míra délková*:) krok,
dvoukrok. — (436.)

passus = 1 m 48 cm = 5 stopám;

pēs (*pedis*) = 30 cm = 1 stopa = 16
palcům;

digitus = 2 cm = 1 palec (zšíři prstu);

mille passūs = 1000 dvoukroků =
1'48 km či okrouhle 1¹/₂ km;

quīnque milia passuum = 1 zeměpisná
míle;

dūcenta quadrāgintā milia passuum = 240.000 dvoukroků = (okrouhle) 300 km; (zde *akkus. míry prostorové*); *centum octōgintā milia passuum* = 180.000 dvoukroků = (okrouhle) 270 km; (zde *akkus. míry prostorové*). — (Caesarovy údaje jsou poněkud zveličeny.)

Poznámka. Pozoruj, kterak Caesar vhodně užívá slovesných časů v této kapitole; v paragr. 1.—3. jsou perfekta o událostech minulých, pak praesenta k vyjádření trvalých poměrů; od paragr. 4. při líčení poměrů panujících u Helvetiů jsou im-

perfekta; fiēbat (trvalým následkem bylo, že...); afficiēbantur (stále a stále obnovující se hol je rmoutil); arbitrabantur (mysleli stále, znova a znova); patēbant (o trvalém stavu). Ve třetí kapitole je už zase perf. constituērunt (z toho všeho povstalo rozhodnutí...). Zradou Orgetorigovou nastane průtah v odchodu. Ale sotva ctižádostlivý Orgetorix byl odstraněn, pokračuje vylíčení plánu v páté kapitole rychle ku předu a jest podáno za účelem živosti historickými praesenty cōnantur, incendunt, combūrunt, iubent, persuadent, adsciscunt.

Kap. 3.

ad-dūcō, ere, dūxī, ductum, 1. přiváděti, dováděti; 2. naváděti, pohnouti; *addūcor*, dávám se pohnouti; *adductus*, (jsa, byv) přiveden, pohnut, sveden; *hīs rēbus adductī*, těmito poměry, důvody davše se pohnouti, svěsti; pro tyto poměry, z těchto důvodů. — (213., 506., 616.) (96.)

auctōritās, ātis, f. vážnost, vliv, váha, moc.

per-moveō, ēre, movī mōtum, pohnouti, dojmouti, překonati; *auctōritāte permōtī*, vážností jsouce dojata, překonání; (pro vážnost; vzhledem k vážnosti). — (96.)

cōn-stituō, ere, uī, ūtum, [statuō], 1. stanovití, ustanovití; 2. ustanovití se (na něčem), umínití si. (457.)

cōn-stituunt comparāre ... coēmere ... facere ... cōnfirmāre, spojení a syndetické. (22.)

com-parāre, pripravovati, opatřiti.

per-tinēre, (39. 78.)

proficiscor, ī, fectus sum, [prō-ficiō], 1. vydatí se na cestu, odcházeti, vypravití se; vytáhnouti, podniknouti výpravu; 2. jítí, ubíratí se, táhnouti.

ea, quae ad proficiscendum pertinent, věci, které se vztahují, se hodí k tažení; věci potřebné na cestu; *pertinentent, coniunct. subiect.*; *minēny jsou takové potřebné věci, jichž bylo třeba podle miněny podmětu věty hlavní, podle miněny Helvetiů.*

iū-mentum, ī, n., [iug-mentum, iugum, jho], dobytek; tažné dobytče, soumar.

carrus, ī, m., vůz (dopravní, čtyřkolý).

quam māximum numerum (doplň si: 160 possent), co možná největší počet. (508.)

co-emō, ere, emī, emptum, skoupiti, nakoupiti.

sē-mentis, is, f, [serere, sēmen, síně], setba; sēmentēs quam māximās facere, (učiníti co možná největší setby =) co možná nejvíce polí osítí.

iter, itineris n., cesta; in itinere na cestě, na pochodu; cestou.

sup-petō, ere, iūī (ī) ūtum, býti pohotov; stačiti, dostačovati. — (876.)

cōpia, ae, f., zásoba, hojnost. (103.) 165

frū-mentum, ī, n., obilí. (872.)

cōn-firmāre, upevniti, utvrditi, zabezpečiti; pācem et amicitiam cōnfirmā-

māre, (mír uzavřítí a přátelským spolkem si jej zajistiti =) mír a přátelství si zajistiti, zabezpečiti. (174.)

proximus, a, um, (superlativ), nejbližší; (*positiv: prope; komparativ: propior, propius*); *proximae civitatēs,* nejbližší obce; (*to byly zde obce Sekvanů a Haeduů na západě*).

Sestav! (Helvetiū) dūxerunt || biennium satis esse sibi (= Helvetiīs) ad eās rēs cōnficiendās.

cōn-ficiō, ere, fēcī, fectum, [faciō], dokonati, vykonati; *ad eās rēs cōnficiendās, (vazba gerundiunt),* k vykonání těch věcí, příprav.

170 **satis esse, dostačovati.**

biennium, īi, n., [bis, annus], dvouletí, doba dvou let; (*triennium = trēs annī; biduum = doba dvou dní; triduum = doba tří dnů*).

dūcere = existimāre, putāre = souditi, uznávati.

profectiō, onis, f., [proficiscor], odchod, tažení, výprava.

lēge cōnfirmāre, zákonem—ustanoviti. (167.)

175 **in tertium annum profectiōnem lēge cōnfirmant struēnēji mīstō profectiōnem in tertium annum cōstituunt (decernunt, indicunt) et id lēge cōnfirmant; lēge = zákonem t. j. usnesením lidu, které nabylo moci zákona.**

dē-ligō, ere, lēgī, lectum, [legere], vybírati, vyvoliti; *dux dēligor,* jsem volen za vůdce.

lēgātio, ōnis, f., [lēgāre], posláni, vyslanectví, poselství, (úkol vyslaněcký). (393., 702.)

sūs-cipiō, ere, cēpī, ceptum, [sub, capiō], ze spodu chopiti; na se vzítí, podstoupiti, podniknouti; *sibi sūscepere, vzítí na se(he).* — (512., 919.)

in cō itinere, na té cestě (poselstva).

Sestav! Orgetorix persuadet Casticō Sēquanō || ut occupāret rēgnum || quod pater (Catamantaloedēs) habuerat (= obtinuerat).

Casticus, ī, m., Kastikus, syn Kata-180 mantaloedův, vznešený Sekvan.

Catamantaloedēs, is, m., Kataqantaloedes, kníže Sekvanů, otec Kastikův.

Casticō Sēquanō... Dumnorīgi Haeduō; v překladu vlastní jméno polož na druhé místo! (přemluvy Sekvana Kastika... Haedua Dumnoriga).

in Sēquanīs = v Sekvansku. (23., 122., 490., 620. a j.)

ob-tinēre, (62); rēgnum obtinēre, míti královskou moc, býti králem, královati. — (U Gallů nebyla moc královská dědičná, nýbrž často se jí zmocnili nejmocnější mužové u jednotlivých kmenů proti vůli lidu.) — (192.) (394.)

senātus populī Rōmānī, senát národa 185

římského. — Podle pověsti senát založen byl od Romula jako *poradní sbor* králův z nejstarších a nejvážnějších zástupců patricijských rodů. Také v prvních dobách republiky byl senát poradním sborem konsulů. Ale ponenáhlu zvětšila se moc senátu na úkor moci konsulů, a senát konečně se stal hlavou státu, konsulové pak byli vlastně jen výkonnými orgány jeho. Do právomoci senátu spadal také dozor nad správou provincií. Senát upravoval správu provincií, určoval jejich místodržitele, dával místodržiteli před jeho odchodem z Říma potřebné předpisy a určoval mu vojsko, peníze, lodí a jiné potřeby, jakož i podřízené úředníky (což slulo *ornāre provinciā*). Senát uděloval cizincům čestné tituly; takovým titulem byl na př. „*socius et amicus populī Rōmānī*“, titul královský a p. — Až do Sully čítal senát pravidlem 300 členů, Sulla zvýšil počet členů senátu na 600, Caesar na 900, Antonius na 1000. Členství senátu bylo doživotní, mimo případy, kdy se ho člen stal nehodným. V posledních dvou stoletích př. Kr. byly tyto podmínky pro volbu do senátu:

ingenuitas t. j. svobodný původ patricijský nebo plebejský, mravní bezúhonnost, jmění nejméně 400.000 sesterciů, věk od platnosti zákona Villiova (lex Villia annalis, r. 180 př. Kr.) 27 let, od doby Sullovy 30 let. Na místa uprázdněná úmrtím neb vyloučením v době královské nové členy jmenoval král, za prvních dob republiky konsulové, krátce před r. 312 př. Kr. svěřeno doplňování senátu zákonem Oviniovým censorům a zároveň bylo ustanoveno, aby censorové povolávali do senátu především odstoupilé úředníky, nebylo-li by jich, pak teprve jiné vážené občany z rytířů.

oc-cupāre, [capīō], obsaditi, zaujmouti, zmocniti se; *rēgnum occupāre*, zmocniti se královské moci, hodnosti, královského trůnu; *persuādet, ut occupāret*; *persuādet* jest praesens histor., jež se pokládá buď za čas hlavní buď za čas vedlejší; zde jest položen v platnosti času vedlejšího, proto jest v závislé větě účelové konjunkt. imperf. (Koř. 353, 2, pozn. 1.; Hrb. 412, 1. 2. 3.)

ante, (příslowce), = *anteā*, předtím, dříve.

Sestav! Et (Orgetorix) item persuādet (praes. histor.) Dumnorigi Haeduō || ut conārētur idem (neutr.).

item, rovněž, podobně.

Dumnorix, *īgis*, m., Dumnorix, bratr Diviciaka Haedujského, haedujský velmož. Společiv se s Orgetorigem, pojal jeho dceru za manželku. Helvetiům vymohl průchod územím Sekvanů. Bratra svého Diviciaka zbavil prvního místa v obci. Ač popouzel Haedy proti Caesarovi, Caesar mu na přimluvu jeho bratra Diviciaka odpustil, ale dal ho pozorovati. Nedůvěruje mu, chtěl ho Caesar vzít s sebou r. 54 do Britannie, když pak se mu Dumnorix vzepřel, dal ho Caesar usmrtiti. (Dumnorix = král světa.)

Diviciācus, *ī*, m., Diviciakus, haedujský 190 velmož, Římanům nakloněný. Caesar ho zde připomíná, protože nebyl v Římě neznámý; bylť již před příchodem Caesarovým do Gallie v Římě prosit o pomoc proti Sekvanům. Vzhledem k Diviciakovi ušetřil Caesar Dumnoriga, bratra Diviciakova, jenž, ač mladší, zbavil bratra Diviciaka prvního místa v obci. Diviciakus požíval u Caesara přízně a vážnosti. (Diviciācus = božský.)

Haeduus, Haedujský. — Haeduové — podle římské výslovnosti *Haeduī*, jinak *Aeduī*, t. j. *ohniví* — mocný keltský kmen, sídlící ve střední Gallii mezi řekami Ararem (Saône) a Ligerem (Loire), náleželi mezi nejmocnější kmeny v Gallii. Záhy přidali se k Římanům, a za to se jim dostalo práv a názvu spojenců a přátel národa římského. Caesar choval se k nim vždy s velikou pozorností. Roku 58 př. Kr. vyprostil je Caesar z tísně, do níž je uvedl vévoda germánského kmene Suevů Ariovistus; rovněž r. 52 jich ušetřil, když se účastnili proti němu všeobecného povstání Gallie pod Vercingetorigem, mladým velmožem arvernským. (Viz: kniha VII. kap. 33., 55., 63.) Města haedujská: Noviodunum, Decetia (nyní Decize), obě na pravém břehu Ligeru, Cavillōnum na pravém břehu Araru (nyní Chālon-sur-Saône), hlavní město Bibracte, mezi Ararem a Ligerem na hoře, dnes zvané Mont Beuvray, 20 km na západ od Autunu (= římské Augustodunum). Na této hoře, která dosahuje výše 820 m a poskytuje znamenitou vyhlídku, odkryty byly v letech 1865—1884 zbytky velkého města keltského, v němž bylo poznáno Bibracte. Za doby císařské zmiňuje se o Haeduích dějepisec Tacitus jako o národě bohatém, ale mravů rozmařilých.

Spoj! Dumnorigi Haeduō, qui obtinēbat...

prīncipātus, *ūs*, m., [prīnceps, prīmus, capiō], přední, první místo; vláda, náčelnictví; *prīncipātum obtinēre*, míti první místo, náčelnictví; býti náčelníkem. (184.) (394.)

māximē, nejvíce, obzvláště.

plēbs, *plēbis*, f., lid, (nižší třídy obyvatelstva).

195 **acceptus**, 3., [ac-cipiō], milý (někomu), oblíbený (u někoho); *alicui a*; (co zde pověděno, vztahuje se na Dumnoriga).

cōnārī aliquid, pokoušeti se o něco, domáhati se něčeho; *idem cōnārī*, p. se o totéž; u. o totéž; d. se téhož; *ut idem cōnārētur*, t. j. ut rēgnum in suā civitatē occupāret; Dumnorix totiž měl jen první místo v obci, prīncipātum obtinēbat, a prīncipātus nebylo rēgnum; měl se domoci jakéhosi druhu tyranidy.

mātrimōnium, *ī*, n., manželství; *filiam alicui in mātrimōnium dare*, dáti někomu dceru za manželku; (= *filiam uxōrem dare*); *dat* (praes. hist.), dá; *eīque* = et eī t. j. Dumnorigovi. (505.)

factū, (*supinum*); *perfacile est factū*, jest velmi snadno, jest přesnadno učiniti = jest velmi snadné, přesnadné. — (584.)

perfacilis, (104.)

Sestav! (Orgetorix) probat illis (= Casticō et Dumnorigi) || (*acc. c. inf.*) perficere conāta (illis) esse perfacile factū || propterea quod ipse obtenturus esset imperium suae civitatis; || (probat) || nōn esso dubium, || quān Helvetiū plūrimum possent totius Helvetiae; || (Orgetorix) cōnfirmat || sē (= Orgetorigem) suīs cōpiis et (přelož: a *zejména*) suō exercitū conciliātū esse illis (= Casticō et Dumnorigi) rēgna. — **Přím:** Orgetorix praví Kastilkovi a Dumnorigovi: Perfacile est factū vōbis cōnāta perficere, propterea quod ego obtenturus sum imperium meae ci-

vitatis; nōn est dubium, quān totius Galliae plūrimum Helvetiū possint; ego meis cōpiis et meō exercitū vōbis rēgna cōnciliābo.

probāre (alicui aliquid), zkoušeti, schvalovati; učiniti uvěřitelným, dokázati, dovoditi, (někomu něco), přesvědčiti (někoho o něčem); *probat*, [cōnfirmat, dat, spērant,] (praes. histor.), dokáže, přesvědčí (je)...

cōnātum, *ī*, n., [cōnārī], pokus, podnik. (474.) (196.)

illis = Casticō et Dumnorigi.

per-ficere, [faciō], vykonati, provésti. — (447.)

propterea quod, (30.)

imperium civitatis, totius Galliae, (*gen. 205 obiect.*), vláda nad obcí, nad celou Gallii. (107.)

ob-tinēō, (62.); *obtenturus esset* (*coniunctio periphrastica activa*), (přelož:) hodlá míti; doufá, že bude míti.

nōn est dubium, quān (s *konjunkt.* podle *sousednosti časů*), není pochybno, že...; nelze pochybovati, že...

totius Galliae plūrimum posse, míti největší moc, vliv z celé Gallie, ze všech kmenů galských; (*gen. part.*). (502.)

cōpiāe, *arum*, f., (103.); (*zde*:) = *opēs*, prostředky (všeho druhu).

suōque exercitū, a (*zejména*) svým 210 vojskem. — (*Srv. 313., 384., 404., 838. a j.*)

cōn-ciliāre, 1. slučovati, spojovati; nakloňovati, získati; 2. zjednati, opatřiti; *rēgnum alicui cōnciliāre*, dopomoci někomu k trůnu.

cōn-firmāre, (167.); s jistotou tvrditi, určitě prohlásiti, jistiti, ujistiti; (*zde praes. hist.*) ujisti.

ōrātiōne adducti (*Casticus et Dumnorix*), řečí pohnuti, svedeni; (149.); (ve skutečnosti byla řeč Orgetorigova delší, než zde podaný stručný její obsah).

- fidēs**, *ei*, f., víra, důvěra; slib.
 215 **iūs iurandum**, *iuris iurandi*, n., přísaha.
inter se dare, (20.), vespolek si dáti.
fidem et iūs iurandum inter se dare, zavázati se vespolek přísahou; *dant t. j. Orgetorix, Casticus, Dumnorix*; (20.).
Sestav! *dant et sperant* || *sēsē* — *rēgnō occupātō* — *posse potiri imperiō totius Galliae per trēs potentissimōs ac firmissimōs pōpulos*.
spērāre, *doufati*, nadějí se kojiti.
rēgnō occupātō, (*abl. absol.*), zmocnění se, domohouce se královské moci, královského trůnu. (95.) (186.)

Kap. 4.

- ē-nūntiāre**, vynésti, vyzraditi.
ea rēs, to, (ta událost).
indiciūm, *ii*, n., [*in-dicere*], udání, výpověď; *per indicium*, udáním. (222.).
mōribus suis, (*abl. modī*), podle svého zvyku, obyčeje; (vztahuje se k výrazu *ex vinculis*, kterýžto způsob u Římanů nebyl znám). (463.)
 230 **vinculūm**, *i*, n., [*vinciō*], vazba; pouto; vězení.
causa, *ae*, f., 1. příčina, důvod; 2. věc, záležitost; 3. věc právní, pře, rozepře, spor.
causam dicere, 1. (o obžalovaném): hájiti se; býti obžalován; 2. (o obžalci): něčí věc před soudem zastávat; někoho hájiti.
causam dicere ex vinculis, (*zde*): hájiti se, zodpovídati se v poutech, ve vazbě, jsa uvězněn.
oportet, *ēre, uit*, (*s vazbou acc. c. inf.*), jest slušno, jest třeba, (aby...); má se (+ infinitiv); *oportebat*, (Koř. 358, 2; Hrb. 416, 2, a), bylo by bývalo slušno, třeba; byl by měl....

potiri aliquā rē, (106.)

sēsē potiri posse; (*infinitiv posse, má význam futurální*); že se zmocní, že se budou moci zmocniti.

per, (*předl. s acc.*), 1. (o místě): skrze; 2. (o čase): za, po (dobu); 3. (o prostřednictví): skrze (někoho), po (někom), pomocí (někoho). (251., 318., 373., 402., 779.)

trēs pōpuli, tři národové, kmenové *t. j. Helvetiové, Sekvanové, Haeduové*.

potēns, *entis*, mocný.

firmus, 3., silný, statečný.

— *Sestav*: *oportebat* || *poenam sequi damnatum* (Orgetorigem). — (896.)

poena sequitur, trest stíhá.

damnāre, odsuzovati.

ignis, *is*, m., oheň.

cremāre, spalovati, upalovati; *poena, ut igni cremāretur*, trest, aby ohněm byl upálen; trest upálení; (*ut explicativum*).

(*eum*) **damnātum** (= *si damnātus esset*) **poenam sequi oportebat, ut igni cremāretur**, odsouzeného byl by měl stihnouti trest upálení; byl-li by býval odsouzen, byl by ho měl stihnouti trest upálení. — (234.)

diēs, *diē*, m., den; *ve významu „určitý den, termín“ jest diēs femininum*; *diē constitūtā* (*abl. čas.*), v ustanovený den; (*spoj: diē dictiōnis causae*). — (360.)

dictiō, *ōnis*, f., [*dicere*], mluvení; *causae dictiō*, (232.), přednášení své věci před soudem, hájení se, obrana, (soudní) přelíčeni.

iudiciūm, *ii*, n., 1. rozsudek, soudní nále; 2. soudní jednání, soud.

família, *ae*, f., (všechny osoby a věci náležející pod právní moc otce rodiny, jenž slul *pater familiās*), 1. domácnost, dům, rodina; 2. rodina, přibuzenstvo, rod; 3. (*zde*): otroci, čeled.

ad, (o přibližném počtu), k, okolo; (= *circiter*); *spoj: ad decem milia hominum*. — (275., 821.) (380., 386., 429.)

245 **undique**, odevšad. (113.)

cōgo, *ere, coēgi, coactum*, [*co-ago*], 1. (dohromady) sháněti, shromážďovati; (*familiam coēgit; cūm multitudine coegerent*); 2. doháněti (někoho k něčemu), nutiti, donutiti, přinutiti; (*Orgetorigem coēgerunt*); [*coēgit et conduxit*, dal...]. (354., 824.)

cliēs, *entis*, m., světenec, chránělec; (poddaný); (klienti byli ve službách galských šlechticů, kteří jim za to poskytovali ochrany; svého pána provázeli do boje).

obaerātus, *i*, m., [*aes aliēnum*], dlužník.
eōdem, tamtéž; (*t. j. ad iudicium*). — (782.)

250 **con-ducō**, *ere, dūxi, ductum*, shromážďovati; (*conduxit*, dal...).

per, (222.), skrze (někoho), pomocí (někoho).

ē-ripiō, *ere, ripui, reptum, [rapiō]*, vyrvat, vytrhnouti; osvoboditi, zachrániti; *sē ēripere*, osvoboditi se, vyváznouti, uniknouti, vymknouti se.
sē ēripuit, nē causam diceret, vymkl

se, aby se (nemusil) zodpovídati = unikl zodpovídání se před soudem.
civitas, (99.), (*zde*): občanstvo, občané.

in-citāre, 1. v rychlý pohyb uvést, 255 pohnati, pobídnouti; 2. popuditi, rozjiti.

ob eam rem, proto; (*zde*): pro ten (násilný) čin; (49., 726.)

ex-sequor, *i, secutus sum*, až do konce sledovati; prováděti, konati; *ius suum exsequi*, právo své uplatňovati, práva svého se domoci.

cōnāri, (196.).

ager, (118.); *ex agris, z venkova, z dědin*; (měl Orgetorig menší vliv po venkově než v městech).

magistrātus, *ūs*, m., úřad; úředník; 260 (úředníci u Gallů byli voleni z předních mužů; byli to tedy vybraní principēs). — (902.)

morior, *morī, mortuus sum*, zemřiti.
neque = *et nōn*. (766.)

sūspectiō, *ōnis*, f., [*sūspicere*], podezření.

ab-sum, *abesse, āfui*, býti vzdálen; *sūspectiō nōn abest, quin (s konj. jako ve větách účelných)*, neschází podezření, že...

con-sciscō, *ere, scivi, scitum*, usnésti 265 se (na něčem), ustanoviti si (něco); *sibi (dat. incommodi) mortem conciscere*, učiniti si smrt, *vzítí si život*, spáchatí samovraždu. (Náhla smrt Orgetorigova vzbudila podezření samovraždy.)

Kap. 5.

nihilō minus, nicméně; přece; (*nihilō, abl. mēnsurae*, Hrb. 367.; Koř. 284.).

— Ač nyní scházela auctoritās Orgetorigis (viz kap. 3. paragr. 1.), vnitřní důvody (*sru. his rēbus adducti*) pro vystěhování trvaly.

cōn-stituere aliquid, (152.), na něčem se ustanoviti, něco si umíniti; *id quod*

constituerant, to, na čem se byli ustanovili = své rozhodnutí.
facere = *perficere*, (203.).

ut exeant, (*vysvětluje předcházející id*), totiž aby vyšli, odešli, se vystěhovali.
finēs, (59.).

Sestav! *ubi iam (Helvetii) arbitrati sunt* || *sē* (= *Helvetiōs*) *parātōs esse*

ad eam rem || incendunt... combūrunť... iubent; (spojení asyndetické, v češtině poslední člen připoj spojku: ... a... poručí); *incendunt, combūrunť, iubent, praes. histor., přelož:* zapálí, spálí a poručí.

ubi, (s *ind. perf.*), jakmile, když. — (389., 458., 638., 889. a j.).

arbitrārī, domnívati se, mysletí, míti za to, souditi.

parātus sum ad aliquid, jsem připraven k něčemu; (284.).

numerō, (*abl. limit.*), počtem.

275 **ad** (při číselném udání), (244.).

vīcus, *i*, m., [*ves*], ves, vesnice, dědina.

reliquus, (51.); *reliqua*... (přelož:) [a] mimo to.

privātus, 3., [*privāre*], soukromý; osamělý.

aedificium, *ī*, n. 1. stavení, budova; 2. dvůr, dvorec; *oppida, vicōs, aedificia*, asyndeton. (22.)

280 **in-cendō**, *ere, cendī, cēsum*, zapáliti, spáliti.

Sestav! *combūrunť omne frūmentum praeter (id frūmentum) || quod portātūrī erant.*

combūrō, *ere, ussī, ustum, [com-ūrō]*, spáliti, ohněm zničiti.

praeter, (*predl. s akus.*), kromě (něčeho), mimo (něco).

portāre, nésti, vézti, dopravovati; *portātūrus sum mēcum aliquid*, hodlám s sebou něco vézti, vzíti.

parātus, 3., připravený, odhodlaný. — *Sestav!* *ut essent parātiorēs ad omnia perīcula subeunda.*

285 **sub-eō**, *īre, ī, itum, (aliquid)*, jiti pod něco, podstupovati (něco), vzíti na se (něco); *perīculum subīre*, podstupovati nebezpečí.

parātior sum ad perīcula subeunda, jsem odhodlanější (více odhodlán, spíše odhodlán) k podstupování nebezpečí, nebezpečí podstupovati; *vazba gerundivní*; (273.).

reditiō, *ōnis, f., [redīre]*, návrat; *reditiō domum*, návrat domů; *spēs reditiōnis (gen. obiect.)*, naděje na návrat.

tollo, *ere, sustulī, sublātum*, zdvihati, odstraňovati; odmítati; zmařiti. — (837.)

sublātā spē (*abl. absol.*) *reditiōnis domum*, (bude-li zmařena naděje...), po zmaření naděje na návrat domů, (= nemajíc naděje vrátiti se domů).

Sestav! *iubent || sibi quemque efferre domō molita cibāria trium mēnsium.*

quisque, *quaeque, quodque*, každý; 290

quisque opírá se obvyčejně: 1. o zájmena (zvrtná, tázací, vztažná) a o příslovce vztažná (*ut, ubi*), 2. o superlativ, 3. o řadovou číslovku.

ef-fero, *ferre, extulī, ēlātum*, vynášeti; *sibi domō efferre*, vzíti s sebou z domu, z domova; *iubent sibi quemque efferre*, poručí, aby každý vzal s sebou; poručí každému vzíti s sebou; poručí každému, aby vzal s sebou. — (Helvetiové měli si vzíti proto tolik mouky, aby nebyli nuceni vézti s sebou ruční mlýnky na obilí.)

molō, *ere, uī, itum*, mlíti.

cibārius, 3., jídelní, pokrmný; *cibāria, ōrum*, n., strava, pokrmy, potraviny; *molita cibāria* = mouka.

mēnsis, *is*, m., měsíc; *trium mēnsium* (= in trēs mēnsēs), na tři měsíce.

Sestav! *Helvetiī persuādenti Rauracis... (100.) || uti (= ut) ... proficiēcantur || Bōiōsque ... sociōs sibi adsciscunt.*

Rauracī, *ōrum*, m., (*Rauricī*), Raura-295 kové, kmen galský, usedlý v kraji kól dnešního města Basileje na sev. záp. od Helvetiů.

Tulingī, *ōrum*, m. Tulingové, germánský kmen, sídlící záp. jezera Bodamského při Rýně.

Latobrigī, *ōrum*, m., Latobrigové, kmen, sídlící při březích horního Dunaje. R. 58 př. Kr. přidružili se

k Helvetiům; byvše od Caesara poraženi, byli přinuceni k návratu. Od té doby není o nich zmínky.

finitimus, (133).

uti (*starší tvar*) = *ut*, aby. — (853.)

300 **proficiēsci**, (156.).

cōnsilium, *ī*, n., 1. rada, porada; 2. rada, shromáždění; 3. (rada v myslí pojatá =) rozhodnutí, předsevzetí, úmysl, záměr; *ēdem cōnsiliō ūtor*, užívám téhož rozhodnutí; přidávám se k témuž záměru; *ūsi*, přidávám se, (*zde:*) přidávám se, [*anebo rozved:* aby se přidali... spálili a (vy-)táhli]. — (670.)

ex-ūrō, *ere, ussī, ustum*, vypáliti, spáliti; *oppidīs vicisque exussīs, (abl. absol.)*, spálivše, (*zde:*) spálivše města a dědiny; po spálení měst a dědin; (*nebo rozved podle č. 302.*)

ūnā cum aliquō, společně s někým; *cum ūs* místo očekávaného ve větě účelné o nepřímém vztahu k podmětu věty řídicí *sēcum t. j. cum Helvetiīs*.

trāns, (*predl. s akus.*), 1. (*na ot. kam?*) přes, za (něco); 2. (*na ot. kde?*) za (něčím), na oné straně (něčeho). — (609.)

incolere, (17.); *incoluerant*, kdysi, dříve 305 bydleli.

ager, (118.); **ager Nōricus**, území Nōrické, Nōrikum, (území asi nynějšího Štýrsko; hlavním městem tohoto území byla *Nōreia*, Noreja, snad dnešní Neumarkt; za doby Caesarovy Nōrikum bylo královstvím); *Nōreia, ae, f.*, Noreja.

trāns-eō, *īre, ī, itum*, přecházeti, přejiti.

op-pūgnāre, dobývati, útočiti.

re-cipiō, *ere, cēpi, ceptum, [capiō]* vzíti zpět; přijmouti, vzíti. (612.)

ad-sciscō, *ā-sciscō, ere, scīvi, scitum*, 310 přijmouti, přibrati, připojiti; *aliquem (akus. předmětný) sibi socium (akus. doplňkový) adsciscere*, někoho si vzíti za spojence, s někým se spolčiti; *receptōs ad sē || sociōs sibi adsciscunt*, k sobě přijaté vezmou si za spojence = přijmou k sobě a spolčí s nimi (= *Bōiōs ad sē recipiunt et [eōs] sibi sociōs adsciscunt.*)

socius, *ī*, m., druh, společník; spojenec.

Kap. 6.

omnīnō, celkem, všehovšudy.

itinerā duo, (*přelož:*) jen dvě cesty; (210., 384., a j.).

quibus itineribus, (*abl. loci neb instr.*); Caesar rád opakuje substantivum při vztažném zájmenu; v češtině *itineribus* vynechej! (360.)

315 **itinerā**, *quibus possent exīre; (věta relativní, smyslem výsledná; proto jest v ní konjunktiv); (takové) cesty, po nichž, jimiž mohli odejiti, vyjiti, vystěhovati se. — (101.) (326.)*

domō, z domova. — (663.)

ūnum (iter) — *alterum* jedna (cesta) — druhá. (116.)

per Sēquanōs = *per agrum Sēquanōrum*, Sekvanskem; (23.); *per S., per provinciam*, (o místě, 222.).

angustus, (144.).

difficilis, *e*, [*facilis*], nesnadný, nepřístupný, neschůdný. — (336.)

mons Iūra, (119.).

Rhōdānus, (65.).

vix, sotva, stěží.

carrus dūcitur, vůz projíždí. (159.)

singulī, *ae, a*, jednotliví, po jednom; 325 *singulī carrī*, vozy po každé jen jeden, vozy po jednom; vůz za vozem.

vix quā (viā).. *dūcerentur = ita, ut eā (viā) dūcī possent, (věta relativní*

vyšledná), takže tudy sotva (stěží) mohly projeti; *quā* = kudy; *eā* = tudy. (315.)

autem, (142.), pak; dále.

altissimus, (120.).

im-pendeō, *ēre*, viseti nad něčím; strměti, zdvihati se.

330 ut possent = ita, ut possent; (*vyšled.*)

facile, (*příslovce*), snadno, lehce. (604.)

perpaucī, *ōrum*, m., velmi málo lidí.

pro-hibēre, (58.); zdržovati, zameziti, brániti, překážeti (někomu v něčem); (*zde položeno absolutně.*) = v cestě překážeti, v cestě brániti, cestu zameziti.

provincia nostra, (1-II.).

335 multō, (*příslovce*; u komparativu.) mnohem, daleko.

facilis, e, snadný, přístupný.

expeditus, 3., volný, pohodlný. — (653.)

Allobrogēs, *um*, m., Allobrogové, kmen keltský, sídlící mezi Rhodanem (Rhône), Isarou (Isère), jezerem Lemanským (Ženevským) a Grajskými Alpami až ke Genavě (Ženeva), asi v dnešním Savojsku a Dauphiné. Hlavním městem byla Vienna (Vienne), nejsevernějším městem byla Genava (Ženeva).

propterea quod, (30.).

340 finēs, *ium*, m., (59.).

nūper, nedávno.

pācare, [*pāx*], uvésti v mír, upokojiti; podmaniti, podrobiti; (*eufemismus*).

fluō, *ere*, *flūxī*, plynouti, téci.

nōnnūllus, 3.; *plur.*: nōnnūllī, *ae*, a, někteří; *nōnnūllis locis*, jen na některých místech; (*srv. 313.*)

• 345 vadum, *ī*, n., brod, mělčina; *flūmen vadō trānsire*, (přejiti přes řeku brodem =) řeku přebřísti; *īs* (Rhodanus) *vadō trānsiit*, ten (Rhodanus) dá se přebřísti, možno přebřísti, přebroditi.

exter, exterus, *a*, *um*, vnější, zevní; *superlativ*: extrēmus, 3., nejzazší,

nejvzdálenější; poslední; (zde se zřetelem k provincii). — (77.)

proximus, (168.).

Genava, *ae*, f., Genava, nyní Ženeva, město při výtoku Rhodanu (Rhône) z jezera Lemanského (ženevského); (jméno města dáno až na konec věty, ježto na něm spočívá největší důraz).

per-tinēre, (39., 78.) dosahovati; *pōns pertinet ad Helvētiōs*, most vede do území Helvetiů. — (23.)

Sestavl (Helvétii) existimābant || (*acc. c. inf.*) sēsē (= Helvētiōs) vel persuāsūrōs esse (100.) Allobrogibus vel (sēsē) vī coactūrōs esse (eōs = Allobrogēs) || ut paterentur (*kdo?* Allobrogēs) || (*acc. c. inf.*) eōs (= Helvētiōs) ire per suōs (= Allobrogum) finēs.

vel — vel, [imperat. slovesa *volō*, 350

velle], buď — buď; buď — nebo.

nōndum, ještě ne, dosud ne.

videor (*esse*) bonō animō (*abl. qual.*) in aliquem, zdá se, že smýšlím s někým přátelsky.

quod vidērentur, (*věta důvodová, con-iunct. subiect.*; příčina jest uvedena se stanoviska podmětu věty řidičí); *quod vidērentur nōndum bonō animō esse*, protože se (jim) zdálo, že ještě nesmyšlejí přátelsky.

cōgere, (246); *vī cōgere aliquem, ut...*, násilím přinutiti, donutiti někoho, aby...; (*cōgō* u Caes. obyčejně s infinitivem; zde po *cōgere* je věta s *ut* vlivem předcházejícího *persuāsūrōs esse*).

existimāre, [*aestimāre*], pokládati, souditi, mysliti, domnívati se.

vīs, *v sg. schodné, akus. vim, abl. vī; plur. virēs, ium; f.*, síla, násilí. (466., 606., 779. a j.)

patior, *patī*, *passus sum*, snášeti, trpěti; připouštěti, dovolovati, nechávat; (n a slovese *patior* závisí v latině vazba *acc. c. inf.*, v češtině

věta uvedená spojkou *aby* nebo infinitiv; *patior tē ire*, nechávám tě jíti; dovoluji ti jíti; dovoluji, abys šel; dovoluji ti, abys šel); *ut paterentur eōs ire per suōs finēs*, aby jim dovolili (je nechali) táhnouti svým územím; (*eōs* místo očekávaného *sē*, aby byl smysl věty jasný; 303.). (514.) (595.)

omnibus rēbus comparātīs (*abl. absol.*), vše si připravivše; *omnibus rēbus* jest *abl. k nom. omnia*; (154.)

profectiō, (173.).

360 diēs, (240.); *diem dicere*, den (lhůtu) určití, ustanoviti; *diem, quā diē dicunt* (*praes. histor.*), (314., 894.).

con-veniō, *ire*, *venī*, *ventum*, scházeti se, shromáždití se; *quā diē conveniant*, (*věta relat.-učel.*), kterého (dne)

by se sešli, v který (den) se měli sejítí. — (397., 826.)

Kalendae, *arum*, f., Kalendy, první den každého měsíce. — (Původní latinské *K* bylo zatlačeno v klasické latině písmenem *C*, jež před samohl. *a*, *o*, *u* vyslovováno jako *k*; písmene *K* bylo užíváno potom již jen v ustálených zkratkách, jako: *Kal.* = Kalendae, a ve slovech *Karthago* a *Kaeso*.)

Aprīlis, *e*, dubnový.

ante diem quīntum Kalendās Aprīlēs = 28. března; (*podle neopraveného kalendáře*).

L(ūciō) Pīsōne Aulō Gabīniō cōnsulī- 365 bus, (93.), za konsulátu Lucia Pisona a Aulua Gabinia; (r. 58 př. Kr.).

L(ūcius) Calpurnius Pīsō, tehán Caesarův, konsul r. 58 př. Kr.

Aulus Gabīnius, konsul r. 58 př. Kr.

Kap. 7.

Caesarī položeno v čelo věty, protože tento dativ jednak přísluší ke slovesu *nūntiātum esset*, jednak dlužno z něho vynítí podnět ke slovesu *mātūrat*.

id vyloženo následující vazbou *acc. c. inf.*

Sestavl *cum id nūntiātum esset Caesarī* || *eōs cōnārī iter facere* || (Caesar) *mātūrat proficiscī*.

370 nūntiāre, ohlásiti, zvěstovati, oznámiti. *cōnārī*, (196.), zamýšleti.

iter facere = táhnouti.

per prōvinciam, (*o místě*, 222.), skrze provincii; provincii.

mātūrāre, 1. zralým činiti; 2. urychlití, uspišiti; *mātūrō + infinitiv* = rychle, spěšně + oznamovací způsob slovesa, které jest v latině v infinitivu; *Caesar mātūrat* [*praes. histor.*] *proficiscī*, Caesar urychlí pochod; rychle, spěšně od-

táhne. — Caesar složiv hodnost konsulskou (bylť konsulem r. 59 př. Kr.), neodešel hned na počátku r. 58 př. Kr. do své provincie Gallie, nýbrž dlél před Římem. Uslyšev o zamýšleném lažení Helvetiů římským územím, táhl spěšně počátkem dubna r. 58 př. Kr. od Říma a přibyl v osmi dnech ke Genavě, cestuje pouze s malou družinou.

ab urbe t. j. Rōmā.

375

iter, (163.); denní pochod; *quam maximis potest itineribus*, (denními) pochody co možná největšími, nejvíce urychlenými. — (160.)

Gallia ulterior (1-II.) = Gallia ultrā Alpēs, Gallia Narbōnēnsis, provincia = Zadní Gallie.

con-tēndō, *ere*, (55.), namáhati se, spěchatí; kvapně táhnouti, pospišiti; *contendit*, (*praes. histor.*), pospiší.

per-venire, (569.), přijíti; *pervenit*, (*praes. histor.*), přijde.

380 **ad**, (*předl. s acc.*), (o místě: kam?) k, ke, ku; (vyjadřuje okolí místa). — (244.)

prōvinciae (*Narbōnensī*), (1.-II.).

imperāre, 1. rozkazovati, poroučeti; 2. (o nějaké dávece) uložit (někomu něco, alicuī aliquid). — (423.)

omnīnō, (312.).

legiō ūna, (*přelož:*) jen jedna legie; (byla to desátá legie). (210., 313., 404., 838. a j.)

385 **legiō, ōnis**, f., [*legere*], legie.

Pravidelné římské vojsko pěší bylo rozděleno za dob Caesarových v pluky, legie. Přesně stanoviti počet mužstva v legii za dob Caesarových nemůžeme. Soudí se, že plná legie měla na 8000 mužů, ale ztrátami na bojišti počet vojinů klesal a byl značně menší, nebylo-li možno doplniti ztráty odvodem nováčků. Tak na př. pátého roku dvě legie Caesarovy po utrpených ztrátách mají dohromady sotva 7000 mužů.

Každá legie měla své číslo, které jí zůstávalo jako jméno. Legie, které Caesar dostal se svými provinciemi, sluly *septima* (VII.), *octāva* (VIII.), *nōna* (IX.) a *decima* (X.); hned prvního roku přibral k nim Caesar dvě legie, které sluly *undecima* (XI.) a *duodecima* (XII.).

Do legie byli zařadeni jen římskí občané; vojínové v legiích sluli *militēs legiōnārū* nebo zkrátka *militēs*.

Rozdělení legie. Nejmenší jednotkou v legii byla centurie (*centuria* neb *ordō*), ta však samostatně nevystupovala. Legie měla 60 centurií. Počet mužů v centuriích býval nestejný.

Vždy dvě centurie byly sdruženy v manipul (*manipulus*); legie měla tedy 30 manipulů.

Vždy tři manipuly tvořily kohortu (*cohōrs*); kohorta čítala 6 centurií; legie měla 10 kohort. Kohorty v legii označovaly se řadovými čísly: *cohōrs prīma* . . . *decima*. Kohorta byla jednotkou taktickou v boji samostatně

vystupující. Vojsko řadilo se v šiku podle kohort. Počtem kohort se označuje někdy síla vojska.

1 legiō = 10 cohōrtēs = 30 manipulī = = 60 centuriae.

Legie a její oddíly měly své odznaky. Společným odznakem legie byl od dob Mariových stříbrný orel, *aquila*, připevněný na žerdi s rozpiatými křídly. Orel byl svěřen ochraně první kohorty, která bývala vybraným oddílem. Vydati orla nepříteli pokládalo se za největší hanbu. Nosič orla (*aquilifer*) býval vybírán z nejstatečnějších vojinů.

Také každý manipul měl svůj odznak (*signum*); byla to žerď ozdobená praporcei, kovovými kotouči, věnci nebo vztyčenou rukou. Nosič odznaku manipulu slul *signifer*.

Kohorta neměla zvláštního odznaku; odznakem jejím bylo *signum* prvního manipulu.

Poněvadž prapory byly viditelným označením oddílu vojenského, vešlo v obyčej všechny změny v postavení a pohyby vojska vyjadřovati podle pohybu praporů.

signa sequī = jiti v řadách, oddílech; *signa ferre* = vytrhnouti, dáti se na pochod;

signa cōferre = sraziti se, boj začít; *signa inferre* = útočiti, učiniti útok;

signa convertere = obrátiti se vzad; učiniti obrat;

signa referre = couvati, ustupovati; a j.

Caesar počal válku se šesti legiemi, z nichž tři tábořily u Aquileje, přezimovavše tam, a to: legie VII., VIII., IX.; jedna legie, a to X., byla v provincii. Dvě legie, XI. a XII., nově sebral. S těmito šesti legiemi přemohl Helvety a Ariovista. V průběhu války galské stoupl počet legií Caesarových na 11; byly to legie I., VI.—XV. Nejmilejší legií Caesarovou byla desátá legie.

ad, (o místě: kde?) u; *pōns, quī erat ad Genavam* = most u Genavy, genavský. — (380.) (244.) (44.)

Sestav! (*Caesar*) *iubet* || (*acc. c. inf.*) *pontem rescindi*.

iubeō, ēre, iūssī, iussus, rozkazovati, kázati, poroučeti. — Na slovese *iubeō* závisí vazba *acc. c. inf. praes.*, a to *inf. praes. activi*, je-li vyjádřena osoba, již se něco poroučí, *inf. praes. passivi*, není-li ve větě vyjádřena osoba, již se něco poroučí. — *Caesar iubet pontem rescindi*, Caesar káže, aby most byl rozbořen, stržen; Caesar káže most rozbořiti, strhnouti.

re-scindō, ere, scidī, scissum, strhnouti, rozbořiti.

ubi, (*spojka čas. s ind. perf.*), (271.), jakmile, když.

390 **certior fiō, fierī, factus sum, dē aliquā rē**, jsem zpravován o něčem; dovidám se o něčem. (603., 640.)

adventus, ūs, m., [*ad-venire*], příchod.

Sestav! *mittunt nobilissimōs* (*akus. předmětný*) *civitatīs ad eum lēgātōs* (*akus. doplňkový*), pošlou nejvznešenější, nejpřednější muže z obce jako vyslance.

lēgātus, ī, m., 1. (*zde:*) vyslanec, posel; 2. pobočník velitelův, podvelitel.

lēgatiō, (177.); cūius lēgatiōnis, (relat. spoj.), přelož hlavní větou. — (49.)

prīnceps, cipis, přední, vynikající; *prīncipem locum obtinēre*, přední místo držeti, zaujímati; býti v čele (něčeho). — (184.) (192.) (676.) (704.)

395 **Namnēius**, vznešený Helvet.

Verucloētius, (cti — klo-é-), vznešený Helvet.

quī dicerent, (vēta relat.-účel.), (= *ut ū dicerent*), aby řekli, pověděli; (*podmět: lēgati*). — (361., 826.)

alicuī est in animō, někdo má v úmyslu; někdo zamýšlí . . .

sibi = Helvėtiis.

400 **maleficium, ū, n.**, [*male, facere*], zlý čin, bezpráví, křivda, násilnost; *sine*

ūllō maleficiō, bez všeho bezpráví, přikofí, násilí.

ūllus, 3., (*gen. — ūus, dat. — ī*), některý, nějaký; (obyčejně ve výrazech záporných neb záporný smysl majících).

iter per prōvinciam facere, (372., 222.).

propterea quod habērent, (konj. nepř. závisl.), protože mají.

iter . . . nūllum, (položeno na konec věty pro důraz), = cesta . . . vůbec žádná. (210.)

rogāre, prositi, žadati; (584.); (doplň:) 405

rogāre sē (= Helvėtiōs); (*sestav:*) *quī dicerent* || (*řec nepř.*) *sē rogāre* || *ut sibi* (= Helvėtiis) *liceat facere id* (= *iter per prōvinciam facere*) *ēius* (= *Caesaris*) *voluntāte*. — *Přimo:* *lēgati dixerunt: Nōbis* (Helvėtiis) *est in animō sine ūllō maleficiō iter per prōvinciam facere, propterea quod aliud iter habēmus nūllum; rogāmus, ut tuā voluntāte id nōbis facere liceat.*

voluntās, ātis, f., [*volō, velle*], vůle, přání; svolení, dovolení; *ēius voluntāte*, s jeho svolením. (427.)

licet, ēre, licuit, jest volno, jest lze, jest dovoleno; *mihi licet* = smím.

Caesar; toto jméno položeno jest jako podmět celého souvětí v čelo souvětí.

Sestav! *Caesar putābat* || (*id*) *nōn* (*esse*) *concedendum* || *quod memoriā tenēbat* || *Lūcium Cassium cōsulem ab Helvėtiis occisum* (*esse*) *et exercitum ēius* (*ab Helvėtiis*) *pulsum* (*esse*) *et sub iugum missum* (*esse*); *etiam* (= *a také*) *existimābat* || (*acc. c. inf.*) *hominēs inimicō animō nōn temperātūrōs* (*esse*) *ab iniuriā et maleficiō* || (*abl. absol.*) *datā facultāte itineris faciendī* (*gerundiv.*) *per prōvinciam.*

memoriā tenēre, míti (dobře) v paměti; míti v živé paměti; (*důraznějš než meminisse*). (665.)

410 **L(ācius) Cassius Longīnus**, římský konsul; byl r. 107 př. Kr. od Helvetiů poražen poblíže jezera ženevského a usmrčen.

cōsul, *sulis*, m., konsul. — Po odstranění království v Římě královská moc byla přenesena na dva úředníky, volené národem na jeden rok. Zprvu sluli tito dva úředníci *praetōrēs* (vojevůdcové) neb *iūdicēs* (soudcové), když pak byl zřízen samostatný úřad, zvaný *praetūra*, nazváni byli dva nejvyšší úředníci státu *cōsulēs*. Konsulové byli nejvyššími správci státu, zprvu neomezenými, později omezení senátem; časem sklesli konsulové na výkonné orgány senátu. V nejstarších dobách byli konsulové také nejvyššími soudci, ale soudcovská moc jejich poněmhu přecházela na jiné úředníky, takže po r. 367 po Kr. byli neomezenými soudci jen ve vojsku a předsedali mimořádným soudním dvorům nad spojenci italskými. Třetím oborem, spadajícím do právomoci konsulů, bylo nejvyšší vojevůdcovství. Konsulové prováděli odvod, sestavovali vojsko a veleli mu neomezeně. To trvalo do Sully; Sulla určil, aby konsulové v úředním roce vedli správu obce, a teprve potom aby odcházeli do provincií jako prokonsulové. — Oba konsulové měli moc stejnou. Nebyla-li vedena válka, působili oba společně v městě, od dob Sullových vždy v městě. Byla-li vedena válka, buď byli poslání oba do téže války, nebo každý na jiné místo, nebo jeden zůstal v městě a druhý vedl válku. — Ke konsulátu bylo možno se dostat po druhé punské válce jen tehdy, zastával-li uchazeč předtím kvesturu, edilitu kurulskou a preturu; jest to tak zv. *certus ōrdō magistrātuum*. Uchazeč musel mŕti podle zákona Villiova (*lex Villia annālis* z r. 180 př. Kr.) věk 27 let (od let Sullových 30 let) pro kvesturu, 37 let pro edilitu kurulskou, 40 let pro preturu, 43 let pro kon-

sulát. Dosáhl-li kdo v tomto roce příslušného úřadu, říkalo se o něm: *suō annō magistrātum cēpit*. — Konsulové byli voleni na sněmu centuriátním.

oc-cīdō, *ere, cīdī, cīsum, [caedere]*, zabít, usmrtit.

pellō, *ere, pepulī, pulsum*, 1. odhánět, zapuzovat, vyhánět; 2. (zahánět) na útěk, přemoci, porazit. (562.)
iugum, *ī, n., [iungere]*, 1. jho, (zahnuté dřevo na krku tažného dobytka); 2. (*ve vojenství*;) jho; (skládalo se ze tří kopí, a to dvou svislých, jež ve výši asi 4 stop od země byla spojena třetím příčným; přemožení, jimž byl ponechán život a svoboda pod podmínkou, že projdou pode jhem, museli tak učiniti, odloží vše zbraň a kráčejíce muž za mužem, na znamení, že jsou rovni otroku; pro římské vojny bylo projítí pod jhem největší potupou); *sub iugum mittere*, pod jho poslati.

con-cēdō, *ere, cessī, cessum*, 1. ustupovat, odcházet; 2. postoupiti; dovoliti, svoliti; (*id*) *concedendum (esse) nōn putābat*, mnil, že se nesmí (není radno) dovoliti. (V latině jest zápor *nōn* při řídícím slovese *putābat*, v češtině ponech kladné řídící sloveso a zápor dej do věty vedlejší!) (417., 460.) (792.)

animus, *ī, m.*, duch, duše; mysl; snýšlení; *hominēs inimicō animō (abl. qual.)*, lidé nepřátelské mysli, nepřátelského smýšlení. — (352.)

temperāre, 1. (*přechodné*;) mírniti, krotiti, držeti na uzdě; 2. (*nepřechodné*;) zachovávali míru, mírniti se, ovládati se; *temperāre ab aliquā rē*, zdržovati se něčeho; *neque existimābat hominēs temperātūrōs esse ab iniuriā*, a také se domníval, že se lidé nezdrží bezpráví, příkoří; (v češtině sloveso řídící polož kladné, zápor dej do věty vedlejší; 415., 460.)

facultās, ātis, *f.*, možnost, příležitost; *facultās faciendī iter per provinciā*, možnost táhnouti provincií; *datā facultāte, (abl. absol.)*, bude-li (jim) dána možnost; kdyby (jim) byla dána možnost; dostanou-li dovolení; kdyby dostali dovolení.

Sestav! tamen (Caesar) respondit || (*acc. c. inf.*) sē sūmptūrum esse diem ad dēliberandum || (*proč?*) ut spatium intercēdere posset || dum convenirent militēs || quōs (Caesar provinciae) imperāverat.

spatium, *ī, n.*, 1. závodisti, rejdiště; oběh; dráha; 2. (*časové*;) doba, čas.

420 **inter-cēdō**, *ere, cessī, cessum*, (mezi něco) vstoupiti; (*o čase*;) uplynouti; ut *spatium intercēdere posset*, aby čas mohl (zatím) uplynouti = aby zatím (Caesar) nabyl času.

dum (*s konjunkt. praes. nebo imperf. k označení účelu nebo očekávání, až by se něco stalo*), až by; dokud by ne.

con-venīre, (361.), scházeti se, shromážďovati se, sejítí se.

militēs alicuī imperāre, (382.), uložiti někomu vojny; (*smysl*: uložiti někomu, aby dodal, poslal stanovený počet vojnů.

re-spondeō, *ere, spondī, spōnsum*, odpovídati, odvětit.

425 **dēliberāre**, uvažovati, přemýšlet, rozmyšlet.

sūmō, *ere, sūmpsi, sūmptum*, vzít; *diem ad dēliberandum sūmere*, vzít si den (lhůtu) na rozmyšlenou. — (915.)

Sestav! (Caesar dixit) || (*řeč nepřímá*;) reverterentur ad Idūs Aprilēs || sī quid vellent. — *Přímá*: revertimini ad Idūs Aprilēs, sī quid vultis (volētis). — *V řeči nepřímé oznamovací věty bývají vyjadřovány vazbou akusativu s infinitivem* (viz. kap. VII. paragr. 3. sibi esse..., facere). *V řeči nepřímé věty rozkazovací a práci jsou v konjunktivu* (viz. příklad zde: reverterentur). *V řeči nepřímé věty vedlejší mají konjunktiv* (viz. kap. VII. 3: propterea quod... habērent nūllum; kap. VII. 6. sī quid vellent). — (714., 775.)

volō, *velle, volui, chitī, prāti sī; sī quid vellent*, (chtěli-li by něco, budou-li si něčeho prāti =) libo-li. — (710.)

re-vertor, *ī, pf. act. revertī, reversus, (semideponens)*, vrátiti se; *reverterentur, (přeloz*;) aby se vrátili, ať se vrátí.

ad, (*o čase, o lhůtě*;) o, v; *ad Idūs Aprilēs*, o idách dubnových (= 13. dubna. — (244.)

Idūs, *uum, f.*, idy, (střed měsíce, 13. 430 den v měsíci lednu, únoru, dubnu, červnu, srpnu, září, listopadu, prosinci; 15. den v měsíci březnu, květnu, červenci, říjnu). (64.)

Kap. 8.

intereā, mezitím, zatím; (*t. j. v době do 13. dubna.*)

Sestav! *perducit mūrum in altitudinem sēdecim pedum et fossam (v jak veliké prostře?) undēvigtū milia passum ā lacū Lēmannō ad montem Iūram eā legiōne (quam habēbat sēcum)*

el militibus (qui convenerant ex provinciā).

per-dūcō, *ere, dūxī, ductum*, 1. dovésti, přivést; 2. (*o stavbách*;) vésti, vystavět; *perducit* = dá vésti, vystavět; (*actívum causatívum*; rodem činným bývá někdy vy-

jádřena činnost, jejímž původcem sice podmět jest, ale jejímž vykonavatelem jest někdo jiný; na př.: *Caesar pontem fecit* = Caesar dal vystavěti most).

mūrus, ī, m., zeď; násep.

pēs, pedis, m., (*mīra*.) stopa; (= 1/6 passus; = 29'6 cm). — (148.)

135 **altitūdō, inis, f.,** výška; hloubka; *mūrus in altitūdinem sēdecim pedum*, násep zvýší 16 stop; násep zvýší 4'8 m; (= *mūrus altus pedēs sēdecim*).

mīlia passuum ūndēvigintī, (148.), (na ukázkú: jak daleko? v jak dlouhé prostře?) [na] devatenáct tisíc dvojkroků = [v délce] 28 km; (148 m × 19.000 = 28 km 120 m).

fossa, ae, f., [fodiō], příkop.

eā legiōne mīlitibusque = *per eam legiōnem et per mīlites*, tou legií a vojíný; pomocí té legie a pomocí vojínů. — (Byla to desátá legie; kap. VII. paragr. 2.)

legiōnem sēcum habēre, míti legii s sebou, (u sebe).

140 **cōn-venīre, (361.)**

lacus Lēmānus, jezero Lēmanské, (*nyní* Ženevské). — Caesar pojímá věc obráceně tvrdě, že jezero vtéká do řeky Rhodanu.

Rhōdānus, (65.)

īn-fluō, ere, fluxī, vtékati, téci do něčeho; *ā lacū Lēmānō, quī in flūmen Rhōdānum īnfluit* (podle představy Caesarovy): od jezera Ženevského, které vtéká do řeky Rhodanu; (podle naší představy:) od jezera Ženevského, z kterého vytéká řeka Rhodanus.

mons Iūra, (119.)

145 **fīnēs Sēquanōrum ab Helvētiīs dīvidit**, odděluje, dělí území Sekvanské od Helvētského; *ab Helvētiīs, (23.); zhrácenij vsraz, cōmparātiō cōpendiāria*; srv. kap. II. 3. agrum Helvētium ā Germānīs).

opus, eris, n., 1. dílo, práce; 2. stavba; opevňovací práce.

per-ficio, ere, fēcī, fectum, 1. udělati, zhotoviti; 2. vykonati, provésti; dokončiti; *eō opere perfectō*, dokončiv tu stavbu, tu opevňovací práci, to opevnění (t. j. násep a příkop). (515.)

prāsidiūm, ū, n., 1. ochrana, záštita; 2. pomocný sbor, posila; 3. posádka; stráž.

dis-pōnō, ere, posuī, positum, rozložit, rozestavěti; *praesidia dispōnere*, stráž rozestavěti.

castellum, ī, n., [castrum], (malá) tvrz, 450 pevnost.

com-mūniō, ire, iuī, itum, silně opevňovati; *castella commūnīre*, zříditi pevnůstky, bašty.

quō facilius .. = ut eō facilius .., aby tím snáze...

prohibēre, (58.); zabrániti; (v překladu *doplá*: jim v tom).

invītus, 3. nedobrovolný, vynucený; proti vůli, nerad; *mē invītō*, proti mé vůli; (já) nerad; *sē* (= *Caesare*) *invītō*, proti jeho (Caesarově) vůli. (492., 777.)

trāns-eō, ire, ū, itum, (307.), (518.), (635.), přecházeti, přejiti, překročiti; *cōnor trānsīre*, pokouším se projíti, o průchod; *sī cōnārentur*, kdyby se pokoušeli; budou-li se pokoušeti. (529.)

ea diēs, quam t. j. 13. dubna. (240.) **cōstituere, (152.); aliquid cum aliquō constituere,** ustanoviti, smluviti něco s někým; dohodnouti se o něčem s někým; (*quam cōstituerat* = smluvený; 44., 386.)

ubi vēnit, (271.), jakmile, když přišel, nadešel.

revertor, (428.)

Sestav! (*Caesar*) *negat* || *sē* (= *Caesarem*) *posse ūllī iter dare per prōvinciam mōre et exemplō populī Rōmānī* || (*hl. v.*) *et ostendit* || (*sē*) *prohibitūrum (esse) (eōs)* || *sī cōnentur vim facere.*

460 **negāre, praviti, že ne; popírati; negat sē posse ūllī,** praví, prohlásí, že nemůže nikomu; (= *dicit sē posse nūllī*). — (415., 417.) **ūllus, (401.)**

iter per prōvinciam dare, dovoliti, povoliti průchod provincií. — (373., 402.)

mōs, mōris, m., mrav, zvyk, obyčej; *mōre et exemplō*, podle obyčeje a vzoru. (229.)

exemplum, ī, n., [ex-īmere], (vybraná věc na zkoušku), ukázká, vzor, vzorný doklad; příklad.

465 **sī cōnentur, (zástup. konjunkt. v řeči nepř. za ind. fut. I. řeči přímé),** budou-li se pokoušeti; (*přimo*: *prohibēbō, sī cōnābiminī*). — (196.) (529.)

vīs, (356.); vim facere, činiti násilí; násilně jednati; *cōnor vim facere*, pokouším se násilně jednati; pokouším se o násilí.

os-tendō, ere, tendī, tentum, [obstendō], 1. vstříc natáhnouti, nastavit; 2. ukazovati; 3. dokázati, řečí ukázati, prohlásiti; (*zde jest praes. histōr.*)

Sestav! *Helvētī* *eā spē dēiectī* — || *cōnāti... sī perrumpere possent* || — *repulsī operis mūnitiōne et concursū militum et tēlis* || *dēstitērunt* hōc cōnātū.

eā spē = eūs reī spē. — (504.)

dē-iciō, ere, iēcī, iectum, [iaciō], shazovati; vytisknouti; zbavovati; (*aliquem ab, dē, ex aliquā rē* nebo *pouhij abl. aliquā rē*); *spē dēiectus*, byv zbaven, pozbyv naděje.

470 **mūnitiō, ōnis, f.,** opevňování, stavba; *operis mūnitiō*, pevné, silné opevnění. (539.)

concursum, ūs, m., shluk, sběh.

re-pellō, ere, reppuī, repuī repulsum, strčiti, odstrčiti, odraziti; *repulsī*, byvše odrazeni,

dē-sistō, ere, stitī, ustávat; nechávat (něčeho); upouštěti (od něčeho); *aliquā rē*.

cōnātus, ūs, m., [cōnārī], pokus, podnik. (201.)

dēiectī... cōnāti... repulsī... dē-stitērunt... 475 pozbyvše... pokusivše se... a byvše odrazeni upustili (od podniku), musili upustiti (od podniku); (toto souvětí možno přeložiti tím způsobem, že první participium přeložíme přechodníkem, druhá dvě participia přeložíme určitými slovesy. rozvedše je v souvětí souřadné:) pozbyvše... pokusili se... ale byli odrazeni, i upustili, musili upustiti od podniku.

Sestav! *Helvētī*... (*alī* = *jedni, dilem*) *cōnāti* || *sī perrumpere possent* (na čem? *abl. instr.*) *nāvibus iunctis ratibusque factis* || *alī* (= *jini, dilem*) (*cōnāti*, *sī perrumpere possent*) *kudy? kde?*) *vadis Rhodani* || (*kde?*) *quā minima altitūdō flūminis erat* || (*kdy se pokusili, sī perrumpere possent?*) *nōnnumquam interdiū, saepius noctū.*

(*alī*) — *alī*, *jedni* — *jini*; *dilem* — *dilem*.

nāvēs iungere, lodi spojit, svázati; *nāvibus iunctis, (abl. instr.),* na lodích (k sobě, vespolek) svázaných.

ratis, is, f., vor; *ratis factis, (abl. instr.),* na zhotovených vorech; (*factis = quās fecerant*). (637.)

complūrēs, a, (gen.-ium), nemálo, přemnozí, přemnoho. (562.)

per-rumpō, ere, rupī, ruptum, prorážeti; (*ve vojenství*.) proraziti, probít se; *perrumpere vadīs*, proraziti, probít se brody.

cōnor, sī..., pokouším se, zdali by... — (*Po slovesech „očekávati, usilovati o něco, snažiti se o něco, pokoušeti se o něco“*

spojka *sī* mává význam tázací: *si* = — *li*, *zdali*) — (196.)
quā (*parte*) = *quibus locis* = *kde*.
attitūdō flūminis, hloubka řeky. — (435.)

nōnnumquam, někdy. — (841.)
interdiū, za dne, ve dne.
saepe, často; *saepius*, častěji.
noctū, v noci.

485

Kap. 9.

re-linguō, *ēre*, *liquī*, *lictum*, zanechati, zůstatiti; *relinquor*, zbývám; *relinquēbatur*..., zbývala (tedy)...
ūna, (*přelož:*) jediná; jen.
 490 *per Sēquanōs*, (23.), Sekvanskem.
quā (*viā*), kudy.
Sēquanīs invītis, (*abl. absol.*), (454.), proti vůli Sekvanů.
propter, (*předl. s akus.*), (*o příčině:*) pro. — (865.)
angustiae, *ārum*, f., úžina, soutěsky, úzký prostor.
 495 *hīs* (= *Sēquanīs*) *persuādēre*, (100., 111.)
 (*meā, tuā, suā atd.*) *sponte*, z vlastní vůle, dobrovolně; sám o sobě; (*t. j.* bez pomoci třetího).
Dumnorix, (189.)
dēprecātor, *ōris*, m., [*dē-precārī*], prosebník, přimluvčí; *eō dēprecātore*, (*abl. absol.*), bude-li on přimluvčím; na jeho přimluvu, jeho přimluvou; (= *eō dēprecante*).
 500 *impetrāre*, dosíci (něčeho), dostati (něco); dostati dovolení. — (513.)
grātia, *ae*, f., oblíbenost, přízeň, vážnost.
largītiō, *ōnis*, f., [*largior*], uštěďrování, štědré rozdávání; štědrost.
plūrimum posse, (208.), velmi mnoho moci, platiti; míti velikou moc, váhu, vliv.
amīcus, 3., (*alicuī*), přátelský, příznivý, nakloněný (někomu).
ex eā civitate = *ex eōrum* (= *Helvētiorum*) *civitate*. — (468.)

filiam in mātirimōnium dūcere, (197.), 505
 vzíti si ženu, za manželku.
addūcere, (149.); *cupiditate rēgnī*, *adductus*, sveden touhou = z touhy po královské moci, důstojnosti. (96.)
studeō, *ēre*, *uī*, zabýváti se (něčím), usilovati (o něco); *novīs rēbus* (*dat.*) *studēre*, bažiti po novolách; usilovati o převrát.
quam; pomoci spojky *quam* se slovesem *posse* nebo bez slovesa *posse* zmocňuje se superlativ; *quam* = *co*, *co* možná; (160.)
beneficium, *ī*, n., dobrodiní; úslužnost, dobrá služba, úsluha, laskavost.
ob-stringō, *ere*, *strinxī*, *strictum*, zavázati (si někoho něčím); *volēbat quam plūrimās civitatēs habēre beneficīo obstrictās*, chtěl co (možná) nejvíce obcí míti zavázaných dobrodiním, dobrymi službami, úsluhami, laskavostí.
itaque, 1. (= *et ita*), a tak; 2. (spojka výsledná, klade se z pravidla v čelo věty a označuje skutečný výsledek), a) a tak, tak tedy, tudíž, i; b) proto; (*zde v platnosti spojky*).
suscipere, (178.); *rem suscipere*, úkol vzíti na sebe. — (*Dumnorix* byl vhodným prostředníkem, maje k tomu jednak způsobilost — *poterat et erat* —, jednak náklonnost — *studēbat et volēbat* —.)
 a) *Sēquanīs impetrāre*, od Sekvanů, na Sekvanech (toho) dosáhnouti; (499.); (*na slovese impetrāre závisí nevlastní věta výsledná*).

patior Helvētios ire per meos finēs, dovoluji Helvetiům jiti svým územím; nechávám jiti Helvety svým územím. — (357.)

515 *perficiō ut* (*věta nevl. výsl.*), způsobuji, že...; (*sestav: et perficil, ut obsidēs inter sēsē dent*). — (447.)
ob-ses, *sidis*, m. f., [*ob-sideō*], rukojmí; *obsidēs inter sēsē dare*, dáti si navzájem rukojmí (20.); *perficil, ut dent*, způsobí, dokáže, že dají.

Doplň! *Sēquanī* (*obsidēs dant*), *nē itinere Helvētios prohibeant*, Helvetiū (*obsidēs dant*), *ut... transeant*, *prohibeō aliquem aliquā rē*, (*itinere*), bráním, překážím někomu v něčem, (*v cestě*); *nē prohibeant*, aby nebránili; že nebudou brániti, překážeti; (58.).
trānsire, (455.); *ut transeant*, aby prošli; že projdou; (*věta účel.*)
sine maleficiō et iniuriā, (400., 417.).

Kap. 10.

520 *re-nūntiāre*, podávati zprávu, ohlásiti, oznámiti; *renūntiātur*, (*praes. hist.*), jest oznámeno, se oznámí.
alicuī est in animō, (398.).
ager, (118.).
finēs, (59.).
Santonī, *ōrum*, *Santonēs*, *um*, m., Santonové, keltský kmen, sídlící severně od ústí řeky Garunny, nyní kraj Saintogne.
 525 *Tolōsātēs*, *ium*, m., *Tolosané*, obyvatelé města Volků Tolosy nad řekou Garunnou v provincii; (*Tolosa, nyní Toulouse*).
nōn longe abesse, nedaleko býti vzdálen; nedaleko sídliti. — (34., 264.)
quae civitās = quōrum civitās. (504.)
 Sestav! (*Caesar*) *intellegēbat* || *sī* *id fieret* || *futūrum* (*esse*) *māgnō cum periculō provinciae* || *ut provinciae* (*podmět*) *haberet hominēs bellicōsōs*, populí Rōmānī *inimicōs* (*akus. předm.*) *finitimōs* (*akus. doplňk.*).
intel-legō, *ere*, *lexī*, *lectum*, [*inter-gerel*], 1. rozumem něco vnímati, poznávati; 2. znamenati, souditi. — (696.)
fiō, *fieri*, *factus sum*, stávati se, dít se; *id sī fieret*, (*zástup. konjukt. za indik. fut. I. nezávisl.*), to-li se stane = v tom případě; (*přesněji měl býti zástup. konj. plqupf.*,

protože čekáme v nezávislé větě ind. fut. II.; přesněji mělo by býti: *id sī factum esset*). — *Nezávisle: id sī factum erit, erit* (*fiet*) *māgnō cum periculō provinciae*. — Indikativní věta vedlejší, jejíž věta řídicí stala se závislou (buď vazbou acc. c. inf, neb větou konjunktivnou), stane se tím větou konjunktivní; je-li ve větě řídicí budoucnost naznačena budoucím tvarem slovesa, stojí za indikativ fut. I. indikativní věty vedlejší po její proměně v konjunktivnou po hlavních časech *coniunctivus praes.*, po vedlejších časech *coniunctivus imperf.*; je-li ve větě řídicí budoucnost jest naznačena budoucím tvarem slovesa, stojí za indikativ fut. II. indikativní věty vedlejší po její proměně v konjunktivnou po hlavních časech *coniunctivus perfecti*, po vedlejších časech *coniunctivus plusquamperfecti*. Tyto konjunktivy lze zvatí *zástupnými*. V uvedeném příkladě budoucnost jest naznačena tvarem slovesa věty řídicí (nezávislé): *erit*, (závislé): *futūrum esse*, i dáme za indikativ fut. II. *factum erit* v závislosti *factum esset*, protože *intellegēbat* je ve vedlejší čas. *Caesar* konstruuje méně přesně, jako by nezávisle znělo: *id sī fiet*, a proto za indik. fut. I. *fiet* dává v závislosti po vedl. čase *intellegēbat* konjunktiv

imperf. fieret. — (127.) — (455., 465., 807.)

530 **futūrum (esse)**, zastupuje budoucí infinitiv slovesa fieri.

māgnō cum periculō alicūius fit, ut (výsledné)... s velikým nebezpečím, k velikému nebezpečí někomu se stává, že... = někomu jest velice nebezpečno, aby...

bellicōsus, 3., bojektivý, bojovný.

frūmentārius, 3., hojný obilím, obilný, úrodný; *māximē frūmentārius*, nejúrodnější, (elativ:) velmi úrodný; (nejbohatší, velmi bohatý obilím). — (120.)

pateō, ēre, uī, býti otevřen; býti přístupný, volný; *patēns, entis*, přístupný, volný; *loca patentia*, místa otevřená (horami nechráněná, neobklopená); (= *loca, quae montibus nōn continentur*). — (145.)

535 **locus**, ī, m.; plur.: *loca, ōrum*, n.; místo; (plur.: *loci, ōrum*, m., = místa v knihách; ve význ. filosof., na př. *loci commūnēs*, obecné věty, zásady, poučky).

habeō hominēs (předm.) finitīmōs, (doplňk), mám lidi za sousedy, v sousedství. — Sloveso habēre s dvojným akusativem má obyčejně do sebe význam „skutečně někoho míti někým“; *habeō tē amicum*, mám tē přítelem = ty jsi skutečně mým přítelem; znamená-li *habēre* = pokládati někoho za něco, vyjadřuje se při něm podřadným doplňkem substantivní ablativem s předložkou *prō* nebo *in*, nebo genitivem připojeným k výrazu *locō, in locō, numerō, in numerō*; *habeō tē prō amico* = pokládám tē za přítele (= jsi snad, aspoň podle mého mínění, mým přítelem).

inimicus, ī, m., [in, amicus], nepřítel; (nepřítel osobní).

ob eās causās, z těch příčin, důvodů.

mūnitō, (470.), opevnění; *mūnitōnem facere*, opevnění zříditi, vystavěti, dáti, zříditi, dáti vystavěti; (act. causativum). — (432.)

Tītus Atius Labiēnus, nejznamenitější legát (podvelitel) Caesarův, činný v Galii po všech 9 let od r. 58 do 50 př. Kr.; byl légatus *prō praetōre*. Roku 58 střezil údolí rhodanského proti Helvetiům a ve válce s nimi velel přednímu voji. V zimě potom zastupoval Caesara v Gallii.

légatus, ī, m., (392.), zde: pobočník vrchního velitele, podvelitel. — (*Légātī* byli ustanovováni od senátu, vedli jednotlivé oddily v boji, obyčejně po legii, a měli dozor a vedení i při jiných podnicích, na př. při stavbě lodí, při picování, při sbírání vojska a pod. V nepřítomnosti vrchního velitele légát býval samostatným velitelem vojska v poli, v pevnosti nebo v zimním táboře. Jsa samostatným zástupcem místodržitelovým slul v tom případě *légatus pro praetōre*. Caesar měl v Galii až 10 légátů. Za Caesarovy správy v Galii vystřídál se dosti značný počet légátů.)

prae-ficiō, ere, fecī, factum, aliquem alicuī rei, někoho postaviti v čelo něčemu; někoho ustanoviti správcem, dozorcem, velitelem něčeho.

māgnīs itineribus, (376.), dlouhými denními pochody.

in Italiam = in Galliam Cisalpinam.

con-tendere; 1. (55); 2. namáhati se, usilovati; 3. spěchat, pospíšiti, kvapiti, kvapně táhnouti; (zde *praes. histor.*); *ire contendō*, spěšně táhnu. (378.)

cōn-scribō, ere, scripsī, scriptum, 1. sepisovati (do seznamu); 2. bráti na vojnu, (na vojnu) odváděti, sbírat; (zde *praes. histor.*). — (Legie nové odvedené byly 11. a 12.)

circum, (předl. s akus.), kolem něčeho, v okolí něčeho, na blízku něčeho.

Aquillēia, ae, f., Akvileja, kvetoucí a obchodní město na sever. pobřeží moře Adriatického v Přední Gallii; (*nynt Oglej*).

hiemāre, zimu strávit, přezimovati.

550 **ē-dūcō, ere, dūxī, ductum**, vyvésti, odvésti; (zde *praes. histor.*). — (U Akvileje dlely legie 7., 8., 9.)

hībernus, 3., zimní; **hīberna, ōrum**, n., (= hiberna castra), zimní tábor, zimní ležení.

quā iter est, kudy cesta vede.

Alpēs, ium, f., Alpy; *per Alpēs*, přes Alpy; Alpami.

contendit... que... cōn-scribit et... ēdūcit et... contendit; polysyndeton; (22.)

555 **ibi**, tam.

Ceutronēs, um, m., Ceutronové, horský kmen keltský, sídlící na rozhraní Přední a Zadní Gallie, vých. od Allobrogů.

Grāiōcelī, ōrum, m., Graiocelové, horský kmen keltský, sídlící v Alpách Grajských, jižně od Ceutronů. (Jiná čtení: Grai Oceli, Grai Ocelii.)

Caturigēs, um, m., Katurigové, horský kmen keltský, sídlící v Alpách Kottických na rozhraní Přední a Zadní Gallie, jižně od Ceutronů a Grajocelů.

superior, superius, gen. iōris, [super], hořejší, vyšší; *loca superiora*, (místa hořejší, vyšší =) výšiny; (535.); *locis superioribus occupātis*, (abl. absol.), obsadivše výšiny (byly to horské svahy při řekách Dora Riparia a Durance).

560 **exercitum itinere prohibēre**, (58.), brániti, překážeti vojsku v pochodu, v tažení.

cōnārī, (196).

pellere, (413.); *hīs pulsīs* (abl. absol.) *complūribus proelūs* (abl. instr.), když tito byli poraženi v několika bitvách; poraziv tyto v několika bitvách; za opětovných vítězných bojů s těmito kmeny; *Meusel*. (479.)

Ocelum, ī, n., Ocelum, město Grajocelů v Přední Gallii na záp. hranicích.

citerior, citerius, gen. -iōris, ležící s této strany, přední; *citerior provincia*, přední provincie (= Gallia citerior, Cisalpina, Gallie Předalpská). (I.—II.)

565 **extrēmus**, (346.), nejzazší, nejvzdálenější; *ab oppidō Ocelō, quod est provinciae extrēmum*, od města Ocela, které jest nejzazší, nejvzdálenější z provincie; od města Ocela, které leží nejzáže v provincii; které leží na samých hranicích provincie; od Ocela, nejzazšího to města v provincii.

Vocentī, ōrum, m., Vokontiové, keltský kmen, sídlící v provincii na levém břehu Rhodanu mezi Isarou a Durantii (Durance) jižně od Allobrogů.

provincia ulterior, západní provincie; provinciae (gen. poss., do čestiny přelož:) v provincii. (I.—II.)

diē septimō, (abl. čas.), sedmého dne.

per-veniō, ire, vēnī, ventum, přijiti doraziti; (zde *praes. histor.*). (379.)

inde, odtud. 570

ab Allobrogibus, od Allobrogů; z území Allobrogů, z Allobrožska. — (23.)

Segusiāvī, ōrum, m., Segusiavové, keltský kmen, sídlící na západ od Allobrogů při řece Ligeru na pravém břehu Rhodanu, v krajině dnešního Lyonu; sousedili s provincii a na západ s Arverny. — *in Segusiāvōs*, do území Segusiavů, (23.); *dūcit*, odvéde, (*praes. histor.*).

extrā, (předl. s akus.), mimo, kromě, vně (něčeho).

trāns Rhodanum primī, první za Rhodanem; hned za Rhodanem.

Poznámka. Caesar překročil zde hranice své provincie, ač neměl k tomu svolení senátu. Co jej k tomu vedlo, líčí v následujícím vypravování. Také odvod vojska do dvou legií vykonal svémocně.

575 *angustiae*, (494.); *per angustias*, sou-
těskami, průsmykem.
cōpiae, (103.), (vojenské) zástupy,
branný lid.
*trādūcō, ere, dūxī, ductum, [trāns,
dūcō]*, převáděti, převésti, přepra-
viti. — (641.)
agrī, (118.), role, pole.
populārī, pleniti, pustošiti.
580 *dē-fendō, ere, fendī, fēsum*, 1. odhá-
něti, odrážeti; 2. brániti, hájiti, chrá-
niti; *dēfendere aliquid ab aliquō*,
brániti, ubrániti, hájiti, uhájiti něčeho
od někoho, před někým.
sē suaque, sebe a svůj majetek (své
statky).
cum nōn possent, (*věta časová histor.*),
když nemohli = nemohouce; (*přelož
přechodníkem*).
lēgātus, (392.), vyslanec, posel.
rogāre, 1. tázati se; 2. prositi, žádati;
(405.); *rogāre auxiliūm*, žádati za po-
moc; *rogātum (supinum)*, žádat, po-
žádat. — *Supinum* zakončené *-um*
klade se při slovesech pohybu (*ire,
venire, proficisci*) nebo příčiny po-
hybu (*mittere*) k označení účelu, za
kterým se pohyb děje. — K *supinu*
rogātum doplň si *quī dicerent* (viz
kap. VII. 3), na čemž závisí ne-
přímá řeč. (198.)
Sestav! *rogātum*, [qui (= *lēgāti*) dice-
rent:] *sē* (= *Haeduōs*) *ita meritōs*
esse dē populō R. omnī tempore ||
ut (výsled.) agrī nōn dēbuerint vastāri,
(*ut*) *liberī eōrum* (= *Haedu-
ōrum*) *nōn dēbuerint abdūcī in ser-
vitūtem*, (*ut*) *oppida nōn dēbuerint*
*expūgnārī paene in cōspectū nos-
trī* (= *Rōmānī*) *exercitūs*. — *Přímō*:
nōs (*Haeduī*) *ita meritū sumus de*
populō Rōmānō omnī tempore, *ut*
*agrī nōn dēbuerint vastārī, liberī no-
stri in servitūtem abdūcī, oppida ex-
pūgnārī paene in cōspectū Rōmānī*

exercitūs. — (Povšimni si asyn-
detického spojení a vhodně
přelož!) (22.)

omnī tempore, (*abl. čas.*), po všechn 585
čas, vždy.

ita = tam bene.

mereor, ērī, itus sum, zasluhovati;
bene mererī dē aliquō, zasloužili se
o někoho, zásluhy si zjednali, zís-
skati o někoho; *sē ita meritōs esse*,
že se tak zasloužili, že si takových
zásluh zjednali, získali.

dēbeō, ēre, uī, itus, býti dlužen; *dē-
beō (s inf.)*, mám, smím; *ut nōn*
dēbuerint, že neměly...; (že by byly
neměly...; Koř. 358. 2. a; Hrb.
416. 2.) — (762.)

paene, skoro, téměř, takřka.

cōspectus, ūs, m., [cōspiciō], po- 590
hled; *in cōspectū alicuius*, před
očima někoho.

exercitūs nostrī, (= *Rōmānī*).

agrī, (118.), pole; dědiny.

vastāre, pustošiti, pleniti.

liber, era, erum, svobodný; *liberī,
ōrum, m.*, děti, dítky; (děti jsou
svobodnými členy rodiny).

liberī eōrum; eōrum (= *Haeduō-* 595
rum) místo očekávaného *suī*, se sta-
noviska spisovatelova; (*srv. 357.*)

servitūs, ūtis, f., [servus], otroctví.

ab-dūcere, odváděti; *in servitūtem*
abdūcere, odvésti, odvléci do otroctví.

ex-pūgnāre, dobytí, ztéci. — (308.)

eōdem tempore, (*abl. čas.*), v téže
době, v témž čase.

Ambarrī, ōrum, m., Ambarrové, keltský 600
kmen, příbuzný *Haeduū*, sídlící při
dolním toku *Araru* (*Saōne*).

necessārius, a, um, 1. nutný, nevy-
hnutelný; 2. příbuzný, spříz-
něný. — (910.)

cōsanguineus, a, um, [sanguis],
krevný, pokrevný, příbuzný; *cōn-*

ZEJDOVY

Přípravy k latinským a řeckým klasikům.

Odhodlati jsme se vydávati „Přípravy k latinským a řeckým klasikům“, abychom začlou usnadniti četbu klasiků, zvláště řeckých.
Přípravy vycházejí za redakce Jaromíra Zejdy, profesora v Praze.

Dosud vyšlo:

1. <i>Sotokleova Elektra</i> . Pr. 1911. (55 str.)	K 2,60
2. <i>Homerova Odyssea</i> . Zpěv VI. Pr. 1911. (16 str.)	K —,90
3. <i>Homerova Odyssea</i> . Zpěv IX. Pr. 1911. (23 str.)	K 1,—
4. <i>Homerova Odyssea</i> . Zpěv X. Pr. 1911. (17 str.)	K —,80
5. <i>Homerova Odyssea</i> . Zpěv XI. Pr. 1911. (16 str.)	K —,80
6. <i>Homerova Odyssea</i> . Zpěv XII. Pr. 1911. (14 str.)	K —,80
7. <i>Homerova Odyssea</i> . Zpěv I. Pr. 1911. (20 str.)	K —,90
8. <i>Homerova Odyssea</i> . Zpěv V. Pr. 1911. (24 str.)	K 1,—
<i>Zivotopisy Kornelia Nepota</i> . (I. Miltiades.)	v tisku
<i>Zivotopisy Kornelia Nepota</i> . (II. Thom., III. Arist.)	v tisku
12. <i>Caesar. paměti o vál. Galské</i> . (Kn. I., kap. 1.—11. (32 str.)	K 5,—
<i>Homerova Ilias</i> . Zpěv VI. Pr. 1911.	v tisku
14. <i>Homerova Ilias</i> . Zpěv VII. Pr. 1911. (18 str.)	K —,90
15. <i>Caesar. paměti o vál. Galské</i> . (Kn. I., kap. 12.—23.) Pr. 1911. (32 str.)	K 5,—
16. <i>Homerova Ilias</i> . Zpěv XI. Pr. 1911. (32 str.)	K 1,50
<i>Caesar. paměti o vál. Galské</i> . (Kn. I.)	v tisku
18. <i>Homerova Ilias</i> . Zpěv XVIII. Pr. 1911. (24 str.)	K 1,—
19. <i>Homerova Ilias</i> . Zpěv XIX. Pr. 1911. (16 str.)	K —,80
20. <i>Homerova Ilias</i> . Zpěv XXII. Pr. 1912. (18 str.)	K —,90
<i>Zivotopisy Kornelia Nepota</i> . (IV. Epaminondas.)	v tisku
22. <i>Horatiové básně</i> . (První kniha od.) Pr. 1912. (40 str.)	K 1,80
23. <i>Homerova Ilias</i> . Zpěv I. Pr. 1912. (31 str.)	K 1,50
23. <i>Homerova Ilias</i> . Zpěv XXIV. Pr. 1912. (20 str.)	K —,90
24. <i>Horatiové básně</i> . (Druhá kniha od.) Pr. 1912. (21 str.)	K —,90
25. <i>Horatiové básně</i> . (Třetí kniha od.) Pr. 1912. (29 str.)	K 1,30
27. <i>Horatiové básně</i> . (Čtvrtá kniha od.) Pr. 1912. (16 str.)	K —,80
28. <i>Horatiové epody. Píseň století</i> . Pr. 1912. (18 str.)	K —,90
29. <i>Homerova Ilias</i> . Zpěv II. Pr. 1912. (25 str.)	K 1,—
<i>Zivotopisy Kornelia Nepota</i> . (V. Pelop., VI. Agosil.) Pr. 1912. (24 str.)	v tisku
31. <i>Caesar. paměti o vál. Galské</i> . (Kn. IV., kap. 1.—15.) Pr. 1912. (16 str.)	K —,80
32. <i>Homerova Ilias</i> . Zpěv III. Pr. 1912. (20 str.)	K —,00
<i>Caesar. paměti o vál. Galské</i> . (Kn. IV.)	v tisku
34. <i>Homerova Ilias</i> . Zpěv IV. Pr. 1912. (24 str.)	K 1,—
35. <i>Horatiové básně</i> . (Výb. z I. kn. satir. č. 1, 4, 6, 9.) Pr. 1912. (20 str.)	K 1,—
36. <i>Horatiové básně</i> . (Výb. z II. kn. satir. č. 1, 2, 6, 8.) Pr. 1912. (20 str.)	K 1,—
37. <i>Caesar. paměti o vál. Galské</i> . (Kn. VI., kap. 1.—12.) Pr. 1912. (16 str.)	K —,80
38. <i>Homerova Ilias</i> . Zpěv XVI. Pr. 1912. (32 str.)	K 1,50
39. <i>Ciceron. spisy</i> . Řeč za bás. Archiu. Řeč za krále Dejot. Pr. 1912. (24 str.)	K 1,—
40. <i>Caesar. paměti o vál. Gal.</i> (Kn. VI., kap. 13.—44.) (Dok.) Pr. 1912. (35 str.)	K 1,80
41. <i>Homerova Ilias</i> . Zpěv XXI. Pr. 1912. (20 str.)	K 1,—
42. <i>Ciceronovy spisy</i> . Kato starší o stáří. Pr. 1912. (28 str.)	K 1,30
43. <i>Vergillovy básně</i> . (Výb. ze Zp. pastýř., č. 1, 5.) Pr. 1913. (9 str.)	K —,60
44. <i>Horatiové básně</i> . (Druhá kniha listů.) Pr. 1913. (18 str.)	K —,90
45. <i>Horatiové básně</i> . (Výb. z I. kn. listů, č. 1, 2, 10, 16, 19, 20.) Pr. 1913. (18 str.)	K —,90
46. <i>Horatiové básně</i> . (O umění básnickém.) Pr. 1913. (20 str.)	K 1,—
47. <i>Vergillovy básně</i> . (Výbor ze Zpěvů roln.) Pr. 1913. (32 str.)	K 1,50
<i>Výbor z Q. Kurtia Rufa</i> . (Část I.)	v tisku
49. <i>Vergillovy básně</i> . Aeneis. Zpěv VI. Pr. 1913. (37 str.)	K 1,80
<i>Vergillovy básně</i> . Aeneis. Zpěv I.	v tisku
<i>Výbor z Q. Kurtia Rufa</i> . (Část II.) Pr. 1913. (18 str.)	v tisku
52. <i>Výbor z Q. Kurtia Rufa</i> . (Část III.) Pr. 1913. (18 str.)	K —,90
53. <i>Výbor z Q. Kurtia Rufa</i> . (Část IV.) Pr. 1913. (16 str.)	K —,80
<i>Vergillovy básně</i> . Aeneis. Zpěv II. Pr. 1913. (20 str.)	v tisku
55. <i>Vergillovy básně</i> . Aeneis. Zpěv III. Pr. 1913. (32 str.)	K 1,50
56. <i>Vergillovy básně</i> . Aeneis. Zpěv VIII. Pr. 1913. (28 str.)	K 1,30
57. <i>Vergillovy básně</i> . Aeneis. Zpěv IV. Pr. 1913. (28 str.)	K 1,30
58. <i>Vergillovy básně</i> . Aeneis. Zpěv VII. Pr. 1913. (34 str.)	K 1,80
59. <i>Vergillovy básně</i> . Aeneis. Zpěv IX. Pr. 1914. (28 str.)	K 1,80
60. <i>Vergillovy básně</i> . Aeneis. Zpěv X. Pr. 1914. (36 str.)	K 1,80
61. <i>Vergillovy básně</i> . Aeneis. Zpěv XII. Pr. 1914. (36 str.)	K 1,80
62. <i>Vergillovy básně</i> . Aeneis. Zpěv XI. Pr. 1914. (33 str.)	K 1,50
63. <i>Vergillovy básně</i> . Aeneis. Zpěv V. Pr. 1914. (36 str.)	K 1,80
64. <i>Spisy Platónovy</i> . Obrana Sokratova. Pr. 1914. (32 str.)	K 1,50
65. <i>Sotokleova Antigona</i> . Br. 1910. (45 str.)	K 2,40

PRÁVĚ VYŠEL:

Slovník k výboru básní Ovidiových. Sestavil prof. Jar. Zejda. 2. vydání upravené dle výboru Brantová. Pr. 1921, v. 8°. (271 str.) K 24,—

Upozorňujeme na:

Výbor z listů Ciceronových. Upravil Jaromír Zejda. Díl I.: Text. Pr. 11. (84 str.) K 2,—. — Díl II.: Úvod, poznámky, významy. Pr. 11. (126 str.) K 2,40

Nákladem Českého lidového knihkupectví a antikvariátů v Praze-I.

ZEJDOVY PŘÍPRAVY K LATINSKÝM A ŘECKÝM KLASSIKŮM. SEŠIT 15. CENA Kč 5.—

PŘÍPRAVY K CAESAROVÝM PAMĚTEM O VÁLCE GALLSKÉ.

KNiha I., KAP. 12.—23.

SEPSAL
JOSEF BRADÁČ,
GYMNASIJNÍ PROFESOR.

DRUHÉ, OPRAVENÉ VYDÁNÍ.

V PRAZE 1921.
ČESKÉ LIDOVÉ KNIHKUPECTVÍ A ANTIKVARIÁT (JOSEF SPRINGER) V PRAZE-I.
FILIÁLKA KRÁL. VINOHRADY.

abl. = ablativ.
abl. absol. = ablativus absolutus.
abl. čas. = ablativ časový (ablativus temporis).
abl. inoptae = ablativus Inopiae.
abl. instr. = ablativus instrumenti (nástrojový).
abl. limit. = ablativus limitationis čili respectus (omezovací, vztahový).
abl. mensurae = ablativ míry.
abl. modi = ablativ způsobový.
abl. pretii = ablativ ceny.
abl. přič. = ablativ příčiny (causae).
abl. qual. = ablativ vlastnosti (qualitatis).
abl. separ. = ablativ odluky (separativus).
abl. sroun. = abl. srovnávací (comparativus).
abl. zřetel. = abl. zřetelový (vztahový).
acc. = accusativus, akkusativ.
acc. c. inf. = accusativus cum infinitivo.

compar. = comparativus, komparativ.
coniunct. = coniunctivus, konjunktiv.
coniunct. deliber. = coniunctivus deliberativus, rozvažovací.
coniunct. nepř. závisl. = k. nepřímé závislosti (obliquus).
coniunct. subiect. = c. subiectivus, cizího mínění.

dat. = dativus, dativ.
dat. účel. = dativ účelový (finalis).
doplňk. = doplněk; doplňkový.

f. = femininum (rodu ženského).
fut. II. = futurum exactum.

gen. = genitivus, genitiv.
gen. crim. = genitivus criminis (u sloves soudního řízení).
gen. explic. = genitivus explicativus, vysvětlovací, omezovací.
gen. obiect. = genitivus obiectivus, dějového předmětu.
gen. part. = g. partitivus, celkový.
gen. possess. = gen. possessivus, přivlastňovací.

Hrb. = Latinská mluvnice pro školy střední. Sepsal Fr. Hrbek. II. Skladba. 3. vydání.
Koř. = Latinská mluvnice. Sepsal Josef Kořínek. Díl II. Skladba. 6. vydání.
Číslice v záuorkách značí, že uvedený význam již se vyskytl, i odkazují na příslušné místo.

ger. = gerundium.
impf. = imperfectum.
kompar. = komparativ.
m. = masculinum (rodu mužského).
n. = neutrum (rodu středního).
násl(ed). = následující; následuje.
nepřech. = nepřechodné.
neutr. = neutrum.
nom. c. inf. = nominativus cum infinitivo.
obyč. = obyčejně.

pass(iv.) = passivum, rod trpný.
pf. = perfectum.
plqpf. = plusquamperfectum.
pl(ur). = plural, číslo množné.
předl. = předložka.
předm. = předmět, předmětný.
překl. = překlad; přelož!
připoušť. = připouštěcí (koncessivní).

rel. = relativum, vztažné zájmeno; relativní, vztažný.
rel. spoj. = relativum (vztažné zájmeno) spojovací (Koř. 328., Hrb. 453.).

sousl. časů = souslednost časů, consecutio temporum.
spojka přič. = spojka příčinná.
sup. = supinum.

vazba dvoj. acc. = vazba dvojího akkusativu.
vedl. čas = vedlejší čas.
verb. defect. = verbum defectivum.
v(ěta) čas. = časová.
hl. = hlavní.
obav. = obavná.
připoušť. = připouštěcí.
rel. = relativní, vztažná.
rel. účel. = relativní účelná.
účel. = účelná.
vysl. = výsledná.
táz. = tázací.

sanguineus, i, m., pokrevný přibuzný.

aliquem certiorem facere, (390.), někoho zpravití, někomu podati zprávu, někomu oznamiti.

nōn facile, nesnadno, jen stěží; (= aegerrimē). — (331.)

Sestav! *Ambarri Caesarem certiorem faciunt || (acc. c. inf.) sēsē (= Ambarros) non facile prohibere vim hostium ab oppidis || (abl. absol.) agris depopulatis.*

605 *prohibere aliquid ab aliquo*, odvracet, odrážeti něco od někoho. (58.)

vīs, (356.), síla, násilí; útok; *vim prohibere*, útok odrážeti; *vīs hostium*, útok nepřátelský.

dě-populārī, zpusťšiti, popleniti; *dē-populātus, a, um, (v passivním významu od zastaralého aktiva depopulāre)*, zpusťšený, popleněný; *agris depopulātis, (abl. absol.)*, po zpusťšení dědin.

item, též, a také, rovněž.
trāns, (kde?), za (něčím). — (304.)

610 *vīcus, (276.)*.

possessio, ōnis, f., [pos-sideō], 1. držení; 2. (metonymicky:) usedlost, majetek, statek, pozemek.

re-cipio, ere, cēpi, ceptum, 1. vzíti zpět; 2. přijmouti, vzíti; *sē recipere*, odebrati se; *fugā sē recipere*, (útěkem se odebrati =) utéci se; *fugā (abl. modi)*. (309.)

dě-mōnstrāre, 1. ukazovati; 2. (ukazovati slovy =) sdělovati, dokazovati, dáti zprávu.

Sestav! *dēmōnstrant || (acc. c. inf.) nihil esse reliquū sibi (= Allobrogibus) (přelož: jim) praeter solum agrī.*

reliquum, i, n., zbytek; *mihi est nihil reliquū (gen. part.)*, mně nic nezbyvá (nezbylo).

solum, i, n., 1. spodek, půda, základ, 615 dno; 2. půda, země; *praeter solum agrī*, mimo (holou) polní půdu, kromě (holé) polní půdy.

quibus rebus adductus, (a) těmi zprávami dav se pohnduti; na základě těchto zpráv; *quibus, rel. spoj., (49.)*; *adductus, (149.)*. (96.)

ex-spectāre, očekávati, vyčkávati; prodlévati, otáletí.

statuō, ere, uī, ūtum, 1. postaviti, vystavěti; 2. ustanoviti, určiti; 3. ustanoviti se, uminiti si; 4. souditi; *statuit || sibi nōn esse exspectandum*, soudil, mínil, že nesmí čekati, otáletí. *dum, (421.)*.

in Santōnōs, do území Santonů, do 620 Santonska. — (23.)

per-veniō, (569.), přijiti, dostati se, přitáhnouti.

fortūna, ae, f., osud; *fortūnae, arum*, majetek, jmění.

cōn-sūmō, ere, sūmpsī, sūmptum, 1. spotřebovati; 2. stráviti, zničiti; *fortūnis sociōrum cōnsūmptis, (ablativ absol.) (zde:)* strávíce, zničíce majetek spojenců; *možno přeložiti též současným připojením ke slovesu pervenirent:)* až by zničili a...

Kap. 12.

Arar, is, akusativ -im, ablativ -ī, m., Arar, přítok Rhodanu (Rhône) na pravém břehu; částí svého toku dělil území Sekvanů od území Haeduů; nyní slove Saône.

flūmen est Arar, quod..., jest to 625 řeka Arar, která ...; (relativní zájmeno řídí se v rodě jménem obecným, appellativem flūmen).

per finēs, (59.), po, na hranicích.

in-fluere, (443.), vtékati, vlévati se.

incrēdibilis, e, [crēdere], neuvěřitelný, vše nepodobný.

lēnitās, ātis, f., povlovnost, zdlouhavost; *incrēdibilī lēnitāte*, (abl. qualit.), neuvěřitelné povlovnosti, neuvěřitelně povlovně tekoucí.

130 ita uī (vysled.), tak, že; takže.

oculis iudicārī nōn potest, očima nemůže, nedá se posouditi, rozeznati.

uter, utra, utrum, který (ze dvou, z obou); (zde uvádí větu nepř. táz., závislou na slovese iudicārī).

pars, partis, f., 1. díl, část; 2. strana; směr. (642., 648., 708., 827., 917. a j.) fluō, (343.).

135 trānsire, (455.); id (flūmen) trānsire, přes tu řeku přecházeti.

linter, lintris, f., člun, loďka.

ratis, (478.); ratis ac lintribus iunctis, spojivše vory a čluny; na spojených vorech a člunech.

ubi, (271.).

explōrator, ōris, m., vyzvědač, vojenský zvěd; plur.: (jízdní čety vojenské, mající za účel zkoumat krajinu a podávati zprávu o nepříteli), ohledací čety, vyzvědné hlídky; *per explōratorēs*, skrže, pomocí ohledacích čet, vyzvědných hlídek. — (222.).

140 certior fiō, (390.); *sestav: certior factus est* || *Helvētiōs (podmět) trādūxisse iam (koho? co?) trēs partēs cōpiarum (přes co?) id flūmen* || *quartam ferē partem (podmět) esse reliquam citrā flūmen Ararim.*

trādūcere cōpiās flūmen, převésti, přepraviti branné zástupy přes řeku. — (577.) (103).

trēs partēs ... quarta pars, (o 4 částech), = tři čtvrtiny ... (čtvrtá) čtvrtina; (v latině jest spojení asyndetické — *asyndeton ad-versativum* — v češtině spoj

oba výrazy pomoci spojky „a“ nebo „pak“). — (633.)

ferē, (při určent počtu), asi, skoro. — (54.)

citrā, (předl. s akus.), s této strany (něčeho); před (něčím); *citrā Ararim*, (zde se stanoviska Caesarova =) na levém břehu Araru.

reliquus sum, zůstávám, zbývám. — 645 (51., 277.)

vigilia, ae, f., [vigil = bdělý, strážný], 1. bdění; 2. (noční) hlídka, stráž; 3. (jako určení noční doby:) hlídka. — Noční službu v římském táboře měly na starosti noční strážce, *vigiliae*. Služba ta začínala se po západu slunce a trvala do svítání. Strážce vystřídaly se za noc čtyřikráte. Podle střídání nočních stráží dělili Římané noc od západu slunce do východu slunce na čtyři doby, zvané také *vigiliae*. Dvě *vigiliae* byly před půlnocí, dvě byly po půlnoci. V různém ročním počasí byla délka hlídek, *vigilií*, různá; čím byla noc kratší, tím kratší byly i jejich hlídky, *vigilie*. Pevnou lhůtou byla jen třetí *vigilie*, která se počínala v půlnoci. V době rovnodennosti byly hlídky, *vigilie*, doba tři hodin. V této roční době, o níž se zmiňuje zde Caesar, trvala třetí hlídka od 12 noční asi do 1/2 3. hod. ranní našeho času. — *dē tertiā vigiliā*, za třetí hlídky noční (= krátce po půlnoci).

proficiscī, *profectus* = vytáhnuv, vytrhnuv. — (156.)

pars, část. — (633.)

nōndum, (351.)

pervēnit, (perf.), (569., 621.).

flūmen trāns-ire, přejiti přes řeku, (455., 635.)

ag-gredior, ī, *gressus sum*, [ad, graior], 1. přikročiti, přistoupiti; 2. *aliquem aggredi*, někoho napadnouti, na někoho udeřiti; *aggressus*, napadnuv, udeřiv. — (720.)

impeditus, 3., [impedire], obtížený, zabený; (zavazadla nesoucí a tím:) k boji nepřipravený; *expeditus*, k boji pohotový.

inopināns, antis, [opināri], nic netušící.

655 con-cidō, ere, cidī, cīsum, [caedere], porubati, pobiti.

reliquī, (51.).

mandāre, [manum dō], odevzdati, svěřiti; *fugae sē mandāre*, dáti se na útěk, utéci.

ab-dō, ere, didī, ditum, 1. odklizovati, odstraňovati; 2. skrývati, ukrývati; *sē abdere in silvās*, ukrýti, skrýti se v lesích.

pāgus, ī, m., [pangere], župa, kraj, kmen (bydlicí v župě).

660 Tigurīnus, 3., *tigurinský*. — (Helvetiové byli rozděleni na 4 župy; obyvatelé jedné z nich, na severu od jezera Ženevského, sluli *Tigurinī*).

omnis civitās, celý stát; (11.); *divīsa est*, (13.).

hīc pāgus ūnus, tento kmen (jsa) samojediný.

domō, z domu; z domova, z vlasti. — (316.)

ex-ire, odejiti, vyjiti. (101.)

665 memoria, ae, f., pamět, upomínka; (*metonym.*) čas, doba; *memoriā nostrorum patrum*, za paměti, za času našich otců; (r. 107 př. Kr.). — (746.) (409.)

L. Cassius Longīnus, (410.).

sub iugum mittere, (414.).

sive — sive, buď — buď; buď že — buď že; ať už — ať.

cāsus, ūs, m., [cadere], pád, případ, náhoda.

670 cōnsilium, ū, n., 1. rada, porada, 2. rada přijatá, usnesená; usnesení, rozhodnutí, vůle. — (301.)

im-mortalis, e, nesmrtelný.

quae pars ... ea, (v překladu uprav:) ea pars, quae = ta část, která ...

in-signis, e, [signum], 1. znamenáný, označený; 2. význačný, znamenný, pamětihodný, neobyčejný.

calamitās, ātis, f., [calamus = třtina, stéblo], 1. škoda, pohroma na stéblech, na oseň; 2. (*metafor.*) škoda, nehoda; 3. (*ve vojenství*) válečná pohroma, porážka. — (742.)

in-ferō, ferre, tulī, illātum, zanést, 675 vnést, přinést; *calamitatem inferre alicuī*, někomu způsobiti pohromu, porážku. — (787., 811.)

prīnceps, cipis, přední, první; (v *placnosti doplňk.*) první, nejprve. — (394.)

per-solvō, ere, solvī, solūtum, úplně rozvinouti; zaplatiti; *poenās persolvere*, pokutu zaplatiti; *trestiti*, vytrpěti; býti potrestán; odpykati.

quā (rel. spoj., 49.) in rē = a tím.

nōn solum — sed etiam, nejen — ale (nýbrž) i.

ulciscor, ī, ultus, sum, mstiti se; *aliquid ulciscī*, mstiti se pro něco, pomstiti čeho, pomstiti se za něco. — (798.)

pūblicus, 3., obecní, státní; *iniūriae publicae*, křivda, urážka (učiněná) státu.

prīvātus, 3., soukromý; *prīvatae iniūriae*, křivda, urážka soukromá; (zde:) křivda, urážka své rodiny, rodinná. — (278.)

Sestavi quod (důvod. věta) Tigurini interfecerant L. Pisōnem lēgātum, avum L. Pisōnis, socerī eius (= Caesaris), eodem proeliō, quō interfecerant L. Cassium Longinum (kap. XII. 5).

lēgātus, (541.).

Lūcius Calpurnius Pisō, podvelitel konsula Lucia Cassia Longina; jeho vnuk slul rovněž *Lūcius Calpurnius Pisō*; tento (vnuk) byl konsulem r. 58 př.

Kr.; Caesar měl za choť jeho dceru Kalpurnii, i byl Caesarovým tchánem. *socer, erī, m., tchán.*

Kap. 13.

proelium facere, bitvu svést; (55); *hōc proeliō factō, (abl. absol.),* když tato bitva byla svedena; po této bitvě.

cōpiae, (103.).

Sestav! ut posset cōsequi reliquās cōpiās Helvētiōrum || cūrat... atque trādūcit. — Cūrat, trādūcit jsou praes. histor. — Praesens historicum považuje se obyčejně za čas vedlejší, zvláště když závislá věta — jako zde — jde před větou řídící; proto cūrat, ut posset. Avšak vzhledem k tvaru možno prasens historicum pokládati též za čas hlavní. — Praesens historicum překládáme do češtiny přílopným časem sloves jednodobých, někdy i časem minulým.

cōn-sequor, ī, secūtus sum, 1. následovati, provázeti, 2. pronásledovati, stíhati.

cūrāre, 1. pečovati, starati se; 2. rozkázati, dáti; *cūrō pontem faciendum*, dávám most vystavěti. — Při slovesech *cūrāre, dare, trādere* a j. bývá gerundivum doplňkem, jenž se vztahuje k předmětu vyjádřenému akusativem; (akus. předmětný + akus. gerundiva doplňkový). (Koš. 445, 2.; Hrb. 395, 2. b.)

pōns, pontis, m., most; pontem in flumine facere, vystavěti most přes řeku.

ita = (zde:) *tālī modō t. j. ponte factō.*

repentīnus, 3., [repente], náhlý, nenadálý.

adventus, (391.).

com-moveō, ēre, mōvi, mōtum, 1. hýbati, pohybovati; 2. pohnouti, povzbuditi k něčemu; 3. (prudce po-

eōdem proeliō, quō... (abl. čas.), v téže bitvě, ve které; v téže bitvě jako...

hnouti někým), znepokojuvati, (po-)lekati, kormoutiti; *commōtus, (jsa, byv)* pohnut, znepokojen, polekán, ohromen.

Sestav! cum (Helvēti) intellegent || (acc. c. inf.) illum (= Caesarem) ūnō diē fecisse id || (věta relat.) quod ipsi aegerrimē cōnfecerant viginti diēbus || ut trānsirent flūmen || (věta hlavní;) mittunt lēgātōs ad eum.

intellegere (528.), znamenati.

ūnō diē ... viginti diēbus, v jednom dni, za jeden den... ve dvaceti dnech, za dvacet dní.

aeger, gra, grum, churavý, nemocný; *aegrē*, 1. bolestně; 2. stěží, nesnadně; *aegerrimē*, velmi těžce; s největší obtíží, námahou.

cōn-ficere, [faciō], dokonati, dokončiti, vykonati. — (169.)

ut trānsirent flūmen, (vysvětluje před- 700 chozí id, quod cōnfecerant) (přelož:) aby totiž přešli přes řeku; (volněji:) totiž přechod přes řeku. — (635.).

lēgātus, (392.).

lēgatiō, ōnis, f., (177.), 1. posláni, poselství; 2. vyslanectvo, poselstvo (= vyslanci); *cūtus (rel. spoj.) lēgatiōnis*, (a) toho(to) poselstva. — (49.)

Divicō, ōnis, m., Diviko, náčelník Helvétů; za války s Kassiem byl vůdcem Helvétů.

prīnceps, cipis, m., vůdce, náčelník; (zde v platinosti doplňku). — (676).

bellum Cassiānum, válka s Kassiem; 705 (410.); *bellō C. (abl. čas.),* za války s Kassiem; (srov. *bellum Gallicum*,

válka s Gally, proti Gallům; *ōrātiō Catilināria*, řeč proti Katilinovi; *pūgna Marathōnia*, bitva marathonská, u Marathonu (svedená), *iter Brundisīnum*, cesta do Brundisia; do češtiny překládáme přivlastkové přídavné jméno, které má význam jména podstatného v genitivu subjektivním nebo objektivním, buď jménem přídavným, nebo někdy pádem předložkovým).

agō, ere, ēgī, āctum, 1. pohaněti, hnāti; 2. činiti, konati, vykonávati; 3. jednati, vyjednávat; (ze slovesa ēgiti domysli si nějaké sloveso dicendi, na př. *dixit*, na němž závisí následující řeč; v paragr. 3. mluví se o míru, v paragr. 4. o válce).

Divicō (dixit) || řeč nepřimá: || si populus Rōmānus pācem faceret cum Helvētiis || Helvētiōs itūrōs (esse) in eam partem atque ibi futūrōs (esse) || ubi Caesar cōstituisset eōs atque voluisset || (eōs) (= Helvētiōs) esso. — Si faceret... itūrōs atque futūrōs esse, ubi constituisset atque voluisset. — Konjunktivy *faceret, cōstituisset, voluisset* jsou zástupné konjunktivy (viz 529 h), a to *faceret* za fut. I., *cōstituisset* a *voluisset* za fut. II.; ve větě nadřizené jest čas budoucí: *itūrōs atque futūrōs esse*. Přelož: jestliže uzavře, že půjdou a budou, kde je usadí (jim sídla vykáže) a (kde) bude chtít, aby byli (= a kde bude chtít je mít).

Přímō: Si populus Rōmānus pācem cum Helvētiis (nebo nōbiscum) faciet, Helvētiū ibunt atque erunt (nebo ibimus atque erimus), ubi eōs (nebo nōs) cōstitueris atque volueris (ind. fut. II.).

pācem facere, uzavřiti mír. — (812.)

pars, partis, f., 1. díl, část; 2. strana, směr; 3. kraj, končina, území. — (633.)

cōn-stituere, (152.); (zde: = collocāre), (aliquem), někoho usaditi, někomu sídla vykázati.

volō, velle, voluī, chtli, prāti si. — 710

Sloveso *volō* pojí se: 1. s předmětným infinitivem; (*volō scribere*); 2. s vazbou acc. c. inf., je-li podmět věty závislé, uveden v češtině spojkou „aby“, rozdílný od podmětu věty hlavní; (*volō tē scribere*); 3. někdy i při témže podmětu s vazbou acc. c. inf., a to zvláště při infinitivu passivním a při inf. *esse* (*volō esse clēmēns, volō mē esse clēmēntem*); 4. s větou podstatnou, uvedenou spojkou *ut* = *aby, nē* = *aby ne*; (*volō, ut mihi respondeās*); 5. s pouhým konjunktivem bez *ut*; (*volō mihi respondeās*). — Zde na *voluisset* závisí vazba acc. c. inf. *eōs esse*, jež se přeložido češtinou větou, kterou uvedeme spojkou „aby“.

sīn, jestliže však; kdyby však; pakli; (spojka podmíněčná, jež se klade, jdou-li dvě podmíněčné věty za sebou, obě kladné, z nichž druhá jest položena protivou k první).

per-sequor, ī, secūtus sum, 1. (horlivě) následovati, provázeti; 2. stíhati, pronásledovati; *bellō persequi aliquem* stíhati někoho válkou; válčiti s někým. — (48).

per-severāre, vytrvávati, setrvávati; *perseverō bellō persequi*, vytrvávám válčiti; neustále válčím; dále válkou stíhám; *perseverāret (coniunct. obliquus, za fut. I. řeči přímé); sīn perseverāret persequi*, jestliže však bude dále stíhati; pakli...; (*prīmo: sī perseverābis*).

re-minīscor, scī [meminī, mēns], vzpomenouti si, rozpomenouti se na něco; *reminīsceretur*, ať se rozpomeně, aby si vzpomněl, aby se rozpomenul; (*prīmo: reminīscere!*). — Rozkazovací věta řeči přímé vyjádří se v řeči nepřímé konjunktivem; zápornka *nē*. (426., 428.) — Sloveso *reminīscor*

má u sebe předmět v genitivě, předmět věcný v gen. neb akus.; zde jest gen.: *remi-niscor et incommodi et virtutis*, vzpomínám si, rozpomínám se na...

incommodum, *i*, n., nehoda, neštěstí; (miněna jest porážka Kassiova).

pristinus 3., [*priscus*], dřívější, někdejší, bývalý.

virtus, (110).

quod (spojka, která uvádí zde větu podstatnou, jež položena jsouc před svou větou řídící, vztahuje se k nějakému minulému neb dříve uvedenému skutku; v této souvislosti překládá se tato spojka do češtiny:) *vzhledem k tomu, že...; co se toho týče, že...; jestliže*. (Hrb. 436, 3; Koř. 388.) — (784.)

improvīsō, [*prō-vidēre*], netušeně, neočekávaně, nenadále.

ad-orior, *irī*, *ortus sum*, *aliquem*, udeřiti, útok učiniti na někoho; *quod adortus esset* (v přímé řeči: *quod adortus es*), co se toho týče, že udeřil; vzhledem k tomu, že udeřil, přepadl. — (658.)

pāgus, (659).

cum nōn possent (zde jest *cum temporāle*, jež se v přímé řeči spojuje s indikativem, který se v řeči nepřímé mění v konjunktiv), (tehdy,) kdy, když nemohli. — (Koř. 393, 1; Hrb. 439, a.)

quī trānsissent (*coniunctiv. obliquus*, v přímé řeči: *trānsierant*), kteří přešli přes...

alicuī auxiliū ferre, někomu (přinést) poskytnouti pomoci; pomoci, přispěti někomu.

5 suis (*t. j. populāribus*), svým (krajanům). — (846.)

ob eam rem, proto. — (49., 256.)

nē aut — aut, aby ani ne — ani ne; ať ani ne — ani ne.

māgnopere, velice, velmi.

tribuō, *ere, uī, ūtum*, 1. dělití, rozdělovati; 2. udělovati, poskytovatí, rozděleti, věnovati; 3. dbáti něčeho, vážití si, ceniti, zakládati si na něčem; *māgnopere tribuere suae virtuti* (velice, příliš si vážití své statečnosti ==) příliš si zakládati na své statečnosti, přikládati velikou váhu své statečnosti; *nē tribueret* (714.), přímo: *nōlī tribuere; nē tribueris* (buď zápor. imperativ nebo konjunktiv perf. se zápor. spojkou *nē*).

dē-spiciō, *ere, spexī, spectum*, 1. shlížeti, pohlížeti (shora dolů); 2. (*metaforicky*;) hleděti s vysoka, s patra na někoho; pohrdati, opovrhovati někým; *aliquem*.

sē = Helvētiōs.

dīscō, *ere, didicī*, učiti se; *didicisse* zastupuje passivní perfektnum slovesa *docēre*, protože se partic. perf. *doctus* stalo adjektivem; *sē didicisse* = že jsou naučeni, jsou zvykli; (*přimo: nōs ita ā patribus māioribusque nostris didicimus*); (*didicī, perf. praesens*; Hrb. 400, 2; Koř. 344, 1.)

māiorēs, *um*, m., předkové.

magis — quam, spíše — než.

con-tendere (55.), zápasiti, bojovati; 735 (*přimo: ut contendāmus*). — (378.)

nītor, nīlī, nīxus, nīsus sum, aliquā rē, 1. opíratí se o něco; 2. spoléhati se na něco; (*přimo: ut nītamur*).

dolus, *i*, m., lest, podvod, úskok.

īnsīdiae, *arum*, f., 1. záloha; 2. nástrahy, úklady.

quārē, pročez; a proto; (= *itaque*). — (49.)

com-mittō, *ere, mīsi, missum*, zaviniti; dopustiti, připustiti, býti příčinou; *nē committeret*, aby nedopouštěl; (*přimo nōlī committere*). — (729.) (765.) (55.)

cōn-sistō, *ere stīlī*, postaviti se, stanouti; *perf. cōnstīlī* = *stō*, stojím; *ubi cōnstīlissent*, kde stánuli, kde stojí; (*přimo: ubi cōnstītimus*).

calamitās, (674.) (*zde*;) neštěstí, pohroma, porážka.

nōmen ex aliquā rē captō, (*ere, cēpī, captum*), dostati jméno podle něčeho, od něčeho, po něčem; (*přimo: ut capiat*).

interneciō, *ōnis*, f., [*inter, nex*], pobití, záhuba, úplná porážka, vyhlazení, zničení.

prō-dō, *ere, didī, dītum*, 1. dávatí ku-745 předu, ven; vydávati; 2. (vydávati na jevo), vyjevovati, projevovati; 3. dávatí dále; zanechávati; 4. připomínati, hlásati; (*přimo: ut prōdat*).

memoria, *ae*, f., 1. pamět; 2. upomínka, památka; (*k subst. memoriam* jest si doplniti genitivu předmětné *calamitātis et interneciōnis*, v češtině: na pohromu a úplnou porážku, zničení; *stačí, připojíš-li v překladu: na ni*); *memoriam prōdere*, památku, upomínku zůstaviti, hlásati. — (665.)

Kap. 14.

hīs, *t. j. lēgalīs*.

eō minus — quod, tím méně — protože, (že).

dubitātīō, *ōnis*, f., váhání, pochybování, pochybnost; rozpaky; *dubitātīō mihi datur*, jsou mně působeny rozpaky, přicházím do rozpaků; smím se rozmyšleti.

750 **sibi** *t. j. Caesari*.

memoriā tenēre, (409.); *quod memoriā teneret*, protože má v živé paměti; (*přimo: eō mihi minus dubitātīōnis datur, quod eās rēs, quās commemorāvistis, memoriā teneō*).

Helvētius, 3. helvetský.

com-memorāre aliquid, připomínati něco; zmíniti se o něčem; *commemorāssent*, (*coniunct. obliquus*), připomenuli, zmínili se.

eō gravius — quō minus, tím tíže, tím tím bolestněji — čím méně, oč méně; (*abl. mēnsūrae*).

755 **aliquid ferre**, něco snášeti, pociťovati; (*z předcházejícího ibi jest nutno do této vazby acc. c. inf. doplniti si akusativ sē t. j. Caesarem; sē eās rēs eō gra-*

vius ferre; přimo: eō gravius eās rēs ferō).

meritum, *i*, n., [*mereō*], zásluha; zavinění, vina; *meritō populī Rōmāni*, vinou národa římského.

accidō, *ere, cidi, [ad, cadō]*, 1. dopadati; 2. státi se, udáti se, přihoditi se; *eae rēs accidissent*, ty věci, události se staly, přihodily; (*coniunct. obliquus; přimo: acciderunt*).

quī, (*rel. spoj.*), (49.), = nam is (populus Rōmānus).

quis? quid? (*zájmena tázací*); — *quis, quid, zájmena neurčitá*, přikloňují se k spojkám *sī, nisi, nē, num*, k příslovcím vztázným *quō, quantō*, a stávají též při konjunktivu potenciálním; *sī quis* = jestliže někdo; po spojkách *sī, nisi, nē, num* bývá *aliquis*, znamená-li něco podstatného, důležitého, ať velikého, ať malého; (Hrb. 469, 1. 2.; Koř. 330.); *sī alicuius iniūriae*... kdyby nějaké i sebe menší křivdy...

cōnsciūs, 3., spoluvědomý, sobě vě-760 dom, vědomý (něčeho); *mihi cōnsciūs sum alicuius rei*, jsem si vědom něčeho.

caveō, ēre, cāvī, cautus, stríci se, uvarovati se.

cavēre nōn fuisse difficile, že by nebylo bývalo nesnadno, těžko se stríci, se uvarovati; přímo: difficile nōn fuit; Koř. 358, 2; Hrb. 416, 2, c.). — Při usudku možnosti, nutnosti, povinnosti, slušnosti, obtížnosti bývá v latině zpravidla indikativ (praes., imperf., perf., zřídka plqupf.), který se překládá do češtiny buď indikativem, buď kondicionálem; výrazy, jimiž takový úsudek bývá pronášen, jsou některá slovesa (possum, dēbeō, licet, oportet, decet, necesse est), gerundivum s tvary slovesa esse, a také některá adjektiva s tvary slovesa esse, která mají přibuzný význam (aequum, par, iustum est; melius, optabilis est; longum est); difficile est = jest, bylo by nesnadno, těžko. — (588.)

eō — quod, tím — že. (Koř. 385, 2.; Hrb. 437, 1.)

dē-cipiō, ere, cēpī, ceptum, [capiō], podvésti, oklamati.

Sestav! sed (populum Rōmānum) eō dēceptum (esse) || quod neque intellexeret || (quidquam) commissum (esse) ā sē || neque putāret || sine causā timendum esse.

765 committere, (740.), dopouštěti se (něčeho), spáchatí (něco), zaviniti (něco). neque — neque, ani — ani; neque = a ne; ne-quidem = ani; neque — et = jednak ne — jednak; (při sestavení dej ve druhém členu v češtině zápor do věty vedlejší, jako by v latině bylo: quod neque intellexeret... et putāret || nōn esse timendum sine causā). (262., 875.)

timendum est, (coniugatiō periphrastica passiva), jest třeba se báti, obávati.

intelligere, (528.); quod neque intellexeret (quidquam) commissum (esse)

ā sē, neque putāret sine causā timendum esse, protože jednak nepozoroval, neznamenal, (že něco bylo od něho spácháno =) že něco spáchal, že se něčeho dopustil, jednak se domníval, že bez příčiny není třeba se obávati.

quārē = propter quod; cūr; quārē timēret = proč by se měl (čeho) obávati. — (739.)

quod sī, tato spojka pomocí relativní spojuje úže větu podmínečnou předcházející. 770 a jestliže; jestliže pak; jestliže tedy; kdyby tedy. — (49.)

ob-livīscor, scī, litus sum, zapomenouti; (předmět osobní v gen., předmět věcný v gen. a akus.).

contumēlia, ae, f., urážka, haná, potupa; veteris contumēliae oblivīscī, zapomenouti na (onu) starou, dávnou potupu, urážku.

dē-pōnō, ere, posuī, positum, skládati, odkládati; memoriam alicuius rei dēpōnere, (upomínku na něco odložit, zapuditi =) něco vypustiti z paměti.

num, zda, -li; (očekáváme odpověď zápornou).

num (populum Rōmānum) posse? — 775

Tento acc. c. inf., uvedený tázací částicí num, byl by v přímé řeči řečnickou otázkou, na kterou jest zde možná jedině záporná odpověď. Otázka položená tak, že mluvící neočekává odpovědi na ni, nýbrž otázkou svou něco důrazně oznamuje. Slove otázka řečnická; řečnická otázka rovná se tedy smyslem větě oznamovací. V řeči nepřímé řečnická otázka vyjádří se vazbou acc. c. inf.; num populum Rōmānum posse dēpōnere memoriam? zdaž může národ římský vypustiti z paměti? (smysl: nemůže). — (426., 714.)

recēns, entis, nedávný, nový; memoria recentium iniūriarum, (gen. předmět-nej), upomínka na nová příkoří; memoriam recentium iniūriarum dēpōnere, vypustiti z paměti nová příkoří.

invītus, (454.); eō invītō, proti jeho vůli (t. j. proti vůli národa římského).

temptāre, 1. ohmatávati; sahati na něco; 2. pokoušeti, znepokojevati; 3. pokoušeti se (o něco), podniknouti (něco); quod temptāssent iter per provinciā per vim, že se násilně pokusili o cestu, o průchod provincií; že učinili násilný pokus projíti provincií; temptāssent, (coniunct. obliquis). — (48.)

per vim, (356.) násilím, násilně. (222.) (228.)

780 vexāre, sužovati, trápiti, utiskovati; quod vexāssent (= vexāvissent, coniunct. obliquis), že sužovali, utiskovali.

Ambarri, (600.).

eōdem, tamtéž na totéž místo, k témuž cíli.

pertinēre, (39., 78.); (zde:) týkati se, vztahovati se, směřovati; eōdem pertinet, směřuje k témuž cíli, má týž účel (t. j. že jest třeba je potrestati).

quod, (718).

785 gloriōr, ārī, ātus, sum, honositi se, vychloubati se, chlubití se; (aliquā rē, něčím); quod gloriārentur, co se toho týče, že se vychloubají; že pak, jestliže pak se vychloubají; gloriārentur, (coniunct. obliquis).

insolenter, [soleō], neobyčejně, nesmírně, přílišně; (honosivě).

inferre, (675.); iniūriās inferre alicuī, bezpráví, křivdy působiti, činiti někomu, páchatí na někom. — (519.)

admīrārī, diviti se, podivovati se; quod admīrārentur, (coniunct. obliquis), vzhledem k tomu, že se diví; že pak (jestliže pak) se diví.

Sestav! et quod (Helvétii) admīrārentur || sē (t. j. Helvétios) tam diū iniūriās intulisse (populō Rōmānō), a že se diví, že tak dlouho křivdy, bezpráví činili, páchali; (admīrārentur, coniunct. obliquis).

impūne, [poena], beztrestně! (srv. facile = snadno).

Sestav! deōs enim immortalēs cōnsuēsse (= cōnsuēvisse) concēdere interdum secundiorēs rēs et diūturniorē impūnitātem his (hominibus) || quōs vēlint ulcīscī prō scelere eōrum || quō [= ut eō] gravius (hi) hominēs doleant ex commūtatiōne rērum.

nam, enim, namque, etenim neboť 790 jisté, totiž, -ť; (spojky příčinné nam, namque, etenim bývají v čele věty; spojka enim bývá ve větě na druhém místě).

cōn-suēscō, ere, suēvī, (-suē čti -své-), zvykati; cōnsuēvī (perfectum logicum; Hrb. 400, 2.; Koř. 344, 2.), jsem zvyklý, mám v obyčeji.

concēdere, (415.); (zde:) postoupiti, ponechatí, povoliti; dopřáti, propůjčiti.

cōnsuēvī s infinitivem = obyčejně, zpravidla + indikativ; deōs cōnsuēsse concēdere, že bohové obyčejně, zpravidla dopřeji = že dopřávají. (791.)

interdum, časem, někdy.

rēs secundae, pl. f., štěstí; rēs secundiorēs, větší štěstí. 795

impūnitās, ātis, f., beztrestnost. — (789).

diūturnus, 3., dlouho trvající, dlouhý.

ulcīscor, scī, ultus sum, mstíti se; ulcīscor aliquem, mstím se někomu; prō aliquā rē, pro, za něco; trestati někoho za něco; quōs vēlint ulcīscī prō scelere eōrum, jimž se chtějí mstíti, jež chtějí potrestati za jejich zločin, zločinnost; vēlint, (coniunct. obl.). — (680.)

scelus, eris, n., zločin, zločinnost, bohaprázdnost. .

00 **quō gravius** = *ut eō gravius*, aby tím tíže; (aby tím více...)

doleō, ēre, uī, dolitūrus, 1. cítiti bolest, trpěti; 2. želeťi, litovati, rmoutiti se; *gravius dolēre ex aliquā rē*, tíže, více se rmoutiti z něčeho, želeťi něčeho.

commūtātīō, ōnis, f., [mūtāre], změna, proměna, převrat; *commūtātīō rērum*, proměna, převrat okolností, osudu, **id ita est; ea ita sunt**, tomu tak jest; to tak se má; věci takto se mají.

cum, (spojka připouštěcí, *concessivum*, s konjunkt. podle souslednosti časové), ač, ačkoliv; *cum ea ita sint, tamen...*, ačkoliv tomu tak jest, ač se to (věci) takto má (mají), přece = přes to. — (913.)

15 **ab iīs**, (t. j. Helvétiiis) *sibi* (t. j. Caesarī).

obses, (516.).

sī obsidēs dentur, (konjunkt. za fut. I. řeči přímé; 529), budou-li dána rukojmí (od nich); (*aktivně*): dají-li rukojmí.

utī (= *ut*) (Caesar) **intellegat** || (*eōs*) **factūrōs** (*esse*) **ea** || **quae pollicentur**, aby poznal, že vykonají to, co slibují; aby poznal, že plní svůj slib, své sliby.

satisfaciō, ere, fēcī, factum, zadost učiniti, uspokojiti, vyhověti; *satisfacere alicuī dē iniūriās*, někomu dáti zadostučinění za krivdy; *sī Haeduīs,*

item sī Allobrogibus satisfaciant, dají-li Haeduūm, jakož i Allobrogūm zadostučinění; *satisfaciant*, (konjunkt. zástupný za fut. I. řeči přímé; 529.).

ipsīs, t. j. Haeduīs.

iniūriās inferre alicuī, (787.); *quās ipsīs intulerint*, (*coniunct. obliquus*, v přímé řeči bylo by *intulerunt*), které jim samým způsobili, na nich samých se dopustili, spáchali.

pācem facere, (707.).

māiōrēs, (733.).

in-stituō, ere, uī, [statuō], postavit; ustanoviti; vzdělávati, naučiti; *Helvétios ā māiōribus ita institūtōs esse*, že Helvétiové tak byli od předků naučeni, vychováni; že předkové tak naučili, vychovali Helvety, takovou zásadu vstúpili Helvetiūm.

cōnsuēscō, (793.); utī (= *ut*) **cōnsu-** 815 *ērint accipere, nōn dare*, že jsou zvyklí přijímati, dostávati, nikoliv dávati, *cōnsuērint* = *cōnsuēverint*.

tēstis, is, m., svědek.

responsum, ī, n., odpověď; hōc responsō datō, dav tuto odpověď; takto odpověděv; po této odpovědi; (*abl. absol.*; 687.), (424.)

dis-cēdō, ere, cessī, cessum. 1. rozcházeti se; 2. odcházeti, odejíti, vzdálati se.

Kap. 15.

posterō diē, příštího, druhého dne; den potom.

20 **castra movēre**, táborem hnouti; dále táhnouti, vytáhnouti; *castra pōnere*, táborem se položit; rozbítí tábor; *castra habēre*, polem ležeti, tábořit; *castris sē tenēre*, v táboře se zdržovati, tábora neopouštěti; *castra mūnīre*, opevniti tábor; *exercitum ca-*

stris continēre, vojsko držeti v táboře (pohromadě).

ad numerum quattuor mīlium, počtem ke čtyřem tisícům; počtem asi čtyři tisíce; (předložka *ad* klade se o přibližném počtu). — (244.)

Spoj! *equitatum, quem habēbat coactum.*

810

omnis prōvincia, celá provincie; (11.).
ex Haeduīs atque eōrum sociīs, z území Haeduū a (z území) jejich spojenců; (*Haeduīs, sociīs*, 23.).

cōgere, (244.); *equitatum coactum habēo ex Haeduīs*, jízdu (jezdce) jsem sebral z (v) území Haeduū. — (Sloveso *habēo* spojené s participiem perf. passiv. vyjadřuje stav vzešlý z děje dovršeného.)

25 **prae-mittō, ere, mīsī, missum**, poslati napřed, předeslati.

equitatum, quī videant, (vazba podle smyslu, *constructio ad sensum*), = *equitēs, quī videant*, jízdu, aby viděla, spatřila; jezdec, aby viděli, spatřili; *quī videant*, (věta *relativní účelová*); *quī* = *ut* (*ī*) *videant*. (361.)

— *Constructio ad sensum*, vazba podle smyslu záleží v tom, že přísudek, v našem případě zájmeno vztažné, pronáší se plurálem, ač jméno hromadné, k němuž se vztahuje přísudek, v našem případě zájmeno vztažné, jest v singuláru. (101.)

pars, (708.); *quās in partēs*, na kterou stranu, kterým směrem.

iter facere, táhnouti.

quī, (*relat. spoj.*), = *ī autem*, ti však. (49.)

830 **cupidē**, dychtivě, horlivě; **cupidius**, příliš horlivě.

in-sequor, ī, secūtus sum, následovati; stíhali, pronásledovati.

aliēnus, a, um, 1. cizí; 2. nepřislušný, nepřiležitý, nepříhodný, nevhodný; *aliēnō locō*, na nepříchodném, nevhodném místě; (*aliēnus* = *iniquus*); *opak: suus* = přiměřený, vhodný, příznivý; *suō locō* = na příhodném místě).

āgmen, inis, n., [agere], 1. tažení, tah; 2. tah, zástup, dav; vojsko na pochodě, voj.

novissimus, 3., (*časově*) poslední, (*místně*) poslední, krajní, nejzazší; *novissimum āgmen*, zadní voj. (842.).

paucī, ae, a, málo, několik málo, ně- 835 kolik; *et paucī dē nostrīs cadunt*, a (při tom) několik málo (z) našinců padne; *dē nostrīs* = *ex nostrīs* nebo *nostrum*; *nostrī, ōrum*, (*de významu subst.*), našinci, naši vojáci, naši lidé, naši krajané, naši přátelé. (846.)

quō (*rel. spoj.*) **proeliō**, tou bitvou. (49.)

tollō, ere, sustulī, sublātum, zdvihati, pozdvihnouti; povznášeti, povyšovati; *sublātus*, 3., zpyšnělý, zpyšněv. — (288.)

prō-pellō, ere, puī, pulsum, hnáti; zaháněti, zapuzovati; *tantam multitudinem equitum quingentīs equitibus propellere*, tak veliké množství, tak veliký počet jezdců zahánati (na útěk) *toliko* pěti sty jezci: (210.); *equitibus*, *abl. instr.*

audācter, [audāx], srdnatě, směle; odvážlivě, drze; *audāctus*, směleji, odvážlivěji.

sub-sistō, ere, stitī, zastavili se, sta- 840 nouli; zastavovali se.

nōnnumquam, časem, častěji; (= *interdum*). (484.)

novissimō āgmine, (*abl. instr.*; 834), zadním vojem; (*zde možno přeložit:*) *svým* zadním vojem.

laccessō, ere, īvī, itum, lákati; dráždit, popouzet; *proeliō* (*abl.*) *laccessere*, k boji dráždit, popouzet.

coepī, coepisse, začal jsem, počal jsem.

con-tineō, ēre, uī, aliquem ab aliquā 845 *rē*, zdržovati někoho od něčeho. — (114.)

suī, ōrum, svoji druhové, přátelé, lidé; svoji-vojáci. (725.)

satis habēre, mít dosti na něčem, spokojovati se; *satis habēo* + *infinitiv* (*prohibēre*) mám dosti na tom, že...; postačuje mi, že...; spokojuji se, že... (překážím, zabraňuji).

praesentia, ae, f., přítomnost; *in praesentia*, pro přítomnost, na ten čas, pro tu chvíli.

prohibeō aliquem aliquā rē, zdržuji někoho od něčeho; překážím, zabraňuji někomu v něčem. (58.)

860 **rapīna**, ae, f., [rapīō], loupež; loupežení.

pabulātiō, ōnis, f., picování; (plur.): výpravy pro (na) píci. (874.)

Sestav! Haeduī dicere (= dicēbant) || (acc. c. inf.) frumentum cōferri, comportāri, adesse; (spojení asyndetické).

circiter (příslovce) quindecim diēs, asi patnáct dní; (akus. míry časové).

utī = ut (výsled.), že. — (299.)

nostrum primum (doplň): āgmen.

inter-sum, esse, fuī, býti mezi něčím. — (55.)

amplē, objemně, rozsáhle, hojně; amplius, více.

quīnī, ae, a (číslovka podílná), po pěti; pokždě pět; vždy pět; sēnī, ae, a, po šesti, po každé šest, vždy šest. — **quīnīs**, sēnīs mīlibus jsou ablat. srounávací.

nōn amplius quīnīs aut sēnīs mīlibus passuum interest, mezi (něčím) není více, není větší vzdálenost než vždy pět nebo šest tisíc kroků. — (Číslovky podílné jsou zde položeny proto, že setento stav denně opakoval.)

passus, (148.)

interim, zatím, mezitím, (t. j. za toho 15denního tažení).

cōtidie, denně, každodenně.

flāgitāre aliquem aliquid, (důtklivě) žádati, vyžadovati od někoho něco; **flāgitāre** jest zde infinitiv historický; podle obdoby historického praesentu bývá v hlavních větách položen infinitiv praesentní k živému vyličení minulé události; tento infinitiv významem svým se rovná indikativu imperfekta, slove pak *infinitivus historicus* nebo *descriptivus* (Hrb. 399); pozn. 1.; Koř. 346, 1, pozn. 1.); **flāgitāre** = flāgitābat = důtklivě zá-

dal; (podobně ve 4. paragrafu této kapitoly:) **Haeduī dūcere, dicere** = **Haeduī dūcebant, dicēbant**. — Sloveso **flāgitāre** má častější vazbu: **aliquid ab aliquō**. — (884., 885.)

pūblicē, veřejně; jménem obce, (úředně). (681.)

pollicitī essent (konjunktiv cizího mīnēní, conjunct. subiect.; podle mīnēní podmětu věty fīdicī), = slíbili.

propter (předl. s ak.), 1. (místně): blízko, 865 vedle u (něčeho); 2. (o příčině): pro (něco). (493.)

frīgus, oris, n. [frigeō], zima, chlad, mráz; plur. frīgora = chladné, studené podnebí; (plurál frīgora ukazuje zde buď na dlouhé trvání mrazů nebo na jejich tuhost).

pōnere; positus sum = ležím.

septentrīōnēs (73.); **quod posita est sub septentrīōnibus**, protože leží na sever.

ante, (příslovce), dříve, svrchu; (viz kap. I., § 5.1). (187.)

ut dictum est, jak bylo řečeno, po- 870 věděno.

nōn modo nōn — sed ne... quidem, nejen ne — nýbrž ani ne. (679.)

frūmenta (plur. o obilí v klasech na poli), osení; (singulár o zrní sloužícím k přípravě mouky a p.). (166.)

mātūrus, 3., zralý; **frūmenta mātūra nōn** (zde: = nōndum) erant, osení nebylo ještě zralé, dosud nedozrálo.

pābulum, ī, n. píce; krmivo. (851.)

ne—quidem, (záporka, popírající 875 důrazně slovo, jež se klade mezi ne a quidem), ani. (766.)

sup-petō, ere, ivī (ii), itum, 1. býti pohotově, býti po ruce; 2. býti v hojnosti, býti v zásobě; **satīs māgna cōpia pābulī suppetit**, dosti veliká, dostatečná zásoba píce jest pohotově; dosti píce jest v zásobě. — (164.)

Sestav! uti autem eō frumentō, quod (relat. zájm.)... subvexerat, Caesar minus poterat propterea, quod (spojka důvod.) averterant.

ūtor frumentō, (Koř. 278; Hrb. 371), užítí, použítí obilí.

sub-vehō, ere, vexī, vectum, vézti zdola nahoru; **frumentum flūmine nāvibus** (abl. instr.) subvexerat, obilí po řece (proti proudu) na lodích dovezl, přivezl, dal přivéztí; (**activum causativum**; **Ararī** (ablat.!), (624.) (432.)

minus possum, méně mohu, mám menší možnost = takřka, skoro nemohu.

880 **propterea, quod**, (30.)

ā-vertō, ere, vertī, versum, odvracetí, odchýlití; **iter ab Ararī āvertere**, cestu od Araru odchýlití = odchýlití se, odbočítí od Araru.

dis-cēdere, (818.), odejítí, vzdálití se.

nōlō, nolle, nōlū, [ne-volō], nechťtí.

dūcere, protahovati, prodlužovati; **diem ex diē aliquem dūcere**, den ode dne někoho (průtahy) meškati, zdržovati; **Haeduī** (eum = Caesarem) **dūcere**, Haeduové jej (průtahy) meškali, zdržovali; **dūcere, inf. historický**, (862.)

885 **dīcere**, (inf. historický), (884.)

cōn-ferō, ferre, tulī, collatum, dohromady snášeti; **frumentum cōfertur**, obilí se snáší, (totiž: z dědin).

com-portāre, snášeti, svážeti; **frumentum comportātur**, obilí se sváží.

ad-sum, esse, af-fuī, af-futūrus, jsem zde, jsem tu, jsem přítomen; **frumentum adest**, obilí již jest tu.

Sestav! ubi (Caesar) intellēxit || (acc. c. inf. sē diūtius dūci || (acc. c. inf.) et diem instāre || quō diē oportēret || (acc. c. inf.) frumentum mētīri mīlitibus || (abl. absol.) convocātis principibus eōrum, in his Diviciācō et Liscō, || (hlav. věta) graviter eōs acūsāt.

Sestav! principibus || quōrum māgnam cōpiam (Caesar) in castrīs habēbat

Sestav! Liscō || qui (t. j. Liscus) praeerat summō magistrātū || quem (t. j. magistrātum) Haeduī appellant vergobretum || qui (t. j. magistrātus nebo vergobrētus) creatur annuus et habet potestatem vitae necisque in suōs.

ubi, (spojka čas. s ind. perf.), (271.) **intelligere**, (528., 696.)

890

diū, dlouho; **diūtius**, 1. déle; 2. příliš dlouho.

dūcere, (884.); **diūtius dūcor**, příliš dlouho, příliš dlouhými průtahy jsem meškán; příliš dlouho jsem zdržován.

in-stō, āre, stitī, instatūrus, 1. státi na něčem; 2. býti blízko, nastávatí.

diem, quō diē; (Caesar rád opakuje podst. jméno ve větě vztažné; do češtiny přelož pouze první diem!); (314.)

mētior, irī, mēnsus sum, měřiti, od- 895 měřovati; (zde v *passivním významu*; srv. kap. 11, 4 *dēpopulātīs*).

oportet, ēre, uit, sluší se, jest slušno, jest dlužno, má se; (zde jest spojeno s vazbou acc. c. inf. praes. pass.); **oportet** || **frumentum mētīri mīlitibus**, obilí má se vojínům měřiti; **oportēret**, konjunkt. nepř. závisl., přelož indikativem přít. času; (Hrb. 388, a; Koř. 422, b). — (234.)

con-vocāre, svolávatí, povolávatí, shromážďovati; **convocātis principibus**, svolav náčelníky.

eōrum, t. j. Haeduōrum.

cōpia, (zde = numerus), počet. (103.)

900

in his = mezi nimi.

Liscus, ī, m., Liskus, velmož haedujský, jenž byl v čele nejvyššímu úřadu haedujskému; **Diviciācō** (190.) **et Liscō** (convocātis), (povolav) Diviciaka a Liska.

magistrātus, ūs, in., 1. úřad; 2. úředník; **summō magistrātū praesum**,

praesae, praefui, býti v čele nejvyššímu úřadu.

vergobretus, *i*, m., [vykonavatel práva], vergobret; (název nejvyššího úředníka haedujského); (*keltské slovo*).

appellare aliquem vergobretum, (vazba dvojího akus.), nazývati někoho vergobretem.

905 *annuus, annua, annum*, roční, jedno-roční.

creare, voliti (na úřad); *creor annuus* (*doplněk*), jsem volen ročně, na jeden rok.

nex, necis, f., násilná smrt, vražda.

potestas, atis, f., moc (nabytá, na př. u úředníků volbou; vnitřní přirozená moc, síla = *potentia*), *potestas vitae necisque* (*gen. obiect.*); moc nad životem a smrtí; *potestas in suos*, moc nad svými poddanými, nad svým národem. (846.)

accusare, [ad, causa], 1. žalovati, žalobu vésti; 2. stěžovati si (do někoho), dávatí vinu, činiti výčitky; *graviter accusare aliquem*, trpce si stěžovati na někoho; těžké výčitky činiti někomu; (*convocatis eorum principibus graviter eos accusat místo očekávaného convocatis eorum principibus graviter accusat*).

Přehled. Při překladu lze celé souvětí přeložiti několika hlavními větami: 1. convocavit principes, in his Diviciacum et Liscum; 2. is... praerant... potestatem; 3. graviter eos accusat...

Sestav! *eos accusat* || (*věta důvodová*) *quod tam necessariō tempore, tam propinquis hostibus nōn sublevetur ab iis* || (*v. připouštěcí*) *cum* (*frumentum* (*neque enim neque sumi possit*) || *praesertim cum susceperit bellum, magnā ex parte adductus precibus eorum*; || *multō etiam gravius queritur* || *quod destitutus sit* (*coniunct. subiect., se stanoviska Caesarova*).

necessarius, 3., nutný, nevyhnutelný; 910 *tam necessariō tempore*, v tak nevyhnutelné době, poměrech, stavu = v takové tísní. (601.)

propinquus, 3., blízký; *tam propinquis hostibus*, v takové blízkosti nepřátel.

sub-levare, pozvednouti, nadlehčiti; podporovati; *quod nōn sublevetur ab iis*, že není od nich podporován; (*aktivně:*) že ho nepodporují.

cum, (concessivum), spojka připouštěcí, s konjunkt. podle soulednosti časů, ač, ačkoliv; *cum neque emi neque sumi ex agris possit*, ač (obilí) nemůže býti ani koupeno ani vzato s polí; (*volněji:*) ačkoliv si nemůže (obilí) ani koupiti ani vzíti s polí. — (804.)

emō, ere, emi, emptum, kupovati.

sūmere, (426.), vzíti, chopiti (*se*), 915 bráti.

praesertim cum, obzvláště když.

magnā ex partē, z veliké části, hlavně. (708.)

prex, precis, f., (*zpravidla plur.*) *precēs, um*, prosba; *precibus adductus*, dav se pohnouti prosbami; na prosby.

sūs-cipere, (178.), zespuu chopiti; podstoupiti, podniknouti, vzíti na sebe; *bellum suscipere*, válku podniknouti. (48.)

gravius, prudēji, trpēji; etiam (zmo- 920 ňuje) = ještě; *multō, (ablat. mēnsūrae)*, mnohem.

queror, i, questus sum, naříkati si, bēdovati; stěžovati si; (sloveso *queror* náleží mezi slovesa vyjadřující nějaký pocit, verba affectuum; tato slovesa mají u sebe vazbu acc. c. inf., označuje-li se *předmět* pocitu; označuje-li se *příčina* pocitu, mají tato slovesa větu *quod* = že); (Koř. 386; Hrb. 387, c).

dē-stituō, ere, uī, ūtum, [statuō], 1. (stranou) postavovati, odstavovati; 2. opouštěti, zrádně opouštěti; zrazovati, podvésti.

tum dēnum, tu teprve, tehdy teprve. *adductus, (149., 213., 506., 616.)*; *ōrātiōne adductus*, řeči, slovy byv pohnut; vlivem řeči, slov; (*abl. přič.*, 96., 149: a j.)

925 *prō-pōnō, ere, posuī, positum*, 1. klásti vpřed; předkládati vystavovati; 2. (*metafor.*) (řeči) vykládati, vypravovati, vyjevití.

taceō, ēre, uī, itum, mlčeti; *tacere aliquid*, smlčeti, zamlčeti něco; pomlčeti o něčem; *prōpōnit* (*praes. histor.*, 688.), *quod tacuerat*, vyložil, vyjeví, o čem byl pomlčel, co byl zamlčel.

anteā, předtím, dříve.

Sestav! *prōpōnit* || (*acc. c. inf.*) *nōnnullōs esse* || *qui plūs possint* (*coniunct. obl.*) || *quōrum auctoritās... valeat*; (druhá věta relativní odůvodňuje první větu relativní); (*přelož:*) že jest několik mužů, kteří... neboť jejich...

nōnnullus, 3., ne nepatrný, dosti značný; *plur. nōnnulli, ae, a*, někteří; (*zde:*) *nōnnulli*, několik mužů, (míněni jsou vůdcové jednotlivých národních stran, především Dumnorix).

auctoritās, (150.), rada, míněni, slovo. 930 *plēbs, (194.)*.

valeō, ēre, uī, iturus, býti silný, míti sílu; býti mocný; míti moc, váhu, vliv; platiti, vážiti, zmoci; *auctoritās plurimum valet*, rada, slovo nejvíce platí, váží.

privātim, soukromě, osobně; (*t. j.* jako soukromé osoby, nezastávající úřadu; = *privāti*). *plūs posse, (208.)*, více zmoci. *magistrātus, (260., 902.)*.

935 *sēditiōsus, 3.*, [*sēd-itiō*], buřičský, pobuřující; (tito vlastenecky smýšlejší Gallové bouřili lid proti nejvyšším úředníkům galským, kteří stranili Římanům).

improbus, 3., [*probāre*], špatný, nehodný, nešlechtný; (řeč jejich

zove Caesar „*improba*“, protože se jí podkopává spojenecká věrnost, kterou podle mínění Caesarova Haeduové byli povinni Římanům).

dē-terreō, ēre, uī, itum, odstraňovati, (strachem) odvracetí, odrazovati; *hōs dēterrere* (*acc. c. inf.*), *nē cōferant*, tito že odstraňují (snaží se odstraniti), aby nesnášeli, nesváželi, nedodávali; *frumentum cōferre*, obilí snášeti, svážeti, dodávati. — (886.) — *multitudinem dēterreō* = *multitudinem terrendō prohibeō, nē*.

dēbere, (588.), býti dlužen, býti povinen; *dēbeant* (*coniunct. obl.*) (*doplni:*) *cōferre* Caesarī.

multitudinem... cōferant... dēbeant; vazba podle smyslu; (101., 826.); *multitūdō, (141.)*, lid.

Sestav! [*nōnnulli, qui privātim plūs possunt quam ipsi magistrātūs, dicunt:*] (*řeč nepřímá:*) *praestare* (= *že jest lépe*) *perferre* (= *snášeti*) *imperia Gallōrum quam Rōmānōrum* || *si iam Haeduī nōn possint obtinere principātum Galliae*.

Sestav! [*nōnnulli, qui privātim plūs possunt quam ipsi magistrātūs, dicunt:*] (*pokračování nepřímé řeči:*) *neque sē* (*vztáhni k podmětu nōnnulli*) *dubitāre* (= *a že nepochybují*) || *quin* (Římané) *ēreptūri sint libertātem Haeduis unā cum reliquā Galliā* || *si Rōmāni superāverint* (*coniunct. perf.*) *Helvētiōs*.

prae-stat, āre, (neosobně), jest lépe; 940 (= *melius est*); *praestat... quam*, jest lépe... než.

per-ferō, ferre, tulī, lātum, sněsti, vydržeti, vytrpěti, přetřpěti, přestáti.

imperium, ū, n., 1. rozkaz, nařízení; 2. vláda, vrchní vláda, svrchovaná moc, nadvláda. — (*Gallōrum* = *Helvētiōrum*).

sī iam, jestliže již, když již, když už. *prīncipātus, (192.)*; *obtinere, (62., 184., 206., 394.)*; *prīncipātum obtinere,*

miti náčelnictví, vedení; býti v čele; *possint* (*coniunct. obl.*); (*k possint doplň si podmět* Haedui).

945 *neque* = et nōn.

nōn dubitō, quīn (*s konjunkt. podle souslednosti časů*), nepochybuji, že...; (*k inf. dubitāre doplň si podmětný akkus. sē t. j. nōnnullōs, o nichž výše byla řeč v paragr. 3. a 4.*).

ūnā cum (*aliquō*), (*303*), spolu s (někým); (*zde*:) právě tak jako (někomu). — (= *et + dativ.*)

cum reliquā Galliā = *cum reliquis Gallis*; *reliquus*, (*51.*, *277.*). — (*Smysl*: *quīn* Haeduis nōn minus quam *reliquae Galliae* *ēreptūrī* *sint*.)

libertās, ātis, f., svoboda.

950 *ē-ripiō, ere, ripuī, reptum, [rapiō]*, vyrvatí, vytrhnouti; uchvátiti, (násilně) odniti; *quīn* (*Rōmānī*) *ēreptūrī sint*, že vyrvou, odejmou.

superāre, 1. vynikati, čniti, strměti; 2. přestoupiti, překročiti, přejiti; 3. předčiti, vynikati, překonati; 4. přemoci (někoho), zvítěziti (nad někým); *sī superāverint Helvētiōs*, (*zástupný konjunkt. perf. za fut. II. řeči přímé*), jestliže přemohou Helvety, jestliže zvítězí nad Helvety; přemohou-li; zvítězí-li.

Sestav! [*Liscus prōpōnit*:] (*řeč nepř.*:) *nostra* (= *Rōmānōrum cōnsilia et ea, quae gerantur* (*coniunct. obl.*) *in castris, ēnuntiārī* (*acc. c. inf.*) *hostibus ab iisdem* (= *ā nōnnullis, quī privātim...*)).

cōnsilium, (*301.*, *670.*), záměr; *nostra* = *Rōmānōrum*; (*Liscus* *zde* *mluví, jako by byl Říman*).

quaeque = et (*ea*), *quae* (*neutr. plur.*).

gerō, ere, gessī, gestum, 1. nésti, nositi; 2. konati, provozovati, prováděti; (*passiv.*:) *gerī*, diti se, stávatí se; *ea, quae gerantur*, to, co se děje.

955 *ē-nūntiāre*, vynéstí, vyzraditi; *aliquid ēnūntiātur*, něco jest vyzrazováno, se vyzrazuje.

Sestav! [*Liscus prōpōnit*:] (*nepř. řeč*:) *hōs* (= *nōnnullōs, quī privātim...*) *nōn posse* (*acc. c. inf.*) *coercēri ā sē* (= *ā Liscō, nec prīmij vztah k podmětu věty řídící*).

co-erco, ere, cuī, citum, [com, arceo], 1. držeti pohromadě, svíratí; 2. držeti na uzdě, držeti v mezích, obmezovati; 3. krotiti, trestati, káratí; *hī nōn possunt coercēri ā Liscō*, tito nemohou býti drženi na uzdě, v mezích od Liska; (*passiv. vazbu možno zde přeložiti aktivně*:) *Liscus* nemůže těchto udržeti na uzdě, v mezích; *ā sē* = *ā Liscō*.

Sestav! [*Liscus prōpōnit*:] (*nepř. řeč*:) *quīn* *etiam sēsē* (= *Liscum*) *intellegere* || *quod ēnūntiāverit coactus Caesarī rem necessāriam* || *quantō cum periculō id fēcerit* (*věta nepř. táz.*) || *et (sēsē) tacuisse* *ob eam causam* || *quamdiū potuerit* (*coniunct. obl.*).

quīn *etiam*, ba dokonce, ba i; (*význam stupňovací*). — (*Spojka quīn* *etiam* *nemá vlivu na způsob slovesa*.)

intellegere, (*528.*, *696.*), znamenati; věděti.

quod, (*784.*), vzhledem k tomu, že...; *co se toho týče, že...*; (*věta vysvětlovací*; viz *kap. XIII. 5.*).

cōgere, (*246.*, *354.*, *824.*); *coactus*, byv 960 (*k tomu*) *donucen, z přinucení*; (*zde v platnosti doplňk.*); (*srv. orātiōne Caesaris adductus*).

necessārius, 3., nutný, naléhavý. (*601.*, *910.*)

quantō cum periculō, s jak velikým nebezpečenstvím.

tacēre, (*926.*).

ob eam causam = *ob eam rem*, proto. — (*256.*)

quamdiū, jak dlouho, pokud. 965

Přimo: *Liscus prōpōnit*: *Sunt nōnnullī, quōrum auctoritās apud plēbem plūrimum valet, quī privātim plūs possunt quam ipsī magistrātūs. Hī sē-*

ditiosā atque improbā orātiōne multitudine deterrēt, nē frumentum cōferat, quod dēbeat. (Hī virī dicunt): *Praestat, sī iam nōs Haedui principātum Galliae obtinēre nōn possumus, Gallōrum quam Rōmānōrum imperia obtinēre; neque dubitāmus, quīn, sī Helvētiōs superāverint Rōmānī, unā cum reliquā*

Galliā nōbis Haeduis libertātem sint ēreptūrī. (Liscus pergit): *Ab iisdem viris Rōmānōrum cōsilia et ea, quae in castris geruntur, hostibus ēnūntiantur. Hī ā mē coercēri nōn possunt. Quīn etiam, quod necessāriam rem coactus tibi, Caesar, ēnūntiāvī, intellegō, quantō id cum periculō fēcerim, et ob eam causam, quamdiū potui, tacui.*

Kap. 18.

Sestav! *Caesar sentiōbat* || (*acc. c. inf.*) *Dumnorigem, frātre* *Diviciaci*, *dēsīgnārī hāc orātiōne Lisci* || *sed celeriter dimittit concilium, retinet Liscum* || (*věta důvod.*) *quod nōlēbat* || (*acc. c. inf.*) *eās rēs iactārī* (*abl. absol.*) *plūribus praesentibus*.

sentiō, ire, sēnsī, sēsum, 1. smysly vnímati, pocífovati; znamenati; 2. seznati, poznávati.

dē-sīgnāre, [signum], označovati, naznačovati.

iactāre, [iaciō], 1. házeti, metati; 2. řeči (něco) přetřásati, řeči (o něčem) jednati.

nōlō, (883.); *sloveso nōlō, nōlle* má tytéž vazby, jako *sloveso volō, velle*, viz *č. 710.*; *nōlō* (*acc. c. inf.*) *eās rēs iactārī*, nechci, aby ty věci byly řeči přetřásány; nechci, aby se o tom (řeči) jednalo.

970 *praesēns, entis*, přítomný; *aliquō praesente* (*abl. absol.*), za přítomnosti něčí, před někým; *plūribus praesentibus*, (když jest více lidí přítomno), u přítomnosti většího počtu lidí, před větším počtem lidí, před více lidmi.

multus, 3., mnohý, četný; (*komparativ*:) *plūrēs, plūra, gen. plūrium*, četnější, více.

celeriter, [celer, celeris, celere], rychle, kvapně.

concillium, iī, n., schůze, schůzka; shromáždění. — (*Rozlišuj concil-*

ium a cōsiliū!) — (*Minī se zde concilium principum Gallōrum.*)

dī-mittō, ere, mīsī, missum, 1. rozesílati; 2. rozposouštěti; 3. odesílati, vysílati, propouštěti; *dimittit* (*praes. hist.*, *688.*), rozpustí.

re-tineō, ere, uī, tentum, zadržeti, zdr- 975 žeti; *retinet* (*praes. hist.*); *dimittit, retinet, asyndeton adversatiivum*, spojení dvou vět beze spojky, a to takových dvou vět, z nichž druhá věta vyslovuje protivu, takže by bylo nutno položití zde některou ze spojek odporovacích (*sed, autem, ale, avšak, však*); *asyndeton adversatiivum* (odporovací) se klade, aby se protiva důrazně vyslovila; *zde v překladu polož spojku „avšak“ nebo „pak“.*

quaerō, ere, quaesivī, quaesitum, 1. hledati, vyhledávati; 2. vyzpívatí se, dotazovati se, pátratí; *quaerō ex* (*ab*) *aliquō aliquid*, táží se někoho na něco; (*Koř. 228, 2 a pozn.*; *Hrb. 318*); *quaerit ex* (*eō*) *sōlō ea* (*t. j. ex Liscō sōlō*), táže se jeho samotného na to; *quaerit ab aliis eadem*, otáže se jiných na tytéž věci, na totéž.

sōlus, 3., *gen.* — *iūs, dat. sōlī*, jediný, samojediný; samotný.

conventus, ūs, m., (*361.*), schůze, shromáždění; (*in conventū* = *in conciliō*, *973.*).

dixerat, (přelož.): byl řekl, byl naznačil; (srv. δείκνυμι!); *podmětem k slovesum dixerat a následujícímu dicit jest Liscus.*

980 **liberē**, (594.), svobodně, volně; upřímně, otevřeně, nepokrytě, bez obalu; (*komparativ příslovce:*) *liberius.*

audacter, (839.), srdnatě, směle; (*komparativ příslovce:*) *audacius.*

sēcrētō, [sē-cernere], v ústraní, mezi čtyřma očima, stranou.

re-periō, ire, repperī, repētum, [pariō], naléztí, objeviti; shledati, dovědětí se.

(**ea**) **esse vēra**, (t. j. quae Liscus dixerat), že jest to pravda.

Sestav! *reperit* || (*acc. c. inf.*) *ipsum esse Dumnorigem . . . novarum.* || (*acc. c. inf.*) [Dumnorigem] habere (= že D. mā) *portōria reliquaue omnia vectigalia Haeduōrum parvō pretiō redempta* || *propterea quod nēmō audeat (coniunct. obl.) contrā licēri (abl. absol.) illō (= Dumnorige) licente.*

985 **ipsum esse Dumnorigem . . .** (přelož.): že právě Dumnorix to jest, muž . . . (jaký?) . . . — (*Smysl: ipsum esse Dumnorigem, quem designāri sentiēbat.*)

summus, 3., [superl. od *super*], 1. (*místně:*) nejvyšší, nejhořejší; 2. (*postavením, mocí:*) nejvyšší, svrchovaný; 3. (*intenzivně:*) nejvyšší, svrchovaný, největší, krajní.

audācia, ae, f., odvaha, odvážnost, srdnatost, zmužilost; (*s příhanou:*) smělost, opovážlivost; *vir summā audāciā (abl. qual.)*, muž svrchovaný, krajní smělosti; (*abl. qual. možno přeložiti též jménem příd.:*) muž svrchovaný, krajně smělý; (*abl. qual. zde jest přislavkem závislým přímo na vlastním jméne; v češtině předej jméno obecné: muž.*)

grātia, (500.); *vir māgnā grātiā*, muž veliké oblíbenosti, přízně, vážnosti; muž velice oblíbený; muž těšící se veliké přízni, vážnosti.

cupidus, 3., žádostivý, dychtivý (něčeho), toužící (po něčem); (830.); (*spojení asyndetické; 22.*)

novae rēs, f., plur., novoty, nové poměry, změny, převrat; (*kap. IX., 3.*)

propter, (493., 865.).

liberalitās, ātis, f., 1. šlechtnost, ušlechtilost; 2. laskavost, vřidnost; 3. štědrost; (*kap. IX. 3.*)

complūrēs (479., 562.); *complūrēs annōs*, (*akusativ mřy časové*), po více let, po delší řadu let.

portōrium, ū, n. [portus], (přístavní) clo; clo.

reliquus, 3., (51., 277.).

vectigal, ālis, n., *abl. sg. -ī, nom. plur. -ia*, (poplatek z povozů, mýtné); daň (poplatek placený státu za užívání obecního majetku, na př. za užívání státních cest, mostů, přístavů, nájemné z polnosti a pastvin); *plur. příjmy (státu), důchody (státu).*

red-imō, ere, ēmi, emptum, [emere], vykoupiti; najmouti; *aliquid redemptum habēō*, mám něco pronajato, mám něco v nájmu. — (824.)

pretium, ū, n., cena; *parvō pretiō redimere*, najmouti za malou, levnou cenu. — Při slovesech *koupě* a *prodeje*, na př. „*emere, redimere*, koupiti, *vendere*, prodávati, *vēneō, vēnīre*, býti prodáván, *stāre, cōnstāre, esse*, státi něco, býti za něco“, cena ať určitá ať neurčitá na otázku: *jak draze?* bývá vyjadřována: 1. *ablativem substantiv*, (na př. „*pretium, cena, pecūnia, peníze* a pod.); 2. *ablativem adjektiv*, (na př. „*māgnō, plūrimō, parvō, minimō, nihilō, permāgnō*“); 3. *čtyřmi genitivy: plūris, minōris, quantī, tantī*. Tento ablativ (genitiv) sluje *ablativus (genitivus) pretiī*, ablativ (genitiv) ceny.

propterea quod, (30.).

1000 **nēmō**, *gen. nūllius, dat. nēmīni, akus. nēmīnem, abl. nūllō, [ne, homō]*, nikdo.

audeō, ēre, ausus sum, (*semideponens*), míti odvahu, odvážiti se, osměliti se.

liceor, ēri, licitus sum, podávati (při dražbě); *illō licente (abl. absol.)*, jestliže onen podává (při dražbě).

contrā licēri, (při dražbě) více podávati (proti někomu) = přihazovati (na někoho).

Sestav! (Caesar reperit) || (*acc. c. inf.*) (Dumnorigem) *hīs rēbus et auxisse suam rem familiārem et comparāvisse māgnās facultātes ad largiendum.*

augeō, ēre, auxī, auctum, rozmnožiti, zvětšiti.

1005 **rēs familiāris**, f. sg., jmění (rodinné); *suam rem familiārem*, své jmění (t. j. jmění své rodiny, jmění jeho rodinně určené).

com-parāre, (154., 358.), 1. připravovati, opatrovati; 2. získati, nabyti.

facultās, ātis, f., [facilis], možnost, příležitost; *plur.:* prostředky, jmění, peníze; *māgnae facultātes*, mnoho peněz; (= *cōpiae*).

largior, irī, itus sum, hojně dávati, uštědřovati, štědre rozdávati; *ad largiendum*, k štědrému rozdávání, k dávání štědrých darů; (viz kap. IX. 3.); (501.).

Sestav! (Caesar reperit) || (*acc. c. inf.*) (Dumnorigem) *semper alere suō sumptū et habere circum sē (koho? co?) māgnū numerum equitātūs; || et — (Caesar reperit) — (acc. c. inf.) (Dumnorigem) largiter posse nōn solum domi, sed etiam apud finitimās civitātes.*

alō, ere, ui, altum, živiti, chovati; vydržovati.

1010 **equitātūs** (*gen. sg.*) = *equitum*. — (Caesar má tu na mysli asi jakýsi druh tělesné strážě.)

sūmptus, ūs, m., [sūmō], náklad, vydání; *suō sūmptū*, svým nákladem,

na svůj náklad, na své (na vlastní) útraty.

circum, (*předl. s akus.*), kolem, okolo. **neque solum** = *et nōn solum*, a nejen. **domi** (*lokat. sg.*), doma, ve vlasti. — (316.)

finitimus, 3., (133., 298.).

largiter, **largē**, hojně, štědre; *largiter (= multum) posse*, mnoho zmoci, platiti; míti velikou moc. — (208., 933.) — (*posse = potentem esse*).

Sestav! (Caesar reperit) || (*acc. c. inf.*) (Dumnorigem) *collocā(vi)sse (koho?) mārem in Biturīgibus hominī illic (= illius civitātis, civitātis Biturīgum) nōbilissimō ac potentissimō hūius potentiae causā.*

(Caesar reperit) || (*acc. c. inf.*) (Dumnorigem) *ipsum habere (koho?) uxōrem ex Helvētiīs.*

(Caesar reperit) || (*acc. c. inf.*) (Dumnorigem) *collocā(vi)sse (koho?) sorōrem ex māre et propinquās suās nūptum in aliās civitātes.*

causā, (*předl. s gen., zakládá se*), za příčinou, k vůli, pro; *hūius potentiae causā*, pro tuto moc.

Biturīgēs, um, m., Biturigové, mocný kmen keltský, západní sousedé Haeduů, od nichž dělila je řeka Liger (Loire); s Haeduy byli ve spolku.

in Biturīgibus, v Biturižsku, v území Biturigů. — (23.)

col-locāre, 1. stavěti, klásti; 2. usazovati, usidlovati, vykázati sídla; 3. (*deceru umístiti, usaditi u muže =>*) provdati; *mārem collocāre alicuī*, matku provdati za někoho; (*collocāre = in mātrimōnium dare; nūptum dare*); *collocāre in Biturīgibus*, provdati v Biturižsku, (*podle našeho pojímání:*) provdati do Biturižska.

homō = *vir*.

illic, onde, tam; (*zde = illius civitātis, Biturīgum*).

nōbills, (90.); *potēns*, (224.).

ipsam, t. j. Dumnorigem.

uxōrum ex Helvētiis habeō, mám manželku z Helvetska = mám ženu helvetskou, Helvetku za manželku.

soror, ōris, f., sestra; soror ex matre, sestra (jen) se strany matčiny = nevlastní sestra.

propinqua, ae, f., příbuzná; propinquus, 3., blízký; brzký; příbuzný. — (911.)

nūbō, ere, nūpsī, ptum, vdáti se, provdati se; fīliam nūptum (supinum) collocāre, (1020.), provdati dceru.

Sestav! (Caesar reperit) || (acc. c. inf.) (Dumnorigem) favēre et cupere Helvētiis propter eam affinitatem || (acc. c. inf.) (Dumnorigem) ōdisse etiam suō nōmine (koho?) Caesarem et Rōmānōs || (proč?) quod potentia eius (= Dumnorigis) dēminūta sūt adventū eōrum (= Caesaris et Rōmānōrum) || (a proč ještě?) et [quod] Diviciācus frāter reslitūtus sit in antiquum locum grātiaē atque honoris.

faveō, ēre, fāvī, fautum, 1. vyhovovati, býti nakloněn, přízniv, přátel; 2. přispívati, pomáhati, podporovati; 3. straniti, býti příznivcem.

030 cupiō, ere, ivī, itum, 1. žádati si, přátel si, toužiti, dychtiti; 2. přátel, býti přízniv, býti nakloněn (někomu); eum favēre et cupere Helvētiis, že přeje a jest nakloněn Helvetiům; že nesmírně přeje, jest nakloněn, že horlivě straní Helvetiům.

propter, (493., 865.).

affinitās, ātis, f., 1. sousedství; 2. příbuzenství (sňatkem vzniklé).

ōdī, ōdisse, ōsus, ōsurus, nenáviděti; (perf. praesens); jsem nenáviděn = in odiō sum; odiō (dat.) sum; in odiūm veniō; (Caesarem, Rōmānōs) jsou akus. předmětné.

nōmen, inis, n., 1. jméno; 2. slavné jméno; 3. příčina, záminka, důvod; suō nōmine, z osobních důvodů.

035 adventus, (391.).

potentia, ae, f., moc (osobní, nikoliv z vnějšku získaná). — (908.) — potentia eius [Dumnorigis] místo očekávaného potentia ipsius, srv. kap. V. 4. cum iis. — (303.) (2010.)

dē-minuō, ere, uī, ūtum, zmenšovati, oslabovati.

Diviciācus, (190.).

re-stituō, ere, uī, ūtum, [statuō], 1. (na dřívější místo) zpět postaviti; 2. znova postaviti, vystavěti; 3. (někoho postaviti na dřívější místo =) uvést v bývalý stav, dosaditi.

honor, ōris, m., čest, úcta, pocta; sláva, 1040 vážnost; grātia, (500.); grātia atque honor, (hendiatyoin), vliv a vážnost. — (143.)

aliquem in antiquum locum grātiaē atque honoris restituere, někoho uvést v bývalý vliv a vážnost; někomu opět zjednat bývalý vliv a vážnost; Diviciācus... restitūtus est, Diviciakovi opět byl zjednan...; Diviciakus opět nabyl bývalého vlivu a vážnosti. — (antiquus, zde = pristinus.) — (1159.)

Sestav! (Caesar reperit) || (acc. c. inf.) (Dumnorigem) venire in summam spem rēgni obtinendī per Helvētiōs || (předvěti podmín. souvětí) si quid accidat Rōmānis.

sī quid ve významu sī quid malī nebo grāvius; (eufemismus). — (759.)

accidit, ere, cidit, [ad, cadere], (neosobně), stává se, přihází se; sī quid accidat (zástupný konjunktiv za ind. fut. I. řeči přímé) Rōmānis, přihodí-li se Římanům něco (zlého); stihne-li Římány nějaké neštěstí, pohroma, porážka.

obtineō, (62., 184., 206., 394.); spēs rēgni obtinendī (gerundivum), naděje nabyti, dosáhnouti důstojnosti královské.

veniō in spem rēgni obtinendī, (přicházím do naděje =) nabyvám naděje, vzhází mi naděje nabyti dů-

stojnosti královské; nabyvám naděje, vzhází mi naděje, že dosáhnou královské důstojnosti; (per aliquem).

Sestav! (Caesar reperit) || (acc. c. inf.) (Dumnorigem) dēspērāre non modo dē rēgnō, sed etiam dē eā grātiā (quam habeat, coniunct. obl.) imperiō populī Rōmānī.

imperio populī Rōmānī, za vlády národa římského; (spojení asyndetické, v českém překladu přidej spojku „kdežto“ nebo „však“: imperio populī R. položeno v protive k větě si quid accidat Rōmānis).

nōn modo — sed etiam = nōn solum — sed etiam, nejen (netoliko) — ale (nýbrž) i. — (871.)

dē-sperāre dē aliquā rē, [spēs], nemíti naděje na něco; zoufati nad něčím; mít něco za ztracené.

rēgnum, (95., 219.), královská důstojnost, královský trůn; grātia, (500.), přízeň, vážnost, vliv.

1050 quaerere, (976.); in quaerendō, (gerundium), při vyptávání, vyšetřování. reperire, (983.), dovídati se.

Sestav! Caesar reperiebat || (acc. c. inf.) initium eius fugae factum (esse) ab Dumnorige atque eius equitibus; || (acc. c. inf.) reliquum equitatum perterritum esse fugā eorum.

quod, (718., 784.), co se toho týče, že...; vzhledem k tomu, že... — (959.)

equester, tris, tre, jízdní, jízdecký.

adversus, 3., α) k něčemu čelem obrácený; přední; protější; β) (metafor.) protivný, nepřátelský; γ) protivný, nepřiznivý, nešťastný; adversum proelium equestre, nešťastná jízdecká bitva.

1055 reperiebat, quod proelium equestre adversum esset factum, initium eius fugae factum esse ab Dumnorige atque eius equitibus, dovidal se vzhledem k tomu, že nešťastná bitva jízdecká byla svedena, že se počátek

útěku v ní stal od Dumnoriga a jeho jezdců; (volněji:) dovidal se o nešťastné bitvě jízdecké, která (paucis ante diēbus) byla svedena, že Dumnorig a jeho jezdců učinili, způsobili (že Dumnorig se svými jezdců způsobil) počátek útěku při ní, počátek útěku z bitvy.

paucus, 3., skrovný, nečetný počtem; plur. pauci, ae, a, málo, několik málo, nenuoho, několik. — (835.)

ante, (komparativní příslovce na otázku: o jaký čas dříve?), (zakládá se za ablat. míry, abl. mēnsūrae), před; paucis ante diēbus (= paucis diēbus ante), před několika (málo) dny.

prae-sum, esse, fuī, alicuī, býti v čele někomu, býti velitelem, veleli někomu.

alicuī equitatum auxiliō mittere, poslati jízdu ku pomoci někomu; (auxiliō, dat. účelový, Koř. 245, 3.; Hrb. 253, 2, a.).

fugā (abl.) eorum t. j. fugā Dumnorigis atque eius equitum. 1060

reliquus, (51., 277.).

per-terreō, ēre, uī, itum, postrašiti, zastrašiti; perterritus sum, byl jsem poděšen, postrašen, zastrašen; dal jsem se poděšiti, postrašiti, zastrašiti.

Nezávisle: Sunt vērā, (quae Liscus Caesari dixit). Ipse est Dumnorig summā audaciā, māgnā apud plēbem propter liberalitatem grātiā, cupidus rerum novarum. Complūrēs annōs portōria reliquaque omnia Haedōrum vectigālia parvō pretiō redempta habet, propterea quod Dumnorige licente contrā licēri nēmō audeat. His rebūs Dumnorig et suam rem familiārem auxit et facultātes ad largiendū māgnās comparāvit. Dumnorig māgnū numerum equitātūs suō sūmptū semper alit et circum sē habet; neque solum domi, sed etiam apud finitimās civitātes largiter potest, atque hūius potentiae causā matrem in Biturigibus hominī illic nobilitati-

simō ac potentissimō collocāvit, ipse (Dumnorix) ex Helvētiis uxōrem habet, sorōrem ex mātre et propinquās suās nūptum in aliās civitatēs collocāvit. Dumnorix favet et cupit Helvētiis propter eam affinitātem, ōdit etiam suō nōmine Caesarem et Rōmānōs, quod eōrum adventū potentia ēius

dēminūta est et Diviciācus frāter in antiquum locum grātiaē atque honōris restitūtus est. Si quid accidet Rōmānis, Dumnorix venit per Helvētiōs in summam spem rēgnī obtinendī per Helvētiōs; imperiō populī Rōmāni nōn modō dē rēgnō, sed etiam dē eā grātiā, quam habet, dēsperat.

Kap. 19.

quibus (rel. spoj., 49.) rēbus cōgnitis (abl. absol. v platnosti věty časové) cum... accēderent, když zvěděli tyto věci a (když)... přistupovaly, se družily; cōgnōscō, ere, cōgnōvi, cōgnitum, 1. poznávati, seznávati; 2. dovidati se, zvěděti, slyšeti.

sūspiciō, ōnis, f., (263.), [sub-spicere], (zde plur. ve významu:) podezření, domněnka. — (1192.)

065 certus; superl. certissimus, 3., zcela určitý, zcela jistý, zcela nepochybný; nezvratný.

rēs = věci, okolnosti, události, důvody.

ac-cēdō, ere, cessi, cessum, 1. přistupovati, přicházeti; 2. přistupovati, družiti se, přibývati.

quod (s konjunkt. cizího mínění) = že; (celkem jsou uvedeny čtyři důvody, a to asyndeticky; při překladu poslední člen připoj spojku „a“). — (Opakování spojky quod; anafora.)

finēs, (59.).

070 per, (402.).

trādūcere, (577., 641.).

obses, (516., 806.).

aliquid inter sē dare, něco si dáti, vyměnití vespolek; (20., 216.).

cūrāre, (690.), 1. pečovati, starati se; 2. (s vazbou předmět. akusativu jména podstat. a doplňk. akusativu gerundiva) starati se, rozkázati, dáti; cūrō obsidēs inter eos dandōs, pečuji, sta-

rám se o vespolečnou výměnu rukojmi mezi nimi; quod cūrā(vi)sses (konjunkt. cizího mínění), že se postaral.

nōn modo — sed etiam, (1047.). 1075

iniussū, [iubeō], bez rozkazu; iniussū suō (t. j. Caesaris) et civitātis (t. j. Haeduōrum), bez rozkazu jeho (= Caesarova) a (své) obce.

insciēns, entis, nevědoucí; mē insciēntibus, bez mého vědomí; ipsīs insciēntibus, bez vědomí jich samých, bez vědomí jejich, (t. j. bez vědomí Caesarova i Haeduů).

magistrātus Haeduōrum = vergobretus Liscus; (kap. XVI. 5).

accūsāre, (909.); quod accūsāretur (s konj. ciz. mínění), že jest viněn, obviňován.

Sestav! (Caesar) arbitrābatur || satis esse causae || quārē aut ipse (= Caesar) in eum (= Dumnorigem) animadverteret || aut (ipse) [= Caesar] iuberet || (acc. c. inf.) civitātem (t. j. Haeduōrum) animadvertere in eum (= Dumnorigem).

quārē, (739., 769.), 1. (= ut eā rē), 1080 aby tím; 2. (tázací:) proč; 3. (relat. přípoj.) pročez, a proto; (zde s konj. imperf.) proč by; aby.

arbitror satis esse causae, quārē (s konj.), domnívám se, že je dosti příčiny k tomu, proč by nebo aby; domnívám se, že mám dosti příčiny, dostatečný důvod k tomu, aby. aut - aut, buď — (a)neb(o).

animadvertō, ere, verti, versum, [animus advertere], 1. obracetí mysl, pozornost k něčemu, všimati si něčeho; 2. pozorovati, spatřiti, (aliquem, aliquid); 3. animadvertere in aliquem, zakročiti proti někomu, potrestati někoho.

iubeō civitātem animadvertere in aliquem, poručím obci zakročiti proti někomu, potrestati někoho; poručím obci, aby zakročila proti někomu, potrestala někoho.

1085 ūnum, [přelož:] jen jedna věc; jediné ta okolnost; (313., 384., 838., 210.); následující spojku quod přelož že; (Kor. 387, 3.; Hrb. 436.).

re-pugnāre, 1. protiviti se, odporovati, vzpírati se; 2. býti na závalu (něčemu).

cō-gnōscere, (1063.), seznati, poznati. summus, (986.), sverhovaný.

studium, ū, n., [507.], 1. snaha, horlivost; 2. (in aliquem), náklonnost, oddanost, přichylnost (k někomu).

1090 frātris, doplň ēius, t. j. Dumnorigis.

voluntās, ātis, f., (406.), 1. vůle; dobrá vůle; 2. in aliquem, náklonnost, přichylnost, láska (k někomu).

in sē t. j. Caesarem.

ēgregius, 3., výborný, výtečný, znamenitý; obzvláštní.

fidēs, eī, f., (214.), 1. víra, důvěra; 2. věrnost, spolehlivost, poctivost.

1095 temperantia, ae, f., umírněnost, mírnost.

vereor, ēri, itus sum, báti se, obávati se.

of-fendō, ere, endi, ensum, 1. narazití; 2. (nemile se někoho do-lknouti), urazití (někoho), vzbuditi nevoli, pohoršení (v někom); vereor, nē (věta obavná) offendam, bojím se, obávám se, abych neurazil, nepohoršil, že urazím, že pohorším.

Diviciāci animum, (přelož:) Diviciāka, — (40., 1162.)

supplicium, ū, n., [sup-plicāre], 1. prošení na kolenu, pokorná prosba;

2. pokleknutí k popravě, poprava, trest smrti; 3. trest; ēius (= Dumnorigis) supplicio, jeho popravou, usmrcením.

itaque, (511.), a proto; tedy. 1100

priusquam (s konjunkt.), dříve než by.

conārī aliquid, (196., 258., 371., 561.), pokusiti se o něco, podniknouti něco.

quisquam, quidquam (quicquam), někdo, něco; (klade se ve větách záporných neb záporný smysl majících). (1136.)

iubeō aliquem ad mē vocārī, poručím, aby někdo byl zavolán ke mně; poručím, káži někoho k sobě povolati; dávám si někoho zavolati. — (387.)

cotidiānus, (56.), každodenní; obvyklý. 1105

interpres, etis, m., prostředník, vyjednavatel, tlumočnick.

re-moveō, ēre, movi, motum, odstraniti; vzdáliti; (zde:) nepřibrati; remōtis interpresibus, (abl. absol.), nepřibrav tlumočnicků.

per, (222., 251., 318., 373., 402., 779.); skrze, prostřednictvím (někoho).

col-loquor, ī, locūtus sum, (cum aliquo), rozmlouvám s někým; cum eō = cum Diviciācō.

prīnceps prōvinciae, přední, vznešený 1110 muž, náčelník (z) provincie; Gallia prōvincia = Gallia ulterior či Narbōnēnsis. — (394., 676., 704.)

familiāris, e, domácí, rodinný; (subst.) familiāris, is, m., důvěrný přítel.

summam fidem omnium rērum alicui habeō, mám k někomu sverhovanou, plnou důvěru ve všech věcech, ve všem; někomu úplně důvěruji ve všem.

simul, zároveň, současně. — (V českém překladu možno „zároveň, současně“ položití mezi „et“ a „ostendit“.)

commone-faciō, ere, feci, factum, (aliquem alicuius rei), důtklivě připomínati (někomu něco); (zde praes. hist.).

1115 **ipsō** (= *Diviciācō*) **praesente**, v jeho přítomnosti; (970.)
concilium, (973.).

ostendere, (467.), prozraditi, vyjevití.

sēparātim, odděleně, soukromě, v soukromí, mezi čtyřma očima, stranou; (982.).

quisque, (290.).

1120 **apud sē**, u něho, před ním; (*t. j.* před Caesarem); (Koř. 295., Hrb. 378.).

petere atque hortārī, snažně prositi; důtklivě žádati; (*hendiatyoin*; 143., 1040.).

offensio, *ōnis*, *f.*, [1097.], nepřizeň; nevole, pohoršení.

sine eius (= *Diviciāci*) **animī** (40., 1098.) **offensio**ne, bez urážky, bez

pohoršení jeho; (*volněji*;) [aby se nad tím nepohoršil, když... s budoucím časem slovesa].

ipse = Caesar.

causam cōgnōscere, (1063.), věc vyšleřiti; *causā cōgnitā*, (*abl. absol.*), věc vyšetře; po vyšetření věci.

statuere (618.) **dē aliquō**, rozhodnouti o někom; (*zde řečeno eufemisticky*); *ut statuat vel iubeat* = aby směl, mohl rozhodnouti nebo poručiti; (*volněji celé místo*: aby se nad tím nepohoršil, když, jestliže rozhodne nebo poručí).

iubeō civitātem statuere dē aliquō, poroučím, káži, aby obec rozhodla o někom; dávám obci rozhodnouti o někom. — (1084., 1104.)

Kap. 20.

com-plector, *i*, *plexus sum*, objímali; *complexus*, objav.

multis cum lacrimis, s hojnými slzami; v slzách.

1130 **ob-secrāre**, [*sacrō*], zapřisahati, prositi; (*předmět Caesarem náleží i ke complexus i k obsecrāre; v češtině doplně „ho“*).

coepi, *coepisse*, *coeptum*, počal jsem, jal jsem se. — (844.).

nē quid = aby nic ne; (Koř. 239, 1.; Hrb. 431, 2.).

statuere in aliquem, (618.), ustanovovati proti někomu, zakročovati proti někomu; *nē quid gravius in frātre statueret*, aby nic krutějšího, příliš krutého proti bratru neustanovoval; aby příliš kruté proti bratru nezakročoval. — (Oba bratři byli příslušníky dvou politických stran krajně nepřátelsky proti sobě stojících.)

Sestav! *sē* (= *Diviciācum*) *scire* || *illa esse vĕra nec || quemquam capere*

plūs dolōris ex eō (= *ex frātre Dumnorige*) *quam sē* (= *Diviciācum*) || *propterea quod ille* (= *Dumnorige frāter*) *crēvisset per sē* (= *Diviciācum*) || *cum ipse* (= *Diviciācus*) *plūrimum* [*posset*] *grātiā domi atque in reliquā Galliā*, *ille* (= *Dumnorige*) [*autem*] *minimum posset propter adulescentiam*. — *Přimo*: *Diviciācus dixit*: *Sciō* (*acc. c. inf.*) *illa esse vĕra*, *neque quisquam ex eō* (= *Dumnorige*) *capit plūs dolōris quam ego*, *propterea quod* (*tum*), *cum ego grātiā plūrimum domi atque in reliquā Galliā poteram*, *Dumnorige frāter minimum propter adulescentiam poterat*, *per mē* (*Dumnorige*) *crēvit*. — *Haeduvé měli po dlouhý čas hegemonii v Galli, čímž vznešení a vynikající Haeduvé požívali vlivu a vážnosti i u ostatních kmenů galských. Diviciakus pak pravděpodobně, jsa druidem, požíval obzvláštního vlivu v Galli.*

illa = *suspicionēs et certissimae rēs*; kap. XIX. 1.

1135 **vĕrus**, 3., pravý; pravdivý; *illud est vĕrum*, jest to pravdivé, jest to pravda.
neque quisquam = a nikdo; *neque quidquam* = a nic. — (1103.)

dolor, *ōris*, *m.*, (139.) 1. bolest; trápení, zármutek, hoře; 2. hněv, rozhořčení; *dolōrem capiō ex aliquō*, rmoutím se nad někým, hněvám se, horším se na někoho; *neque quemquam ex eō plūs dolōris capere quam sē*, a že se nikdo více nermoutí nad ním, nehněvá na něho (= na bratra *Dumnoriga*) než on (= *Diviciakus*).

crēscō, *ere*, *crēvi*, růsti, vzrůstati; *vzmoci se*, povznést se; *crecere per aliquem*, *vzmoci se*, povznést se skrze, pomocí někoho; někým; *crēvisset* (*konjunkt. nepř. závisl.*), (*přelož:*) *vzmohl se*, povzněl se; *per sē* = *per Diviciācum*.

cum ipse (*posset*), *ille posset*; tuto větu lze pokládati za časovou, která by jsouc nezávíslo byla uvedena spojkou *cum temporale* a v níž by byl indikativ; (= *tehdy, kdy ... platil*); [avšak větu tuto bylo by možno vyložit ještě jiným způsobem: *v takové době, kdy sám by byl platil nejvíce, Dumnorige pak nejméně*;] pokládej *cum* za *temporální*!

1140 **plūrimum**, **minimum posse**, míti největší, nejmenší moc; nejvíce, nejméně zmoci, dokázati, platiti; míti největší, nejmenší vážnost, vliv. — (208., 933., 1016.)

grātiā, (500.), oblíbenost, vážnost, vliv. **domi**, (1014.).

propter, (493., 865., 991.).

adulescentia, *ae*, *f.*, mládost, mládí; (věk asi 17–30 let).

1145 **quibus**, (*rel. spoj.*; připojuje druhý závažnější důvod rozhořčení *Diviciakova*; *rozved:*) *et quod iis* ...

Sestav! *Diviciācus dicit*: || ... *neque quemquam plūs dolōris capere quam sē* || *propterea quod ...* (*Dumnorige*) *per sē crēvisset* || *et quod iis opibus ac nervis* (*Dumnorige*) *ūteretur nōn solum ad minuendam grātiām suam* (= *Diviciāci*, *nepřímý vztah*), *sed paene ad perniciem suam* (= *Diviciāci*). — *Nezávisle*: *et quod Dumnorige ūtitur iis opibus ac nervis nōn solum ad minuendam grātiām*, *sed paene ad perniciem meam*.

nervus, *i*, *m.*, 1. šlachy, sval; 2. síla, jádro; prostředek. — *nervi* = *vires*, *potentia*.

(*ops*, *opis*), *f.*, moc, síla; *opēs*, *um*, *f.*, prostředky, bohatství; moc, vliv. — (*Vztaž. zájmeno quibus náleží i k opibus i k nervis*; *není položeno dvakráte, protože by byl u obou substantiv týž tvar*.)

opibus ac nervis ūtor ad aliquid, užívám mocných prostředků, mocného vlivu k něčemu; (*hendiatyoin*, 143., 1040., 1121.); (*ūtor*, 106.); *ūteretur* (*coniunct. obl.*), (*přelož:*) užívá.

minuō, *ere*, *uī*, *ūtum*, zmenšovati, omeziti, zeslabovati.

perniciēs, *ē*, *f.*, záhuba, zhouba, zkáza. 1150

ad minuendam grātiām, ad perniciem suam (= *Diviciāci*), k zmenšení jeho (*Diviciakovy*) vážnosti, vlivu, k jeho záhubě; (aby zmenšil jeho vážnost, oblíbenost, aby ho přivedl ve zkázu); (*vazba gerundivní*).

paene, (589.), skoro, téměř.

Sestav! (*Diviciācus dixit*) || *sēsē* (= *Diviciācum*) *commovēri tamen et amōre frāternō et existimātiōne vulgi*.

com-moveō, *ere*, *mōvi*, *mōtum*, 1. uváděti v pohyb, pohybovati; 2. (*metafor.*) pohnouti, povzbuditi; dojmouti, kormoutiti; *sē commovēri amōre*, že jest dojmán láskou; (*aktivně*;) že jej dojmá láska; že láska na něho má vliv, působí.

frāternus, 3., bratrský.

1155 **existimatio**, *ōnis*, f., [355.], mínění, úsudek; *vulgī existimatio*, veřejné mínění.

vulgus, *i*, *neutr.*, obecný lid.

Sestav! (*Diviciacus dixit*) || quod si quid gravius accidisset ei (Dumnorigi) a Caesare || cum ipse (= Diviciacus) teneret cum (= tantum) locum amicitiae apud eum (= Caesarem) || (*acc. c. inf.*) *neminem existimaturum esse* || (*acc. c. inf.*) [id] factum [esse] non sua (= Diviciaci) voluntate. — *Nezávisle*: Diviciacus dixit: Ego tamen et amore fraterno et existimatione vulgi commoveor. Quod si quid ei (= Dumnorigi) a te, Caesar, gravius acciderit, cum ego eum locum amicitiae apud te teneam, nemō existimabit (id) non meā voluntate factum esse.

quod si, (770., 49.); *si quid*, (759., 1042.); (Koš. 330., Hrb. 445.); *accidit*, (1043.); *gravius*, (1133.); *quod si accidisset* (zástup. konjunktiv za fut. II. řeči přímé, říd. sloveso v čase vedlejší: *obsecrāre coepit* nebo doplněné *dixit*; *konj. přelož* budoucím časem; 529.), jestliže tedy se stane.

cum (*adversat.*), kdežto; an; *cum ipse* (= Diviciacus) teneret, an sám drží, jest...; (*cum adversativum* pojí se vždy s konjunkt. podle souslednosti časů); (*nezávisle*: cum ego teneam); (*teneret, coniunct. imperf.*; protože říd. sloveso *obsecrāre coepit* nebo doplněné *dixit* jest v čase vedlejší).

teneo, *ere, ui*, držeti; *eum* (= tantum) locum amicitiae apud aliquem teneo, jsem s někým v takovém přátelství, v takovém přátelském poměru. — (Srv. XVIII. 8.: in antiquum locum gratiae; 1041.)

1160 **voluntas**, (406., 1091.), vůle, souhlas; *id factum est non meā voluntate*, to se nestalo s mou vůlí, s mým souhlasem = to se stalo bez mé vůle,

bez mého souhlasu; (*suā t. j. Diviciaci, nepřímý vztah*).

Sestav! (*Diviciacus dixit*) || ... et ex eā rē futurum [esse] || ut animi totius Galliae averterentur a se (= Diviciaci).

quā (*rel. spoj.*, 49.) *ex rē*, a proto.

animi totius Galliae, (40., 1098.), = celá Gallie.

totus, *a, um, gen. totius, dat. toti*, celý, všecken.

ā-vertō, *ere, verti, versum*, odvracet; *āvertor*, (*přelož zvratným slovesem*), odvrátiti se. — (381.)

[*dixit*], *futurum [esse]*, *uti* (= *ut*) **animi** 1165

āverterentur, pravil, že se... odvrátí; (*inf. fut. passiv. opisujě se vazbou: futurum esse ut* skonjunkt. praes., je-li řídící sloveso v čase hlavním, s konjunkt. imperf., je-li řídící sloveso v čase vedlejší: *futurum esse ut āverterentur* jest opis *passivního infinitivu budoucího slovesa āvertēre, jenž by byl: āversum iri*).

haec cum... v češtině časovou spojku polož na první místo ve větě!

plūribus verbis, ještě více slovy, ještě delší řeči, ještě obširněji. — (210., 404., 313., 384., 838., 1085.)

petō, *ere, ivi, (it), itum*, *aliquid ab aliquo*, žádati něčeho od někoho, na někom; žádati někoho za něco, o něco.

dexter, *dext(e)ra, dext(e)rum*, pravý; **dextra** (*dextera*), *ae, f.*, pravá ruka, pravice; (*dextra, t. j. manus*).

prēndō, *ere, prēndi, prēnsu(m)*, (= *prehendō*), uchopiti, chopiti se; *dextram alicuius prēndere*, chopiti se něčí pravice; *prēndit* (*praes. hist.*).

cōn-sōlor, *ari, alus sum*, těšiti, potěšiti; *cōnsōlatus*, potěšiv.

rogāre, (405., 584.); na slovese *rogāre* může záviseti v latině

věta konjunktivní neuvedená spojkou *ut*; (Hrb. 432.; Koš. 375., pozn. 3.); do češtiny se tato konjunktivní věta vybiřecí překládá větou, jež jest uvedena spojkou *aby*; (*Caesar rogat, [Dumnorig] faciat*, (*Caesar*) žádá, *aby* (*Dumnorig*) učinil. — Konjunktivní věta, která není uvedena spojkou *ut*, položena jest u Caes. po slovesech: *admonēre* V. 49. 3.; *hortārī* VI. 33. 5.; *mandāre* III. 11. 2.; *imperāre* IV. 21. 8.; *praecipere atque interdīcere* V. 58. 4.; *pōstulāre* IV. 16. 3.; *petere atque orāre* VI. 9. 7., *certiorem facere* III. 5. 3.; *dīcere* VI. 23. 7.; *scrībere* V. 46. 4. a j.

orāre, prositi, prosebně žádati; *finem orandī faciō*, (činím konec prošení) = přestávám prositi.

Sestav! *Caesar ostendit* || (*acc. c. inf.*) *grātia eius* (= *Diviciaci*) *esse apud se* (= *Caesarem*) *tantū* || (*vlast. věta výsled.*) *uti condōnet et iniūriam rei publicae et suum dolōrem eius voluntati ac precibus. Nezávisle*: *Caesar ostendit*: *Grātia tua, Diviciace, tantū est apud mē, uti et rei publicae iniūriam et meum dolōrem tuae voluntati ac tuis precibus condōnem.*

ostendere, (467., 1117.), ukázati, prohlásiti.

1175 **tantū esse**, tolik platiti; míti takovou, tak velikou cenu; *grātia eius apud Caesarem tantū est*, oblíbenost, přátelství jeho u Caesara tolik platí, má takovou cenu; (*volněji*: *Caesar přátelství jeho tolik si cení, si váží. Při slovesech „aestimāre, facere, putāre“ někdy i „dūcere“ ve významu „ceniti něco, vážiti si něčeho“, při slovesech „esse, fieri“ ve významu „míti cenu, býti zač, stāti zač“ na otázku „jak vysoko něco cením? jak velice si něčeho vážím? jakou cenu mám? zač jsem? zač stojím? klade se devět ge-*

nitivů ceny „*māgnī, plūris, plūrimī, parvī, minōris, minimī, tantū, quantū, nihīlī*“; *genitivus pretii*; vyjadřuje-li se cena substantivem, klade se při těchto slovesech ablativ ceny, ablativus pretii. Zde jest *tantū* genitivus pretii při slovese *esse*.

uti (*výsled.*) = *ut*.

con-dōnāre, darovati; prominouti, odpustiti.

iniūria rei publicae [*Rōmānae*], (*zde gen. předmětný*), bezprávi obci učiněné, na obci spáchané. (1939.)

dolor, (1137.); *voluntās*, (406., 1091.): *precēs, um, f.*, (918.).

condōnāre iniūriam rei publicae (*gen.* 1180

predm.) **et dolōrem suum eius voluntati ac precibus** (*dat.*), odpustiti bezprávi obci učiněné i svůj hněv na jeho žádost a prosby; *suum* vztahuje se k Caesarovi, *eius* k Diviciakovi. — (1177.) (1193).

aliquem ad se vocāre, někoho povolati k sobě; *vocat, adhibet*, (*praes. histor.*), *spojení asyndetické* (22.). v češtině spoj obě slovesa spojkou „a“ nebo „pak“ a pod.

frātre(m) = *Diviciacum*.

ad-hibeō, *ere, ui, itum*, 1. přičiňovati, přikládati; 2. přibírat, přizvati, povolávaní, zvatí.

ostendere, vyjeviti. — (1174., 1220.)

re-prehendō, *ere, endi, ensum*, [1170.], 1185

uchopiti, zadržeti; *reprehendere aliquem in aliquo*, káratí něco na někom, u někoho; vytýkatí něco u někoho; stěžovatí si na něco do někoho; něco míti za zlé někomu: (*věta nepř. táz.*).

in eō = *in Dumnorige*.

intellegere, (528., 696.), znamenati, věděti; (*zde* = *scire*).

queror, *i, questus sum*, *aliquid nebo de aliquā rē*, stěžovatí si na něco, do něčeho; *id queror*, stěžuji si na na to, do toho; (111.); *prōpōnit, quae*

(*akus. neutr. plur.*) *civitas queratur*, vyloží nač, do čeho si obec, stát (Haeduů) stěžuje; (*nepr. táz. věta*). — (921.)

prōpōnere, (925.); *vocat, adhibet, ostendit, prōpōnit, monet, dicit*; toto spojení asyndetické přelož do češtiny tím způsobem, že na vhodných místech položíš spojky, na př. *a, pak, potom* a pod.; spojení asyndetické jest též u vět: *quae intellegat, quae queratur*, jež spoj spojku *!*

1190 **in reliquum tempus**, pro budoucnost, budoucně.

vītāre aliquid, vyhýbati se něčemu, varovati se něčeho, vystříhati se něčeho.

sūspiciō, (1064.); *plur. sūspiciōnēs*, podezřelé činy, podezřelé skutky.

Sestav! [Caesar] *dicit* || *sē condōnāre praeterita Diviciācō frātrī*.

condōnāre, (1180); *Caesar condōnāt praeterita Diviciācō frātrī*, Caesar mu

(*t. j. Dumnorigovi*) odpouští minulé věci, minulé činy *k vůli* bratru Diviciakovi.

praeterita, *ōrum*, n., [*praeter-ire*], minulé věci, minulé činy, skutky.

cūstōs, *ōdis*, m., f., strážce, dozorce. hlídač; *cūstōdēs alicuī pōnere* (dávati někomu strážce) = dáti někoho pod dohled. — (Caesar jednal tak mírně s Dumnorigem nejen z ohledů k Diviciakovi, ale hlavně proto, že poznal, jaké roztrpčení u Haeduů a ostatních Gallů by způsobilo kruté potrestání Dumnorigovo.)

Sestav! *ut (účel.)* [Caesar] *possit scire* || *quae (Dumnorix) agat et quibuscum loquātur (nepr. táz. v.)*.

agere, (706.), konati, činiti.

loquor, *loquī, locūtus sum, (cum aliquō)*, mluvíti (s někým); *quibuscum (do češtiny přelož singulārem)*: s kým.

Kap. 21.

eōdem diē, (*abl. čas.*), téhož dne, *t. j.* kdy se konalo jednání v praetoriu Caesarově; viz kap. XVI. 6.; (asi 28. června).

explōrātor, (639.); **explōrātōrēs**, sbory výzvědné, ohledací. — V nepřátelském území před hlavním vojem táhl přední voj, *primum āgmen*, vzadu pak za hlavním vojem zadní voj, *novissimum āgmen*. V předním voji byla jízda. Úkolem předního voje bylo pátrati po nepříteli, zdržovati jej a znepokojevati. Mimo to přední voj vysílal napřed menší obhlídky, *antecursōrēs*, nebo podle jejich úkolu zvané *explōrātōrēs*; byly to obyčejně jízdní vojenské čety, mající za úkol zkoumati krajinu neb pohyby ne-

přátel a podati o tom zprávu. Ještě dále ku předu pronikali jednotliví zvědové (*speculātōrēs*), aby pozorovali pohyby nepřitele. Bylo-li vojsko nepřátelské v zádech vojska Caesarova, jízda přidružovala se k zadnímu voji.

sub monte, pod horou = na úpatí hory. 1200

Sestav! *Caesar, certior factus* || (*acc. c. inf.*) *hostēs cōnsēdisse sub monte (jak daleko?) octō milia passuum (148., 436.) ā castris ipsius (= Caesaris) || mīsīt [militēs nebo explōrātōrēs] || (věta relat. účelová) qui (= ut ii, t. j. explōrātōrēs) cōgnōscerent || (věta nepr. tázací) quālis esset (přelož: jaká jest) nātūra montis et quālis esset āscēnsus in circuitū.*

certior fiō (640.); *certior factus*, byv zpraven; obdržev zprávu.

cōn-sīdō, *ere, sēdī*, 1. posazovati se, usazovati se, usedati; 2. (o vojsku:) usaditi se, položit se (polem).

octō milia passuum, (*akus. míry* prostorové na otázku: *jak daleko?*).

ipsīus = *Caesaris*; (Koř. 320, 2, pozn.; Hrb. 466, pozn.); (tábor Caesarův byl u S. Romain-sous-Gourdon nad řekou Bourbince, kde se křížovalo několik silnic).

1205 **cōgnōscere**, (1087.), vyzvěděti, prozkoumati; *mīsīt, quī cōgnōscerent*, poslal (vojny, výzvědné sbory, zvědy), aby vyzvěděli, prozkoumali; poslal vyzvěděti, prozkoumat.

nātūra, *ae, f.*, (přirozená) povaha, ráz.

circuitus, *ūs, m.*, oběh, obvod; *in circuitū*, vůkol, kolkolem.

āscēnsus, *ūs, m.*, [*ad-scendere*], 1. vystupování, výstup; 2. vzhůdnost; (*smysl*: jak lze na horu vystoupiti).

renūntiāre, (520.), podati zprávu, oznámiti.

1210 **facilem esse** (*doplň.*) *āscēnsus*, že vzhůdnost jest snadná; (*volněji*:) že lze snadně, lehce, bez obtíží na horu vystoupiti.

vigilia, (646.).

Labiēnus, (540.).

lēgātus, (541.).

praetor, *ōris, m.*, 1. vojevůdce, velitel; *lēgātus prō praetōre* = zástupce, náměstek vrchního velitele; 2. (u Římanů:) praetor (úředník, jemuž přiděleno soudnictví). — *prō* (*předl. s abl., zde o zastupování,*) = místo [někoho].

1215 **legiō**, (385.).

cum iis ducibus, za vůdcovství, vedení těch; (veden jsa těmi). — *Spoj: cum iis ducibus, quī cōgnōverant.*

iter cōgnōscere, ohledati cestu; (1087., 1205., 163., 376.).

iugum, *ī, n.*, 1. (414., 667.); 2. hřbet horský; *summum iugum montis*, temeno, hřben hory.

Sestav! [Caesar] *iubet* || (*acc. c. inf.*) *Titum Labiēnum, lēgātum prō praetōre, āscendere summum iugum montis cum duābus legiōnibus et iis ducibus... dē tertiā vigiliā.*

ā-scendō, *ere, scendī, scēnsus*, [*ad-scandō*], vystoupiti, vyléztí (na něco), zléztí (něco); *iubet Labiēnum āscendere summum iugum montis*, poručí Labienovi vystoupiti na temeno, hřben hory; zléztí temeno, hřben hory; aby vystoupil na temeno, hřbeu hory; aby zlezl...

ostendit, (*nepr. táz. věta*) *quid suī cōnsiliū sīt* (= *quid decreverit*). vyjeví, jaký jest jeho úmysl, záměr: vyjeví, co jest jeho úmyslem, co má v úmyslu, co zamýšlí; (*quid suī cōnsiliū, srv. nihil reliquū est. XI. 5.*) — (952.) — Caesarův plán byl tento: Labienus měl obejíti horu, před kterou stáli Helvetiové, obsaditi její vrchol a napadnouti nepřitele zezadu, zatím co Caesar chtěl udeřiti naň z předu.

eō, *ire, ivī (ī), itum, jiti*; (o vojsku:) táhnouti; *eōdem itinere, quō hostēs ierant*, touž cestou, po které (= kudy) nepřátelé byli táhli; (*cestou přes Saint-Vallier, řeku Bourbince a Bois du Leu*).

contendere, (378., 545.), spěchati, pospíšiti; kvapně táhnouti.

Publius Cōnsidius, náčelník výzvědného oddílu jízdného, zkušený setník ve vojstě Caesarově, který pokládán byl za velmi zběhlého. ve vojenství; dříve sloužil ve vojsku Lucia Kornelia Sully, potom ve vojsku Marka Licinia Krassa. Byv poslán na výzvědy, za svitání přiznane se k Caesarovi a oznámí mu, že horu.

kerou měl obsaditi Labienus, mají v držení nepřátelé. Jak se ještě téhož dne poznalo, Publius Konsidius se zmýlil, pokládaje legie Labienovy za nepřátele.

militāris, e, vojenský; *rēs militaris*, vojenství.

1225 **perītus**, 3., zkušený, znalý, zběhlý; *perītissimus* (elativ) *reī militāris*, velmi znalý, zběhlý ve vojenství; veliní zkušený válečník.

habēre (*s* vazbou dvojího akusativu), pokládati někoho za něco; (536.); **habeor** (*passiv.*, *s* vazbou dvojího nominativu), jsem pokládán za (někoho, nějakého); **habeor perītus**, jsem pokládán za zběhlého.

in exercitū esse, býti, sloužiti ve vojsku; konati službu vojenskou ve vojsku.

Lūcius Cornēlius Sulla, známý diktátor, protivník Mariův a strany lidové, žil v l. 138—78 př. Kr. Za diktatury Sullovy Caesar opustil Řím.

postea, potom, nato.

in (exercitū) Marcī Crassī, t. j. za 1230 války se Spartakem.

Marcus Licinius Crassus, římský boháč, s nímž Cn. Pompēius a C. Jūlius Caesar uzavřeli r. 60 př. Kr. t. zv. první triumvirát; padl v Syrii r. 53 př. Kr. — (Caesar vrhá touto poznámkou hanu na důstojníky ze školy Sullovy a Krassovy, uváděje Publia Konsidia.)

praemittere, (825.), poslati napřed.

Kap. 22.

lūx, lūcis, f., světlo; (denní) světlo; *prīmā lūce*, za svítání, na úsvitě.

summus mōns, vrchol hory; (Koř. 204, pozn. 1.; Hrb. 298, pozn.) — (1322., 1326.)

1235 **tenēre**, (1159.), držeti, zaujmáti; míti obsazeno, obsaditi; *mōns tenētur ab aliquō*, hora jest obsazena od někoho, někým; hora jest v držení někoho.

Sestav! (tři věty časové): 1. *cum summus mōns tenerētur (přelož aktivně!) ā Labiēnō*, 2. (*cum*) *ipse (= Caesar) abesset ā castrīs hostium nōn longius mille et quingentis passibus*, 3. *neque (cum) aut adventus ipsius (= Caesaris) aut (adventus) Labiēni cōgnitus esset*, || (*hlavní věta*): *Cōnsidius... accurrit, dicit...*

nōn longius mille et quingentis passibus = nōn longius quam mille quingentōs passūs; (*passibus, abl. comparat.*); *nōn longius absum ā castrīs hostium quam mille passūs*, ne-

jsem dále od tábora nepřátelského než tisíc kroků. — (148., 436., 1292.)

neque aut — aut, a ani — ani. — (727.)

ut, (870.)

captīvus, ī, m. [*capio*], zajatec (válečný).

com-periō, īre, perī, pertum (*aliquid* 1240 *ex* nebo *ab aliquō*), zvědět (něco od někoho), dovědět se (něčeho od někoho).

postea, (1229.)

adventus, (391., 1035.)

cōgnōscere (1063., 1087., 1125., 1205., 1217.), (*zde*;) zpozorovati.

ad-mittō, ere, mīsi, missum, pouštět (volně), popustiti; *equum admittere*, pustiti koni uzdu; *equō admissō (abl. instr.)*, (plným) tryskem.

ac-currō, ere, curri, cursum, přibíhati, 1245 přikvapiti, přihuati se; *accurrit, dicit, (asyndeton)*.

Sestav! *dicit* || (*acc. c. inf.*) *montem tenēri ab hostibus* — (která hora?)

|| *quem occupāre* (Caesar) *voluerit*; (*esse*) *velle* závisí *lat. v. ba. acc. c. inf.*, v češtině *vata. uvedená spoj. kou „ab“* *voluerit* (coniunct. obliqua) (710.)

occupāre, (186., 210.); *dicit montem, quem ā Labiēnō occupāri voluerit, ab hostibus tenēri*, praví, oznámí, že hora, || (která aby byla od Labiena obsazena, chtěl =) kterou chtěl míti Caesar obsazenu od Labiena = kterou podle přání Caesarova měl Labienus obsaditi = kterou Caesar uložil Labienovi obsaditi || jest obsazena od nepřátel, jest v držení nepřátel; (srv. 68. l.)

cōgnōscere aliquid ex (ab) aliquā rē, poznati něco po něčem.

Sestav! (*Cōnsidius dicit*) || (*acc. c. inf.*) *sē cōgnōvisse id.*

Galicus, 3., galský.

īnsigne, is, n., 1. plur. *-ia*, znak, odznak; (míněny jsou jednotlivé ozdoby výzbroje, zejména ozdoby helmy).

1250 **proximus**, 3., (168., 347.)

collis, is, m., [*celsus*], pahorek, kopec.

sub-dūcō, ere, dūxi, ductum, 1. (ze spodu) táhnouti vzhůru, vytáhnouti do výše; 2. zdola vyvésti, odvésti; (*praes. histor.*)

aciēs, ēi, f., 1. ostří, hrot; 2. (o vojsku:) šik, bitevní řada; (řadové) vojsko, voj.

īn-struō, ere, xī, ctum, vystavět; zříditi, uspořádati; *aciem instruere*, zříditi bitevní šik, sešikovati vojsko. — (*Spojení asyndetické*)

1255 **ut**, (870.)

prae-cipiō, ere, cēpi, ceptum, 1. napřed bráti, napřed se chápati; 2. (*metafor.:*) nařizovati, rozkazovati.

proelium, (55.)

nē... nisi..., aby ne..., leč by...; (*kladně*;) aby jen tehdy..., kdyby...; aby jen tehdy..., jestliže...

ipsius = Caesaris. **prope**, (předl. s akus.), blízko, po-1260 blíže něčeho.

vidēre; *vīsaē essent* (zástup. konj. za fut. II.; přelož českým časem budoucím; v češtině pro lepší porozumění přelož sloveso rodem činným; podmětem tu bude „Labiēnus“).

ūnō tempore, současně, najednou, zároveň.

undique, odevšad, se všech stran; (113., 245.); (*zde*;) zpředu i zezadu.

fiō, (127., 529.); *ut impetus fieret*, aby (tak) se útok stal, aby (tak) bylo uděleno. — *Přímō*: Caesar praecipit Labiēnō: „Nōlī proelium committere, nisi meae cōpiae prope castra hostium visae erunt, ut impetus fiat undique ūnō tempore.“

occupāre, (1246.); *montē occupātō (abl.* 1265 *absol.*), když hora (od něho) byla obsazena; obsadiv horu.

nostrī, ōrum, m., našinci, naši vojínové, naši lidé; (srv. 725., 846.)

exspectāre, (617.)

abs-tineō, ēre, uī, tentum, aliquā rē, zdržovati se něčeho; *proeliō abstīnēre*, zdržovati se bitvy, nedávati se, nepouštět se do bitvy, do boje; (= *proelium nōn committere*).

dēnique, konečně, teprve.

multō diē, pozdě na den; když den 1270 již velice pokročil.

explōrātōrēs, (1199.); *per*, (1108.)

Sestav! Caesar cōgnōvit || (*polysyndeton*) (*acc. c. inf.*) *et montem tenēri ā suis (militibus) || (acc. c. inf.) et Helvētiōs mōvisse castra || (acc. c. inf.) et Cōnsidium, perterritum timōre, renūntiāvisse sibi (= Caesarī) prō visō (id) || (věta vztaž.) quod nōn vidisset (coniunct. obl., přelož indik.)*.

cōgnōscere, zvědět, dovědět se.

suī, ōrum, m., (725., 846.).
 castra movēre, (820.), táborem (se) hnouti; odtáhnouti, dále táhnouti.
 1275 per-terreō, ēre, uī, itum, postrašiti, zastrášiti; (1062.); timōre perterritus, strachem postrašen, poděšen = ze strachu.
 vīsum, ī, n., [vidēre], uviděná, spatřená věc.
 prō, (předl. s abl., 140.), (zde:) jako, jakoby.
 renūntiāre, (1209.); aliquid prō vīsō renūntiāre, oznámiti něco jakoby věc viděnou; oznámiti něco, jako by to byl (skutečně) viděl.

Sestav! Caesar sequitur hostēs eō diē eō intervallō, quō (intervallō hostēs sequi) cōnsuērat.
 sequor, ī, secūtus sum, (235.), následuji; stíhám, pronásleduji.
 intervallum, ī, n., [vallus], mezera, 1280 vzdálenost.
 cōnsuēscere, (791., 793., 815.); quō intervallō cōnsuē(ve)rat = ve vzdálenosti, ve které obyčejně (následoval, stíhal) = v obvyklé vzdálenosti.
 Spoj! tria milia passuum ā castris eōrum. — Srovnej s kap. XV. 5!
 castra pōnere, táborem se položiti, tábor rozbiti; (praes. hist.). — (Bylo to poblíže Toulonu u říčky Arroux, pravého přítoku Loiry.)

Kap. 23.

postrīdiē, (posterō diē), druhého dne, nazejtří; postrīdiē eius diē, nazejtří po tom dni; den potom; druhého dne; (pleonasmus); (postrīdiē náleží k iter āvertit!).
 Sestav! (důvody předcházejí:) 1. quod... supererat et 2. quod (Caesar) ... aberat || (hlav. věta:) existimāvit, āvertit ac contendit.
 omnīnō, (312., 383.), celkem, vůbec.
 1285 biduum, ī, n. [bis, diēs], doba dvou dní po sobě jdoucích; dva dni; (srv. 171.)
 super-sum, esse, fuī, zbývám; omnīnō biduum supererat, celkem, vůbec jen dva dni zbývaly. — (Srv. 1085., 1167.)
 cum (temporale) = do té doby, kdy. (cum temporale zde s konjunktivem podobně jako ve řečnících fuit tempus cum..., erit diēs cum..., obdobně podle relat. vět sunt quī s konjunkt.).
 mētīrī, (895.), (XVI. 5.); oportet, (234.); frumentum mētīrī oportet, obilí má se odměřiti.

Bibracte, is, n., Bibrakte, hlavní město Haeduů mezi Ararem a Ligerem: akusat. Bibracte = do Bibrakta; ablat. Bibrakte = z. B., v B. — (1297.)
 longē, (89.).
 129 cōpiōsus, 3. [cōpia], hojný; zámožný, bohatý (zásobami).
 amplius, (856.); nōn amplius duodēvīgintī mīlibus (abl. srovň.) passuum = nōn amplius quam duodēvīgintī mīlia passuum, ne více, ne dále než osmnáct tisíc dvojkroků. — (1236.)
 abesse, (1236.).
 rēs frūmentāria, (533.), špiže, zásobování, obilí.
 prō-spiciō, ere, spexī, spectum, (alicuī reī), starati se, pečovatí o něco; (Koř. 242., Hrb. 348.); existimāvit || prōspiciendum (esse) reī frūmentāriae, uznal, měl za to, že jest se starati o (dovoz) obilí, o zásobování.
 āvertēre, (881., 1164.); iter āvertēre, (cestou) odbočiti. — (Caesar obrátil se k Montmortu směrem

ZEJDOVY

Přípravy k latinským a řeckým klasikům.

Odhodlali jsme se vydávati „Přípravy k latinským a řeckým klasikům“, abychom zachtou usnadnili četbu klasiků, zvláště řeckých.

Přípravy vycházejí za redakce Jaromíra Zejdy, profesora v Praze.

Dosud vyšlo:

1. Sofokleova Elektra. Pr. 1911. (55 str.)	K 2,60
2. Homerova Odyssea. Zpěv VI. Pr. 1911. (16 str.)	K —,90
3. Homerova Odyssea. Zpěv IX. Pr. 1911. (23 str.)	K 1,—
4. Homerova Odyssea. Zpěv X. Pr. 1911. (17 str.)	K —,80
5. Homerova Odyssea. Zpěv XI. Pr. 1911. (16 str.)	K —,80
6. Homerova Odyssea. Zpěv XII. Pr. 1911. (14 str.)	K —,80
7. Homerova Odyssea. Zpěv I. Pr. 1911. (20 str.)	K —,90
8. Homerova Odyssea. Zpěv V. Pr. 1911. (24 str.)	K 1,—
Zivotopisy Kornelia Nepota. (I. Miltiades.)	v tisku
Zivotopisy Kornelia Nepota. (II. Them., III. Arist.)	v tisku
12. Caesar. paměti o vál. Galské. (Kn. I., kap. 1.—11.) (32 str.)	K 5,—
Homerova Ilias. Zpěv VI.	v tisku
14. Homerova Ilias. Zpěv VII. Pr. 1911. (18 str.)	K —,90
15. Caesar. paměti o vál. Galské. (Kn. I., kap. 12.—23.) Pr. 1921. (32 str.)	K 5,—
16. Homerova Ilias. Zpěv XI. Pr. 1911. (32 str.)	K 1,50
17. Caesar. paměti o vál. Galské. (Kn. I. kap. 24.—37.) Pr. 1921. (32 str.)	K 5,—
18. Homerova Ilias. Zpěv XVIII. Pr. 1911. (24 str.)	K 1,—
19. Homerova Ilias. Zpěv XIX. Pr. 1911. (16 str.)	K —,80
20. Homerova Ilias. Zpěv XXII. Pr. 1912. (18 str.)	K —,90
Zivotopisy Kornelia Nepota. (IV. Epaminondas.)	v tisku
22. Horatiovy básně. (První kniha 6d.) Pr. 1912. (40 str.)	K 1,80
23. Homerova Ilias. Zpěv I. Pr. 1912. (31 str.)	K 1,50
24. Horatiovy básně. Zpěv XXIV. Pr. 1912. (20 str.)	K —,90
25. Horatiovy básně. (Druhá kniha 6d.) Pr. 1912. (21 str.)	K —,90
26. Horatiovy básně. (Třetí kniha 6d.) Pr. 1912. (29 str.)	K 1,30
27. Horatiovy básně. (Čtvrtá kniha 6d.) Pr. 1912. (16 str.)	K —,80
28. Horatiovy epódy. Písně stotní. Pr. 1912. (18 str.)	K —,90
29. Homerova Ilias. Zpěv II. Pr. 1912. (25 str.)	K 1,—
Zivotopisy Kornelia Nepota. (V. Pelop., VI. Agesil.) Pr. 1912. (24 str.)	v tisku
31. Caesar. paměti o vál. Galské. (Kn. IV., kap. 1.—15.) Pr. 1912. (16 str.)	K —,80
32. Homerova Ilias. Zpěv III. Pr. 1912. (20 str.)	K —,90
Caesar. paměti o vál. Galské. (Kn. IV.)	v tisku
33. Homerova Ilias. Zpěv IV. Pr. 1912. (24 str.)	K 1,—
35. Horatiovy básně. (Výb. z I. kn. satir, č. 1, 4, 6, 9.) Pr. 1912. (20 str.)	K 1,—
36. Horatiovy básně. (Výb. z II. kn. satir, č. 1, 2, 6, 8.) Pr. 1912. (20 str.)	K 1,—
37. Caesar. paměti o vál. Galské. (Kn. VI., kap. 1.—12.) Pr. 1912. (16 str.)	K —,80
38. Homerova Ilias. Zpěv XVI. Pr. 1912. (32 str.)	K 1,50
39. Ciceron. spisy. Reč za bás. Archiu. Reč za krále Dojot. Pr. 1912. (24 str.)	K 1,—
40. Caesar. paměti o vál. Gal. (Kn. VI., kap. 13.—44.) (Dok.) Pr. 1912. (35 str.)	K 1,80
41. Homerova Ilias. Zpěv XXI. Pr. 1912. (20 str.)	K 1,—
42. Ciceronovy spisy. Kato starší o stáří. Pr. 1912. (28 str.)	K 1,30
43. Vergillovy básně. (Výb. ze Zp. pastýř., č. 1, 5.) Pr. 1913. (9 str.)	K —,90
44. Horatiovy básně. (Druhá kniha listů.) Pr. 1913. (18 str.)	K —,90
45. Horatiovy básně. (Výb. z I. kn. listů, č. 1, 2, 10, 16, 19, 20.) Pr. 1913. (18 str.)	K 1,—
46. Horatiovy básně. (O umění básnickém.) Pr. 1913. (20 str.)	K 1,—
47. Vergillovy básně. (Výbor ze Zpěvů roln.) Pr. 1913. (32 str.)	K 1,50
Výbor z Q. Kurta Rufa. (Část I.)	v tisku
49. Vergillovy básně. Aeneis. Zpěv VI. Pr. 1913. (37 str.)	K 1,80
Vergillovy básně. Aeneis. Zpěv I.	v tisku
Výbor z Q. Kurta Rufa. (Část II.) Pr. 1913. (18 str.)	v tisku
52. Výbor z Q. Kurta Rufa. (Část III.) Pr. 1913. (18 str.)	K —,90
53. Výbor z Q. Kurta Rufa. (Část IV.) Pr. 1913. (16 str.)	K —,80
Vergillovy básně. Aeneis. Zpěv II. Pr. 1913. (29 str.)	v tisku
55. Vergillovy básně. Aeneis. Zpěv III. Pr. 1913. (32 str.)	K 1,50
56. Vergillovy básně. Aeneis. Zpěv VIII. Pr. 1913. (28 str.)	K 1,30
57. Vergillovy básně. Aeneis. Zpěv IV. Pr. 1913. (28 str.)	K 1,30
58. Vergillovy básně. Aeneis. Zpěv VII. Pr. 1913. (34 str.)	K 1,80
59. Vergillovy básně. Aeneis. Zpěv IX. Pr. 1914. (28 str.)	K 1,30
60. Vergillovy básně. Aeneis. Zpěv X. Pr. 1914. (36 str.)	K 1,30
61. Vergillovy básně. Aeneis. Zpěv XII. Pr. 1914. (36 str.)	K 1,50
62. Vergillovy básně. Aeneis. Zpěv XI. Pr. 1914. (33 str.)	K 1,50
63. Vergillovy básně. Aeneis. Zpěv V. Pr. 1914. (36 str.)	K 1,80
64. Spisy Platonovy. Obrana Sokratova. Pr. 1914. (32 str.)	K 1,50
65. Sofokleova Antigona. Br. 1910. (45 str.)	K 2,40

PRAVE VYSEL:

Slovník k výboru básní Ovidiových. Sestavil prof. Jar. Zejda. 2. vydání, upravené dle výboru Brantova. Pr. 1921, v. 9°. (271 str.) K 24,—

Upozorňujeme na:

Výbor z listů Ciceronových. Upravil Jaromír Zejda. Díl I.: Text. Pr. 11. (84 str.) K 2,—. — Díl II.: Úvod, poznámky, významy. Pr. 11. (125 str.) K 2,40

Nákladem Českého lidového knihkupectví a antikvariátu (Josef Springer) v Praze I., Štábla Král. Vinohrady. — Tiskem „Politiky“ v Praze.

ZEJDOVY PŘÍPRAVY K LATINSKÝM A ŘECKÝM KLASIKŮM. SEŠIT 17. CENA Kč 5,—

PŘÍPRAVY K CAESAROVÝM PAMĚTEM O VÁLCE GALLSKÉ.

KNIHA I., KAP. 24.—37.

SEPSAL
JOSEF BRADÁČ,
GYMNASIJNÍ PROFESOR.

DRUHÉ, OPRAVENÉ VYDÁNÍ.

V PRAZE 1921.

ČESKÉ LIDOVÉ KNIHKUPECTVÍ A ANTIKVIÁRIÁT (JOSEF SPRINGER) V PRAZE I.
ŠTÁBLA KRÁL. VINOHRADY.

ZKRATKY.

abl. = ablativ.
abl. absol. = ablativus absolutus.
abl. čas. = ablativ časový (ablativus temporis).
abl. inopiae = ablativus inopiae.
abl. instr. = ablativus instrumenti (nástrojový).
abl. limit. = ablativus limitationis čili respectus (omezovací, vztahový).
abl. mensurae = ablativ míry.
abl. modi = ablativ způsobový.
abl. pretii = ablativ ceny.
abl. přič. = ablativ příčiny (causae).
abl. qual. = ablativ vlastnosti (qualitatis).
abl. separ. = ablativ odluky (separativus).
abl. srown. = abl. srovnávací (comparativus).
abl. zřetel. = abl. zřetelový (vztahový).
acc. = accusativus, akkusativ.
acc. c. inf. = accusativus cum infinitivo.

compar. = comparativus, komparativ.
coniunct. = coniunctivus, konjunktiv.
coniunct. deliber. = coniunctivus deliberativus, rozvažovací.
coniunct. nepř. závisl. = k. nepřímé závislosti (obliquus).
coniunct. subiect. = c. subiectivus, cizího mínění.

dat. = dativus, dativ.
dat. účel. = dativ účelový (finalis).
doplňk. = doplňk; doplňkový.

f. = femininum (rodu ženského).
fut. II. = futurum exactum.

gen. = genitivus, genitiv.
gen. crim. = genitivus criminis (u sloves soudního řízení).
gen. explic. = genitivus explicativus, vysvětlovací, omezovací.
gen. obiect. = genitivus obiectivus, dějového předmětu.
gen. part. = g. partitivus, celkový.
gen. possess. = gen. possessivus, přivlastňovací.

Hrb. = Latinská mluvnice pro školy střední. Sepsal Fr. Hrbek. II. Skladba. 3. vydání.
Koř. = Latinská mluvnice. Sepsal Josef Kořínek. Díl II. Skladba. 6. vydání.
Číslice v závorkách značí, že uvedený význam již se vyskytl, i odkazují na příslušné místo.

ger. = gerundium.
impf. = imperfectum.
kompar. = komparativ.
m. = masculinum (rodu mužského).
n. = neutrum (rodu středního).
násl(ed). = následující; následuje.
nepřechl. = nepřechodné.
neutr. = neutrum.
nom. c. inf. = nominativus cum infinitivo.

obyč. = obyčejně.
pass(iv.) = passivum, rod trpný.
pf. = perfectum.
plqpf. = plusquamperfectum.
pl(ur). = plural, číslo množné.
předl. = předložka.
předm. = předmět, předmětný.
překl. = překlad; přeložil
připoušl. = připouštěcí (koncessivní).

rel. = relativum, vztažné zájmeno; relativní, vztažný.
rel. spoj. = relativum (vztažné zájmeno) spojovací (Koř. 328., Hrb. 453.).

sousl. časů = souslednost časů, consecutio temporum.
spojka přič. = spojka příčinná.
sup. = supinum.

vazba dvoj. *acc.* = vazba dvojího akkusativu.
vedl. čas = vedlejší čas.
verb. defect. = verbum defectivum.
v(ěta) čas. = časová.
 * *hl.* = hlavní.
 * *obav.* = obavná.
 * *připoušl.* = připouštěcí.
 * *rel.* = relativní, vztažná.
 * *rel. účel.* = relativní účelná.
 * *účel.* = účelná.
 * *vysl.* = výsledná.
 * *táz.* = tázací.

sev-sev-východním od Toulonu.)

Bibracte, (akus.; kam?). (1289.)

ire contendō, (545., 1222.), rychle, kvapně táhnu.

fugitivus, ī, m., uprchlý otrok; uprchlík, zběh; *ea res nuntiatur per fugitivos Lucii Aemilii*, ta věc jest oznámena skrže zběhy (z čtyry) Lucia Aemilia; (*aktivně:*) zprávu o tom podají zběhové (z čtyry) Lucia Aemilia.

300 Lūcius Aemilius, dekurio (náčelník) menšího oddílu galských jezdců ve vojsku Caesarově. — Jízda ve vojsku Caesarově záležela výlučně v pomocném vojsku. Za války galské jízdu Caesarovi dodávaly spřátelené a závislé obce galské. Taktickou jednotkou jízdy byly čtyry *turmae*, v nichž bylo po 33 koních; turma dělila se na 3 dekurie (*decuriae*) po 11 koních. Sloučilo-li se několik čet dohromady, tvořily pluk (*ala*). Velení nad jzdou Caesar svěřoval svým podvelitelům, legátům. Větším oddílům jezdeckým veleli náčelníci jízdy, *praefecti equitum*, menším oddílům dekurionové (*decurionēs*); *decurio, ōnis, m.,* dekurio, velitel dekurie, náčelník malého oddílu jízdy.

Sestav! (hlav. věta:) Helvétii — (*abl. absol.*) *commūtātō cōnsiliō atque itinere conversō (postaverit chiastické)* — *coepērunt insequi ac lacessere nostrōs ā novissimō āgmīne* || (*proč?*):

1. *seu quod existimarent* || (*acc. c. inf.:*) *Rōmānōs* — timōre perterritōs — *discēdere ā sē* (= Helvétii),
2. *eō magis* (id *existimābant*) || *quod pridie* — (*abl. absol.*) *superiōribus locis occupātis* — *nōn commisissent proelium*,
3. *sive eō, quod confiderent* || (*Rōmānōs*) *posse interclūdī rē frumentāriā*.

Připravy k Caesarovým „Pamětem o válce galské“. Kniha první. — 6000 m.

com-mūtāre, (zcela) změnit; commūtāre cōnsiliū, změnit úmysl, záměr.

con-vertō, ere, vertī, versum, obracet, otáčeti; *iter convertere*, obrátiti se (na cestě), změnit směr pochodu.

commūtātō cōnsiliō atque itinere conversō coepērunt, změnivše úmysl (plán) a (změnivše) směr pochodu, počali; (*volněji souvětím souřadným:*) změnil plán, obrátiti se a počali.

īn-sequor, ī, secūtus sum, následovati, pronásledovati.

lacessere, (843.), lákati, vyzývati, dráždit; (*proeliō*) *lacessere*, k bitvě vyzývati, znepokojevati; (*I. 15. 3.*).

novissimū āgmen, (834., 842.); ā novissimō āgmīne, od zadního voje, na zadním voji, zezadu.

seu (= sive) quod — sive eō, quod, buď že — buď proto, že.

seu quod existimarent Rōmānōs discēdere místo očekávaného *seu quod existimābant Rōmānōs discēdere*, neb *seu quod Rōmāni discēderent*; (*f. zv. attractio modī*). — (2127.)

discēdere ab aliquō, odcházeti, vzdalovati se od někoho; (818., 882.).

timōre perterritus, (1275.). 1310

eō magis, quod..., a to (mysleli) tím spíše, (proto)že...

pridie, [prior], den předtím; předšlého dne.

superior, ius, gen. iōris, vyšší, horější; *loca (535., 559.); superiōribus locis occupātis, (abl. absol.)* = ač obsadili, ač měli obsazeny výšiny.

cōn-fidō, ere, fīsus sum, důvěřovati, spoléhati, doufati, bezpečiti se.

inter-clūdō, ere, sī, sum, [claudere], 1315 *aliquem aliquā rē (abl. odl.),* odděliti někoho od něčeho, zameziti někomu něco; *rē frumentāriā interclūdī posse* = že se (jim) může dovoz obilí, zásobování zameziti.

animus advertere = *animadvertere*, (1083.); (zde ind. pl.).

subducere, (1252.); (I. 22. 3.) *collis* jest pahorek u dnešního Armecy.

sūs-tineō, ēre, tinuī, tentum, [sub, tenēō], zadržovati; **mittō equitatum, quī** (= ut is) *sūstineat* (věta relat.-účel.), posílám jízdu, (která by =) aby zadržovala, zadržela; posílám jízdu zadržet. — (361., 397., 826.)

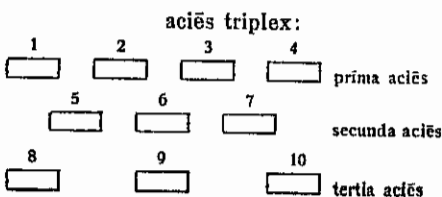
impetus hostium = nepřátelský útok.

1320 **ipse** = Caesar.

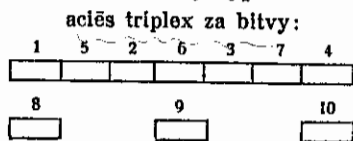
interim, (860.).

medius, 3. střední, prostřední; *in colle mediō* = v polovici, uprostřed pahorku; (Koř. 204, pozn. 1.; Hrb. 298.); (srv. 1234.).

triplex, icis, trojí, trojnásobný; *aciēs triplex*, šik trojí, trojřadý. — Před bitvou řadilo se vojsko do šiku (= *aciēs*). Legie stály vedle sebe ve stejných vzdálenostech nebo po skupinách. Každá legie byla sešikována podle kohort, a to obyčejně v trojřadém šiku. V první řadě (*aciēs p̄ima*) trojřadého šiku stálo

po čtyřech kohortách z každé legie, v druhé řadě (*aciēs secunda*) po třech kohortách, ve třetí řadě (*aciēs tertia*) také po třech kohortách. Mezi kohortami v každé řadě byly prázdné mezery a kohorty v řadě zadnější kryly mezery řady přednější. Mohly tedy kohorty druhé řady vyplnit za bitvy

mezery v první řadě a zříditi si ní jedinou bitevní čáru. Tři kohorty třetí řady stály za druhou řadou ve větší vzdálenosti, než jaká byla mezi řadou druhou a první.

instruere, (1254., 1253.).

veterānus, 3., starý, (o vojnech); **legiō** 1325 *veterāna*, legie ze starých vojáků; (byly to legie VII., VIII., IX. a X.).

iugum, (1218.); *in summō iugō* = na hřebenu hory; (srv. I. 21. 2.). — (1234.)

duās legiōnēs; (byly to legie XI. a XII.; (srv. I. 10. 3).)

proximē, (o čase:) nedávno; (*zde*: =) **paulō ante** = nedávno předtím, teprve nedávno.

cōn-scribere, (546.); = bráti, odváděti na vojnu; sebráti (na vojnu).

auxilia, ōrum, n., pomocné vojsko, 1330 pomocná vojska; (*zde míněna*: auxilia Gallōrum). — K pomocnému vojsku se čítaly a společným jménem *auxilia* sluly lehká pěchota a jízda. Římané v pomocném vojsku nesloužili; římské jízdy v 1. století př. Kr. už nebylo. Mužstvo pomocného vojska bylo sbíráno v provinciích římských nebo dodáváno od národů a knížat spřátelených, někdy bylo najímáno. Caesarova jízda za válek s Gally byla brána ze závislých neb spřátelených galských obcí, mimo to Caesar si najímal jezdecké španělské. Lehká pěchota s jízdou kryla za bitvy vojsko s boků, mnohdy byla rozestavena před legiemi, někdy vzadu. Pravidelného boje se neúčastnila, ale často jej začínala, dráždila a znepokojující nepřítel střelením z luků a praků. Za boje útočila někdy s jízdou na nepřítel s boků. Jízda omezovala se na potyčky s nepřátelskými jezdci.

collocāre, (1020.), postaviti, rozestaviti.

suprā, (*předl. s akus.*), nad (něco), nad (něčím).

tōtum montem, t. j. od prostředka až na hřeben hory; **mōns** jest týž pahorek, který jest zván před tím *collis* (*in colle mediō*).

com-pleō, ēre, ēvī, ētum, 1. plnití, naplnovati, vyplňovati; 2. hustě obsaditi, zabráti.

1335 [ac, (*zde*:) a tak; a tím.]

impedīmentum, ī, n., [*im-pediō*], 1. překážka, závada; 2. *impedimenta, ōrum*, n., (*technický výraz vojenský*), (těžká) zavazadla, náklad; (na př. stany, válečné stroje, špiže a j.).

sarcina, ae, f., [*sarcire* = spraviti, opravit], *br̄imě*, (svázaný) ranec, (lehké) zavazadlo. — Mimo zbraň nosovali si s sebou římscí vojáci na pochodu všechny své potřeby jakožto zavazadlo (*sarcina*) na tyči v uzlíku složený a svázaný; bylo to nemleté obilí, kuchyňské nádoby (*vāsa*), potřebné železné nářadí, t. j. sekera, rýč, pilka (*ferramenta*) a hradební koly (*vāllī*). Zavazadlo to bylo asi 20 kg. těžké. Zařízení toto, které zavedl již Gajus Marius, žertovně bylo nazýváno *mīlus Mariānus* (= Mariův mezek).

cōn-sistere, (741.); *quī in superiōre aciē cōnstitērant*, (kteří stanuli v hořejším šiku =) kteří zaujali bitevní postavení dále nahoře, kteří dále nahoře byli sešikováni; (*míněny jsou obě legie nováčků a pomocné sbory*).

mūnio, ire, ivī, itum, opevniti, hradbou opatřiti.

Sestav! (Caesar) *iussit* || 1. *duās legiōnēs et omnia auxilia collocāri in summō iugō* || 2. *ac tōtum montem*

complēri hominibus || 3. *et intereā sarcinās cōferri in ūnum locum* || 4. *et eum (locum) mūniri ab his* || (*věta relat.*) *quī cōnstitērant in superiōre aciē*.

iubeō legiōnēs collocāri, poručím, 1340 káži legie postaviti, rozestaviti; **iubeō sarcinās cōferri et locum mūniri**, poručím, káži (lehká) zavazadla dopraviti a místo opevniti. — (1084., 1104., 1127., 387.)

carrus, (159., 324.).

sequor, (235., 1279.); *secūti*, (*rozved vztaznou větou*), kteří následovali.

impedimenta in ūnum locum cōferre, sněsti, dopraviti zavazadla, těžký náklad na jedno místo.

ipsī, t. j. k boji připravené mladé mužstvo helvetské.

cōnfertus, 3., [*cōn-ferciō*], těsně se 1345 stavený, hustý; *cōnfertissimā aciē*, v těsně sestaveném, hustém šiku. (v hustých řadách).

rē-iciō, ere, iēcī, iectum, iaciō, 1. zpět házeti, metati; 2. odhoditi; 3. zpět zabhati, odraziti; *rēiectō nostrō equitālū*, odrazivše naši jízdu, po odražení naší jízdy.

phalanx, angis, f., falanx, (útočný) bitevní šik (těsně sestavený); *rēiectō nostrō equitālū phalange factā*, když po odražení naší jízdy vytvořili falangu; po odražení naší jízdy utvořivše falangu; (*možno přeložiti též souvětím souřad.*) odrazivše naši jízdu, vytvořili falangu a...

suc-cēdō, ere, cessī, cessum, postupovati, blížiti se k něčemu; *sub aciēm succedere*, postoupiti pod šik = postoupiti (zdola) proti šiku.

Kap. 25

Sestav! (Caesar) || (*abl. absol.*) *primum remōtō suō (equō), deinde remōtis omnium equis ex cōspectū* || *cohortatus suos* || *proelium commisit*.

removēre, (1107.), odstraniti, vzdáliti; odvésti; *suō (equō)*... *omnium equis remōtis*, vzdáliv, odved, dav odvésti svého (koně)... koně všech.

1350 **přimum** — deinde, nejprve — potom. **cōspectus**, *ūs*, m., (590.), pohled; *ex cōspectū*, s pohledu, s očí. **tollere**, (288., 837.); zmařiti.

spēs fugae (*gen. předmět.*), naděje na, v útěk. (1045.)

aequāre, [*aequus*], 1. rovnati, urovnávati; 2. srovnávati; 3. vyrovnávati, rovnoměrně rozdělovati; *aequātō periculō omnium*, (*abl. absol.*), vyrovnáním, po vyrovnání nebezpečí všech; když bude nebezpečí všech vyrovnáno; = při stejném nebezpečí všech.

1355 **co-hortor**, *ārī*, *ātus sum*, povzbuzovati, vybízeti; *cohortātus*, povzbudiv.

suī, (725., 846., 1273.)

proelium commisit = počal boj; pustil se do bitvy, do boje.

superior, (1313.); *ē locō superiōre*, s vyššího místa, shora.

pīlum, *ī*, n., *oštěp, kopí*. — Oštěp sestával ze dvou částí: železná tyč s bodcem (*ferrum*), dlouhá asi 1'33 m, a dřevěného ratiště téže délky s kovovým hrotem na dolním konci, aby se kopí mohlo zarážeti do země. Spojení obou částí bylo v různých dobách různé; buď bylo ratiště zapuštěno v tulej železná tyče nebo tyč v tulej ratiště. Skutečná délka oštěpu nebyla 2 × 1'33 m, nýbrž něco přes 2 m. Od dob Mariových bodec na konci železná tyč byl opatřován zpětnými háčky, a hledělo se k tomu, aby se oštěp, vražený do štítu neb těla nepřítelova, uprostřed zlomil neb ohnul, aby nemohl býti zpět vržen od nepřítele. Caesar dal železnou tyč hotoviti z měkkého železa, bodec z ocele; zaryla-li se železná tyč bodcem do předmětu, tíží ratiště se ohnula, a pīlum bylo již nepotřebné. Byly-li pīlum probodeny a k sobě spjatý štít probodeny a k sobě spjatých štítů několika vojnů za sebou stojících, nebylo možno vojnům bojovati se štítem, i museli štít odložit. Podle vykonaných zkoušek (za Napoleona) činil dostřel pīla asi 30 m,

silná ruka mohla oštěpem prorazit jedlové prkno 3 cm tlusté, ba i terč dubový, tlustý 1 1/2 cm a pobitý dvojitým železným plechem. Zcela jistě mohlo pīlum proniknouti štítem i pancířem.

pīlum mittere, kopí, oštěp házeti, metati; *pīlis missis*, protože oštěpy byly házeny, metány; (*aktivně*.) protože (vojinové) házeli, metali oštěpy.

facile, (*příslovce*), snadno, lehce.

phalanx, (1347.)

per-fringō, *ere, frēgī, frāctum*, [*frangō*], prolomit, prorazit.

dis-iciō, *ere, iēcī, iectum*, [*iaciō*], 1. rozházeti; 2. rozptýlit, rozehnat, rozprášíti; *eā* (*t. j. phalange*) *disiectā*, (*abl. absol.*), když ta (falang) byla rozptýlena, rozražena; rozrazilve ji.

gladius, *ī*, m., *meč*. — *Gladius*, meč, byla pobočná ruční zbraň bodná i sečná. Meč byl rovný, krátký (asi 0'60 m dlouhý), široký, ostře hroditý. Čepel byla široká a dvouosečná (broušená na obě strany); na silnějším, tupém konci čepele byla silná dřevěná rukovět čili jilec. Meč vězel v pochvě (*vagina*), jež bývala dřevěná, koží potažená a často kovem pobitá. Prostí vojinové nosili meč po pravém boku, aby nevadil štítu, důstojníci na levém boku. Meč visel buď na koženém závěsníku (na řemenu) (*balteus*), přehozeném přes levé ramě po pravém boku, nebo na pasu (*cingulum*).

Sestav! *Gallis erat māgnō impedimentō ad pūgnam || quod poterant neque ēvellere (pīlum) neque satis commodē pūgnare || (abl. absol.) sinistra [manū] impedita || (abl. absol.) plūribus scūtis eōrum transfixis et colligātis unō ictū pīlorum || cum ferrum sē inflexisset || ut (= takže) multī praeoptārent ēmittere scūtum manū et pūgnare nūdō corpore || (abl. absol.) brachiō diū iactātō.*

impedimentum, (1336.); *māgnō impedimentō* (*dat. účel.*) *est, quod...* = jest na velikou překážku, závalu, že...; jest velikou překážkou, závadou, že...; velice překáží, že...
ad pūgnam, (*přelož zde*;) v boji.

scūtum, *ī*, n., *štít*. — Štít, *scūtum*, nejdůležitější ochranná zbraň, byl čtyřhranný, válcovitě prohnutý, podlouhlý, asi 0'8 m široký a něco přes 1 m dlouhý. Byl dřevěný a na vnější straně potažen koží, po krajích pobitý kovem. Uprostřed, kde uvnitř bylo držadlo, byl zesilován kovovou vypuklinou (*umbō*). Štítů každé legie byly jiné barvy a byly všelijak vyzdobeny. Na pochodu vojinové ukládali štít do obalu (*tegimentum*). V boji vojin držel štít v levé ruce, a proto pravý jeho bok byl nekrytý.

ictus, *ūs*, m., [*icere*], rána, úder, hod.

1370 **trāns-figō**, *ere, fīxī, fīxum*, probodnouti, prokláti.

col-ligāre, svázati, spoutati, spojit.

plūra scūta, (*přelož zde*;) více štítů než jeden.

plūribus scūtis transfixis et colligātis, když bylo, bylo-li více štítů než jeden probodeno a spojeno, k sobě spjato.

ferrum, *ī*, n., (*zde*;) železný (ocelový) bodec (na konci železná tyč oštěpu).

1375 **cum** (*causale*, s konj. podle sousl. č.), protože, ježto.

in-flectō, *ere, flexī, flexum*, zahnouti, zakřiviti; *sē inflectere*, ohnouti se.

ē-vellō, *ere, vellī, vulsum*, vyrvati, vyškubnouti; vytrhnouti, vytáhnouti.
sinistra, *ae, f.*, [*sinistra manus*], levá ruka.

impeditus, 3., obtížený, zabavený; *sinistrā impeditā*, (*abl. absol.*), ježto levá ruka byla zabavena, nebyla volná; (*volnější překlad*;) nemajice levé ruky volné; (*t. j. v levici drželi štít, jímž v případě zde uvedeném nemohli volně vládnouti*).

commodē, přiměřeně; snadně, pohodlně. 1380

multī ut; *multī* pro důraz položeno před *ut*; při překladu užíj slovosledu: *takže mnozí*. — (*Srv. vix quā, I. 6. 1.*)

bracchium, *ī*, n., předloktí, rámě.

iacāre, házeti, metati; pobyovati, zmitati, potřásati; *bracchiō diū iactātō*, (*abl. absol.*), ramenem dlouho pohybovavše, zmitavše, potřásavše.

prae-optāre, raději voliti, raději chtít.

ē-mittō, *ere, misī, missum*, vyslati, 1385 vypouštět; *manū ēmittere*, pouštět z ruky.

praeoptō ēmittere et pūgnare, raději pouštím a (raději) bojuji.

nūdus, 3., nahý, neoděný, nepokrytý.

nūdō corpore pūgnare, bojovati tělem nekrytým štítem; bojovati jsa (jsouce) nekryt(i) štítem; bojovati bez štítu.

tandem, konečně.

vulnus, *eris*, n., rána, poranění. 1390

dēfessus, 3. [*dēfētiscor*], unavený, umdlený, vysilený.

re-ferō, *ferre, tulī, lātum*, zpět nésti, odnésti; *pedem referre*, zpět kráčet, couvati, ustupovati.

sub-sum, *esse*, 1. býti, ležeti vespod, pod něčím; 2. ležeti, býti na blízku. — (Míněn jest kopec zdvihající se na jihozáp. straně silnice vedoucí z Toulon-sur-Arroux do Luzy.)

circiter, (852.)

spatium, (419.); *spatiō* (*abl. mensurae*) *circiter mille passuum*, ve vzdálenosti asi 1000 dvojkroků (= asi 1 1/2 km).

eō, tam.

sē recipere, (309., 612.), odebírat se, uchylovati se; ustupovati.

montem capere, vzít, obsadit horu; *captō monte*, (*abl. absol.*), když horu obsadili; (*s m slem = cum in montem pervēissent*).

succedere, (1348.); *nostris succedentibus*, (abl. absol.), když naši (za nimi) postupovali.

1400 **Bōi**, *Boiōrum*, m. Bojové, keltský kmen, který byl ze svých sídel od Germánů vytlačen a usadil se u Helvetiů; po jejich porážce usadil je Caesar v území Haeduů mezi Ligerem a Elaverem.

Tulingi, (296.).

claudō, *ere, sī, sum*, 1. zavíratí; 2. uzavíratí, ukončovati; *agmen claudere*, uzavíratí (zakončovati) voj.

circiter quindecim milibus hominum, asi patnácti tisíce lidmi = v počtu asi patnáct tisíc mužů.

novissimus, (834., 842.); *novissimis* = *novissimō agmini*; (srv. I. 23. 3.)

1405 **praesidium**, (448.); *praesidiō* (dativ účel.) *esse*, býti ochranou, záštitou; chrániti, kryti.

iter; *ex itinere* = hned s pochodu, cestou; (t. j. *aciē nōn instructā*). **nostrī**, (1266.).

latus, *eris*, n., bok, strana.

apertus, 3., a) otevřený; b) volný, přístupný; c) odkrytý, obnažený, nekrytý; *ā latere apertō*, se strany nekryté, nechráněné; na nekrytém, nechráněném boku.

1410 **circum-veniō**, *ire, vēnī, ventum*, obcházeti; obstupovati, obkličovati.

aggredī aliquem, (652.), napadnouti někoho, udeřiti na někoho; *nostrōs aggressi circumvenire coeperunt*, naše (vojiny) napadnuvše, na naše (vojiny) udeřivše, počali (je) obkličovati.

cōn-spiciārī, spatřiti, zpozorovati; *id*

cōnspiciārī, to zpozorovavše = když to zpozorovali.

rursus, 1. zpět, nazpět; 2. opět, znova. **in-stāre**, (893.), doléhati, dotíratí (na někoho).

red-integrāre, [*integer*], 1. v původní 1415 stav uvéstí; 2. obnovovati, znova začínati; (55.).

sīgnum, (385.).

convertere, (1302.); *sīgna convertere*, obrátiti prapory, obrátiti vojsko na nepřítele.

bipertītō, [*bis, partior*], na dvě strany, dvojím směrem.

sīgna inferre, prapory nésti do středu nepřátel = útočiti, útok činiti, udeřiti.

conversa sīgna bipertītō intulērunt, 1420 učinivše obrat dvojím směrem, na dvě strany udeřili; obrátili se a dvojím směrem, na dvě strany udeřili, útokem hnali.

prīma, secunda, tertia aciēs, (1323.); (při překladu před „prīma...“ doplň v češtině „totiž“).

victis ac submōtis (Helvetiis)... **venientēs (Helvetiōs)**; v překladu doplň subst. „*Helvetiové*“ nebo „nepřátelé“.

vincō, *ere, vicī, victum*, přemoci.

sub-moveō, *ēre, mōvī, mōtum*, (*sum-moveō*), 1. odstraniti, vzdáliti; 2. odraziti, zatlačiti.

re-sistō, *ere, stitī*, 1. zastaviti se, stanouti; 2. postaviti se na odpor, odporovati, klásti odpor.

sustinēre, (1318.), zadržovati, zdržovati.

venientēs (akus.) = *succedentēs* (1348.).

Kap. 26.

anceps, *capitis, [ambi, caput]*, 1. dvouhlavý, dvoustranný, oboustranný, na dvě strany.

ācritēr, [*ācer*], ostře, prudce, zuřivě.

1430 **diūtius**, (891.).

nostrī, (1266.).

impetūs (akus. pl.) sustinēre, (1318.), snéstí, vydržeti útoky; odolatí útokům; (*plural k označení tvrdošijného odporu Helvetiū*).

alterī — **alterī**, jedni — druzi. — (První vztahuje se na Helvety, Rauraky a Latobrigy, druhé na Boje a Tulingy.)

sē recipere, (1397.).

1435 **ut (870., 1238.) coeperant**; srv. kap. XXV. 5.

sē cōn-ferre, odebírali se, uchylovali se, utíkati se. — (886., 1343.). (Byl to spořádaný ústup, ne útěk, proto *sē recēperunt, contulērunt*, nikoli *fūgerunt*).

hōc tōtō proeliō, (*abl. čas.*), po tuto celou bitvu.

cum (concessivum), (804.).

hōra, *ae, f.*, hodina; *ab hōrā septimā*, od sedmé hodiny; (sedmá hodina denní počíná se v poledne, bylo to tedy kol 1 hodiny odpoledne).

1440 **vesper**, *erī, m.*, večer; *ad vesperum*, až do večera; *ad (zde:) = usque ad*.

āversus, 3., [*ā-vertere*], (obličejem, tváří) odvrácený; zády obrácený; prahající, na útěku; (*āversum hostem = fugientem hostem*).

ad multam noctem etiam, ještě dlouho do noci; (srv. 1270., XXII., 4. *multō dēnique diē*).

ad impedimenta, u zavazadel.

prō, (140.), (*zde:*) místo (něčeho), jako (něco).

1445 **vāllum**, *ī, n.*, *násep, val*. — Tábor římský byl dokola obehnán příkopem (*fossa*) a za ním náspem (*agger, vāllum*). Násep býval nahazován z hlíny vykopané z příkopů a byl obkládán drnem. Býval tak široký, aby vojáci mohli s něho pohodlně bojovatí.

ob-iciō, *ere, iēcī, iectum*, 1. předhoditi; 2. postaviti, nastavití (něco proti někomu); *carrōs prō vāllō obicere*, vozy místo náspu nastavití k ochraně = zříditi vozovou hradbu; (podmět *Helvetiū*). (Zde byly za boje umístěny ženy a děti, které podle zprávy Plutarchovy v životo-

pise Caesarově kap. 18, 3 byly od Římanů pobity, což Caesar z pochopitelných důvodů nepřipomíná. Kolik lidských životů přišlo na zmar, vyplývá z čísel Caesarem podaných v kap. XXIX.)

ē locō superiōre, s vyvýšeného místa, shora (s vozů). — [Zde neznámená *locus superior* jako obyčejně — srv. 1358. — nějakou výšinu, neboť vozy byly na silnici mezi Luzy a Toulonem, nikoli na nějaké výšině. (Meusel.)]

con-iciō, *ere, iēcī, iectum*, na hromadu házeti; házeti, metati, vrhati; *tēla conicere*, střely metati, házeti.

tēlum, *ī, n.*, (zbraň útočná) kopí, oštěp, šíp. (*arma* = zbr. ochranná).

nōnnūllus (928.). 1450

raeda, *ae, f.*, (*slovo keltského původu*), (gallský čtyřkolový) vozík.

rota, *ae, f.*, kolo.

matara, *ae, f.*, (gallské těžké házecí) kopí.

trāgula, *ae, f.*, (gallský, řemenem opatřený) házecí oštěp.

sub-iciō, *ere, iēcī, iectum*, 1. hoditi pod 1455 něco, podstavití, podložiti; 2. házeti zdola do výše; (Gallové házeli oštěpy zpod vozů).

vulnerāre, raniti, poraňovati.

diū cum..., v češtině změn slovosled a připoj na počátku věty příslovce „*teprve*“. — [Boj u vozové hradby byl sveden v místech poblíže dnešního nádraží města Montmortu a rybníka, kterým protéká potok Auzonský. (Meusel.)]

potírī (s předm. abl.), (106., 220.).

Orgetorix, (92.). — (Orgetorix měl podle Caesarovy zprávy dvě dcery a více synů; jedna z deér byla provdána za Dumno-riga.)

1460 *capere*, (zde přelož:) zajmouti; (*cap-tus est* řídí se nejbližším *ünus ē filiis*, ač náleží též k podm. *filia*; přelož: byli zajati).

super-esse, (1286.); zbývati, zůstati na živu. (Spoj: *circiter centum trīgintā milia hominum super-fuerunt et ierunt*.)

ire, (zde přelož:) táhnouti. — (K „*iē-runt*“ doplň v českém překladu „*tito*“).

eā tōtā nocte, po tu celou noc, (která již nastala, neboť „*pūgnātum est ad multam noctem*“).

continenter, (47.), nepřetržitě, neustále, ustavičně.

465 *nūllam partem (akusativ míry časové) noctis*, žádnou část noci = ani na okamžik v noci, ani na chvíli v noci.

inter-mittō, ere, mīsi, missum, 1. přerušit (něco), ustati (od něčeho); 2. (o čase:) nechat uplynouti.

itinere nōn intermissō, (abl. absol.), nepřerušivše pochodu, neustavše od pochodu.

Lingonēs, um, akus. (řecký) -ās, m., Lingonové, keltský kmen sídlící na planině kolem pramenů Sekvany, Matrony a Mosy, nyní Langre.

diē quartō, (podle řím. způsobu jest čítán v to i den bitvy, t. j. den, od něhož se zde počítá; podle našeho způsobu =) třetího dne.

470 *pervenire*, (569., 621.).

cum (causāle), (108.).

propter, (493., 865.).

sepultūra, ae, f., [sepelīre], pohřbívání. *occidere*, (412.); *occīsī, ōrum, m.*, zabít, padlí.

475 *triduum, ī, n., [trēs diēs]*, tři dni. — (Akus. míry čas.; 1465.) (171., 1285.)

morārī, 1. (nepřechodně:) prodávati, meškati, zdržeti se; 2. (přechodně:) zdržovati (někoho); (zde:) *morārī, prodlevše, zdrževše se*.

sequī, (1279.).

litterae, ārum, f., písemné zaznamenání; dopis, list.

nūntius, ī, m., [noventius], posel; *litterās nūntiōsque mittere = nūntiōs cum litterīs mittere*, poslati posly s listem. — (Před následující spojkou *nē* doplň si v českém překladu výraz: „s výstrahou“!)

nēve = neu = a aby ne.

1480

nē — nēve = nē aut — aut = aby ani ne — ani ne.

eōs = Helvētīōs fugientēs.

iuvō, āre, iūvī, iūtum, (iuvātūrus), alī-quem aliquā rē, pomáhati někomu něčím, podporovati někoho něčím.

nē eōs aliā rē iuvārent, aby je [ničím] jiným nepodporovali; aby jim [ničím] jiným nepomáhali.

quī (rel. spoj., 49.) = ū t. j. Lingonēs; (v češtině netřeba překládati).

1485

sī iūvissent, (zástup. konjunkt. za ind. fut. II. nezávisl.), jestliže [přece] pomohou, přispějí; (volněji:) jestliže [přece] to učiní, že...; (ještě volněji:) jinak že... — (529.)

aliquem habēre eōdem locō, quō Helvētīōs, někoho pokládati právě za takového jako Helvety; s někým naložiti právě tak jako s Helvety. — (536., 1226.)

Sestav! *misit || sē (= Caesarem) habitūrum esse [eōs t. j. Lingonas] eōdem locō, quō Helvētīōs*. — V překladě přelož doplněné *eōs!*

ipse = Caesar.

intermittere, (o čase, 1466.); triduo intermissō, (abl. absol.), když tři dni uplynuly, minuly; po uplynutí tří dnů; po třech dnech.

eōs = Helvētīōs fugientēs.

1490

sequī, (1477.). — Bitva svedena byla v Montmortu, 5–6 km sev.-záp. od Toulon-sur-Arroux, asi 30 km jihových. od Autunu, 27 km (XVIII milia pas-

suum) od Mont Beuvray, Bi-brakta. Ztráty na straně Římanů byly značné, protože Caesar, který se obyčejně o ztrátách nezmiňuje, výslovně připomíná „*nostrī triduum morāti et propter vul-*

uera militum et propter sepultūram“. — Vzdálenost bojiště od území Lingonů činila asi 80 km. — Kterým směrem se Helvetiové dali, zda k Dijonu či jiným, nelze dnes zjistiti. —

Kap. 27.

adductus, (149., 924.).

inopia, ae, f., [in-ops], nouze, nedostatek; *Helvētī inopiā omnium rerum adductī*, Helvetiové, pohnuti nedostatkem všeho; Helvetiové, kteří trpěli nedostatkem všeho; Helvetiové z naprostého nedostatku. — (Potraviny Helvetiů padly do rukou vítězů — srv. XXVI. 4. *impeditmentis nostrī potiti sunt* — a Lingonové se neodvážili dáti jim nějaké potraviny.)

lēgātus, (583.).

1495 *deditiō, ōnis, f., [dē-dere]*, vzdání, podrobení (se); *dē deditiōne, stran vzdání se, (= aby se vzdali)*.

dē, (předl. s abl.), (zde o vztahu:) stran (něčeho); vzhledem k (něčemu).

eum = Caesarem.

Pro snazší překlad uprav! *Qui cum convēnissent eum in itinere, sē ad pedēs proiēcērunt et suppliciter locūtī flentēs pācem petierunt; quōs cum Caesar iussisset exspectāre suum (= Caesaris) adventum in eō locō, quō tum essent, pāruērunt*.

quī (rel. spoj.) = et iī; (49.).

in *itinere*, na pochodu, cestou.

1500 *convenire, (361., 422., 440.); convenire aliquem*, setkat se s někým, potkat někoho.

prō-iciō, ere, tēcī, lectum, předhoditi, odhoditi; *sē proicere ad pedēs*, vrhnouti se k nohám; (v překladu doplň „*mu*“).

suppliciter, [supplex], pokorně, prosebně.

loquor, (1197.); locūtī = (pro)mluvivše; (smysl: Helvetiové vyložili pokornými slovy své žalostné postavení, a učinivše to, požádali ho s pláčem za mír).

fleō, ēre, ēvī, etum, plakati; *flēns*, pláče, s pláčem.

petere, (1168.); pācem petere, žádati, 1505 prosit (o) mír.

atque eōs (= Helvētīōs) exspectāre suum adventum || cum Caesar iussisset, a když Caesar jim rozkázal, aby očekávali jeho příchodu.

quō (locō) tum essent, (přelož:) na kterém (místě), kde právě jsou. — (Přímě: *quō nunc estis; essent = coniunct. obl. závislé na iussisset; příslovce nunc řeči přímé jest v řeči nepřímé zastoupeno příslovcem tum, v češtině však příslovce „nyní, právě“ zůstane beze změny i v řeči nepřímé.)*

pāreō, ēre, uī, (alicuī), poslouchati, býti poslušen (někoho).

eō, (1396.), tam; (t. j. in eum locum, in quō Helvētīi erant).

obsidēs, (516., 806.).

1510

per-fugiō, ere, fūgī, fugitūrus, utéci, utéci se; *zbēhnouti, přebēhnouti; (per-fūgissent, coniunct. subiect. se stanoviska Caesarova; srv. I. 23. 2.)*.

pōscō, ere, popōscī, aliquid, žádati za něco, vyžádati si něčeho.

dum (*s ind. praes. hist.*), zatím co, mezitím co: (do češtiny se toto praes. hist. po spojení dum překládá minulým časem slovesa trvání; Koř. 391, 1.; Hrb. 407; *dum haec Rōmae geruntur = zatím co se toto v Římě dalo...*).

con-quirō, ere, sivi, situm, [quaerō], shledávati, sháněti; *ea = obsidēs, arma, servi.*

1515 **cōferre, (886., 1343.).**

intermittere, (1466., 1467., 1489.); nocte intermissā, když zatím noc nastala.

Sestav! circiter sex milia hominum... sive perterriti... sive inducti... primā nocte... egressi... contēderunt. — (milia hominum... perterriti, inducti, egressi; *jaká vazba?*)

Verbigenus pāgus, župa verbigenská; (jedna ze čtyř helvetských žup). — (659., 721.; I. 12. 4.).

quī appellātur = zvaný, (-ā, -ē).

sive — sive, (668.), buď — buď; *ať už — ať.*

1520 **timōre perterritus, (1275., 1310.).**

trā-dō, ere, didī, ditum, odevzdávati, vydávati; *armis trāditis, (abl. absol.),* 1. vydávše, odevzdávše zbraně; 2. (*zde:*) vydávající, odevzdávající zbraně. **supplicium, (1099.).**

afficiō, adficiō, (138.); supplicio aliquem afficere, někoho potrestati smrtí; (*passiv.:*) **supplicio affici,** býti (po)trestán smrtí, býti popraven; **timōre perterriti, nē (vēta obavnā) afficerentur supplicio,** ze strachu, že budou po-

trestáni smrtí, že budou popraveni. **salūs, ūtis, f.,** záchrana, spása; *spēs salūtis (gen. předm.),* naděje na, v záchranu, spásu; (1353.).

inductus, (96.); spē salūtis inductus, 1525 v naději na záchranu.

Sestav! quod existimārent (= poněvadž se domnívali) || (*acc. c. inf.*) **suam (= jejich) fugam posse aut occultāri aut omninō ignōrāri in tantā multitudīne dēditiciōrum.** — (Konj. *existimārent,* srv. XXIII. 3, 1308.; *tractio modī.*) — (2127.)

in tantā multitudīne = při velikém množství; „*tantus*“ překládá se často, nenásleduje-li výsledná věta, do češtiny „*veliký*“; příslovce „*tak*“ se vypustí).

dēditicius, 3., [dēdere], podmaněný, podrobený, (kdo se vzdal na milost a nemilost); *dēditicius, ū, m. (subst.),* zajatec, podrobenec. — (1495.)

oc-cultāre, skrývati, zatajiti.

ī-gnōrāre, nevědět, neznati; **īgnōrāri,** býti nepozorován.

posse, viz 221.! — *suam fugam aut occultāri aut ignōrāri posse, (přelož:)* že jejich útěk bude (zůstane) buď zatajen, buď nepozorován

omninō, (1284.), celkem; vůbec, zcela. **primā nocte,** na počátku noci; (1233., 1234., 1322.); (srv. I. 22. 1. *primā luce!*)

ē-gredior, ī, gressus sum, vykročiti, vytáhnouti, vytrhnouti; *ēgressi,* vyšedše, vytrhnuvše.

contendere (1222.) ad finēs Germānōrum, kvapně táhnouti k území Germánů.

Kap. 28.

1535 **quod (rel. spoj.) = et id; (49.).**

ubi (spojka čas. s ind. pf.); (271.).

re-sciscō, re, scīi (scīvi), scītūrus, aliquid, dostati zprávu o něčem, zvědět o něčem.

Sestav! imperāvit hīs || pēr quōrum finēs (*podmět: uprchlíci*) ierant || uti (= ut) conquirerent et redūcerent (eōs t. j. uprchlíky) || si vellent purgāti esse sibi (= Caesari).

imperāvit hīs, quōrum per finēs ierant, poručil těm, jichž územím (uprchlíci) byli prošli; (59., 402.).

conquirere, (1514.).

1540 **re-dūcō, ere, xī, ctum,** (zpět) přivesti. **velle; si vellent (konjunkt. nepř. závlst.), (přelož:)** chtějí-li. — (*Přímō: conquirete et redūcite eōs, si vultis mihi purgāti esse.*)

purgāre, [pūrus], čistiti, očistiti; *purgāre aliquem alicuī dē aliquā rē,* omlouvati, ospravedlňovati někoho u někoho z něčeho; *volō tibi purgātus esse,* chci býti u tebe očistěn, ospravedlněn; chci býti v tvých očích očistěn (*ve smyslu: bez viny.*)

aliquem in numerō hostium habēre = naložiti s někým jako s nepřítelem; (*smysl: = dáti někoho zabítí nebo prodati do otroctví*); (*eufemismus*); (536., 1226., 1487.).

reliqui, (51.).

1545 **perfuga, -ae, m., [per-fugiō],** zběh... **obsidibus ... trāditis, (abl. absol.),** když rukojmí... byla vydána; po vydání rukojmí...; (1521.).

aliquem in dēditōnem (1495.) accipere = někoho přijmouti na milost.

Helvētīi, (8.); Tūlingi (296.); Latobrigi, (297.); Rauraci zde nejsou uvedeni; jméno jejich vypadlo asi chybou opisovačů rukopisů. Raurakové se určitě vrátili, neboť v době císařské sídlí v území nedaleko dnešní Basileje.

proficiscor, (156., 300., 647.).

1550 **reverti, (428., 459.); Caesar iussit Helvētios, Tulingos, Latobrigos** (asyn-ton) *reverti in suos finēs,* Caesar poručil Helvetiům, Tulingům a Latobrigům, aby se vrátili do svého území.

ā-mittō, ere, mīsi, missum, ztratiti, pozbyti.

[**frūx, frūgis, f.,** obyčejně plur.: **frūgēs, um, f.,** plodiny, (zejména

obilí); — (*fructūs,* plodiny všeho druhu, zejména ovoce).

domi, (1014., 1142.).

quod omnibus frūgibus āmissis (abl. absol., ve smyslu věty důvod.) nihil domi erat, protože pozbyli všech (polních) plodin a doma nic nebylo (doma nic neměli); (*v češtině spojku důvodovou položíme jen jednou a obě důvodové věty spojíme spojkou „a“*); (srv. I. 5. 3. *frumentum omne... combūrant.*)

famēs, is, f., hlad.

1555

tolerāre, snášeti, vydržeti, přestáti, přetrpěti; **famem tolerāre,** zahnati hlad; **quō famem tolerārent, (vēta rel.-vysl.),** čím by zahnali hlad; (srv. kap. VI. 1.).

cōpia, (103., 165., 899.); alicuī cōpiam alicūius rē facere = někoho něčím zásobiti; **īs cōpiam frūmentī facere,** zásobiti je obilím.

re-stituere, (1039., 1041.), (zde:) znova vystavěti; **Caesar iussit ipsos (= Helvētios, srv. kap. V. 2.) restituere op-pida et vicōs,** Caesar rozkázal jim samým znova vystavěti (aby znova vystavěli) města a vesnice; (*quōs vztahuje se nejen k vicōs, ale i k oppida.*)

incendere, (280.).

māximē, (193), obzvláště, blavně.

1560

ratio, ōnis, f., 1. počet; 2. důvod, pohnutka; **eā ratione,** z toho důvodu.

vacāre, býti prázden, neosazen, neobydlen; **Caesar noluit (acc. c. inf.) eum locum vacāre,** Caesar nechtěl, aby to místo (území) bylo neosazeno, neobydleno; (*locus = finēs, regiō.*) — (883., 969.).

unde, odkud.

dis-cedere, (818., 882., 1309.), odejiti, vystěhovati se.

Sestav! nē Germāni... trānsirent et... essent finitimī (*doplněk*).

bonitās, ātis, f. [bonus], dobrota; úrod- 1565 nost.

agrī, ōrum, m., role, půda; (118., 522.)

Germānī, quī trāns Rhēnum incolunt, (kap. I. 4.), (44.). — (Srv. 386., 1518.)

trānsīre, (307., 641.)

finitimus, (133., 298.); finitimus sum alicuī, jsem sousedem někoho, sousedím s někým.

170 nē Galliae provinciae (33). Allobrogibusque finitimī essent, aby nebyli (se nestali) sousedy provincie galské, a to (speciálně) Allobrogů. — (Ze území Allobrogů Caesar čítá území provincie, vysvětá z kap. VI. 2., X. 5.)

Sestav! Caesar Haeduīs petentibus concessit || ut collocarent Bōiōs in suis finibus || (důvod. v.) quod (Bōiī) erant cōgnitī ēgregiā virtūte.

petere, (1168., 1505.); mihi petentī, mně žádajícímu, prosícímu = maé na mou žádost, na mé prosby.

con-cēdere, (415., 792.), dovoliti.

col-locāre, (con-locāre), aliquem, (1331.), usaditi někoho; vykázati sídla někomu; (collocarent = collocare sibi liceret; srv. kap. XIX. 5.)

in suis finibus = ve svém území.

1575 ēgregius, (1093.); virtus, (110., 717.); ēgregia virtus, vynikající, obzvláštní statečnost; (ēgregiā virtūte jest abl. qual. závislý na cōgnitī erant; srv. kap. XVIII. 3.)

ēgregiā virtūte cōgnōscor, jsem uznáván jako muž, za muže obzvláštní statečnosti; osvědčuji se obzvláště

statečným; cōgnitī erant ēgregiā virtūte, byli se osvědčili, byli známi (svou) obzvláštní statečností.

quibus... quōsque..., (obě relat. spoj., 49.), (přelož:) jim... a je...

agrī, (1566.); illī = Haeduī.

postea, (1229.), potom, později,

pār, (jednovýchodné), gen. -is, abl. 1580 -ī, n. pl. neutr. -ia, gen. pl. -ium, stejný, rovný.

pār atque... (Koř. 404., Hrb. 449., b), stejný jako...; (zde: atque = in quā condiciōne). — (Po výrazech znamenajících stejnost a podobnost nebo opak klade se přirovnávací věta uvedená spojkou atque, ac = jako, než.)

iūs, iūris, 1. pl. iūra, n., právo.

libertās, ātis, f., svoboda, volnost.

condiciō, ōnis, f., 1. vzájemné dohodnutí se, úmluva; 2. podmínka, nabídka, návrh; 3. postavení, stav, poměry.

pār condiciō iūris libertātisque, stejná 1585 míra práva a svobody; stejné právo a stejná svoboda.

recipere, (309., 612.); recipere aliquem in parem condiciōnem iūris libertātisque, atque ipsī erant, (přijmouti někoho do stejného práva a stejné svobody =) dopřáti stejného práva a stejné svobody, udělití stejné právo a stejnou svobodu někomu, (v jaké oni sami byli, jaké požívali =) jako [oni] sami měli.

Kap. 29.

tabula, ae, f., 1. prkno, deska; 2. psací deska; 3. (metonym. vše, co jest napsáno:) zápis, listina, seznam. reperire, (983.), (1051.)

littera, ae, f., písmě, písmeno; plur.: písmena, písmo. — (1478.) — (Gallové přijali řecké písmo z

Massilie. Záznamy ovšem byly v jazyku ketském.)

cōn-ficere, (169., 699.), zhotovovati; 1590 (zde:) sepsati, napsati.

re-ferre aliquid ad aliquem, doněsti něco někomu; relātae (doplň:) sunt. — (1392.)

quibus (rel. spoj.) in tabulis = et in iis tabulis.

nōminātim, [nōmen], jmenovitě, výslovně; jménem; (zde:) se jmény (t. j. kměňů neb obcí).

ratio, (1561.); cōficere, (169., 699., 1590); ratio cōfecta est, počet byl sdělán, vydán = bylo napočteno, spočteno.

1595 domō, (316., 663.); exire, (101., 664.); quī numerus eōrum domō exisset, quī..., který počet těch (= takových) z domova vytáhl, se vystěhoval, kteří..., = kolik z domova, z vlasti vytáhlo, se vystěhovalo těch, kteří...

ii, quī arma ferre possunt, (ti, kteří mohou nésti zbraň =) zbraně schopní, k boji způsobili mužové; (eōrum, quī possent, věta rel.-výsled.; těch = takových, kteří mohli).

item, (188., 608.)

sēparātim, odděleně, zvláště.

ē-numerāre, vypočísti.

1600 senex, senis, m., stařec.

mulier, eris, f., žena. — (Byly tedy dva sezhamy, jeden zbraně schopných, druhý boje neschopných.)

summa, ae, f., úhrn, součet; quārum omnium ratiōnum summa, a součet všech těch výpočtů = a úhrn výpočet všech.

caput; capitum, (přelož:) podle počtu hlav.

summa (podmět) erat capitum: Helvētiorum milium ducentorum sexaginta trium (263.000), Tullingorum milium triginta sex (36.000), Latobrigorum quattuordecim milium (14.000), Rauracorum (295.) viginti trium milium (23.000), Bōiorum triginta duorum milium (32.000), ex his (= mezi nimi), quī arma ferre possent (= zbraně schopných, k boji způsobilých) ad (= circiter) milia nōnaginta duo (92.000).

summa (praedit.) omnium fuerunt ad 1605 (= circiter) milia (podmět) trecenta duodeseptuaginta, součet všech byl = všech bylo asi (okolo) tři sta šedesát osm tisíc.

domum red-eō, ire, ī, itum, domů, do domova, do vlasti se vrátiti.

cēnsus, ī, m., [cēnsēō], odhad; sčítání; cēnsus habere, konati sčítání; cēnsū habitō (abl. absol.), ut Caesar imperaverat, po vykonaném sčítání, jak (je) Caesar (byl) nařídil = po sčítání nařízeném Caesarem.

eōrum numerus repertus est milium centum et decem, počet těch byl shledán = těch bylo napočteno sto deset tisíc. — (gen. qualit.)

Výpravy účastnilo se celkem 368.000 hlav, v kterémž počtu bylo mužů k boji způsobilých (bojovníků) 92.000. Domů se vracelo 110.000 lidí, i zahynulo na výpravě a v bojích s Římany přes 250.000 lidí, čítaje v to ženy i děti.

Kap. 30. — 54.

Válka s Germány a Ariovistem.

Obsah.

- ap. 30.—32. — Náčelníci obcí skoro celé Gallie sejdou se k Caesarovi, aby mu blahopřáli a aby dosáhli svolení Caesarova ke konání sjezdu celé Gallie. Při tom si stěžují na Ariovistu, krále germánského, který se usadil v území Sekvanů a obsadil nejlepší třetinu země sekvanské, a na jeho útisky. Když Diviciakus, haedujský velmož, pronášel tuto stížnost, ze všech jediné Sekvanové mlčeli a nepřisvědčovali. Příčina toho.
- Kap. 33.—36. — Caesar se pokusí navázat jednání s Ariovistem. Ariovistus odmítne podmínky Caesarovy.
- ap. 37.—38. — Nové stížnosti Haeduů a Treverů. Caesar táhne obsadit město Vesontio. Obsadiv město, rozloží zde posádku.
- ap. 39.—41. — V Caesarově vojsku nastal veliký strach před Germány. Když to Caesar zpozoroval, zaplaší všechny obavy, promluví k vojínům. Caesar vytáhne proti Ariovistovi a přiblíží se k jeho vojsku na vzdálenost asi 35¹/₂ km.
- Kap. 42.—46. — Vyjednávání a rozmluva Caesarova s Ariovistem. Vyjednávání přerušeno bylo Ariovistovými jezdci, kteří útočili za jednání na římské vojsko.
- ap. 47. — Ariovistus přeje si druhé rozmluvy s Caesarem. Caesar pošle dva vyslance, Gaja Valeria Procilla a Marka Metia k Ariovistovi, jež však Ariovistus uvrhne do vazby.
- ap. 48.—50. — Menší jízdecké pútky. Caesar zvolí místo pro tábor ve vzdálenosti asi 900 m od ležení germánského. Opevniv tento menší tábor, zanechá v něm dvě legie a část pomocných vojsk, ostatní čtyři legie odvede do většího tábora. Druhého dne od poledne do večera marně se Ariovistovo vojsko pokoušelo dobytí menšího tábora. Proč Ariovistus nesvedl rozhodné bitvy?
- Kap. 51.—53. — Hlavní boj, k němuž Caesar Germány donutil. Porážka Ariovistova a jeho útek. Germánové, pronásledovaní římským vojskem, přecháží k Rýnu, jež se pokusí přeplavati. Zachránění Gaja Valeria Procilla a Marka Metia.
- Kap. 54. — Svebové, kteří právě přišli k Rýnu, uslyševše o porážce Ariovistově, počali se vraceti zpět do svých sídel. Caesar, skončiv dvě války v jednom roce, odvede vojsko do zimního tábora do Sekvanska, velitelem zimního tábora jmenuje Labiena, a sám se odebere do Gallie Předalpské, aby zde konal soudy.

První kniha líčí události prvního roku války s Gally, totiž r. 696 a. u. c. = r. 58 př. Kr., kteréhož roku konsuly byli Lucius Kalpurnius Piso a Aulus Gabinius.

bellum cōficere, (48.); bellō Helvētiōrum cōfectō, (abl. absol.), po skončení války helvetské, s Helvěty; (srv. bellum Helvētiōrum, XIII. 2. bellum Cassiānum; XLIV. 9.).

1610 tōtus, (1163.); ferē, (54., 643.); lēgātus, (583.); prīnceps, (394., 676., 704., 1110.); conveniō, (361., 422., 440., 1500.).

grātulārī, blahopřáti, přáti štěstí; prīncipēs convenērunt grātulātum (supinum), náčelníci se sešli blahopřát (jemu), aby (mu) blahopřáli.

Nepřímá řeč v paragr. 2. a 3. závisí na slovese dīxērunt, jež si dlužno ze souvislosti doplniti. — Sestav! (Lēgātī dīxērunt) || (acc. c. inf.) sēsē (= lōgātōs) intellegere || (acc. c. inf. závislý na intellegere:) tamen eam rem accidisse nōn minus ex ūsū terrae Galliae quam (ex ūsū) populī Rōmānī || (věta připouštěcí:) tametsī (Caesar) prō veteribus Helvētiōrum iniūriis populī Rōmānī repetisset poenās bellō ab hīs (= Helvētiīs) || (věta důvod.) propterea quod Helvētīi reliquissent (coni. obl., přelož indik.!) domōs suās flōrentissimis rēbus eō cōnsiliō, || (věta účel.) ulī (= ut) inferrent bellum tōtī (dat. sg.) Galliae et potirentur imperiō et dēligerent (eum, tālem) locum domiciliō ex māgnā cōpiā (locōrum per tōtam Galliam), || (věta vztah.) quem (předmět) iūdicāvissent [zást. konj. za fut. II., přelož: uznají, (529)] ex omni Gallīā (akus. doplňk.) oportūnissimum ac fructuōsissimum || (pokrač. věty účel., závisí na eō cōnsiliō:) et (ut) habērent reliquās civitatēs (akus. předm.) stipendiāriās (akus. doplňk.).

intel-legere, (958.), věděti.

tametsī, (spojka připouštěcí, s indik.), [tamen, etsī], ač, ačkoli.

re-petō, ere, īvī, (ī), itum, 1. zpět žádati; 2. opět se domáhati; 3. požadovati zadostiučinění; poenās repetere ab aliquō, bráti pokutu od někoho = (po)trestati někoho; tametsī ab hīs poenās bellō repetisset (coni. obl.), ačkoliv tyto, je válkou ztrestal; obsidēs repetere, zpět žádati, zpět požadovati rukojmí.

vetus, (jednových.), gen. -eris, abl. 1615 -ere, pl. neutr. -era, gen. -erum, compar. vetustior, superl. veterimus, starý, dávný; (= odedávna posud trvající, letitý, vetchý); (opak: recēns); (antīquus, starý, starodávný; co bývalo a již není, někdejší, bývalý; opak: novus).

iniūria, (s gen. podm. 519.), (s gen. předmět., 1178.); prō Helvētiōrum (gen. podmětnej) iniūriis populī Rōmānī (gen. předmětnej), za křivdy Helvětů učiněné, způsobené (= Helvěty učiněné) národu římskému; za křivdy, jež Helvětiové učinili, způsobili národu římskému, jichž se dopustili na národu římském; (kdo ukřivdil? komu ukřivdili?); (pozoruj různé postavení genitivů!).

eam rem = id.

accidit, (1043.); ex ūsū alicūius accidit, stává se ku prospěchu, na prospěch něčí; alicūi accidit male, pēius, někomu se vede špatně, hůře.

ūsus, ūs, m., [ūtor], 1. užívání; 2. prospěch, užitek.

terra Gallia = Gallia.

1620

nōn minus — quam, neméně — než; právě tak velice — jako.

cōnsiliūm, (1220.); eō cōnsiliō, ut..., s tím úmyslem, aby...

flōreō, ēre, uī, kvěsti; býti v květu, v rozkvětu; flōrentissimīs rēbus, [= cum (concessivum) rēs (plur., = obec, stát) māximē flōrēnt],

ač jejich obec, stát velmi utěšeně květ(a), ač byl(a) ve velikém rozkvětu; (volněji:) při velikém rozkvětu své obce, svého státu; ač se jim výborně vedlo.

domus, ūs, f., 1. dům, obydlí, příbytek; 2. (synekd.) domov, vlast; (akus. pl. domōs); (316., 1142., 1606.)

125 alicuī bellum īferre, (48., 134.)

imperium = (zde:) principātus, (192.); imperiō (abl.) pořít, zmocnití se vrchního vedení, náčelnictví, nadvlády.

domicilium, ū, n., obydlí, příbytek; sídlo; deligere (176.) locum domiciliō (dat. účel.), vybrati (si), zvoliti (si) místo za obydlí, za sídlo.

ex māgnā cōpiā (103., 165.) t. j. [locōrum per tōtam Galliam], z velikého množství (míst po celé Gallii); (= majíce mnoho míst na vybranou).

omnis Gallia, (11.)

30 opportūnus, 3., vhodný, příhodný.

fructuōsus, 3., [fructus], (nesoucí užitek), výnosný, úrodný.

iūdicāre (631.) locum (akus. předmět.) opportūnum (akus. doplňk.), uznati místo za příhodné; iūdicā(vi)ssent, viz výše při sestavení!

stīpendiārius, 3., [stīpendium; stīps] = malý peníz; pendere = vážit, platiti], poplatný.

habeō (536.) cīvitatēs (akus. předmět.) stīpendiāriās (akus. doplňk.), mám obce poplatnými, poddanými; (= mám nadvládu nad obcemi).

135 petere aliquid ab aliquō, (1168.); petiērunt, (přelož zde:) k tomu připojiti prosbu; petere sēdēs, vyhledati si sídla, vlast, (I. 31. 14.). — Sestav: petiērunt || ut sibi (= lēgātis) liceret 1. indicere concilium tōtius Galliae in diem certam et 2. facere id voluntate Caesaris; [dixērunt] || sēsē (= lēgātōs totius ferē Galliae) habere quāsdam rēs || (vēta vztaž.) quās petere ab eō vellent

(conī. obl., přelož: chtějí) ex commūnī cōsensū.

licet alicuī, (407.), někomu jest dovoleno, lze; někdo smí; ut sibi (= Helvētiīs) liceret, aby jim bylo dovoleno, lze; aby směli.

in-dīcō, ere, dīxī, dictum, oznámiti, ohlásiti; concilium (973.) indicere, sněm ohlásiti, opovědět.

dīēs certa, (240., 360.), určitý den, termin.

aliquid facere voluntate alicuīus, učiniti něco se svolením někoho.

quīdam, quaedam, quoddam, jakýsi; 1640 sēsē habere quāsdam rēs, quās ab eō petere vellent, že mají jakési věci (leccos), jež (co) chtějí od něho žádati, za něž (zač) ho chtějí žádati, prositi.

cōsensus, ūs, m., [cōn-sentire], souhlas, soublesné snesení.

cōnsillium, (301., 670.), úrada, usnesení.

commūnis, e, společný; ex commūnī cōsensū, podle společného (u)snesení; po společném snesení, dohodnutí; commūnī cōnsiliō, společnou úradou, podle společné úrady.

per-mittō, ere, misī, missum, 1. přepustiti, přenechat, nechat na vůli; 2. připustiti, dovoliti, povoliti; eā rē permissā (abl. absol.), když (jim) to bylo povoleno.

diem conciliō (dat. účel.) cōstituere, 1645 ustanoviti den sněmu; (152., 457., 709.)

Sestav i iure iurandō inter sē sanxērunt (ve slovese sancire tkví zde pojem zákazu) || nē quis ēnūntiāret nisi ī. || quibus mandatum esset (conī. obl., přelož indik.) commūnī cōnsiliō.

sanciō, ire, sanxī, sanctum, (věc učiniti svatou, nedotknutelnou), posvětit; iure iurandō (215.) inter sē (20.) sancire, vespolek se zavázati přísahou.

ēnūntiāre, (226., 955.); nē quis — nisi, (1258.); nē quis ēnūntiāret, nisi qui-

bus..., aby nikdo neprozrazoval (doplň si předmět: toho usnesení, učiněného na sněmu) leč ti, jimž...; aby jen ti prozradili (usnesení), jimž...

mandāre, [manum dare, dáti do rukou], svěřiti, uložit quibus mandatum sset, jimž to bylo [bude] svěřeno, uloženo.

Kap. 31.

concilium dimittere, (973., 974.); eō conciliō dīmissō, (abl. absol.), když ten sněm byl rozpuštěn, po rozpuštění toho sněmu.

1650 idem = iidem; (plur.)

quī ante fuerant (někteří doplňuji ad Caesarem); (přelož:) jako dříve, jako předtím; ante, (187.)

revertī, (428., 459.); petere, (1635.); licet, (1636.); sēcrētō, (982.); sibi = principibus civitatum.

agere, (XIII. 3.), činiti, konati; jednati, rokovati, pojednati; dē suā omniumque salutē (1524.) agere cum eō (= Caesare), pojednati s ním o blahu svém vlastním (osobním) a všech (t. j. celého národa), o zachraně, o spáse...

impetrāre aliquid, (499., 513.), dostati něčeho; eā rē impetrāta, (abl. absol.), došedše, dosáhnuvše toho = obdrževše dovolení.

1655 fiēns, (1504.); sē ad pedēs prōicere, (1501.)

Sestav I sē ad pedēs prōicērunt (doplň!) et dixērunt || (acc. c. inf.) sē nōn minus contendere et labōrāre id || nē ea (nomin.) ēnūntiārentur, || quae (akus.) dīxissent (zástup. konj. za fut. II.), || quam || uti (= ut) impetrārent ea (akus.), || quae (akus.) vellent, || propterea quod vidērent (conī. obl.) || (acc. c. inf.) sē (= principēs) ventūrōs esse in summum cruciatum, || si (id) ēnūntiātum esset (konj. zástup. za fut. II., 529.)

nōn minus — quam, (1621.)

labōrāre, pracovat, namáhati se, usilovat, snažiti se, přičiňovati se; contendere, (55.), usilovati; id conten-

dere et labōrāre, o to usilovati a pracovat, snažiti se = o to všemožně usilovati; (hendadyoin, 1121., 1148.); sē = principēs civitatum.

ea, quae dīxissent = (zde:) to, co řeknou = jejich výpovědi; ea, quae vellent = (zde:) to, co chtějí = jejich tužby, jejich přání.

cruciātus, ūs, m., [cruciāre, crux], mučení, muka, útrapa; in summum (986.) cruciatum veniō, jdu vsříc nejhroznějším mukám, propadám nejhroznějším mukám; propterea quod, si ēnūntiātum esset, summum in cruciatum sē ventūrōs (esse) vidērent, protože vidí, vědí, že půjdou vsříc, propadnou nejhroznějším mukám, bude-li to vyzrazeno. — Přímō: veniēmus in summum cruciatum, si (id) ēnūntiātum erit.

prō (o zastupování) aliquō loquī, mluvit místo, za, jménem někoho. 1660

Diviciācus Haeduus, (190.)

Řeč nepřímá v paragr. 3.—16. — Diviciākus, který byl princeps lēgatiōnis, promlouvá nejprve o roztržce Gallů (3.—5.), o poměrech u Haeduů (6.—9.), o ještě horších poměrech u Sekvanů (10.—11.), o moci a kruté vládě Ariovistově (12.—13.), a konečně o naději Gallů v pomoc římskou. — Jest zcela možné, že vše to, co zde Diviciākus povídá, Caesar již předtím důvěrně zvěděl od Diviciāka neb některého velmože, Římanům nakloněného, a že tato scéna byla smluvena.

factiō, ōnis, f., strana (politická); Galliae (přelož volně:) v Gallii.

alter, (1433.), jeden (z dvou); druhý (z obou dvou); *alter* — *alter*, jeden — druhý; *hārum* (*gen. part.*) *altera* — *altera factiō*, z těchto jedna — druhá strana.

factiōnis principātum tenēre, (944.), státi v čele strany, míti vedení strany. — *Primo*: Galliae totius factiōnēs sunt duae; *hārum* [factiōnum] *alterius* [factiōnis] principātum tenent Haeduī, *alterius* [factiōnis principātum tenent] Arvernī.

1665 Arvernī, *ōrum*, m. Arvernové, jeden z nejmocnějších kmenů v Gallii Keltské; sídlieli jihozáp. od Haeduů v krajině nyn. Auvergne; hlavním městem jejich byla *Gergovia*.

tantopere, tak velice, tou měrou; tak tvrdošijně.

potentātus, *ūs*, m., [potēns], moc, panství, nadvláda; (*zde* = principātus totius Galliae).

multōs annōs (1465.) *inter sē* (1646.) *dē aliquā rē contendere* (55.), po mnoho let vespolek o něco zápasiti; (po smrti Celtillově; *srv.* kn. VII. kap. 4, 1.).

factum est, ut (*nevlast. výsled. věta*), (127.), stalo se, že...; došlo až k tomu, že...; *Germānī*, (9.).

1670 mercēs, *ēdis*, f., mzda, plat, žold; *mercēde* (*abl. instr.*), za žold.

arcessō, *ere*, *ivī*, *īlum*, [*ar* — *facesso*, *ar* = *ad*], obeslati, přivolati; povolati na pomoc.

prīmō, s počátku, zprvu, nejprve, nejdříve.

Rhēnum trānsire, (307., 455., 518., 635., 651.); *sestav*: *circiter quindēcim milia hōrum* (*t. j.* Germānōrum); (*infinitiv ve vazbách acc. c. inf. esse, tenēre, factum esse, trānsisse, trāductōs esse, esse, contendisse atd. přelož indikativem se slovcem „prý“!*).

posteaquam = *postquam*, (*spojka čas. s ind. perf.*), když, jakmile.

agrī, (1566.).

cultus, *ūs*, m., (31.), pěstování, vzdělávání (půdy); způsob života.

cōpiae, *ārum*, f., (*zde*:) blahobyt.

fērus, 3., divoký, surový, nevzdělaný.

barbarus, 3., a) cizozemský; b) (duševně) nevzdělaný, hrubý; c) (mravně) hrubý, surový; (*zde* o Germánech).

ad-amāre, zamilovati si, oblíbiti si; 1680 *adamāssent*, (*coni. obl.*, přelož *indic.*; v řeči přímé *adamāvērunt*).

trādūcere, (577., 641.); *trādūcor*, jsem převáděn, přepravován = přepravuji se, přecházím.

plūrēs trāductī sunt, ještě více jich se přepravilo, přešlo; (*srv.* 210., 404., 313., 838., 1085., 1167., 1286., a j.); *mātor multitūdo Germānōrum Rhēnum trādūcitur*, ještě větší množství Germánů (ještě více Germánů) přes Rýn jest přepravováno, přechází; *trāductōs* (*doplň.*: *esse* (*inf. perf. pass.*)).

ad (*adverb.*) *centum et vīgintī milium*, ke sto dvaceti tisícům; *asi* sto dvacet tisíc; (*srv.* XV. 1., V. 2., IV. 2., XXIX. 2, 3.).

nunc esse numerum..., (nyni že jest počet... =) nyní prý jich jest...

semel, jednou; **iterum**, po druhé, opět; 1685 *semel atque iterum*, opět a opět, opětovně, několikrátě.

cliēns, (247.), svěřenec, chráněnc; *plur.* chráněnci, (poddaní, poddané obce); (*mnohé obce dávaly se v ochranu mocnějších kmenů, a tak se stávaly jejich chráněnci, poddanými*).

armīs con-tendere, (55., 735.), pouštíti se v boj, podstupovati, sváděti boj.

calamitātem ac-cipere, (674., 742., 1547.), utrpěti pohromu.

pellere, (413., 562.); *pulsī*, byvše zahnaní, poražení.

nōbilitās, (98.), šlechta; (*nōbilitēs* jsou 1690 ti z rytířstva, equitēs, kteří vynikají rodem neb bohat-

stvím neb mocí). — Ličení ztrát Haeduů jest silně přehnáno.

senātus; Caesar zovetak římským názvem galskou instituci státní, která se asi rozsahem své moci i svou činností podobala římskému senátu.

equitātus, *ūs*, m., jízda; rytířstvo; (kn. VI. 13, 1.—3.; VI. 15, 1.—2.).

quibus proeliis, (*rel. spoj.*), = et iis proeliis; iis igitur proeliis.

frāngō, *ere*, *frēgī*, *frāctum*, lámati, zlomiti; zeslabiti. — *Sestav*: *frāctōs* (*eōs*), qui... potuissent, coactōs esse, (*přelož.*: že (prý) byvše zeslabeni ti, kteří (přece)... mohli, donuceni byli.

1695 hospitium, *ī*, n., pohostinství, pohostinné právo.

virtūte (110., 717.) **plūrimum posse** (502., 1575.); *ante*, (1651.).

Sestav! [Diviciācus dixit] || (*acc. c. inf.*) *eōs*, (= Haeduōs), qui... potuissent, coactōs esse... dare... et obstringere...; || (*na infinitivu obstringere závisí acc. c. inf.*:) *sēsō* (= Haeduōs) neque repetitūrōs esse neque implōrātūrōs esse neque recūsātūrōs esse || (*na inf. recūsātūrōs esse závisí*:) quōminus... essent.

nōbillissimōs (*akus. předmět*) **dare obsidēs** (*akus. doplňk.*), nepřednější šlechtice dáti za (jako) rukojmí; (kn. VI. 12., 4.).

ob-stringō, *ere*, *strinxī*, *strictum*, zavázati; *aliquem iūre iūrāndō obstringere*, někoho zavázati přísahou; (510., 215.); — (*srv.* kap. IX. 3.; XXX. 5.).

repetere obsidēs, (1614.).

1700 im-plōrāre, s pláčem volati; plačky prositi; (*aliquid ab aliquō*), dovolávati se (něčeho u někoho).

re-cūsāre, odmítnouti, odepřiti; zdráhati se, vzpírati se, zpěčovati se; *nōn recūsō*, quōminus (*neb quīn*) *s konjunkt.* nezdrahám se, nezpěčuji se *s inf.*; *nōn recūsō*, quōminus *sim*, nezpěčuji se býti; *eōs coactōs esse*

obsidēs dare nōbillissimōs civitātis et iūre iūrāndō civitātem obstringere sēsē neque repetitūrōs esse obsidēs neque auxilium ā populō Rōmānō implōrātūrōs (esse) neque recūsātūrōs (esse), quōminus essent, že ti byli (ti prý byli) donuceni dáti nej-přednější šlechtice (z) obce za (jako) rukojmí a (svou) obec zavázati přísahou, že nebudou ani rukojmí požadovati zpět ani se dovolávati pomoci u národa římského ani se zpěčovati býti.

perpetuō, nepřetržitě, stále, ustavičně.

diclō, *ōnis*, f., panství, poddanství, područí; *sub diclōne*, v područí; *sub diclōne atque imperiō*, (*hendiadyn*), v područí a moci, nadvládě = v bezpodmínečném, úplném područí. — (1657.)

Sestav! [Diviciācus dixit] || (*acc. c. inf.*) *sē* (= Diviciācum) esse ūnum... quī... nōn potuerit || ut iūrāret aut daret.

sē esse ūnum, quī nōn potuerit, že on jest jediný, který nemohl = že on jediný nemohl.

addūcere, (149.); *addūcī nōn possum ut* 1700 = nemohu se dáti pohnouti, nemohu se dáti přiměti (k tomu), abych...

iūrāre, přísahati, složití přísahu.

aut, nebo; *liberōs dare obsidēs*, dáti (své) děti za (jako) rukojmí; (1697.).

ob eam rem, proto; (533.).

Sestav! [Diviciācus dixit] || (*acc. c. inf.*) *sē* (= Diviciācum) *profūgisse ex civitāte et vēnisse Rōmam postulatūm (supinum) auxilium* || (*věta důvod.*) *quod sōlus tenērētur neque... neque...*

pro-fugiō, *ere*, *fūgī*, utikati, utéci, prchnouti.

pōstulāre, žádati, požadovati, vyžadovati; *veniō Rōmam auxilium pōstulatūm*, přicházím do Říma žádat za pomoc; *ad senātum* = *ad senātum populū Rōmānī*, (185.); (*srv.* kap. XI. 2.1.).

sōlus, (977.); *teneō*, (1159., 1235.); *aliquā rē teneor*, jsem něčím poután, vázán; *quod nōn tenēretur*, protože nebyl vázán; (*coni. obl.*).

victor, *ōris*, m., vítěz; (*v platnosti přívlásku*;) vítězný; *victus*, [*vincere*], přemožený, poražený.

accidit, (1618.).

Ariovistus, *i*, m., Ariovistus, náčelník (král) germánského kmene Suevů; byv povolán od Sekvanů proti Haeduům, převedl své vojsko přes Rýn, zvítězil nad Gally u Magetobrigy a usadil se trvale v jejich území (v dnešním Alsasku); od senátu římského byl r. 59 př. Kr. vyznamenán titulem krále. Caesar pustil se s ním r. 58 př. Kr. do války a porazil ho u Vontionu; (viz obsah I. knihy kap. 29 a násl.). Ariovistus zachránil se za Rýn. V páté knize (V. 29, 3) mluví Caesar o něm již jako o mrtvém.

1715 *in finibus* (1574.) *eōrum* (= *Sēquanōrum*).

cōn-sīdere, (1202.), usaditi se, usídliti se.

tertia pars agrī Sēquanī, třetina území sekvanského; (*srv. quarta pars*, XII. 2.); *altera pars tertia*, druhá třetina.

(*ager*), *quī esset optimus totius Galliae*, (území), které bylo, jest nejlepší z celé Gallie; *esset* (*coni. obl.*).

oc-cupāre, (186., 1246.), obsaditi, zmocniti se, vzíti v držení; *propterea quod occupāvisset et iubēret* (*coni. obl.*), protože obsadil a nařizuje.

1720 *dē-cēdō*, *ere*, *cessī*, *cessum*, odcházeti, vzdalovati se; *dē-cēdere* (*dē finibus*), odejiti (z území), opustiti, vykliditi (území); *iubeō Sēquanōs dē-cēdere*, poroučím Sekvanům odejiti, opustiti; poroučím, aby Sekvanové odešli, opustili. — *Sestav*: *propterea quod (Ariovistus) nunc iubēret* || (*acc. c. inf.*) *Sēquanōs dē-cēdere dē alterā parte tertiā*.

paucīs mēnsibus ante, (335., 1056.; 294.; 1057.), před několika měsíci;

paucīs annīs, v několika (málo) letech, za několik (málo) let.

Harūdēs, *um*, m., Harudové, germánský kmen, který přišel z krajín při dolním Labi a moři Baltickém. — Z toho, co Caesar poznamenává v kap. XXXVII. 2, vysvítá, že Harudové, pro něž sídla zde teprve jsou vyžadována, hned brzo poté činí vpády do území Haeduů. I jest nutno souditi, že se Harudové usadili v krajíně (poblíže Saōny), za níž požádali Ariovista již dříve, než Sekvanové přivolili k vyklizení druhé třetiny svého území, a že hned potom překročili Saōnu a vpadli do území Haeduů. (Meusel.)

vīgintī quattuor mīlia hominū, na tomto výrazu závisí genit. *Harudum* = *ex Harudibus*; *hominū* nenáleží ke gen. *Harudum*; *ad eum* = *ad Ariovistum*; *propterea quod vēnissent* (*coni. obl.*), protože přišli.

sēdēs, *is*, f., [*sedere*], sídlo; domov, bydliště; *locus ac sēdēs* (*hendiadyn*), (místo a sídlo =) místo k usídlení, bydliště; *quibus... parārentur* (*vēta rel. účel.*), aby jim bylo připraveno, opatřeno; (jímž musí býti připraveno, opatřeno).

(*Dīviciācus dīxit*) *futūrum esse*, uti 1725 *omnēs pellerentur et Germānī trānsirent*, (Dīviciākus pravil,) že všichni budou vyhnáni a že přejdou; *futūrum esse*, ut s *coni. praes.* neb *imperf.*, opis *inf. fut. act.* i *passiv.*; (*dīxit omnēs pulsū trī et Germānōs trānsitūros esse*); (*omnēs* t. j. *Gallī*, ne pouze *Sēquanī*).

cōn-ferre, (886.), srovnávati; *agrū Gallicum nōn esse cōferendum cum agrō Germānōrum*, že půda gallská nesmí se srovnávati s germánskou; půdu gallskou nelze prý srovnávati s germánskou.

vīctus, *ūs*, m., [*vivere*], živobyti, žiti, život.

com-parāre, (154., 358., 1006.), přirovnávati.

hīc, *haec*, *hōc*, lento; lento zde; zdejší.

1730 *ille*, *illa*, *illud*, onen; onen tam; tamější.

cōnsuētūdō, *inis*, f., zvyk, obyčej; obvyklý způsob života, živobyti.

hanc cōnsuētūdinē vīctūs cōmparandam esse cum illā (*cōnsuētūdinē vīctūs*), nesmí se, nelze prý přirovnávati zdejší (= galský) způsob živobyti s tamějším (= germánským).

Od *paragr. 12. do 16.* kladeny jsou v závislých větách konjunktivy, jež se kladou po čase hlavním, t. j. *konj. praes.* a *perf.*, protože Dīviciākus mluví o přítomných poměrech.

ut semel, (*čas.*, s *ind. perf.*), jakmile jednou; *vīcerit* [*vincere*], *coni. obl.*, přímo: *vīcit*.

proeliō, bitvou, v bitvě, (*abl. instr.*); (v následující vztahné větě „*proelium*“ v překladu vypustl); *srv. kap. VI. 1. itinera*, *quibus itineribus*; *VI. 4. diem*, *quā diē*).

1735 *Magetobriga*, *ae*, f., Magetobriga, keltské město v území Sekvanů. (Boj sveden byl asi r. 60.)

superbē et crūdēliter, (hrdě), zpupně a krutě.

Sestav! (Dīviciācus dicit) || *Ariovistum superbē et crūdēliter imperāre* || (*Ariovistum*) *pōscere liberōs* (*akus. předmēt.*) *nōbilissimī cūiusque obsidēs* (*akus. doplňk.*) *et ēdere omnia exempla cruciātūsque in eōs* || *sī qua rēs... facta sit* (*coni. obl. přelož indik.*).

Ariovistum imperāre, (382., 423.), Ariovistus prý vládne.

nōbilissimū quisque, právě nejpřednější mužové, právě nejpřednější šlechtici; (Koř. 333, 2. b; Hrb. 469, 4. b.).

pōscere, (1512.); *liberōs obsidēs pōscere*, žádati děti za (jako) rukojmí; *Ariovistum pōscere*, Ariovistus prý žádá.

exemplum, *i*, n., příklad; odstrašující 1740 příklad, výstraha, trest.

cruciātus, (1659.)

ē-dō, *ere*, *didī*, *ditum*, vydávati; způsobiti, vykonati, provésti; *omnia exempla cruciātūsque in aliquem ēdere*, všemi možnými tresty a útrapami (mukami) někoho trýzniti, trestati.

sīqua (1042.) *rēs nōn facta sit* = nestalo-li se něco.

nūtus, *ūs*, m., [*nuere*], pokynutí, pokyn, rozkaz; *ad nūtum aut ad voluntātem eius*, na jeho pokyn, rozkaz nebo po jeho vůli, přání; (1160.).

hominem esse barbarum [*doplň: eum*], 1745 že on jest člověk, že jest to člověk surový; (1679.).

irācundus, 3., k hněvu náchylný, popudlivý, prehlivý.

temerārius, 3., nerozvážný, vášnivý, vrtkavý.

ēius imperia, jeho pánovitost; (XVII. 3.); (*plurál o řadě jednotlivých projevů imperia*).

aliquid nōn potest sustinēri, něco nemůže se snést, něco není snesitelné; (1318., 1426., 1432.)

in mē est auxiliū, u mne jest pomoc. 1750

nisi quid auxiliī (Koř. 259., Hrb. 333.) *sit in Caesare*, není-li nějaká pomoc, nějaké pomoci u Caesara.

Gallīs idem est faciendum, Gallům jest totéž učiniti; Gallové musí učiniti totéž; (*opisné časování trpné*); *fēcerint*, (*coni. obl. přelož indik.*).

ē-migrāre, vystěhovati se; *vēta ut emigrant*, *petant*, *experiantur* *vysvětluje předcházející idem*; *přelož*: aby totiž se vystěhovali, vyhledali si a zkusili; (*volněji*;) totiž vystěhovati se, vyhledati si a zkusiti; *domō*, (1595.); *petere*, (1635.).

domicilium, (1627.), domov, obydlí.

sēdēs, (1724.), (*zde* =) vlast. 1755

remōtus, 3., [*re-movere*], vzdálený; *remōtus ab aliquā rē*, vzdálený od něčeho; daleko od něčeho.

fortūnam (622.) *ex-perior, īrī, pertus sum*, osudu zkoušetí, zkusití, (jítí vstříc).

accidit, (1043., 1157.); *quaecumque [fortūna] accidat (coni. obl.)*, ať se stane, ať bude (osud) jakýkoliv; ať je stihne jakýkoliv (osud); (Koř. 408., 2.).

haec sī ēnūntiāta (955.) *sint*, (zástup. konj. za indik. fut. II. řeči přímé), to bude-li vyzraženo.

1760 **nōn dubitāre**, (doplň.) *sē* (t. j. *Dīviciācum*); že (Diviciakus) nepochybuje; (*acc. c. inf.*); (946.).

supplicium (1099.) *dē aliquō sūmere* (426., 915.), popravu, trest smrti vykonati na někom; popraviti někoho; *gravissimum* (920.) *supplicium sūmere dē aliquō*, nejkřutější trest smrti na někom vykonati, někoho co nejprísneji, nejkřutěji potrestati; (*misto očekávaného quīn sumptūrus sīt jest quīn sūmat k označení, že určité nastane, co se tu vyslovuje; přelož:*) že vykoná, že potrestá.

Kap. 32.

ōrātiō, ōnis, f., řeč, mluva; řeč (složená podle pravidel řečnických); *ōrātiōnem habēre*, řeč mlí, pronéstí; *hāc ōrātiōne ab Dīviciācō habitā, (abl. absol.)*, když tato řeč od Diviciaka byla pronesena; po té řeči Diviciakově; když Diviciakus domluvil.

1770 **adesse**, (888.); *omnēs, quī aderant*, všichni přítomní; (*srv. 44., 386., 1518., 1567., 1658.*).

flētus, ūs, m. [1504.], pláč, nárek; *māgnō flētū*, s velikým, hlasitým pláčem, nářkem.

petere, (1640.).

animadvertere, (1083., 1316.), zpozorovati; (*perf.*).

Sestav! *Caesar animadvertit* || (*acc. c. inf.*) *ūnōs Sēquanōs facere nihil*

Sestav! (*Dīviciācus dicit*) || (*acc. c. inf.*) *Caesarem vel ... vel ... vel ... posse dēterrere* || *nē ... trādūcātur* || (*po-krač. vazby acc. c. inf.*) et [*Caesarem*] *posse dēfendere omnem Galliam ab iniūriā Ariovisti.*

vel ... vel ... vel, buď — buď — buď; (*trojí možné zakročení Caesarovo*). **auctōritās**, (150., 929.), vážnost, vliv; [*spoj.*: *auctōritāte suā atque exercitūs (gen.)*].

recēns, entis, čerstvý, nový, nedávný; (*zde:*) nedávno dobytý; (1615.).

nōmen, (*zde:*) slavné jméno; (*v pře-* 1765 *kladě přidej:* „jiz“); (743.).

dēterreō, (937); *Caesarem dēterrere posse, ne ...*, že Caesar může zabrániti, zameziti, aby ne ...; (*dēterrere bez předmětu zde = impedire*).

Rhēnum trādūcor, (1681., 1682.).

dēfendere, (580.); *Galliam dēfendere ab iniūriā Ariovisti*, hájiti, chrániti, brániti Gallie od bezpráví, přikoří Ariovistova; (1616.).

eārum rērum || *quās cēteri facerent* (= činili, *coni. obl.*) || (*acc. c. inf.*) sed [*Sēquanōs*] *intuēri tristēs (doplňk) terram capite dēmissō.*

ūnus ex omnibus, jediný ze všech; (ze všech jedině).

nihil eārum rērum, quās ..., (nic z těch 1775 věci, které =) nic takového, co ...

trīstis, e, smutný; (*doplňk.:*) smutně, truchlivě.

in-tueor, ērī, hleděti, pohlížeti; *terram intuēri*, hleděti, pohlížeti na (k) zemi. **dē-mittō, ere, mīsī, missum**, spouštěti, sesilati; sklopiti; *capite dēmissō*, se sklopenou hlavou.

Sestav! *mīrātus quaesit* (= *quaesivit*) *ex ipsīs* (= *Sēquanīs*) || *quae esset* (= *jest*) *causa eius rei (vēta nepř. táz.)*.

quaerere ex, ab aliquō, (976.), tázati se někoho; *quaesit ex ipsīs*, otázal se jich samých.

1780 **mīrārī**, diviti se; *mīrātus*, podiviv se, udiveně.

rēs, (*zde =*) chování, počínání (si).

quae est causa eius rei, co jest příčinou toho chování; (*shoda opačná*; Koř. 216.; Hrb. 289.).

respondere, (424), *infin. histor.*, = odpovídali; (*respondēbant*).

trīstītia, ae, f., zachmuřenost, zasmušilost, sklíčenost.

1785 **tacitus**, 3., smlčený; tichý; (*zde:*) mlčky.

per-maneō, ēre, mānsī, mānsūrus, zůstávati, setrvati, vytrvati; *permanere, (inf. histor.)*, setrvávati; (862., 884., 885.).

ab hīs = ā Sēquanīs.

saepius, (486.); *omnīnō*, (312., 1521.).

ūllus, (401., 461.); *neque ūllus = a žádny; neque ūllam vōcem*, a žádné slovo = a ani slovo, slovíčko.

1790 **vōx, vōcis**, f., hlas; slovo.

ex-primō, ere, pressī, pressum, vytlačiti, vymáčkati; vynuliti, dostati; (*v překladě doplň:* z nich).

īdem, tīj; (*přelož zde:*) zase.

Sestav! *respondit* || (*acc. c. inf.*) *fortūnam Sēquanōrum esse hōc miserōrem et graviōrem quam (fortūnam) reliquōrum* || (*v. důvod.*) *quod [protože jednak] sōlī ... auderent* (= se neodvažují, *coni. obl.*) et (= *jednak*) *horrērent* (= se děsí, *coni. obl.*) *crūdēlitātem absentis Ariovisti* || *velut sī cōram adesset* || *quod facultās fugae tamen darētur* (= se naskýtá, *coni. obl.*) || *Sēquanīs vērō omnēs cruciātūs perferendī essent* (= *jest přetrpěti, coni. obl.*).

hōc (abl.) ... quod, tím (o to) ... že; (ka p. II., 3.).

fortūna, (1757.), osud; postavení.

1795 **miser, era, erum**, bídný, ubohý; smutný. **gravis, e**, (1133., 1761.), krutý.

reliquī, (51., 995.).

sōlus, (977.); *sōlī t. j. Sēquanī.*

nē — quidem, ani; (875.).

occultum, ī, n., [*oc-culere*], skrytost; *in 1800 occultō*, skrytě, potají.

queror, (921., 1188.).

implōrāre, (1700.).

audere, (1001), odvažovati se.

ab-esse, (34., 1293.); *absēns, entis*, nepřítomný; *absentis* (= *etsī abesset*), (*přelož:*) ať jest nepřítomen.

crūdēlitās, ātis, f., ukrutnost, krutost. 1805

velut sī, jako by.

cōram, [*co-ōram, ōs, ōris*], tváři v tvář, před očima, osobně; *cōram adsum*, osobně jsem přítomen; *velut sī cōram adesset*, jako by byl osobně přítomen, (jako by sám před nimi stál).

horreō, ēre, uī, (aliquid), děsiti se (něčeho), báti se (něčeho).

reliquīs, l. j. Gallīs.

tamen = když už nic jiného, tož aspoň. 1810

facultās, (418.); *facultās fugae (gen. předm.) datur*, možnost, příležitost k útěku jest poskytována, se naskýtá.

vērō, však.

intrā, (předl. s akus.), uvnitř, mezi; *intrā finēs*, do území.

recipere, (309., 612., 1586.), vzíti, přijmouti; *quī recepissent, (vēta relat. přič.)*, kteří (= protože oni) přijali.

quōrum oppida essent, (připoj k před- 1815 *chozí větě spojkou „a“*), a jichž města jsou.

potestās, (908.); in potestāte alicūius esse, býti v něčí moci; *eius = Ariovisti.*

cruciātus, (1659.).

per-ferre, (941.), sněsti, vytrpěti, přetrpěti, přestáti; *Sēquanīs omnēs cruciātūs perferendī sunt*, Sēquanům všeliká muka jest přetrpěti; Sēquanové musí přetrpěti všeliká muka; (*srv. 1732., 1752.*).

Kap. 33.

hīs rēbus cōgnītīs, (*abl. absol.*), zvěděv o tom; byv zpraven o těchto poměrech.

20 (Gallūrum animōs) verbīs cōnfīrmāre, (Gallūm) dodatí myslí slovy (řeči); (167., 212.); (1098., 1162.; *srv. kap. I. 3. ad eff. animōs*; XIX. 2. *Diviciāci animum*; XX. 4. *Galliae animī*).

polliceor, (864.); *sestav*: et pollicitus est || (*acc. c. inf.*): eam rem futūram esse sibi (= Caesarī) cūrae.

cūra, *ae, f.*, péče, starost; *rēs mihi est cūrae*, mám, beru si věc na starost, na péči; *ea rēs*, ta věc, to (*t. j. ty poměry, ten stav*); *cūrae (dat. účelový)*.

Sestav I (Doplň si.) [Caesar dixit] || (*acc. c. inf.*) **sē** (= Caesarem) **habēre** māgnam spem || (*acc. c. inf. závislý na výjaze habēre spem*): **Ariovistum** — **adductum et suō** (= Caesaris) **beneficio et (suā = Caesaris) auctōritāte** — **factūrum esse finem iniūriis**. **spēs**, (1045., 1353., 1524.); *habēō spem*, mám naději, kojím se naději.

beneficium, *ū, n.*, (509.), dobrodini; přízeň, laskavost, úslužnost, (dobrá) služba.

1825 auctōritās, (150., 929., 1763.); *addūcō*, (149., 213., 1705.).

adductus et beneficiō suō et auctōritāte, (dav se pohnouti i jeho úslužností, laskavostí i jeho vážností, postavením =) i vzhledem k jeho dobrým službám i k jeho vážnosti, postavení; i vzhledem k dobrým službám od něho (= od Caesara) mu prokázaným i k jeho (= Caesarově) vážnosti, postavení. — (*Caesar nřze v kap. XXXV. 2. vykládá výraz „beneficium“; za konsulátu Caesarova Ariovistus byl vyznamenán titulem „krále a přítele národa římského“*.)

finem facere alicuī rei, (iniūriis), učiní konec něčemu, (křivdám, příko-

řím). — (1173., XX. 5.) (*Při výjaze finem facere zde jest dativ; obyčejně bývá genitiv.*)

hāc orātiōne habitā, (1769.).

concilium dimittere, (1649.).

secundum, (*předl. s akus.*), vedle, podle (něčeho); **secundum ea**, vedle toho, mimo to.

rēs = důvody.

hortārī, (1121.), vybízeti, nutkati; (*v překladu doplň si výraz: k úvaze.*)

cōgitāre, mysliti, přemýšleti, uvažovati.

suscipiō, (178., 512., 919.).

quārē putāret || (*acc. c. inf. praes. opisného časování trpného*): **eam rem sibi cōgitandam et suscipiendam esse** proč myslil, že mu jest, že musí o té věci přemýšleti (uvažovati) a jí se ujmouti (uchopiti) = proč podle jeho mínění jest mu o té věci uvažovali a jí se chopiti.

in primis, quod... (§ 3.) **autem...** (§ 5.) **autem...**, především protože..., pak (dále)... konečně...

Sestav I quod (Caesar) vidēbat || (*acc. c. inf.*) **Haeduōs** — **appellātōs saepenumērō frātēs cōsanguineōsque** — **tenērī** in servitūte atque dicioe Germānōrum || et (*quod Caesar*) **intellegēbat** || (*acc. c. inf.*): eōrum (= Haeduōrum) **obsidēs esse apud Ariovistum ac Sēquanōs**.

appellātī, 1. byvše nazváni; 2. nazváni; 3. (ti) kteří byli nazváni.

Haeduī (nom. podmětný) appellātī frātēs cōsanguineīque (nom. doplňk.), Haeduové nazváni (byvše nazváni, kteří byli nazváni) bratry a to rodnými; (*spojku -que přelož: a to; (tento název Haeduūm jakožto politickým spojencům národa římského Římany udělený byl obzvláště čestný)*).

cōsanguineus, 3., krevný, pokrevný; (602.).

1840 saepenumērō, častokráte.

servitūs, (596.).

diciō, ōnis, f., (1703.), poručení, moc, panství, poddanost, područí; *servitūs atque diciō*, otrocké područí, poddanství; otrocká poroba; (*hendiadyoin*); (*kap. XXXI. 7.*) — (1657., 1754.)

tenērī (in) aliquā rē, býti držen v něčem; býti v něčem, býti svírán v něčem, něčím.

intellegere, (1187.).

1845 apud aliquem, u někoho; (*zde*) v rukou někoho.

quod (rel. spoj.) — **et id**, a to; a ten stav.

in tantō imperiō, při veliké, světové moci; (*tantus*, 1526.).

arbitror id (předm.) turpissimum (doplňk.) mihi et rei publicae, pokládám to (ten stav) za nejpotupnější (= za největší hanbu) pro sebe a pro obec; *quod turpissimum esse sibi arbitrabatur*, domníval se pak, že ten stav jest nejpotupnější, největší hanbou pro něho.

Sestav I (Caesar) vidēbat autem (= pak, dále) || **periculōsum esse populō Rōmānō** || Germānōs paulātīm cōnsuēscere trānsire Rhēnum (= že Germánové *vyhají si přecházeti, že přecházejí přes Rýn*) et māgnam multitudinem eōrum venīre in Galliam (= a že veliké jich množství přichází do Gallie).

periculōsus, 3., nebezpečný.

1850 vidēbat periculōsum esse populō Rōmānō, viděl, že (jak) jest nebezpečno národu římskému, pro národ římský.

paulātīm, pomalu, poněmáhlu.

cōnsuēscō, (815.).

neque = et nōn; (*zápor v češtině dej do věty vedlejší!*); (*kap. VII. 4. a 5.*)

Sestav I et existimābat || (*acc. c. inf.*) **hominēs... sibi nōn temperātūrōs esse** || **quīn in prōvinciam exirent atque inde in Italiam contenderent** ||

cum omnem Galliam occupāvissent || **ut... fēcissent** || **praesertim cum... divideret.**

fērus, (1678.); **barbarus**, (1745.); (*kap. XXXI. 5.*).

temperāre, mírniti, krotiti, držeti na uzdě; **mihi nōn temperō, quīn (s konj. jako ve větách účel.)**, nezdržuji se, abych ne... — (417.)

ex-īre (664., 1595.) in prōvinciam, vyjítí, vytáhnouti, vtrhnouti do provincie.

inde, (570.), odtud.

contendere, (1222., 1534.).

occupāre, (1719.); **cum (temporale) occupāvissent (zástup. konj. za ind. fut. II. nezávisl.)**, až obsadí; (529.).

omnis, (11.).

ut, (870., 1255.); (*zde s con. nepř. závislosti, přelož indik. I*)

ut ante (187.) fēcissent, jako předtím (to) učinili = jako před tím; (*nezávisle: ut fēcērunt*).

Cimbrī, ōrum, m., Cimbrové, germánský kmen, který přitáhl v 2. stol. před Kr. s Teutony od severu z Jutaska a poplenil celou Gallii. I římská provincie a Itálie byly v nebezpečí. Byli však r. 101 před Kr. potřeni Gaiem Mariem u Vercell v horní Itálii.

Teutonī, ōrum, (Teutones, um), m., Teutonové, starověký germánský kmen, usedlý původně při březích Severního moře. Kol r. 120 před Kr. zdvihli se ze své vlasti a potulovali se v krajích podél horního Dunaje a při moři mezi Gallii a Britannií. Ve střední Gallii spojili se s Cimbrý a r. 105 podnikli útok na římskou provincii. U Arausiona (nyní Orange) došlo ke srážce s římským vojskem, jež bylo poraženo. Postup jejich do Itálie zastavil Gaius Marius, poraziv je u Aquae Sextiae r. 102 před Kr.

praesertim (916.) cum divideret (konj. nepř. závisl.), obzvláště když dělí, od-
děljuje.

prōvincia nostra, (334.).

Rhodanus, (přelož zde:) jen Rhodanus. — (313., 1286.):

quibus (rel. copul.) rēbus (dat.), = et iis rēbus, a tomu.

oc-currō, ere, currī, cursum, alicuī rēi, 1. běžeti naproti, vsiřie něčemu; 2. předejiti něco, zameziti něco.

370 putābat || iis rēbus occurrendum esse, mīnil, za vhodně pokládal, že musí (jest mu) to předejiti, to zameziti.

mātūrus, 3., zralý, včasný; (873.); quam mātūrrimē, co nejdřive, co nejrychleji.

autem, (1836.), (zde:) konečně. — (1836.)

sibi aliquid sūmere, (426., 915.), něco si osvojovati, osobovati; (něco jeviti).

spīritus, ūs, m., [spīrāre], 1. vzduch, vánek; 2. dech, duch; 3. (plur.): pýcha, nadutost.

arrogantia, ae, f., zpupnost, domýšlivost. 1875

ferendus, 3., snesitelný; ferendus nōn videor, zdám se nesnesitelným; (srv. VII. 4. concēdendum nōn putābat; postavení záporky nōn!).

Kap. 34.

quam (rel. copul.) ob rem, (a) proto.

alicuī placet, (ēre, uit), někomu se líbí; někdo uznává za dobré, za vhodné; (následující větu „ut... mittere“ přelož do češtiny infinitivem: „poslati“). — (Při stejném podmětu bývá u slovesa placet v lat. obyčejně infinitiv.)

lēgātus, (583.).

1880 quī (= ut ii, věta rel. účel.) ab eō pōstulārent, (1710.), aby ho požádali; se žádosti; pōstulāre aliquid ab aliquō, žádati za něco někoho, něčeho od někoho; (pōstulō jest důraznější než petō, slabší než flagitō; 862.).

uti = ut, aby.

colloquium, ū, n., rozmluva, rozhovor.

locum colloquiō (dat. účel.) dēligere, (1627.), vybrati, vyvoliti místo k rozmluvě; (srv. kap. XXX. 3. a 5. domiciliō, conciliō!).

medius, (1322.); uterque, (632.); locus medius utriusque, místo ležící uprostřed obou, uprostřed mezi oběma; (Meusel pokládá tuto vazbu v prose za nemožnou a čte: locus medius utriusque, dativ).

Řeč nepřímá, jež následuje, závisí na výraze, jež si jest domysliti: *poslové měli vyříditi tento vzkaz Caesarū.*

sēsē (t. j. Caesar); (přímou; volō agere 1885 nebo Caesar vult agere tēcum). agere, (1653.).

rēs pūblica = (zde:) státní záležitosti. summae utriusque (= Caesaris et Ariovistī) rēs = velmi důležité věci, otázky pro oba (t. j. pro Caesara i pro Ariovista).

lēgatiō, (177.).

Řeč nepřímá změněna v přímou: Ariovistus respondit: „Si quid mihi ā tē, Caesar, opus esset, ad tē venissem; si quid tū vis, tē ad mē venire oportet. Praeterea neque sine exercitū in eās partēs Galliae venire audeō, quās possidēs neque exercitum sine māgnō commeātū atque mōlimentō in ūnum locum contrahere possum. Mihi autem mīrum videtur, quid in meā Galliā, quam bellō vici, aut tibi aut omnino populō Rōmānō negotiū sit.“

aliquid mihi opus est, jest mi třeba něčeho; potřebuji něčeho.

ipsī (dat.), (t. j. Ariovistō); (přelož:) mu.

ad eum (t. j. ad Caesarem).

sēsē (= Ariovistum) ventūrum fuisse, (zavěti podmín. periody), že by byl přišel; (Koř. 396, 1.; Hrb. 444, 3. a.)

aliquid tē volō, (akus. osoby a věci), chci něco od tebe; si quid ille (= Caesar) sē (= Ariovistum) vēlit, chce-li (on) něco od něho. — (710.) (Caesar klade zde conī. praes. místo očekávaného conī. imperf., snad proto, aby zamezil možnost pokládati tuto větu podmínečnou za irrealní.)

1895 oportet (234., 896.) tē venire ad mē, sluší se, abys přišel ke mně; máš přijiti ke mně; illum (= Caesarem) ad sē (= Ariovistum) venire oportere, že on (t. j. Caesar) má přijiti k němu (t. j. k Ariovistovi).

praeterea, mimo to, kromě toho.

Sestav! (acc. c. inf.) sē (= Ariovistum) neque audēre (venire sine exercitū in eās partēs Galliae, quās Caesar possidēret) neque posse (contrahere exercitum in ūnum locum sine māgnō commeātū atque mōlimentō).

audeō, (1803); sē neque audēre venire neque posse contrahere, že se ani neodvažuje přijiti, ani nemůže stáhnouti, svěsti.

partēs, (708.), končiny, kraje, území. pos-sideō, ēre, sēdī, sessum, mám v držení, mám v moci; quās Caesar

possidēret (konj. nepř. závisl.), které Caesar má v moci.

commeātus, ūs, m., [com-meāre], 1. do-1900 prava, dovoz; 2. (co se dováží:) (dovezená) špiže, potrava; válečné potřeby.

mōlimentum, ī, n., [mōliri], námaha.

con-trahō, ere, trāxi, trāctum, stahovati; stáhnouti, svěsti.

sibi = Ariovistō.

mīrus, 3., divný, podivný, zvláštní; podivuhodný; mihi mīrum videtur, zdá se mi podivným; (volněji:) s podivením. na to hledím, s podivem se táži; sibi autem mīrum vidērī, že však se mu zdá podivným; že však s podivem na to (Ariovistus) hledí; že však s podivem se táže.

negōtium, ū, n., [nec, ōtium], zaměst-1905 nání, práce; mihi est negōtium, mám co dělati; quid negōtū esset (vōta nepř. táz.) aut Caesarī aut omnino populō Rōmānō, co má dělati buď Caesar nebo dokonce národ římský. — (1521.) — (Srv. XXXI. 14. quid... auxiliū.)

in suā (= Ariovistī) Galliā, (přelož:) v jeho Gallii, (t. j. v té části Gallie, která se Ariovistovi poddala).

Galliam bellō vincere, přemoci Gallii v poctivém boji; vicisset (konj. nepřímé závisl. přelož indik.).

Kap. 35.

re-ferre, (1591., 1392.), zpět nésti; oznámiti; his responsis ad Caesarem relātis, když tato odpověď byla Caesarovi donesena, oznámena. — (817.)

iterum, (1685.), po druhé; opět, znova.

1810 mandātum, ī, n., [1648.], rozkaz, úkol; vzkaz; (responsis, mandātis a j.; Caesar užívá rád těchto substantiv, vzniklých z participia v plur.; v češtině dej singulár!).

Sestav! Caesar mittit (praes. hist.) lēgātōs [quī dicerent:] || quoniam (Ario-

vistus) referret hanc grātiam sibi [= Caesarī] populōque Rōmānō || adfectus tantō beneficiō suō [= Caesaris] et populī Rōmāni || cum (Ariovistus) appellātus esset rēx atque amicus ā senātū (populī Rōmāni) in cōsulātū suō [= Caesaris] || (na výraze hanc grātiam závisl. věta výsled.) ut gravāretur venire in colloquium invitātus neque putāret || (acc. c. inf.) sibi dicendum et cōgnoscendum esse de commūni rē || haec esse

|| quae (Caesar) ab eō [= Ariovistō] postularet. — *Primo*: Quoniam tantō meō populique Rōmānī beneficiō affectus, cum in cōsulātū meō rēx atque amicus ā senātū appellātus es, hanc mihi populōque Rōmānō grātiā refers, ut in colloquium venire invitātus gravēris neque dē commūni rē dicendum tibi et cōgnoscendum putēs, haec sunt, quae ā tē postulō.

quoniam, [quam, iam], poněvadž, protože, ježto.

af-ficere, ad-ficere, (138., 1523.), opatřiti (někoho něčím); aliquid beneficiō afficere, někomu prokázati dobrodiní; tantō suō populique Rōmānī beneficiō affectus, byv zahrnut tak velikým dobrodiním jeho (Caesarovým) a národa římského; (při překladi možno též rozvésti větou připouštěcí:) ač on (= Caesar) i národ římský mu (= Ariovistovi) prokázali tak veliké dobrodiní. — (1826.)

cum appellātus esset rēx atque amicus, tím, že byl nazván králem a přítelem; (cum zv. coincidens, v přímé řeči byl by indik., zde v řeči nepřímé je con. obl.); (vazba dvojho nomin.).

cōsulātus, ūs, m., konsulát; in cōsulātū suō, za jeho (= Caesarova) konsulátu; (r. 59 př. Kr.).

15 grātia, (500.); grātiā referre alicuī, vzdávati někomu dik; odvděčovati se někomu; quoniam hanc grātiā referret (con. obl.), ut gravāretur et pulāret, protože tak, tím se odvděčuje, že se zdráhá a myslí.

gravāri, býti obtížěn, nerad (něco) konati; zdráhati se.

invītāre, zvāti, pozvati; invitātus, byv vyzván, pozván; ač pozván; vyzván.

in (ad) colloquium venire, přijíti k rozmluvě.

cōgnoscere, dovídati se, zvídati, slyšeti, nabývati známosti.

20 ut... neque putāret || sibi dicendum et cōgnoscendum (esse) dē commūni

rē, a že myslí, že mu není třeba promluvíti (vyslovíti se) a poslechnouti (nabýti známosti, vědomosti, dovědět se, dáti se zpravití) o společné záležitosti; (neque = et non; zápor non vlož do vazby acc. c. inf.); (1853.).

postulāre, (1710., 1880.); haec esse, quae ab eō Caesar postulāret (con. obl.), že toto jest, co Caesar od něho žádá, zač ho Caesar žádá = že toto od něho Caesar žádá; že ho za toto Caesar žádá.

primum... deinde, předně... za druhé. nē quis, aby nikdo ne; nē quam multitudinem hominum tradūceret aby žádného množství lidí, zástupu nepředváděl, nepřepřavoval; ať nepřevádí, nepřepřavuje; (577., 641.).

amplius, (856., 1292.), více, dále; (se zápornou:) již ne.

quōs habēret (con. obl.), (přelož:) 1925 jež má.

red-dō, ere, didī, ditum, vrátiti, dáti zpět; redderet obsidēs, aby (Ariovistus) vrátil, ať vrátí rukojmí.

per-mittere, (1644.), dovoliti; permitteret, aby dovolil, ať dovolí.

licet, (407., 1636.); voluntāte, (1160., 1639.).

ut illis (= Sēquanīs) licēret || voluntāte eius (= Ariovistī) reddere (eōs obsidēs) || quōs illi (= Sēquanī) habērent, aby jim bylo dovoleno, možno = aby směli s jeho dovolením vrátiti (jim) tā rukojmí, která oni mají; (XXX. 4.); (illis náleží k licēret, proto v překladi doplně dativ k inf. reddere).

nēve — nēve, a také aby ne — a aby 1930 ne; a také ať ne — a ať ne.

iniūriā lacessere, (843., 1305.), bezprávím, příkořím dráždit, popouzet; utiskovati.

bellum inferre alicuī, (134.).

sī (Ariovistus) ita fecisset (zástup. konj. za ind. fut. II. řeči přímé), jest-liže tak učiní. — (529.)

perpetuus, 3., nepřetržitý, souvislý; stálý, ustavičný, trvalý, věčný; (1702.).

1935 perpetua grātia atque amicitia est alicuī cum aliquō, někomu jest trvalá shoda (trvalý mír, pokoj) a přátelství s někým; někdo žije v trvalé shodě (v trvalém míru, pokoji) a přátelství s někým.

sibi populōque Rōmānō perpetuam grātiā atque amicitiam cum eō futūram (esse), že on (= Caesar) a národ římský s ním (= Ariovistem) bude žiti v trvalém míru a přátelství.

impetrāre (499., 513., 1654.); sī (Caesar) nōn impetrāret (zástup. konj. za ind. fut. I. řeči přímé), nedosáhne-li (Caesar) toho od něho; nevymůže-li toho Caesar na něm. — (529.)

Sestav! sēsē... sē (podmět ve vazbě acc. c. inf. opakován pro velikou mězru) nōn neglectūrum esse iniūriās Haeduōrum.

neg-legō, ere, lexī, lectum, nedbati (něčeho), nestarati se (o něco); nechati (něco) bez povšimnutí; nōn neglegere aliquid, nenechati něčeho bez povšimnutí, nenechati něčeho bez trestu.

iniūriāe Haeduōrum (gen. předmět.), (519., 1178.), krivdy Haeduūm učiněné, na Haeduích spáchané; příkoří Haeduūm učiněná. — (1970.)

1940 M. Messālā M. Pisōne cōsulibus, (93.).

cēnsēō, ēre, uī, sum, počítati; odhadovati; (o senātu:) usnáseti se, ustanoviti, naříditi; senātus cēnsēt, senát ustanovuje, nařizuje; (= decernere); cēnsuisset (con. obl., přelož indik. I.).

Sestav! quoniam senātus cēnsuisset || ut dēfenderet Haeduōs cēterōsque amicōs populī Rōmānī: ||

a) (kdo?) quicumque obtinēret Galliam provinciā,

b) (jak?) quod facere posset com-modō rei publicae.

ut dēfenderet, (580., 1767.) aby bránil, hájil, chránil; (že má brániti, hájiti, chrániti).

Gallia provinciā, (I. II.; 2.).

obtinēre, (62., 184., 206., 394., 944., 1044.); quicumque obtinēret Galliam, kdokoli bude míli v držení, bude spravovati Gallii; = každý místodržitel Gallie; (místodržiteli v Gallii bývali prokonsulové); obtinēret (zást. konj. za ind. fut. I. řeči přímé).

commodum, ī, n., výhoda, prospěch; 1945 commodō (abl. modī) rei publicae, s prospěchem obce, beze škody obce, bez ublížení obci.

quod = quoad, pokud; quod facere posset (con. obl.), pokud to může činiti = pokud to možno.

Přimo: primum nē quam hominum multitudinem amplius trāns Rhēnum tradūcās; deinde obsidēs, quōs habēs ab Haeduīs, reddās Sēquanisque permittās, ut, quōs illi habeant, voluntāte tuā reddere illis liceat; nēve Haeduōs iniūriā lacessās, nēve his sociisque eōrum bellum inferās. Si id ita feceris, mihi populōque Rōmānō perpetua grātia atque amicitia tecum erit; sī nōn impetrābō, egō, quoniam M. Messālā M. Pisōne cōsulibus senātus cēnsuit, uti, quicumque Galliam provinciā obtinēret, quod commodō rei publicae facere posset, Haeduōs cēterōsque amicōs populī Rōmānī dēfenderet, Haeduōrum iniūriās nōn neglegam.

Kap. 36.

respondēre ad aliquid, (424.), odpovéděti k něčemu, na něco.

iūs bellī, právo válečné. — (1582.)

Sestav! iūs bellī esse || ut (výsled.) im-

perārent (= že vládnou) ii || qui vicissent (con. obl.) || iis || quōs vicissent (con. obl.) || quem ad modum vellent (con. obl.).

imperāre, (1737.); *vincere*, (1712.); *victus*, (1712.).

1950 **īi**, *quī vīcissent*, (conī. obl.), ti, kteří zvítězili = vítězové.

īis, *quōs vīcissent*, těm, které přemohli = přemoženým, poraženým. — (44., 386., 1518., 1567., 1658., 1770.).

quem ad modum, jak; *quem ad modum vellent* (conī. obl.), jak chtějí = podle (své) libosti.

ītem, (188., 608.), rovněž, podobně, též, a také.

Sestav! *populum Rōmānum* (podmět) *cōnsuē(vi)sse imperāre* (komu?) *victīs* (jak?) *nōn ad praescriptum alterius*, sed *ad suum arbitrium*.

alius, a, ud, gen. *alterius*, jiný.

1955 **praescriptum**, ī, n., [*prae-scribō*], předpis, nařízení; *ad praescriptum alterius*, podle předpisu někoho jiného.

arbitrium, ī, n., [272.], nálež, rozhodnutí; *vūle*; *ad suum arbitrium*, podle své vůle.

ad, (předl. s akus.), (zde:) podle (něčeho).

cōnsuē(vi) (*perf. logicum*) **imperāre**, jsem zvyklý, mám v obyčejí vládnouti; obyčejně, zpravidla vládnu. — (793., 815.)

Sestav! *nōn oportere* || (acc. c. inf.) *sē* (= *Ariovistum*) *impediri in suō iūre ā populō Rōmānō* || *sī ipse* (= *Ariovistus*) *nōn praescriberet populō R.* || *quem ad modum* (*populus Rōmānus*) *suō iūre ūterētur*.

oportet s vazbou acc. c. inf., (234., 239., 1288.); *nōn oportet*, nesluší (se), nemá (se), nesmí (se).

1960 **impediō**, īre, īvī, ītum, *aliquem*, překážeti, brániti někomu, zdržovali někoho; *impedior ab aliquō*, jsem zdržován od někoho; brání se mi, překáží se mi od někoho; někdo mi brání, překáží.

nōn oportere || *sē impediri ā populō Rōmānō in suō iūre*, že nesmí být

od národa římského zdržován ve svých právech, ve vykonávání svých práv; že národ římský nesmí mu brániti, překážeti v jeho právech, ve vykonávání jeho práv.

prae-scribō, ere, *scripsī*, *scriptum*, předpisovali, nařizovali; *sī nōn praescriberet*, (conī. obl.), nepředpisuje-li (*Ariovistus*).

quem ad modum suō iūre ūterētur, jak má (národ římský) užívatí svého práva; (jak má vykonávatí své právo).

Sestav! *Haeduōs* (podmět) *factōs esse stīpendiāriōs sibi* (= *Ariovistō*), *quoniam temptā(vi)scent* (conī. obl.) *fortūnam bellī et armīs congressī ac superātī essent* (conī. obl.).

Haeduōs na počátku souvěti bez všeho připojení k předcházející větě, (přelož:) Co se Haeduů týče, ti že...

stīpendiārius, (1633.); *alicuī stīpendiārius fiō*, stávám se poplatným někomu.

temptāre (48., 778.) *bellī fortūnam*, (622.), zkusiti válečné štěstí.

con-gredior, ī, *gressus sum*, sejiti se, setkati se; *armīs congregedi*, v boji se utkati; *armīs = proeliō*; *srv. I. 31. 6. armīs contendere*; *quoniam armīs* (doplň: *sēcum*) *congressī essent* (conī. obl.), protože se s ním v boji utkali. — (1992.).

ac = a přitom.

superāre, (951.).

Sestav! *Caesarem* (podmět) *facere māgnam iniūriam* || *quī* (= *cum is*, *věta relat. důvodová*) *faceret vectīgālia* (předmět) *sibi* [= *Ariovistō*] *dēteriōra* (doplněk) *suō adventū*.

iniūriam faciō, činím, páši, dopouštím se bezpráví.

adventus, (391., 1035.), příchod; *suō* (t. j. *Caesar* již svým příchodem; pro *Haeduy* a jejich spojence stačilo, že římské vojsko přichází, aby buď neplnili svých závazků *Ariovistovi*, buď projevovali naději, že budou brzy zbaveni tíživých dávek).

dēterior, *ius*, špatnější, horší, slabší; *vectīgālia dēteriōra facere*, důchody umenšiti, ztenčiti; (= *minuere*); *quī vectīgālia* (996.) *sibi dēteriōra facerēt*, (proto)že mi důchody zmenšuje, ztenčuje; *sibi* = *Ariovistō*.

Sestav! *sē* (podmět, = *Ariovistum*) *nōn redditūrum esse Haeduīs obsidēs* || *neque* (= *ale také že ani*) *hīs* [= *Haeduīs*] *neque sociīs eōrum* [= *Haeduōrum*] (*sē*) [= *Ariovistum*] *illātūrum esse bellum iniūriā* || *sī manērent* (konj. *zástup.* za *ind. fut. I. řeči přímé*) *in eō* || *quod* (inter *eōs*) *convēnisset* (conī. obl., v *přímé řeči ind. pf.*), || *et sī stīpendium penderent* (*zástup. konj. za ind. fut. I. přímé řeči*).

reddere, (1926.); *bellum inferre*, (134.).

neque — **neque**; první *neque* jednak náleží k dat. *hīs*, jednak připojuje následující vazbu acc. c. inf. *sē illātūrum esse* k předcházející vazbě *sē nōn redditūrum esse*, proto rozved: *et neque hīs neque sociīs* nebo *sed neque hīs neque sociīs*; obyčejnější připojení jest: *neque aut hīs aut sociīs*. — (1237.)

1975 **iniūriā**, (abl. *modī*), nespravedlivým způsobem, nespravedlivě, neprávem; (bez příčiny). — (1970.)

maneō, ēre, *mānsī*, *mānsus*, zůstávati, trvati na (něčem).

con-venire, (361., 422., 440., 1500., 1611.), (sejiti se v jednání), shodnouti se, smluviti se; **convenit**, (*neosob.*), dochází ke shodě, jest shoda; **convēnit inter nōs**, smluvili jsme se, shodli jsme se; *quod* (inter *eōs*) *convēnit*, na čem (o čem) se shodli. — (Kof. 225; Hrb. 314, b.)

sī manērent (*zástup. konj.*) *in eō*, *quod* (inter *eōs*) *convēnisset* (conī. obl.), setrvají-li na (při) tom, na (o) čem se shodli; (zůstano-li věrní vzájemné dohodě, úmluvě).

pendō, ere, *pependī*, *pēnsus*, vážití; platiti.

1980 **stīpendium**, ī, n., 1. plat, žold, mzda;

2. vojenská služba; 3. daň, poplatek, dávka.

stīpendiumque (*sī*) *penderent*, (vykládá předcházející slova: *sī in eō manērent, quod convēnisset*), a sice budou-li (budou-li totiž) platiti daň, poplatek; (= *que*, *srv. I. 33. 2. cōnsanguineosque*, 1838., 1839.).

quotannis, každoročně, ročně.

sī id nōn fēcissent (*zástup. konj. za ind. fut. II. řeči přímé*), toho-li ne učiní; (ne-li); (jinak).

longē ab-esse, (34., 526.), daleko býti vzdálen; (zde:) pranic nepomáhati, neprosívati.

frāternus, (1154.), bratrský; *nōmen* 1985 *frāternum*, jméno bratrské, jméno bratří; (I. 33. 2.).

quod, (718., 784., 1052.), co se toho týče, že...; jestliže.

sibi = *Ariovistō*.

dē-nūntiāre, oznamovati, vzkazovati; vyhrožovati; *quod Caesar sibi dē-nūntiāret* (conī. obl.), co se toho týče, že *Caesar* jemu vzkazuje, vyhrožuje; jestliže mu *Caesar* vzkazuje, vyhrožuje, že... [nechť jest si vědom, nechť si pamatuje.] že...; (Kof. 388; Hrb. 436, 3.). — (*Věta uvedená touto spojkou >quod< vztahuje se k výroku někoho jiného, k němuž mluvící odpovídá větou hlavní, v tomto případě vazbou acc. c. inf.; hlavní větu — zde vazbu acc. c. inf. jest uvéstí výrazy >věz<, „nechť jest si vědom“, „nechť si pamatuje“ a pod.*)

iniūriae Haeduōrum, (1939.); *nōn neglegere*, (1938.); *perniciēs*, (1150.); *cōntendere*, (735.); *sēcum* = *cum Ariovistō*.

nēmīnem sēcum sine suā perniciē con-tendisse, (přelož:) [nechť jest si (*Caesar*) vědom, nechť si (*Caesar*) pamatuje.] že nikdo s ním (t. j. s *Ariovistem*) nebojoval bez své vlastní záhuby. — (*sēcum vztahuje se k Ariovistovi*, vztah nepřímý; *suā vztahuje se k nēmīnem*, vztah přímý.)

cum vellet, když (Caesar) bude chtít, bude-li (Caesar) chtít; (*cum tempore*); *přimo*: (*cum volet*).

congregi, (1967.), utkati se, dáti se v boj, boj podstoupiti; *congrederetur*, ať se utká, ať podstoupí boj; (ať jen přijde); (*v přímé řeči bylo by congregiatur ve smyslu adhortativním nebo iussivním*).

intelligere, (528., 1187.); *intellecturum* (*eum esse*), pak že (Caesar) pozná. *quid* = quantum; *quid virtute possent*, (1696.), co, kolik mohou, zmohou statečností.

1995 *invictus*, 3., nepřemožený, nepřemožitelný.

exercitatus, 3., vycvičený, zdatný; *exercitissimī*, (*elativ*), velmi vycvičení, zdatní.

arma, zbroj, zbraň; válka, boj.

inter = *per*, (*časově*;) za, průběhem, po; *inter quattuordecim annos*, po čtrnáct let, průběhem čtrnácti let.

tectum, *i*, n., [*tegere*], střecha, krov; byt, příbytek, obydlí.

2000 *sub-eō*, *ire*, *ī*, *itum*, jíti pod něco; *vstoupiti*; *tectum subire*, vejíti pod

střechu; *subissent*, *coni. obl. v přímé řeči subiērunť*. — (Výrazem tímto míní spisovatel naznačiti, že Germáné neměli po celou uvedenou dobu pevných sídel.)

Přimo: *lūs est belli, ut, qui vicerint, iūs, quōs vicerint, quem ad modum vēlint, imperent. Item populus Rōmānus viclis... imperāre cōsuēvit. Si ego... nōn praescribō, quem ad modum populus R. utātur, nōn oportet mē... in meō iure impediri. Haedui mihi, quoniam... temptāverant et armīs congressi ac superāti erant, stipendiārii sunt facti. Magnam Caesar iniūriam facit, qui suo adventū vectigālia mihi deteriōra faciat. Haeduis obsidēs nōn reddam neque his neque eōrum sociis iniūriā bellum inferam, si in eō manēbunt, quod convēnit, stipendiumque quotannis pendent; si id nōn fecerint, longē... aberit. Quod mihi Caesar dēnūtiat se... neglecturum esse, nemō mēcum sine suā perniciē contendit. Cum Caesar volet, congregiātur; intelleget, quid... Germāni, qui... subiērunť virtute possint.*

Kap. 37.

eōdem tempore... et (= *quō*), touž (právě tou) dobou... kdy. — (Po výrazech podobnosti, rovnosti nebo jich opaku věta přirovnávací bývá uvozována spojkou *atque, ac*, zřídka *et* — jako zde; *Hrb. 449, b*; *Koř. 404*.) *mandatum*, *i*, n., (1910.), vzkaz.

re-ferre, (1908.), doněsti, přiněsti, (*o vzhazu*;) vyřizovati.

Trēverī, ōrum, m., Treverové, veliký kmen, snad původu germánského, sídlící v keltské Gallii při dolní Moselle až po Rýn. Byli stateční a divočí; zvláště znamenitá byla jejich jízda. Jméno jejich neslo římské město

Augusta Treverōrum, nyní Trevír. — Předložka *ā* (*ab*) jest položena dvakrát, protože to byla dvě různá poselstva.

Haedui (*doplň*;) *légati* venērunt. 20

queror, (921., 1188.); *questum, supinum*, *quod...*, stěžovat si, žc...: (*Koř. 386, Hrb. 436, 4*; po slovesech, která znamenají nějaký pocit — *verba affectuum: gaudeō, doleō, queror, miror* a pod. — klade se věta s *quod*, má-li se označiti příčina neb důvod pocitu; má-li se označiti předmět pocitu, klade se vazba *acc. c. inf.*).

ZEJDOVY

Přípravy k latinským a řeckým klasikům.

Odhodlati jsme se vydávati „Přípravy k latinským a řeckým klasikům“, abychom začali usnadňiti čtení klasiků, zvláště řeckých.

Přípravy vycházejí za redakce Jaromíra Zejdy, profesora v Praze.

Dosud vyšlo:

1. Sofokleova Elektra. Pr. 1911. (55 str.)	K 2,99
2. Homerova Odyssea. Zpěv VI. Pr. 1911. (16 str.)	K —,90
3. Homerova Odyssea. Zpěv IX. Pr. 1911. (23 str.)	K 1,—
4. Homerova Odyssea. Zpěv X. Pr. 1911. (17 str.)	K —,80
5. Homerova Odyssea. Zpěv XI. Pr. 1911. (6 str.)	K —,80
6. Homerova Odyssea. Zpěv XII. Pr. 1911. (14 str.)	K —,80
7. Homerova Odyssea. Zpěv I. Pr. 1911. (20 str.)	K —,90
8. Homerova Odyssea. Zpěv V. Pr. 1911. (24 str.)	K 1,—
9. Homerova Ilias. Zpěv V.	K 1,50
životopisy Kornelia Nepota. (I. Mithridas.)	v tisku
životopisy Kornelia Nepota. (II. Them., III. Arist.)	v tisku
12. Caesar. Paměti o vál. galské. (Kn. I., kap. 1.—11. (32 str.)	K 5,—
Homerova Ilias. Zpěv VI.	v tisku
14. Homerova Ilias. Zpěv VII. Pr. 1911. (18 str.)	K —,90
15. Caesar. Paměti o vál. galské. (Kn. I., kap. 12.—23.) Pr. 1921. (32 str.)	K 5,—
16. Homerova Ilias. Zpěv XI. Pr. 1911. (32 str.)	K 1,50
17. Caesar. Paměti o vál. galské. (Kn. I., kap. 24.—37.) Pr. 1921. (32 str.)	K 5,—
18. Homerova Ilias. Zpěv XVIII. Pr. 1911. (24 str.)	K 1,—
19. Homerova Ilias. Zpěv XIX. Pr. 1911. (16 str.)	K —,80
20. Homerova Ilias. Zpěv XXII. Pr. 1912. (18 str.)	K —,90
životopisy Kornelia Nepota. (IV. Epaminondas.)	v tisku
22. Horatiovy básně. (První kniha 6d.) Pr. 1912. (40 str.)	K 1,80
25. Homerova Ilias. Zpěv I. Pr. 1912. (31 str.)	K 1,50
23. Homerova Ilias. Zpěv XXIV. Pr. 1912. (20 str.)	K —,90
24. Horatiovy básně. (Druhá kniha 6d.) Pr. 1912. (21 str.)	K —,90
26. Horatiovy básně. (Třetí kniha 6d.) Pr. 1912. (29 str.)	K 1,30
27. Horatiovy básně. (Čtvrtá kniha 6d.) Pr. 1912. (16 str.)	K —,80
28. Horatiovy epódy. Písně stotětí. Pr. 1912. (18 str.)	K —,90
29. Homerova Ilias. Zpěv II. Pr. 1912. (25 str.)	K 1,—
životopisy Kornelia Nepota. (V. Palop., VI. Agesil.) Pr. 1912. (24 str.)	v tisku
31. Caesar. Paměti o vál. galské. (Kn. IV., kap. 1.—15.) Pr. 1912. (16 str.)	K —,80
32. Homerova Ilias. Zpěv III. Pr. 1912. (20 str.)	K —,90
Caesar. Paměti o vál. galské. (Kniha IV., kap. 16.) až do konce	rozobr.
33. Homerova Ilias. Zpěv IV. Pr. 1912. (24 str.)	K 1,—
35. Horatiovy básně. (Výb. z I. kn. satir. č. 1, 4, 6, 9.) Pr. 1912. (20 str.)	K 1,—
36. Horatiovy básně. (Výb. z II. kn. satir. č. 1, 2, 6, 8.) Pr. 1912. (20 str.)	K 1,—
37. Caesar. Paměti o vál. galské. (Kn. VI., kap. 1.—12.) Pr. 1912. (16 str.)	K —,80
38. Homerova Ilias. Zpěv XVI. Pr. 1912. (32 str.)	K 1,50
39. Cicero. spisy. Řeč za bás. Archin. Řeč za krále Dejot. Pr. 1912. (24 str.)	K 1,—
40. Caesar. Paměti o vál. gal. (Kn. VI., kap. 13.—44.) (Dok.) Pr. 1912. (33 str.)	K 1,80
41. Homerova Ilias. Zpěv XXI. Pr. 1912. (20 str.)	K 1,—
42. Cicero. spisy. Kato starší o stáří. Pr. 1912. (28 str.)	K 1,30
43. Vergillovy básně. (Výb. ze Zp. pastýř., č. 1, 5.) Pr. 1913. (9 str.)	K —,60
44. Horatiovy básně. (Druhá kniha listů.) Pr. 1913. (18 str.)	K —,90
45. Horatiovy básně. (Výb. z I. kn. listů, č. 1, 2, 10, 16, 9, 20.) Pr. 1913. (18 str.)	K —,90
46. Horatiovy básně. (O umění básnickém.) Pr. 1913. (20 str.)	K 1,—
47. Vergillovy básně. (Výbor ze Zpěvů roln.) Pr. 1913. (32 str.)	K 1,50
Výbor z Q. Kuria Rufa. (Část I.)	v tisku
49. Vergillovy básně. Aeneis. Zpěv VI. Pr. 1913. (37 str.)	K 1,80
Vergillovy básně. Aeneis. Zpěv I.	v tisku
Výbor z Q. Kuria Rufa. (Část II.) Pr. 1913. (18 str.)	v tisku
Výbor z Q. Kuria Rufa. (Část III.) Pr. 1913. (18 str.)	K —,90
52. Výbor z Q. Kuria Rufa. (Část IV.) Pr. 1913. (16 str.)	K —,90
58. Vergillovy básně. Aeneis. Zpěv II. Pr. 1913. (29 str.)	v tisku
55. Vergillovy básně. Aeneis. Zpěv III. Pr. 1913. (32 str.)	K 1,50
56. Vergillovy básně. Aeneis. Zpěv VIII. Pr. 1913. (28 str.)	K 1,30
57. Vergillovy básně. Aeneis. Zpěv IV. Pr. 1913. (28 str.)	K 1,30
58. Vergillovy básně. Aeneis. Zpěv VII. Pr. 1913. (34 str.)	K 1,80
59. Vergillovy básně. Aeneis. Zpěv IX. Pr. 1914. (28 str.)	K 1,90
60. Vergillovy básně. Aeneis. Zpěv X. Pr. 1914. (36 str.)	K 1,90
61. Vergillovy básně. Aeneis. Zpěv XII. Pr. 1914. (36 str.)	K 1,80
62. Vergillovy básně. Aeneis. Zpěv XI. Pr. 1914. (33 str.)	K 1,50
63. Vergillovy básně. Aeneis. Zpěv V. Pr. 1914. (36 str.)	K 1,80
64. Spisy Platónovy. Obrana Sokratova. Pr. 1914. (32 str.)	K 1,50
65. Sofokleova Antigonu. Br. 1910. (43 str.)	K 2,40
66. Caesar. Paměti o vál. galské. (Kn. I., kap. 38.—54.) (Dok.) Pr. 1921. (42 str.)	K 8,—

PRÁVĚ VYŠEL:

Slovník k výboru básní Ovidiových. Sestavil prof. Jar. Zejda. 2. vydání, upravené] die výboru Brantova. Pr. 1921, v. 8°. (271 str.) . . . . . K 24,—

Upozorňujeme na:

Výbor z listů Cicero. ných. Upravil Jaromír Zejda. Díl I.: Text. Pr. 11. (84 str.) K 3,—. — Díl II.: Úvod, poznámky, významy. Pr. 11. (126 str.) K 3⁶⁰.

ZEJDOVY PŘÍPRAVY K LATINSKÝM A ŘECKÝM KLASIKŮM.

SEŠIT 66.

CENA Kč 8.—.

PŘÍPRAVY K CAESAROVÝM PAMĚTEM O VÁLCE GALLSKÉ.

KNiha I., KAP. 38.—54.
(DOKONČENÍ)

SEPSAL
JOSEF BRADÁČ,
GYMNASIJNÍ PROFESOR.

—DRUHÉ, OPRAVENĚ VYDÁNÍ.

V PRAZE 1921.
ČESKÉ LIDOVÉ KNIHKUPECTVÍ A ANTIKVIARIÁT (JOSEF SPRINGER) V PRAZE-I.
FILIÁLKA KRÁL. VINOHRADY.

ZKRATKY.

abl. = ablativ.
abl. absol. = ablativus absolutus.
abl. čas. = ablativ časový (ablativus temporis).
abl. inopiae = ablativus inopiae.
abl. instr. = ablativus instrumenti (nástrojový).
abl. limit. = ablativus limitationis čili respectus (omezovací, vztahový).
abl. mensurae = ablativ míry.
abl. modi = ablativ způsobový.
abl. pretii = ablativ ceny.
abl. příč. = ablativ příčiny (causae).
abl. qual. = ablativ vlastnosti (qualitatis).
abl. separ. = ablativ odluky (separativus).
abl. srovn. = abl. srovnávací (comparativus).
abl. zřetel. = abl. zřetelový (vztahový).
acc. = accusativus, akkusativ.
acc. c. inf. = accusativus cum infinitivo.

compar. = comparativus, komparativ.
coniunct. = coniunctivus, konjunktiv.
coniunct. deliber. = coniunctivus deliberativus, rozvažovací.
coniunct. nepř. závisl. = k. nepřímé závislosti (obliquus).
coniunct. subiect. = c. subiectivus, cizího mění.

dat. = dativus, dativ.
dat. účel. = dativ účelový (finalis).
doplňk. = doplněk; doplňkový.

f. = femininum (rodu ženského).
fut. II. = futurum exactum.

gen. = genitivus, genitiv.
gen. crim. = genitivus criminis (u sloves soudního řízení).
gen. explic. = genitivus explicativus, vysvětlovací, omezovací.
gen. obiect. = genitivus obiectivus, dějového předmětu.
gen. part. = g. partitivus, celkový.
gen. possess. = gen. possessivus, přivlastňovací.

Hrb. = Latinská mluvnice pro školy střední. Sepsal Fr. Hrbek. II. Skladba. 3. vydání.
Koř. = Latinská mluvnice. Sepsal Josef Kořinek. Díl II. Skladba. 6. vydání.
Čitalice v závorkách značí, že uvedený význam již se vyskytl, i odkazují na příslušné místo.

ger. = gerundium.
impf. = imperfectum.
kompar. = komparativ.
m. = masculinum (rodu mužského).
n. = neutrum (rodu středního).
násled. = následující; následuje.
nepřech. = nepřechodné.
neutr. = neutrum.
nom. c. inf. = nominativus cum infinitivo.

obyč. = obyčejně.
pass(iv.) = passivum, rod trpělý.
pf. = perfectum.
plqpf. = plusquamperfectum.
pl(ur). = plural, číslo množné.
předl. = předložka.
předm. = předmět, předmětný.
překl. = překlad; přelož!
přípoušť. = přípouštěcí (koncessivní).

rel. = relativum, vztažné zájmeno; relativní, vztažný.
rel. spoj. = relativum (vztažné zájmeno) spojovací (Koř. 328., Hrb. 453.).

sousl. časů = souslednost časů, consecutio temporum.
spojka příčinná.
sup. = supinum.

vazba dvoj. acc. = vazba dvojího akkusativu.
vedl. čas = vedlejší čas.
verb. defect. = verbum defectivum.
v(ěta) čas. = časová.
hl. = hlavní.
obav. = obavná.
přípoušť. = přípouštěcí.
rel. = relativní, vztažná.
rel. účel. = relativní účelná.
účel. = účelná.
vysl. = výslovná.
táz. = tázivá.

Harūdēs, (1722.), (I. 31. 10.)
nūper, (341.), nedávno; (I. 31. 10.)
trāns-portāre, přenášeti; převážeti, přepraviti; (zde *coni. obl.*, přelož indik. I.)
10 *populārī finēs*, (579.), pleniti území; *quod populārentur* (*coni. obl.*), že (prý) pleni; (*finēs eōrum* t. j. *Haeduōrum* místo očekávaného *finēs suōs*; *eōrum* položeno se stanoviska spisovatelova; *srv. I. 5. 4. cum ūs a j.* — (1036.) (303.)
sēsē (= *Haeduōs*)... *potuisse*, řeč nepřímá, vazba *acc. c. inf.* závislá na *supinu questum* jako slovese *dicendi*. — *Přímō*: *Haeduī lēgātī questī sunt*; *Harūdēs*, qui *transportātī sunt*, *finēs nostrōs populāntur*; *nōs ne obsidibus quidem datīs... potuimus*.
ne — quidem, (875.); *ne obsidibus quidem datīs*, (*abl. absol.*), ani dávše rukojmí; ani za rukojmí.
pāx Ariovistī, mír s Ariovistem; (*srv. I. 30. 1. bellō Helvētiōrum*; 1609.)
red-imō, ere, (997.), vykoupiti; *pācem redimere*, koupiti, vykoupiti si mír.
15 *Trēverī autem* (*doplň.*) *dixērunt*; (*následuje nepř. řeč*).
pāgus, (659.), (721.).
ad, u (něčeho); (1443.).
cōn-sidere, (1716.); *centum pāgōs Suēvōrum ad ripās Rhēnī cōsēdisse*, že se sto svévkých žup usadilo u rýnského břehu; (*ripās*, míněn jest pouze pravý břeh Rýna; plur. k označení míst téhož břehu; *srv. 866.*). (Pokusy Svěvu staly se někde u Mohuče nad Mohanem nebo na sever od tohoto místa. Podnik jejich byl sice samostatný; ale nebyla vyloučena možnost spojení Svěvu s Ariovistem. — (3113.)
Suēvī, ōrum, m., Svěvové, veliký bojovný národ, sídlící v Germanii, hlavně sev. od Mohanu při Rýnu a Labi; rukopisný tvar je *Suēvī*, Němci podle vývodů Mommsenových piší *Suēbī*; (*srv. Švábové; srv. též Slávové, slávský*). — (3057.)

cōnārī, (196., 371., 258., 561.), pokou- 2020
šetī se, snažit se, chystati se; *cōnārentur* (*coni. obl.*), (přelož:) pokoušej se, chystají se; *trānsire*, (1673.).
prae-esse, (1058.); *hīs = Suēvis*.
Nasua, ae, m., *Nasua*; *Cimberius, ū, m.*, *Cimberius*; oba bratři byli náčelníky Svěvů.
quibus (*rel. spoj.*) *rēbus*, těmi věcmi, těmi zprávami.
vehementer, [*vehemēns*], silně, mocně, velmi, velice.
com-moveō, (695., 1153.); *commōtus*, 2025
(*byv*) *znepokojen*; (I. 13. 2.).
mātūrāre, (374.), urychlit, uspíšiti; *existimāvit sibi esse mātūrāndum*, uznal, že jest mu si pospíšiti; uznal, že vhodné, za nutné si přispíšiti. — (2046.)
re-sistere, (1425.), postaviti se na odpor, odporovati; *facile resistī potest*, jest snadno odporovati. — (*Spoj.*: ně minus *facile resistī posset* = aby nebylo méně snadno odporovati; aby odpor nebyl méně snadný.)
manus, ūs, f., 1. ruka; 2. branná četa, rota, zástup; *nova manus*, ten nový zástup, (t. j. těch sto žup).
cōpiae, vojsko.
vetus, (1615.). 2030
con-iungō, ere, iunxī, iunctum, spojit, sloučiti; *sī sēsē coniunxisset* (zást. *konj.* za *ind. fut. II.* v *nezávisl.*), jestliže se spojí; spojili se.
itaque, (511., 1100.), a proto.
rēs frūmentāria, (533., 1294.).
quam (508.) *celerrimē* (972.) *potuit*, co nejrychleji mohl; co možná nejrychleji.
com-parāre, (154., 358., 1006., 1728.); 2035
rem frūmentāriam comparāre, opatřiti zásobování, (potravu, proviant); *rē frūmentāriā comparātā*, (*abl. abs.*), opatřiv zásobování, proviant.
māgna itinera, (543.); *contendere*, (1222.).

- sveden studem), ze studu. — (149., 213., 506., 616., 924., 1492., 1826.)
- sūspiciō timōris** (*gen. předm.*), podezření ze strachu; podezření, domnění, že se bojí.
- vītāre aliquid**, (1191.), vyhýbati se, uniknouti něčemu; uvarovati se něčeho.
- 135 **re-maneō**, *ēre, mānsī*, zůstávati, setrívavati.
- hī**, *t. j.* ti všichni, kteří jsou uvedeni v 2. paragrafu, tribūnī militum, praefectī reliquīque.
- figō**, *ere, finxī, fictum*, 1. tvořiti, dělati, upravovati; 2. přetvářeti, předstíráti, strojit, líčiti; *vultum fingere*, (líčiti tvář veselou =) přetvařovati se
- interdum**, (794.), časem, někdy.
- lacrimās** (1129.) **tenēre** (= *retinēre*), udržeti, zdržeti se slz.
- 2140 **abdere**, (658.); *abditū in tabernāculis*, jsouce skrytí, skryše se ve stanech; zalezše do stanů; (*volněji*;) zalezli a buď... buď (nebo)...
- tabernāculum**, *i*, n. stan.
- fātum**, *i*, n., [*for, fārī*], 1. výrok boží, věštba, boží ustanovení; 2. osud.
- queror** (1188., 2006.) **fātum**, sčžuji si na osud, do osudu; nařikám na osud.
- familiāris**, *is*, m., (1111.) přítel, druh.
- 145 **commūnis**, (1643.).
- miserārī aliquid**, nařikati na něco, bědovati nad něčím.
- vulgō**, [1156.], všeobecně, vůbec, vesměs.
- tōīs** (1163.) **castrīs**, po, v celém táboře.
- tēstāmentum**, *i*, n., [*tēstis*], závět.
- 2150 **ob-sīgnāre**, pečeti opatřiti, zapečetiti; *tēstāmenta obsīgnābantur*, závěti byly pečetěny, se pečetily, (*volněji*;) se psaly.
- vōcibus** (2094.) **ac timōre**, řečmi a strachem = strachem, projevovaným řečí, slovy.
- paulātīm**, (1851.), pomenáhlu.
- ūsus**, (2121.).
- Sestav!** *ii militēs centuriōnēsque*, || *quī ... habēbant*, || *et (ii)*, || *quī equitātū praeerant*, || *perturbābantur*.
- militēs** = prostí vojínové.
- centuriō**, *ōnis*, m., centurio, velitel centurie (setniny). — Každá centurie měla v čele centuriona; bylo tedy v legii 60 centurionů, v každé kohortě po šesti centurionech; v manipulu bylo po dvou centurionech, a to *centuriō prior* a *centuriō posterior*. Velitelem manipulu byl *centuriō prior*. Nejvyšším centurionem v celé legii byl *centuriō prior* prvního manipulu; slul *centuriō primī pilī*, stručněji *primipilus* nebo *primus pilus*. Byli tedy mezi centuriony různé stupně hodností. Centuriony mohli se státi prostí vojínové pro osobní statečnost a způsoblost; postupovali až za primipila podle svých zásluh. Ustanovoval a povyšoval je velitel. Hodností i službou centurio byl poddůstojníkem, roven asi našemu rotmistrovi. Byli oděni a ozbrojeni podobně jako prostí vojáci; chochol na přílbě měli na rozdíl od ostatních připevněný napříč. Jako odznak své trestní moci nosili révový prut (*vitis*). Povinností centurionů bylo cvičiti vojiny, udržovati kázeň a povzbuzovati v boji slovem i příkladem.
- quī equitātū praeerant*, (1058.), (ti, kteří veleli jízdě =) poddůstojníci jízdy; (*t. j. decuriōnēs equitum*). — (1300.) — (3022.)
- perturbārī**, (2111.).
- Sestav!** *ex hīs (ii)* || *quī volēbant* || (*acc. c. inf.*) *sē existimārī minus timidōs*, || *dīcēbant*.
- timidus**, *ŏ*, [*timēre*], bázlivý, bojácný. *velle*, (710.); *existimor*, (355.).
- volēbant** || *sē existimārī minus timidōs*, chtěli, aby byli pokládáni za méně bázlivé; chtěli býti pokládáni za menší bázlivce.

- Sestav!** (*ii*) *dīcēbant* || *sē nōn verēri hostem*, || *sed (sē) timēre angustias itineris et magnitudinem silvarum aut rem frumentariam* || *ut ... posset*.
- vereor**, *aliquem, aliquid*, (1096.), báti se, obávati se někoho, něčeho.
- timēre aliquid, aliquid**, báti se někoho, něčeho.
- angustiae**, (494., 575.); *angustiae itineris*, úzké cesty; cesta soutěskami. — (Nejkratší cesta do Belfortu a dále do Alsaska vedla údolím řeky Doubs, jež bylo sevřeno sráznými skalisky a lesnatými vrchy.
- magnitudō silvarum**, velikost lesů = veliké, rozsáhlé lesy. — (Ještě dnes jsou v těch místech veliké lesy, na př. na pravém břehu řeky Doubs la forêt de Chailluz, na levém břehu le bois de la Côte de Joux, forêt de Vaite, bois de la Côte d'Armont a j.
- 2165 **inter-cēdere**, (420.), (mezi něčím) ležeti, rozkládati se, proslírali se; *quae intercēderent inter eōs atque Ariovistum*, které se rozkládají, prostírají mezi nimi a Ariovistem; (*intercēderent*, *coni. obl.* po vedl. čase *dīcēbant*; přelož *indik. přít. času!*).
- rēs frumentāria**, (2092.), špiže, obilí; (*rem frumentariam vlož při překladu do věty „ut posset“*).
- sup-portāre**, dovážeti, dopravovati.
- rem frumentariam (sē) timēre, ut satis commodē** (1380.) **supportārī posset**, že mají obavu, že se obilí ne-

Kap. 40.

- animadvertere**, (1083., 1316.).
- cōsiliū, ū**, n., (301.), rada, shromáždění; (*zde*;) vojenská rada; *convocatō* (397.) *cōsiliō*, (*abl. absol.*), svolav vojenskou radu.
- 2180 **ad-hibēre**, (1183.), přibrati, zváti, přizvati.

bude moci dosti pohodlně (bez obtíží) dovážeti; (*timere ut = timēre nē nōn*; *Koř. 377, 1.*; *Hrb. 432, d.*).

etiam, (*zde*;) dokonce.

Sestav! *nōnnūllī nūntiābant* || *militēs nōn fore (= futūros esse) audientēs dictō neque (= et nōn) lātūrōs (esse) signa propter timōrem* || *cum* (*Caesar*) *iussis et* (*zástup. konj. za ind. fut. II.*) || (*acc. c. inf. praes. passiv.*, *protože není uvedena osoba, které by se poručilo*) *castra movērī ac signa ferrī*.

cum iussisset, (*zástup. konj.*), až rozkaz, dá rozkaz.

sīgna ferre, (385.), dáti se na pochod, vytáhnouti.

iubeō castra movērī ac signa ferrī, poručím, dávám rozkaz táborem (se) hnouti a dáti se na pochod, vytáhnouti.

dictum, *i*, n., výrok, slovo; rozkaz, nařízení.

audire, slyšeti; (*metonym*;) poslouchati, býti poslušen.

dictō audiēns sum alicuī poslouchám, jsem poslušen na slovo (na povel) někoho.

propter timōrem, (365.) pro strach, ze strachu.

militēs nōn fore audientēs neque signa lātūrōs (esse), že vojíní neuposlechnou, nebudou poslušni a dále na pochod se nedají, nevytáhnou. — (2296.)

sublevāre, (912.); *quōs sublevārent*, jež podporovaly, jimž přispívaly; (*quōs* vztahuje se k *servīlī* = *servōrum*; *tumultū servōrum*, *quōs*...).

ex quō (*rel. spoj.*) = (*et*) *ex eā rē*, z toho.

30 **iūdicārī potest**, může se, možno, lze souditi; *posse iūdicārī*, (že) může se, možno, lze souditi. — (2292., 2191.)

cōstantia *ae, f.*, [*cōstāns*, *cōstāre*], pevnost, stálost; vytrvalost, neohroženost.

quantum bonī (*Koř. 259., Hrb. 333.*) **habēret in sē**, kolik, co dobrého má do sebe.

hōs, *quōs*..., (*v překladu hōs polož před quōs*), ty, jichž...

aliquamdiū, po nějaký čas; dlouhý čas; dosti dlouho.

35 **inermis, e**, [*arma*], neozbrojený, bezbranný.

quōs inermēs sine causā timuissent (*coni. obl.*), jichž se bezbranných báli; jichž se, ač neozbrojených, bezbranných, báli.

armātus, 3., ozbrojený.

victor, *ōris, m.*, (1712.), vítěz, vítězící. — (Spartakus, dříve než byla vzpoura otroků Krassem a Pompejem potlačena, přemohl několik oddílů římského vojska.)

propterea quod hōs posteā armātōs ac victōrēs superā(vi)ssent (*coni. obl.*), (951.), protože ty později ozbrojené a vítěze (ač byli ozbrojeni a vítězi) přemohli.

2240 **dēnique**, (1269.), konečně.

hōs esse eōsdem, quibuscum..., (*přelož:*) že to jsou titíž, s nimiž...

congrēdī, (1992.); *saepenumerō*, (1840.).

fīnēs, (2010).

plērūmque, zpravidla, obvykle.

2245 **quibuscum congressī superā(ve)rint** (*Meusel: superā(vi)ssent*) = *quōs, cum iis congressī, superaverint*, (s nimiž se utkavše, přemohli je =) s nimiž se utkali (srazili) a je přemohli;

(předmět ke slovesu *superāverint* dlužno doplniti z *quibuscum*).

quī tamen, kteříž přece; a ti přece; (*t. j. Helvetiové*).

pār sum alicuī, vyrovnávám se někomu, odolávám někomu; (*v přímé řeči: potuērunt*).

sī quōs, (1042., 1157., 1743.), jestliže některé, někoho.

adversus, (1054.).

commovēre, (695., 1153., 2025.); **sī** 2250 *commovēret*, znepokojuje-li, leká-li; (*coni. obl.*); *nihil eā rē commoveor*, tím se pranic neznepekouji, nerozčiluji; pranic si z toho nedělám; to si nikterak nepřipouštím.

Sestav! (Caesar *incūsāns dixit*: || (*acc. c. inf.*) *hōs posse reperire* || *sī quaerent* || (*acc. c. inf. závislý na slovese reperire*:) *Ariovistum (podmět) vicisse magis ratiōne et cōsiliō quam virtūte* || (*za kterých okolností Ariovistus zvítězil?*) *subitō adortum* (= *udeřiv*) *desperantēs* (Gallōs) *iam dē pūgnā et dispersōs* || (*abl. absol.*) *Gallīs dēfatigātīs diūturnitāte bellī* || *cum* (Ariovistus) *sē tenuisset castrīs ac palūdibus multōs mēnsēs neque* (= *et nōn*) *fēcisset potestātem suī*.

quaerere, (2185.), pátrati; **sī quaerent** (= *inquīrent*), budou-li pátrati.

reperire, (983., 1051.), shledati; *reperire posse, viz 1530!*

dē-fatigāre, unaviti, umdliti, utrmácti.

diūturnitās, *ātis, f.*, [797.], dlouhé trvání, délka.

Gallīs dēfatigātīs diūturnitāte bellī, 2255 unaviv, zeindlev Gally dlouhým trváním války, dlouho trvající válkou.

sē tenēre, (1235.), zdržovati se.

potestātem (908.) **suī facere**, (připouštěti k sobě), poskytovat příležitosti, aby ho napadli; (ve smyslu: do boje proti někomu se postaviti); (*suī* jest *gen. předmět*). (2793., 2886.)

palūs, ūdi, *f.*, bažina, bařina, močál.

cum sē tenuisset castrīs ac palūdibus (*abl. locī*) **neque fēcisset potestātem suī**, tím že se zdržoval v táboře a bažinách (močálech, močalovitých krajinách) a neposkytl příležitosti, aby ho napadli, (a do boje proti nim se nepostavil).

2260 **multōs mēnsēs**, (*akus. čas. míry*), po mnoho měsíců.

dē-spērāre dē aliquā rē, zoufati nad něčím, nemíti naděje v něco; nenadíti se něčeho; na něco již nepomýšleti; *dēspērāre dē pūgnā*, boje se nenadíti, na boj již nepomýšleti. — (2209.)

di-spergō, *ere, persī, persum*, [*dis, spargere*], roztrousiti, rozptylovati; *dispersus*, rozptýlený.

subitō, (2106.).

adorīrī aliquem, (720.), udeřiti, útok učiniti, útokem hnáti, vrhnouti se na někoho; *adortus dēspērāntēs iam dē pūgnā et dispersōs* (akus.), udeřiv na ně na boj již nepomýšlející (s bojem již nepočítající) a rozptýlené.

2265 **magis — quam**, (734.).

ratiō, (1561, 1594.), výpočet; chytrá vypočítavost.

cōsiliūm, (952.), záměr; dobře založený plán, lest; [*ratiō et cōsiliūm* = dobře vypočtený plán].

vincere, (1907.), přemoci, zvítěziti.

Sestav! *ne ipsum (t. j. Ariovistum) quidem spērāre* (= *že ani sám nedoufá, ani sám přj nedoufá, že*) || (*acc. c. inf.*) *nostrōs exercitūs (podmět) posse capī eā ratiōne* || *cui locus fuisset contrā hominēs barbarōs atque imperitōs*;

cui ratiōni locus fuisset, hāc (ratiōne) nostrōs exercitūs capī posse = *eā ratiōne, cui locus fuisset, nostrōs exercitūs capī posse*.

alicuī reī locus est, nějaká věc má své místo, nějaká věc jest možná.

2270 **ratiō**, (2266.), způsob; (*zde:*) válečný plán.

nostrōs exercitūs capī posse eā ratiōne, cui locus fuisset, že naše vojska mohou býti obelstěna tím (= takovým) [způsobem boje], tím (takovým) válečným pánem, který měl své místo, který byl možný.

capere, (1398., 1460.), polapiti, obelstiti, oklamati.

contrā, (*předl. s akus.*), proti (někomu).

barbarus, (1679.), nevzdělaný, surový.

imperitūs, 3., nezkušný. 2275

Sestav! (Caesar *dixit*) || (*eōs*) *facere arroganter* || *quī... conferrent* || *cum... auderent*.

simulātiō, *ōnis, f.*, přetvářka, předstírání, záminka.

simulātiō reī frumentāriae (*genitiv předm.*), (2092.), předstíraná, ličená starost o zásobování.

conferre, (886., 1343., 1726.); *timōrem in aliquid conferre*, sváděti, svalovati strach na něco; *quī conferrent* (*coni. obl.*), ti, kteří svádějí, svalují, zakrývají; (*věta quī conferent* jest *podmětem k následujícímu inf. facere*).

angustiae itineris, (2163.).

arroganter, domyšlivě, zpupně; **arroganter facere**, zpupně jednati, (mnoho si osobovati). 2280

dēspērāre dē aliquā rē, (2261.); *videor dēspērāre*, zdá se, že zoufám, nedůvěruji; (*volněji:*) zřejmě zoufám, nedůvěruji.

cum aut vidērentur dēspērāre aut audērent, když (= tím, že) buď zřejmě zoufají, nedůvěrují nebo se odvažují; (*v přímé řeči bylo by: cum videntur*).

officiūm, (2194.), smysl pro povinnost; svědomitost.

prae-scribere, (1962.), předpisovati, nařizovati; (*k inf. praescribere doplň v překladu zájmeno „jemu“, t. j. „imperātōri“*).

2445 quidam (1640.) ex militibus, kterýsi z vojínů.

Sestav! quidam dixit || (acc. c. inf.) Caesarem facere plūs || quam pollicitus esset (coni. obl., přelož indik.!) || (Caesarem) pollicitum || (acc. c. inf.) sē (t. j. Caesarem) habiturum esse (= že bude míti) decimam legiōnem in locō cohortis praetōriae || rescribere (eam) ad equum. — (Přelož: že (Caesar) slibiv... povyšuje ji za rytíře; nebo rozved' a přelož: že (Caesar) slibil... ale že ji povyšuje.) — Přím: Caesar facit plūs quam pollicitus est; pollicitus, sē... habiturum (esse), rescribit ad equum.

faciō plūs, quam pollicitus sum, činím více, než jsem slibil.

habēre, (1487., 1543.); habēre aliquem in locō alicuius, míti někoho za někoho, za něco; habēo decimam legiōnem in cohortis praetōriae locō, mám desátou legii za osobní, tělesnou stráž.

cohors praetōria, (2331.).

re-scribō, ere, scripsī, scriptum, odesati; přepsati (někoho jinam); ad equum rescribere, povyšovati za rytíře. — (Vtip spočívá v několikerém významu slova „equus“, které jest zde totožné s „eques“; ale i toto podst. jméno má dvoji význam: a) jezdec na koni; b) rytíř.)

Kap. 43.

2450 plānitīēs, ēī, f., [plānus], plān, rovina, tumulus, ī, m., [tumēre], návrší, kopec, pahorek.

terrēnus, 3., [terra], zemitý, hlinitý, grandis, e, veliký.

aequus, 3., 1. rovný, vodorovný; 2. stejný.

2455 spatium, ī, n., (419., 1395., 2064.), místo, prostor; rozměr, velikost; vzdálenost, mezera.

aequum spatium (akus.) abesse, stejný kus cesty, stejně daleko býti vzdálen.

ferē, (54., 643.), skoro.

utriusque, t. j. Caesaris et Ariovistī; (2072.)

eō, (1396.); vērunt, t. j. Caesar et Ariovistus.

ut erat dictum = jak bylo smluveno; (2407.); (= ut erat cōstitutum).

dē-vehō, ere, vēxī, vectum, svážeti, dovážeti; dopravovati; legiōnem, quam equīs dēvēxerat, legii, které dal (= uložil) (při)jeti na koni; kterou při-

vedl s sebou na koních; (equō vehor, jedu kořmo; equō vehere, posaditi na koně).

cōn-stituere, (709.), postaviti; passibus ducentīs (abl. mēnsūrae) ā tumulō cōstituere, postaviti dvě stě kroků od pahorku.

item, (1953.).

intervallum, ī, n., (1280.), vzdálenost; parī intervallō, ve stejné vzdálenosti; (1580.)

cōn-sistere, (741., 1338.), postaviti se; 2460 stanouti.

Sestav! Ariovistus pōstulāvīt || ut colloquerentur ex equis et addūcerent dēnōs (equitēs) ad colloquium praeter sē.

ex equīs, s koni; (zde:) na koních; colloqui, (1109.).

praeter sē, (282.), kromě, mimo sebe; (sebe nepočítajíc).

dēnī, ae, a, po desíti; ut addūcerent (2414.) dēnōs, aby přivedli po desíti

(jezdci); aby každý přivedl, vzal s sebou deset (jezdců).

ubi (271., 389.) eō ventum est, jakmile, když se tam přišlo = když tam přišli.

2470 inītiō (64.) (abl. čas.) ōrātiōnis, na začátku (svě) řeči.

com-memorāre aliquid, připomínati něco, zmiňovati se o něčem; Caesar commemorāvīt sua senātūsque (185.) beneficia in eum, Caesar připomenul svá a senátu římského dobrodini jemu (Ariovistovi) prokázaná; (2401.).

quod... quod... quod..., (anafora), že... že... že; (spojka „quod“ uvádí vysvětlení k jednomu členu věty řídicí, beneficia; věta podstatná důvodová; Koř. 387.; Hrb. 436.); (následující konj. obl. přelož indik.!).

mūnus, eris, n., 1. povinnost, služba, úřad; 2. dar.

quod appellātus esset rēx, quod (appellātus esset) amīcus (t. j. populī Rōmānī), quod mūnera missa (eī essent), že byl nazván králem, že byl nazván přítelem (národa římského), že dary mu byly poslány.

2475 amplus, 3., rozsáhlý; značný, hojný, bohatý; (zde elatio); amplissimē, přehojně.

doceō, ēre, uī, doctum, 1. učiti, vyučovati; 2. vykládati, dokazovati; docēbat, dokazoval, snažil se (mu) dokázati.

quam (rel. spoj.) rem = id.

Sestav! (Caesar) docēbat || (acc. c. inf.) eam rem (= id) et contigisse paucis et cōsuē(vi)sse tribuī prō magnis officiis hominum.

con-tingō, ere, tigī, tactum, [2074.], 1. dotýkati se; 2. dostávati se; id contigit alicuī, někomu se toho dostalo; někomu se to poštěstilo.

paucī, 3., málo, několik; málokterī; málokdo; (835., 1056.).

2480 prō, (2399.).

hominum officia, (2194.), (přelož:) služby.

id cōsuēvisse tribuī, (acc. c. inf.), (815., 1958.), to že obyčejně jest udělováno; to že se obyčejně uděluje; (nezávisle: quae res et paucis contigit et cōsuēvit tribuī.).

Sestav! (Caesar) docēbat || (acc. c. inf.) illum (t. j. Ariovistum) (= že on) cōsecūtum esse ea praemia beneficiō ac liberālitāte suā (t. j. Caesaris) ac senātus || (vēta p̄pouštēci:) cum... habēret.

cum, (1438.); cum nōn habēret, ač neměl = nemaje.

aditus, ūs, m., 1. příchod, přístup; 2. právo, možnost, příležitost (přístupu).

iūstus, 3., spravedlivý; odůvodněný, 2485 náležitý, slušný; iūsta causa pōstulandī (gerundium), spravedlivá, slušná příčina žádati; oprávněný důvod žádati.

beneficium, ī, n., (1824.), dobrodini; laskavost; ochota.

liberālitās, ātis, f., (992.), šlechtnost; laskavost, blahovůle.

praemium, ī, n., 1. (zde:) pocta, česť, vyznamenání; 2. odměna, odplata.

cōn-sequi aliquid, dosáhnouti něčeho docēre, (2476.).

2490

etiam, též, také; dále; (2504.).

quam... quamque..., jak... a jak... vetus, (1615.), starý, dávný.

necessitūdō, inis, f., úzký, těsný poměr (k někomu); přibuzenský poměr; přátelství, přátelský svazek.

ipsīs = jim, (t. j. Rōmānis). 2495

inter-cēdere, (420., 2165.), býti, trvati; quam... ipsīs cum Haeduīs inter-cēderent, jak... jim s Haeduy jsou, trvají = jak... mezi nimi a Haeduy jsou, trvají.

- cōnsultum**, *ī*, n., usnesení, opatření, ustanovení; *senātūs cōnsultum*, usnesení senátu; *cōnsultum in eōs*, usnesení o něch, (pro ně, v jejich prospěch).
- quotiēns**, kolikráte.
- honōrificus**, 3., [*honor, facere*], čestný.
- 2500 **quae cōnsulta quotiēns quamque honōrifca**, která usnesení a kolikráte a jak čestná; (*volunt:*) která usnesení a kolikráte a tak čestná. — (Zde jsou spojeny tři věty nepř. táz., jež by jsouce rozvedeny zněly: *quae senātūs cōnsulta in eōs facta essent, quotiēns senātūs cōnsulta facta essent, quam(que) honōrifca senātūs cōnsulta in eōs facta essent.*)
- ut**, (uvádí třetí větu nepř. táz.), jak.
- omni tempore**, po všechem čas, povždy; (1262).
- principātum totius Galliae** (*gen. předml.*) **tenere**, (192., 994., 1994.), míti náčelnictví nad celou Gallií; býti náčelníkem (náčelníky) celé Gallie.
- etiam**, ještě, dokonce; (2491.).
- 2505 **appetere**, (2190.); *prius... quam nostram amicitiam appetissent*, dříve... než se ucházeli o naše přátelství.
- cōnsuetūdō**, (1731.); *hanc esse cōnsuetudinem, ut* (výsledek) *vellet*, že (to) jest zvykem, že chce, že si přeje; (*shoda opačná*; 1782.); (*věta výstřed.*) *následuje po zájmeně hic, haec, hoc*; • *srv. I. 35. 2. hanc gratiam referret, ut; I. 36. 1. ius belli esse, ut*.
- Sestavi** *ut* (*populus Rōmānus*) *vellet* || (*acc. c. inf.*, v češtině věta uvedená spojkou „aby“:) *sociōs atque amīcōs nōn modo dēperdere nihil suī, sed auctiōrēs esse grātiā, dignitatē, honōre.*
- sociōs atque amīcōs**, *t. j. pōpuī Rōmānī.*
- nōn modo — sed**, (1047.),
- dē-perdō**, *ere, didī, ditum*, ztratiti, pozbyti.
- 2510 **suum, suī**, n., svůj majetek; *nihil suī dēperdere*, nic ze svého majetku neztratiti, nepozbyti.
- auctus**, 3., [*augēre*], zvětšený, zvelebený.
- eōs honōre auctiōrēs esse**, (*přelož:*) aby byli eři více zvětšeni — aby eři více rostli, aby jim přibývalo eři.
- grātiā**, (2197.), přičeň; *honor*, (1040.), čest, vážnost.
- dīgnitās, ātis**, f., důstojnost.
- vērō**, vñk.
- Sestavi** *quis pūi posset* || (*acc. c. inf.*) *id ēripī iis* || *quod attulissent.*
- af-ferō, ferre, attulī, allātum**, přinašeti; *quod ad amīcitiām attulissent*, co přinesli s sebou k přátelství národa římského; (*volněji:*) s čím už přišli k, do přátelství národa římského (s národem římským).
- quis posset**, (*coni. potentialis*; přímo: *quis possit?*), kdo by mohl?
- ē-ripīō, ere, ripuī, reptum**, vyrvatí; vzíti, odníti.
- patior**, (357., 514.); *patior id ēripī*, dovoluji, dopouštím, aby to bylo vzato, odňato; dovoluji, dopouštím to vzíti, odníti.
- pōstulāre eadem**, (1880.), žádati za 255 totéž.
- mandātum**, (2002.); *alicuī in mandātis dare*, po někom vzkázati; *quae lēgātīs in mandātis dederat*, co vzkázal po poslech, vyslancích.
- nē aut — aut**, (727.), aby ani ne — ani ne.
- bellum inferre alicuī**, (1932).
- reddere**, (1926.); *redderet*, aby vrátil.
- re-mittō, ere, mīsi, missum**, zpět poslati, odeslati, propustiti.
- sī posset** (*coni. obl.*) **nūllam partem remittere**, nemůže-li žádně části poslati zpět, odeslati.
- domum**, (1606., 1595.), domū, do domova.
- at** (*po větě podmínkové:*) tož aspoň; **amplius se dāporem**, (1924.).
- patior**, (2519.); *nē quōs* (1923.) **amplius Rhēnum trānsire pateretur**, aby již (žádným) — nikomu nedovoloval přecházeti přes Rýn.

- respondēre ad pōstulāta**, (1947.); (2198.).
- pauca**, (2479.), málo; krátce.
- virtūtēs. pūdicitia**, (110., 717., 1575.).
- prae-dicāre**, 1. hlásiti, vyhlásovatí; 2. veřejně mluvití; 3. hlásati s pochvalou; (*o sobě:*) vychloubati se, chlubití se; *multa praedicāre dē aliquā rē*, mnoho se chlubití, vychloubati něčím.
- 2535 **suā sponte**, (496.), o své újmě.
- rogāre**, (584.); *arcessere*, (1671.).
- sēsē** (*t. j. Ariovistum*) **trānsisse... rogātum et arcessitum**, že přešel... byv požádán a přivolán. — (2595.)
- praemium, ū**, n., (2488.), zisk, výhoda, prospěch, odměna; *sine māgnā spē māgnisque praemiis*, bez veliké naděje a bez velikých výhod, odměn, bez velikého prospěchu.
- domus**, f., (1624.), domov, vlast. — (3058., 3115.)
- 2540 **relinquō**, (488.).
- propinquus, ī**, m., příbuzný; (911.). (*doplň:*) [**sēsē**] (*t. j. Ariovistum*) **reliquisse... habēre... capere**, že opustil... že má... že vybírá.
- sēdēs habēre**, (1724.), míti sídla.
- con-cēdere**, (415., 792., 1572., 2605.), postoupiti.
- 2545 **ab ipsīs**, od nich samých, (*t. j. ā Gal-līs ipsīs*).
- voluntāte ipsōrum**, (1160., 2570.), s jejich vůlí, souhlasem; (*zde:*) dobrovolně.
- sēsē habēre** (997.) **ab ipsīs sēdēs concessās, obsidēs datōs**, (že má sídla od nich postoupená, rukojmí daná) — že sídla, jež má, mu sami postoupili a rukojmí dali; (824., 997.).
- stīpendium**, (1980.); *stīpendium capere*, bráti, vybírali daň, poplatek; (2542.).
- iūs bellī**, právo válečné; (*srv. I. 36. 1.*)
- quod, t. j. stīpendium.** 2550
- im-pōnere**, (2434.) 1. vložití, naložití; 2. uložití (něco někomu); *impōnere cōnsue(r)rit*, (*coni. obl.*), (*přelož:*) obyčejně, zpravidla ukládají. — (2670.; 2960.)
- victōrēs**, (1712.); *victus*, (1712.).
- sēsē** (*t. j. Ariovistum*)... **sibil** (*t. j. Ariovistō*).
- bellum inferre alicuī**, válku s někým začítí; (*smysl:* vésti válku výbojnou); *bellum dēfendere*, vésti válku obrannou; brániti se; (48.); (1767., 1942.).
- op-pugnāre**, (308.), dobývati, útočiti; 2555 *ad sē oppugnandum*, aby na něho útočily, aby ho napadly. — (2896.)
- castra habēre contrā aliquem**, ležeti polem, táborem proti někomu; *contrā sē*, proti němu (*t. j. proti Ariovistō*); (1982.).
- cōpiāe**, (2029., 108.).
- ā sē**, od něho (*t. j. od Ariovista*).
- pellere ac superāre**, na hlavu porazití. — (2215.) (2239., 2663., 2921.)
- ūnō proeliō**, (*Koř. 274.*), jedinou bitvou, v jediné bitvě; (*I. 31., 12.*).
- iterum**, opět, znovu.
- sī vēlint** (*coni. obl.*), chtějí-li.
- experīrī**, (1757.), učiniti zkoušku, zkusiti; (*v překladu připoj předmět „to“*); (*srv. I. 40. 5. periculum facere*).
- parātus**, (284., 2352.); *sē parātum esse*, že (Ariovistus) jest připraven, hotov.
- dē-certāre**, zápasiti až do rozhodnutí; 2565 (*zápasiti na život a na smrt*); rozhodný boj svěsti; (55.); (*o byčejně: proeliō, pugnā dēcertāre*). — (2909.)
- ūtor pāce**, (užívám, požívám míru) žiji v míru; (877.). — (2683., 2707., 2750., 2758.)
- inīquus**, 3., [2454.], nerovný; nepřihodný; nespravedlivý; *inīquum est*, jest nespravedlivé; bylo by ne-

spravedlivé; (Koš. 358, 2, a; Hrb. 416, 2.). — (2607.)
recūsāre, (1701.); *recūsāre dē aliquā rē*, zpěčovat se vzhledem k něčemu; odpirati něco; vzpírat se něčemu; *recūsāre aliquid*, odmítnouti něco, zřici se něčeho; — (srv. 2382.)
dē stipendiō (1980.), *quod...* (relat. věta).
 2570 **suā** (t. j. Gallōrum) *voluntāte*, dobrovolně; (2546.) (1639.)
ad id tempus, do té doby, až dosud; (v přímé řeči: ad huc).
pendere, (1979.), platiti; (I. 36. 5.)
ōrnāmentum, ī, n., výzdoba, ozdoba, okrasa.
praesidium, (448., 1405.)
 2575 **dētrimentum**, ī, n., [dē-terere], újma, škoda, ztráta.
ōrnāmentō et praesidiō, nōn dētrimentō esse, býti k ozdobě a k ochraně, nikoliv ke škodě; (dat. účel.). — (2925.)
sibi (t. j. Ariovistō) ... *atque sē* (t. j. Ariovistum).
oportet s vāzbu acc. c. inf., (234., 896., 239.); *amicitiā esse oportere*, že přátelství má býti. — (2605., 2680.)
hāc spē, (=spē hūius rei), v této naději, v naději na toto.
 2580 **amicitiā petere** (= *appetere*), ucházeti se o přátelství; (srv. I. 43. 7.), (2505., 2588.)
per, (222.), skrze (někoho), pomocí (někoho).
re-mittere, (2525.), promíjeti, odpouštěti.
dēditicius, (1527.), poddaný, podrobenec.
sub-trahō, ere, trāxī, tractum, 1. zpod něčeho vytáhnouti; 2. odnímati, ubíratí.
 2585 **sī stipendium remittātur ēt dēditiciū subtrahantur** (konj. zástup.), bude-li poplatek odpuštěn a budou-li (mu) poddaní ubíráni.

nōn minus libenter — quam, neméně rád, s neménší radostí — než. (1621.).
recūsāre, (2568.)
amicitiā appetere, (2505., 2580.); (*appetierit*, con. obl.; přímo: *appetivī*; přelož indik. l.)
quod, (1986.); (2609.)
trādūcere, (577., 641.); *trādūcat* (con. obl., přelož indik. přit. času).
 2590 **Sestav!** *sē* (t. j. Ariovistum) *facere id sui mūniendī causā*, nōn Galliae *impugnandae causā*.
mūnīre, (2054.), chrániti; *sui mūniendī causā*, pro svou ochranu; aby se chránil; [mūnīre = (zde:) *tuērī*]; *causā*, (1017., 2118., 2092, 2592., 2624., 2767., 2809.)
impugnāre, útočiti, útokem hnāti (na něco), bojovali (proti něčemu), napadati něco; *nōn Galliae impugnandae causā*, nikoli pro útočení na Gallii = nikoli, aby na Gallii útočil, aby Gallii napadal. — (2591.)
tēstimōnium, ī, n., svědectví; *ēius rei tēstimōnium est, quod... et quod...*, toho svědectvím jest ta okolnost, že... a že...; (Koš. 387. 3.)
nōn... nisi, ne... leč = jen.
rogāre (2537.); *nōn vēnī nisi rogātus*, 2590 nepřiš. l jsem leč byv požádán = přišel jsem jen byv požádán.
bellum inferre, (2554.); *bellum dēfendere*, (2554.)
Sestav! *sē* (t. j. Ariovistum) *vēnisse in Galliam prius quam populum Rōmānum*. — *Přímō!* (Ego vēnī in Galliam prius quam populus Rōmānus).
ingredior, ī, *gressus sum*, vstoupiti, vkročiti; *finēs ingredi*, do území vkročiti, vstoupiti.
ē-gredior, ī, *gressus sum*, 1. vystoupiti, vyjít, vykročiti; 2. překročiti, přejít; *finēs egredi*, překročiti (přes) hranice.
volō; quid tibi vīs? co zamýšlíš? co chceš? čeho si přeješ? — *quid sibi*

vellet? (con. obl.), čeho si přeješ? co zamýšlíš? — (*tibi, sibi, dat. commodī, prospēchovij*; Koš. 242, pozn. 2.); (srv. jinou vāzbu: I. 34, 2. si quid ille sē vēlit, 1894.)
 2600 **cūr veniret**, (con. obl.), (přelož:) proč přichází (Caesar)?
possessiō, ōnis, f., [pos-sidēre], držení; usedlost, majetek, država; *in suās possessiōnēs*, do jeho držav; *possessiō Galliae*, držení Gallie.
Sestav! *hanc Galliam (podmēt) esse suam* (t. j. Ariovistī) *prōvinciam (doplnek) sicut illam* (Galliam) (esse) *nostram* (prōvinciam).
sicut (sicutī), právě tak... jako.
ut — sic item, jako — rovněž tak, právě tak.
ipsī, jemu, (t. j. Ariovistovī).
 2605 **concedere**, (1572.), (2544.); *nōn oportet concedē*, nemá se, není třeba, není v pořádku dovoliti; *nōn oporteret*, nemělo by se, nebylo by třeba. — (2578., 2680.)
finēs, (2010.)
iniquus, (2567.); *iniquus sum, quod...*, jsem nespravedlivý, že...; dopouštím se nespravedlností, že...
inter-pellāre, mluvit někomu do řeči; přerušiti, zaměziti, překaziti; *aliquem in suō iūre interpellāre*, někomu sahati, míchat se do jeho práva; něčí právo porušovati; *quod sē* (t. j. Ariovistum) *interpellāremus*, že mu saháme do jeho práva, že jeho právo porušujeme; (con. obl.)
quod (2589.) *diceret* || **Haeduōs appellātōs esse frātēs (amicōs) ā senātū**, (co se toho týče, že praví), praví-li, připomíná-li, že Haeduové byli nazváni od senātu (římského) bratřimi (přáteli), [necht jest si Caesar vědom, že...]; (srv. 1986. l)
 2610 **barbarus**, (2274.), nevzdělaný, nevědomý.
imperitus, (2275.), nezkušený, neznalý; *rerum imperitus*, neznalý poměrů, stavu věci, událostí.

ut nōn, (věta vjsled.).
proximus, 3., nejbližší; (168., 347., 2250., 2317.); (o čase:) nejbliže minulý, předešlý, poslední. — (2877.)
proximō bellō (abl. čas.) **Allobrogum**, za poslední války s Allobrogy; (2313., 1609.)
Sestav! *ut nōn* (Ariovistus) *sciret* || (acc. c. inf.) *neque Haeduōs (podmēt) ... tulisse neque ipsōs (= Haeduōs) (podmēt) ... ūsōs esse*.
alicuī auxiliū ferre, (724.) 2615
contentiō, ōnis, f., spor, pátka, zápas.
sēcum, t. j. cum Ariovistō.
habuissent (con. obl., přelož indik.), měli, vedli.
ūtor aliquā rē, (877., 1148., 1963, 2566.)
Sestav! (Ariovistus *dixit*) || (acc. c. inf.) *sē* (t. j. Ariovistum) *dēbere sūspicārī* || (acc. c. inf. závislý na sūspicārī:) *Caesarem — (abl. absol.) simulātā amicitiā — habere* (eum exercitiū) || *quem* (exercitiū) *in Galliā habeat* (con. obl., přelož indik.) || (proč? za jakým účelem?) *sui* (t. j. Ariovistī) *opprimendī causā*.
dēbere, (588.), míti, musiti. — (2681.) 2620
sūspicārī, [sub-spicere], podezřívati, míti podezření, domnívati se, domýšlet se.
simulāre, [2276.], 1. napodobiti; 2. přetvářeti se; tvářiti se; 3. předstírati; *amicitiā simulāre*, přátelství přetvářkou dávatí na jevo, předstírati; *simulātā amicitiā*, předstíraje přátelství, pod rouškou přátelství.
quem exercitiū, (rozved): eum exercitiū, quem.
op-primō, ere, pressī, pressum, potlačiti, přemoci, zničiti, potříti; *sui opprimendī causā*, (pro jeho potlačení, potření =) aby ho potlačil, přemohl, potřel. — (2591.)
quī (rel. copul.) *nisi* = jestliže tedy ne; 2625 (viz 49. l).

dē-cēdere, (1720.), odtáhnouti, odejiti, ustoupiti; *nisi dēcēdat* (konj. zástup.), neodtáhne-li, neodejde-li, (zůstane-li); *sī dēcessisset* (konj. zástup.); § 13.), odejde-li, odtáhne-li, ustoupí-li.

dē-dūcō, *ere, dūxī, ductum*, (3136.), táhnouti, vléci, vézti; odvésti; *nisi dēdūcat* (konj. zástup.), neodvede-li. **regiō**, *ōnis*, f., krajina, země, kraj.

Sestav! *sēsē* (t. j. *Ariovistum*) (*podmět*) *habitūrum esse illum* (t. j. *Caesarem*) (*předmět*) *nōn prō amicō*, sed *prō hoste*. — *Přímō*: *Ego tē prō hoste habebō*; *v nepřímé řeči zájmeno 2. os. sg. tē nahrazeno jest zájmenem illum*; pamatuj, že *Caesar*, zájmeno 2. os. sg. „tū“ řeči přímé nahrazuje v řeči nepřímé někdy zájmenem „ille“, jindy zájmenem „is“.

aliquem prō amicō habēre, (536.), někoho pokládati za přítele. — (2975.)

2630 **quod sī**, (2325., 2642., 2671.), [= 1. et sī, 2. sed sī, 3. nam sī, 4. itaque sī], (zde: 770.).

inter-ficiō, *ere, fecī, factum*, usmrtiti, zavražditi; *sī interfecerit* (konj. perf. zástup., 529.), jestliže pak ho zavraždí, usmrtí; *eum* = *Caesarem*.

nōbilēs, *um*, m., (90., 1023.), šlechticové. **prīncipēs**, *um*, m., (394., 676., 704.), přední mužové, velmožové.

grātus, 3., milý, příjemný, vítaný; *grātum facere alicuī aliquid*, něco učiniti vhod někomu; *grātum facere alicuī*, zavděčiti se někomu; *sē grātum factūrum esse*, že se zavděčí.

2635 **ab ipsīs**, t. j. od šlechticů a velmožů, kteří byli politickými odpůrci *Caesarovými* v Římě.

com-perīre, (1240., 2304.), zvědět, dovědět se, zjistiti; *compertus*, jistý, bezpečný; *aliquid habēre compertum*, něco míti zjištěno; o něčem jistě věděti; o něčem míti bezpečně zprávy. **Sestav!** *sē habēre id compertum ab ipsīs per nūntiōs eōrum*.

per nūntiōs eōrum, (1108.), (1479.), skrze jejich posly; *eōrum*, t. j. politických odpůrců *Caesarových* v Římě. **quōrum omnium** vztahuje se k předcházejícímu *nōbilibus principibusque, ab ipsīs, eōrum*.

grātia, (2197.).

ēius (t. j. *Caesaris*) *morte* [= *sī eum* 2640 (to jest: *Caesarem interfecerit*)], jeho smrti; (usmrtí-li ho).

red-imere, (997., 2014.), koupiti si, zakoupiti si.

quod sī (= *sed sī*), pakli však; (2630.).

dēcēdere (2626.); *possessiō*, (2601.).

liber, *era, erum*, (594.), svobodný, volný, neobmezený.

trā-dere, (1521., 1546., 2969.), odevzdá- 2645 vati, svěřovati, vydávati; přenechávati, ponechávati; *sī tradidisset* (konj. v zást.), ponechá-li, přenechá-li (*Caesar*).

sibi, jemu, t. j. *Ariovistovi*.

re-mūnerārī aliquem aliquā rē, [2473.], vzájemně obdarovati někoho něčím; odměniti se někomu něčím, odplatiti někomu něčím; **māgnō praemiō** (= *amplissimē*) *aliquem remūnerārī*, někomu velikou odměnou odplatiti; někomu se velmi skvěle odměniti.

Sestav! (*Ariovistus dixit*) || *sē* (t. j. *Ariovistum*) (*podmět*) *remūnerātūrum esse illum* (t. j. *Caesarem*) (*předmět*) (2628.b.) *māgnō praemiō et* (*Caesarem*) (= *podmět*) *cōnectūrum esse sine ūllō labōre et periculō ēius* (t. j. *Caesaris*) [*omnia*] *bella, quae* (*Caesar*) *gerī vellet*.

et quaecumque bella gerī vellet, (*rozved:*) *et omnia bella, quae gerī vellet*, (a sice kterékoli války bude chtiti, aby byly vedeny = a sice kterékoli války bude chtiti vésti =) a sice všechny války, které (*Caesar*) bude chtiti vésti. — (*Spojka „et“ připouje k předchozímu „māgnō praemiō remūnerātūrum“ větu, která vysvět-*

luje, v čem ta odměna bude záležeti; „et“ přelož „a sice“, nebo ještě volněji „a sice tím, že... [dokončí]“.) — *quicumque*, (2299.); *praemium*, (2488.); *vellet*, (konj. zástup., 529.); *volō bella gerī* (vazba acc. c. inf., 710., 2160., 2421.; srv. I. 22. 2; 1246.). — (2599., 2727.)

labor, *ōris*, m., práce; námaha, námáhání.

2650 **ūllus**, *a, um*, (401., 461.); (2698.); *sine ūllō labōre ēius et* (*sine*) *periculō*, bezě vši námahy pro něho (t. j. *pro Caesara*) a bez nebezpečnosti.

bellum cōficere, (1609., 3127.), válku dokončiti, skončiti; (*podmětem jest Caesar*).

Poznámka: Pozoruj v této dlouhé řeči nepřímé střídání časů a zejména různost formálně stejných vět: *nisi dēcēdat — quod sī interfecerit — quod sī dēcessisset*. Na prvním místě uvedená dvě slovesa předpokládají řídící sloveso v čase hlavní, třetí sloveso (podobně jako i celá nepřímá řeč) předpokládá řídící sloveso v čase vedlejším (*praedicāvit*).

Kap. 45.

sententia, *ae, f.*, 1. mínění, myšlenka; 2. myšlenka, smysl, obsah, význam; *in eam sententiam*, v ten smysl, v ten rozum.

quārē, (739., 769., 1835.); *quārē nōn posset*, (*v nepř. táz.*), proč nemůže, **negōtium**, *ī, n.*, (1905.), zaměstnání; podnikání, podnik.

2655 **dēsistere aliquā rē**, (473., 2406., 3033), ustávati, opouštěti od něčeho.

Sestav! (*Caesar dixit*) || *neque suam* (t. j. *Caesaris*) *neque populī Rōmānī cōnsuetūdinem* (*podmět*) *patī* ... *neque sē* (t. j. *Caesarem*) (*podmět*) *iūdicāre* || (*acc. c. inf. závislý na iūdicāre*) *Galliam* (*podmět*) *esse potius Ariovisti quam populī Rōmānī. cōnsuetūdō*, (2506.), zvyklost, zvyk. — (2752., 2912., 2996.)

nōn patior, ut..., (357., 514., 2519.), nepřipouštím, nedovoluji, aby... — (*Sloveso patior pojí se obyčejně s vazbou acc. c. inf.; věta s ut u Caes. jest jen dvakrát, zde a VI. 8. 1; věta s ut klade se jen, je-li patior záporné neb má-li ta věta smysl záporný.*)

optimē meritis, (587.), velmi zasloužilý, mající veliké zásluhy.

dē-serō, *ere, seruī, sertum*, opouštěti, vydávati v šanc; (*dēsere*, t. j. *et ipse et populū Rōmānus*).

iūdicāre, (2191.); (= *exīstimāre*). 2660

potius, [*potis, e*], spíše.

Gallia est allicūus (*gen. přivlastň.*), Gallie náleží někomu.

bellō (1907.) **superāre** (2239.) *aliquem*. — (2559., 2921.)

Arvernī, (1665.).

Rutēnī, *ōrum*, m., Rutenové, keltský 2665

kmen, sídlící severových. od horní Garumny. R. 121 př. Kr. byli s Arverny od Římanů poraženi, ale zůstali neodvislí; jen část jich náležela k provincii.

Quintus Fabius Maximus Allobrogicus, římský konsul, který r. 121 př. Kr. porazil Allobrogy a spojené s nimi Arverny a Ruteny.

quibus... neque... neque..., ale jim... a ne... ani ne...

ī-gnōscō, *ere, nōvī, nōtum*, odpustiti; (*coni. obl.*).

red-igō, *ere, ēgī, actum*, 1. zpět hnáti, zpět přivést, uvést; 2. v nějaký stav uvést, (něčím) učiniti; *in prōvinciam redigere*, učiniti provincií, podrobili si; (*doplň si předmět: je jejich území*).

pendium, (1980.); *impōnere*, (2551.); (doplněti si předmět: jim).

quod sī, (2325.), (2630.), jestliže tedy. spectāre aliquid, (80., 86.), hleděti, přihlížeti, míti zření k něčemu.

quod sī oportēret (coni. obl.) spectārī tempus, (234., 2605.), jestliže tedy jest dlužno, jestliže se tedy má přihlížeti k době, k délce doby.

quisque, (290., 1738., 2976.); *antīquus*, (1615.).

2676 antīquissimum quodque tempus, právě nejstarší doba; (zde volněji:) právě délka doby.

iustus, (2485.), spravedlivý, oprávněný; (zde elativ).

imperium, vláda. — *Sestav*: imperium p. R. in G. est iustissimum.

Poznámka: O pokorení Arvernů a Rutenů zasloužil se nemalou měrou Cn. Domitius Ahenobarbus. Ale Caesar úmyslně připisuje porážku jejich pouze Fabiovi, protože náčelník rodu Domitiů byl tehdy jeho úhlavním protivníkem jak v Gallii, tak v Římě. — Mělo-li se souditi, kdo má větší nárok na državu galskou, zda Ariovistus, který tvrdil sē prius in Galliam vēnisse quam populum Rōmānum, či Římané, ukazuje Caesar, si singula tempora secundum antiquitatem aesimārentur, že by Římané měli větší nárok na Gallii

než Ariovistus, neboť získali si v Gallii vítězství už r. 121 př. Kr. čili již před 63 roky.

iudicium, i, n., (242., 2363.), soud, náleze.

sī oportēret || iudicium senātus obser- 2680 vārī, je-li však dlužno, slušno, aby soud (náleze) senátu byl šetřen, zachováán; má-li se však nálezu senátu šetřiti, náleze zachovávat; (234.); oportēret (coni. obl.).

ob-servāre, pozorovati, zachovávat, šetřiti.

debēre, (2620.), míti, museti. — *Přím.*: si oportet..., Gallia debet esse libera.

quam (senātus) voluisset ūtī, (věta relat. důvod.), (= cum eam senātus voluisset ūtī), protože senát chtěl, si přál, aby (Gallie) užívala, se spravovala.

suīs lēgibus ūtī, (ūtor, ūsus sum), (2566.), (užívám svých zákonů =) spravuji se svými zákony; (sem neodvislý).

... (Galliam) bellō victam..., (*particip. ve smyslu věty připouštěcí*), Gallie byvši válkou, ve válce přemožena; Gallie, ač byla válkou, ve válce přemožena. — *Římané ponechali po svém vítězství Arvernům a většině Rutenů svobodu.* — (1907.)

Kap. 46.

2685 geruntur = aguntur; agere = jednati, projednávati; dum, (1513.); dum haec geruntur = zatím co se toto projednávalo.

Sestav! nūntiātum est || (acc. c. inf.) equitēs (*podmět*) Ariovistī... accēdere et... ad-equitāre, ... conicere (koho? co? předmět:) lapidēs et tēla.

tumulus, (2451.); propius accēdere, (2387.), (2939); propius tumulum accēdere, přistupovati blíže k pahorku,

více se přibližovati k pahorku; propius (předložka s akus.).

ad-equitāre, [equus], na koni převálati, přijížděti; najížděti, s jízdou dorážeti.

nostrī, (1266.); ad (značí směr); ad nostrōs ad-equitāre, na naše najížděti, s jízdou dorážeti.

lapis, idis, m., kámen.

tēla conicere (1448.) in aliquem, há- 2690 zeti, metati střely na někoho. — (1449.) (2989.)

finem alicūius rei (loquendī) facere, (1173, 1827.), něco (rozmluvu) ukončiti.

sē recipere (1397.) ad suōs (725., 846.), odebrati se, uchýliti se ke svým. — (2811., 2824., 2820.)

omnīnō, (1284.), vůbec.

re-icere, (1346., 2990.) zpět házeti, zpět metati.

2695 nē quod omnīnō tēlum..., aby vůbec žádnou střelu ne...; aby ani jedinou střelu ne... — (1923., 2957., 2530.), (Koř. 369, 1.; Hrb. 431., 2.).

etsī, (spojka připoušt.), ač, ačkoli.

Sestav! nam etsī (Caesar) vidēbat || (acc. c. inf.) proelium dēlectae legiōnis cum equitātū fore (= futurum esse) sine ūllō periculō || (hlav. věta) tamen putābat || (acc. c. inf.) nōn (esso) committendum || ut posset dicī (abl. absol.): pulsīs hostibus || (acc. c. inf.) eōs circumventōs esse ab sē (t. j. ā Caesare) in colloquīo per fidem.

dēligere, (176., 1627., 1883., 2807., 2845.); dēlectus, vybraný, vyvolený.

sine ūllō periculō alicūius, (2650.), beze všeho nebezpečení někoho, pro někoho.

committere, ut..., (740.), dopustiti, připustiti, aby...; nōn putābat committendum esse; ut..., myslil, domníval se, že se nesmí dopustiti, připustiti, aby...; (415., 417., 460., 1853. a j.).

2700 dicī potest, může se říci.

pellere, (2215., 2559.); pulsīs hostibus, (abl. absol.), po přemožení, po rozprášení nepřátel.

fidēs, eī, f., (214., 1094.), (zde:) slib, dané slovo, příslově, čestné slovo; per fidem, (slovem daným a pak zrušeným =) proti danému slovu, věrolomně, zrádně; (perfidē, cum perfidīā).

circum-venire, (2417.), (zde:) zaskočiti, obelstít, podvésti.

posteaquam, (1674.).

vulgus, n., (1156.); *vulgus militum*, 2705 prostí vojáci, mužstvo; in *vulgus militum* = *vulgō inter milites*, všeobecně mezi vojiny, všeobecně po vojsku. ef-ferre, (291.), roznésti, rozhlásiti; *elātum est*, rozneslo se, rozhlásilo se.

Sestav! posteaquam elātum est || (nepř. táz. věta) quā arrogantia in colloquō ūsus, Ariovistus interdixisset Rōmānis omnī Gallia || et ut (nepř. táz. v.) ēius (= Ariovisti) equitēs fecissent impetum in nostrōs (equitēs) || et ut (nepř. táz. v.) ea rēs dirēmisset colloquium || (hl. v.) multō māior alacritās et māius studium pugnantī iniectum est exercitiū. (Meuselovo vydání.)

(Školní vydání:) posteaquam elātum est || (nepř. táz. věta) quā... ūsus Ariovistus interdixisset... Gallia || (acc. c. inf.) et ēius equitēs (*podmět*) fecisse impetum in nostrōs (equites) || et (nepř. táz. v.) ut ea rēs dirēmisset colloquium || (hl. v.) multō māior alacritās et (multō) māius studium pugnantī iniectum est exercitiū.

arrogantia, (1875.), osobivost, zpupnost, domýšlivost; quā arrogantia ūsus, jaké zpupnosti, domýšlivosti uživ = s jakou osobivostí, zpupností, domýšlivostí. — (2566.)

omnis Gallia, (11.).

inter-dicō, ere, dixī, dictum, alicūi aliqua rē (abl. separ.), zapověděti, zakázati někomu něco.

ut (tázací), (2501.), jak. 271

ea rēs, to, ta věc, ta událost.

dir-imō, ere, emī, emptum, [dis, emō], 1. rozdělovati, rozdvojovali; 2. rušiti, mařiti, přerušiti.

multō māior, multō māius, mnohem větší.

alacritās, (2341.), čilost, živost; odhodlanost, nadšení.

studium pugnantī (*gerundium*), chuť 271 k boji, bojovnost. — (2730.)

māior... māius, (opakování téhož slova v postavení chiasstickém). — (2201., 2305.)

in-iciō, ere, iēcī, iectum, vzbuditi, způsobiti.

Kap. 47.

biduum, (1285.); *biduō post*, dva dny potom, po dvou dnech; (*māme-li na zřeteli, že Latinih čítá i den, od kterého počítá, smyslem biduō post rovná se výrazu postridiē, =) druhého dne; (Koš. 284, 2.; Hrb. 362.); (I. 18. 10.)*

Sestav! (Z výrazu „*mīsīt lēgatōs*“ domysli si výraz »po nichž vzházal toto«) || (*acc. c. inf.*) *sē (t. j. Ariovistum) velle cum eō (t. j. cum Caesare) agere dē iīs rēbus* || *quae inter eōs agī coeptae (essent) neque perfectae essent (coni. obl.)* — **Přimo:** *Volō tēcum, Caesar, agere dē iīs rēbus, quae inter nōs agī coeptae neque perfectae sunt.*

2720 **coepī, coepisse**, (844., 1131.); *toto sloveso klade se při passivním infinitivu ve tvaru passivním coeptus sum, na př. orātiō legī coepta est, řeč počala se čísti; pugnāri coeptum est, počalo se bojovati.*

agere, (1653.); *rēs inter eōs agī coeptae sunt*, (věci počaly mezi nimi býti projednávány, se projednávati, (*aktivně:*) o věcech vespolek počali jednati. — (2685., 2724., 3143.)

neque = sed nōn; (I. 36. 5.)

perficere, (203., 447., 515.); *neque perfectae essent*, avšak (věci) nebyly dokončeny; (*aktivně:*) ale jichž nedokončili, nedojednali.

agere cum aliquō dē aliquā rē, jednati, pojednati, porokovati s někým o něčem. — (2685., 2721.)

2725 **iterum**, (1909.)

diem colloquī cōstituere (= dīcere), (2407.), (1645.), určiti, ustanoviti den

multō māius studium pugnandī exercitiū iniectum est, ještě větší bojovnost byla u vojska vzbuzena; vojsku přibylo ještě více bojovnosti.

k rozmluvě; *uti cōstitueret*, aby určil, ustanovil; (*přimo: cōstituās, urči, ustanov!*). — (2865., 2932., 2945.)

minus volō, (710.), (méně chci =) nechci; jest mi méně po chuti, vhod; *sī id minus vellet*, nechce-li tomu, není-li mu to vhod.

aliquem ex suis (předmět) lēgatūm (doplňk) mittere, někoho ze svých (lidí) poslati jako (svého) vyslance; *ex suis, t. j. z lidí Caesarových; ad sē, t. j. ad Ariovistum.*

ex suis lēgātīs aliquem mittere, (*Mensel*), poslati některého ze svých podvelitelů.

causa (2485.) colloquendī (gerundium), 2730 příčina, důvod k rozmluvě. — (2715.)

aliquid mihi vidētur, něco se mi zdá vhodným, líbí se, vidí se mi; *Caesarī causa vīsa nōn est, (aktivně:)* Caesar neviděl příčiny, důvodu. — (2740., 2927.)

et eō magis, quod..., a to tím více, a to tím spíše, (proto)že...; (*zde vzhledem k zápornému výrazu vīsa nōn est:*) a to tím méně, (proto)že...

prīdiē, den předtím; (*„ēius diē“ ne-treba přeložiti*); (1312.); (1283.)

retinērī (975.) nōn possum, quīn..., nemohu se zdržeti, abych ne...; (*Koš. 383., Hrb. 435 b.*)

tēla in nostrōs (1266.) conicere, (2690.), 2735

Sestav! (Caesar) existimābat || *sēsē (t. j. Caesarem) missūrum esse lēgatūm ex suis (2728.) ad eum (t. j. ad Ariovistum) māgnō cum periculō et sēsē obiectūrum esse (eum) (t. j. lēgatūm) hominibus fēris.*

māgnō cum periculō, jen s velikým nebezpečstvím; (*sru. 313., 838., 1085., 1286., 1867.*)

sēsē māgnō cum periculō lēgatūm missūrum (esse) [= periculōsissimum futūrum esse, sī mitteret], že by vyslanec vyslal jen s velikým nebezpečstvím; že bude velmi nebezpečno, vyšle-li vyslanec; (*I., 10., 2.*)

fērus, (1678.), divoký; surový.

obicere, (1446.), předhoditi; vydati všanc.

Sestav! *mittere ad eum (t. j. Ariovistum) C. Valerium Procillum et unā M. Metium... vīsum est commodissimum.*

2740 **commodus**, (2429.), vhodný, výhodný, prospěšný; *commodissimum vīsum est mittere*, nejvýhodnějším, nejprospěšnějším, nejlepším vidělo se poslati; (352.)

C. Valerius Cabūrus, Kelt, obdařený právem občanským; měl dva syny; byli to: *C. Valerius Procillus*, o němž jest řeč zde, který jako vyslanec Caesarův k Ariovistovi byl zajat a po vítězství osvobozen (*I. 53. 5.*) a *C. Valerius Domnotaurus (viz VII. 65. 2.)*. — (3069.)

adulēscēns summā (986.) virtūte et hūmānitāte (32.) (abl. qualit.), mladík preveliké, nevšední statečnosti a vzděláním; mladík nevšedně statečný a vzdělaný; (987., 988.)

C. Valerius Flaccus, propaetor v provincii Gallii r. 83. před Kr., od něhož občanským právem byl obdařen a jehož rodové jméno přejal helvíský šlechtic C. Valerius Cabūrus.

cīvītās, (99., 254.), občanství, občanské právo.

2745 **donāre**, dáti, obdarovati, obdariti; (*Koš. 240; Hrb. 370. b, pozn.*)

et propter. — et propter — et quod..., i (jak) pro — i (tak) pro — i (tak také) protože; *tři důvody, pro které Caesar uznal Gaja Valeria Procilla*

za vhodného vyslance k Ariovistovi; třetí důvod jest vyjádřen větou s quod. fidēs, (1094., 2702.), věrnost, oddanost, spolehlivost.

scientia, ae, f., vědění; znalost.

lingua Gallica, jazyk galský, keltský.

multā linguā ūtor, plynně mluvím ja- 275 zykem; *quā (linguā) multā ūtēbātur*, kterým plynně mluvil. — (2566.)

longinquus, 3., 1. daleký, vzdálený; 2. dlouho trvající, dlouhý.

cōsuētūdō, (1731., 2506.), obvyklé žití, důvěrné obcování, důvěrný styk; *longinquā cōsuētūdine (t. j. cum Gallis)*, dlouho trvajícím, dlouhým obcováním, stykem (s Gally); dlouho se stýkaje (s Gally); *cōsuētūdine (abl. causae).*

peccāre, proviniovati se, hřešiti, chybovati.

causa peccandī in aliquō, příčina provinuti se na někoho; (*t. j. provinuti se proti mezinárodnímu právu, jež vyslanec chránilo.*)

quod Germānis causa peccandī in eō 276 **nōn esset**, protože Germáné neměli příčiny provinuti se (aby se provinili) na něm; (*esset, coni. subiect.*; *tak soudil Caesar, avšak zklamal se, ve skutečnosti se stalo něco jiného*); *in eō, t. j. in C. Valeriō Procillō.*

ūnā, (303., 947.)

M(arcus) Metius, Říman, hostiny přítel Ariovistův; jako vyslanec Caesarův byl od Ariovista zajat, po vítězství Caesarově (*I. 53. 8.*) byl osvobozen. — (3108.)

hospitium, (1695.); *hospitiō alicūius ūtor* (užívám něčího pohostinství =) jsem pohostiny přitelem někoho. — (2566.)

Sestav! (Caesar) mandāvit hīs (*t. j. C. Valeriō Procillō et M. Metiō*) || *ut cōgnōscerent et ad sē (t. j. ad Caesarem) referrent* || *quae Ariovistus dīceret (= co řekne; konj. zástup.)* **mandāre**, (1648.), uložit, naříditi.

60 *cōgnōscere*, (1919.), seznati, dovidati se, slyšeti, vyslechnouti.

referre ad aliquem, (1908.), někomu oznámiti.

quōs (rel. spoj.) = (et) *eōs*.

cōn-spiciō ere, spexī, spectum, spatřiti, uzřiti.

praesēns, (970., 1115., 3094.); *exercitū suō praesente*, u přítomnosti svého voj-ka.

765 *con-clāmāre*, vykřiknouti, (hlasitě) zvolati.

quid = *cūr*; *quid ad sē venīrent*, (nepř. táz. věta), proč k němu přicházejí; (*přimo*: *quid ad mē venitis?*).

speculārī, pátrati, slediti, vyzvídati; *an speculandī causā?* (2624., 2591., 2592.), či snad na zvědy? či snad aby sledili, vyzvídali? — (*Koř. 414, 1.; Hrb. 429, b.*). — První člen rozlučovacích otázek bývá často nevy-

jádřen, ale rozumí se; úplná věta by zněla: *utrum aliā dē causā an speculandī causā?*

cōnārī, (2020.); *prohibēre*, (453.).

cōnantēs dīcere prohibuit, pokoušejícím se mluvit zabránil (v tom) = když se pokoušeli, chtěli mluvit, nedal jim mluvit, k slovu jich nepřipustil.

catēna, ae, f., řetěz; *plur.* okovy, pouta. 2770 — (3072.)

con-icere, házeti vrhnouti; *in catēnās conicere*, uvrhnouti do pout, dáti do vazby. — (Ariovistus nepřipustil k slovu vyslanců Caesarových, chtěje před svým vojskem dáti na jevo, že jich nepokládá za vyslance, čímž by byli bývali poslové podle mezinárodního práva uchráněni od každého příkoří, nýbrž za zvědy, a potom s nimi naložil jako se zvědy.) — (3013.)

Kap. 48.

eōdem diē, (1198.).

prō-moveō, ēre, movī, mōtum, kupředu pohybovati, vpřed posunovati; *castra prōmovēre*, táborem (se) v předhnouti; (*zde*:) bliže (proti nepříteli) postoupiti; (82., 1282.); (= *prōcedere*). — (2556., 2780.)

sub monte, (1200.).

2775 *cōn-sīdere*, (1202.) (2841.); *sex milibus passuum ā castrīs cōsēdit*, šest tisíc dvojkroků (= 9 km) od tábora (polem) se položil; (*sex milibus, abl. mtry*). — Místo, kde Caesar tábořil, není ani dnes ještě přesně zjištěno, nelze však pochybovati, že k rozhodné bitvě došlo v Alsasku. Stoffel ve spise *Guerre de César et d'Arioviste* (Paříž, 1890) soudí, že Caesarův tábor (*castra māiōra*) jest hledati mezi Gemarem a Osthheimem, poblíže ústí potoka Strengu. C. Jullian ve III. díle spisu

Histoire de la Gaule klade jej na území mezi Sennheimem a Horním Aspachem (Ober-Aspach) na výšinu zv. Ochsenberg. Výkopy, které snad budou v těchto místech podniknuty, bude snad zjištěno, je-li mínění Jullianovo správné.

postrīdiē eius diēi, (1283.)!(*srv. 2733*.); (2924.).

praeter, (předl. s akus.), (282.), (*zde ve význ. míst.*;) mimo, podél, podle (něčeho).

trā-dūcere, (577.).

ultrā, (předl. s akus.), na oné straně, za; *duōbus milibus passuum ultrā eum*, dva tisíce dvojkroků za ním. — (2839.)

castra facere, tábor zříditi, rozbiti. — 2780 (Stoffel klade to místo na výšinu dnešního Zellenbergu, 3 km jižně od Rappoltsweilleru, C. Jullian na

výšinu u Rodernu, asi 4 km jižně od Thannu, asi 7 km východně od Masmünsteru.) — (2556., 2773.)

eō cōnsiliō, (1622., 2187.), ut(i), s tím úmyslem, za tím účelem, aby.

frūmentum, (166., 2035.); *commeātus*, (2092.); *interclūdere*, (1315.).

frūmentō commeātūque aliquem interclūdere, někomu překážeti v dovozu obilí a v ostatní dopravě; někomu zameziti dovoz obilí a ostatní dopravu.

ex Sēquanīs et Haeduīs, (23.), ze Sekvanska a Haedujška; z území Sekvanů a Haeduů. — (3135.)

2785 *sup-portāre*, (2167.), (*o obilí*:) dovážeti, dopravovati; *supportārī*, (*o dovozu, dopravě*:) přicházeti; *quī supportārētur*, (*konj. zástup., nezávisle: supportābitur*), které (obilí) bude dovezeno, přijde.

continuus, 3., a) sousední; b) souvislý, jdoucí bezprostředně za sebou.

ex eō diē (2408.) quinque continuōs diēs, (*akus. mtry čas.*), od toho dne pět dní za sebou, po sobě.

prō, (o místě), (140., 2932.), (*na otázku „kde?“*;) před (něčím); *zde výjmkou na otázku „kam?“*;) před (něco).

prō-dūcō, ere, dūxī, ductum, vyváděti; *cōpiās pro castrīs prōdūcere*, branné zástupy, vojsko vyváděti před tábor; s vojskem vytáhnouti, vytrhnouti před tábor.

2790 *īnstructus*, (1254.), spořádaný, sešikovaný; *aciem īnstructam habēre*, míti šik spořádaný, sešikovaný; *šik sešikovati*; (824., 997.); (*srv. I. 9. 3. a I. 15. 1.*)

ut nōn, (*přelož:*) tak, aby ne; takže ne.

proeliō contendere, (55.), boj podstoupiti, bitvu svěsti; *equestri proeliō contendere*, sváděti jezdeckou bitvu. — (2923.)

potestās, (908., 2257., 2886.), (*zde:*) možnost, příležitost; (*I. 40. 8.*)

dēesse, (2302.); *ut potestās eī nōn dēssēt, sī Ariovistus vellet*, tak, aby (takže by) mu nescházela možnost, příležitost, (by se dostávalo možnosti, příležitosti), kdyby Ariovistus chtěl.

his omnibus diēbus, v těchto všech 2795 dnech; po tyto všechny dni.

exercitus, (*v protivě k „equitēs“*;) = pěší vojsko.

continēre, (66., 114., 845., 2069.); *aliquem castrīs continēre*, někoho (pohromadě) držeti v táboře.

cotidiē, (861.).

equester, (1053.), (2792.).

genus, eris, n., 1. rod, původ; 2. 2800 druh, ráz, povaha, jakost, způsob; *genus hōc erat pugnae*, tento byl způsob boje.

exerceō, ēre, uī, itum, [arcēre], (nepřetržitou prací) cvičiti; *sē exercēre, exercērī*, cvičiti se; *genus, quō (abl. instr.) sē exercuerant*, způsob, ve kterém se (byli) vycvičili.

totidem, tolikéž, právě tolik; *totidem equitēs erant*, právě tolik bylo jezdců; (*t. j. šest tisíc*).

numerō, (abl. limitatiōnis, vztahovj, Koř. 282., Hrb. 366.), počtem; (*I. 5. 2.*)

vēlōx, ōcis, [volāre], rychlý, křepký, čerstvý, hbitý; (*zde etativ*).

fortis, e, statečný, zmužilý, udatný. 2805

ex omnī cōpiā = ex omnī multitudine, ze všeho (branného) mužstva.

singulī, (325.); *singulī singulōs dēligunt*, (jednotliví po jednom, vždy jednoho volí =) každý po jednom, vždy jednoho (si) volí. — (2697.) — (2970., 2972.)

dēligere, (176., 1627., 1883.).

salūs, (1524., 1653., 2424., 3044.), ochrana; *suae salutis causā*, pro, na svoji ochranu. — (2767., 2624., 2591., 2592.).

versārī, 1. obracet se, otáčeti se; 2. 2810 pohybovati se, účastniti se; *in proeliīs versārī*, do bitev choditi, bitev se účastniti; (*podmět: equitēs*). = (3024.)

sē recipere, (1397.), odebíratí se, uchýlovati se, ustupovati; *ad eōs*, t. j. *ad dēlectōs peditēs*.
dūrus, 3., tvrdý, luhý, trudný, krušný; *sī quid erat dūrius*, (bylo-li něco trudnějši, krušnějši =) bylo-li příliš zle, šlo-li do tuha; (1220., 1032.).
con-currō, *ere, curri, cursum*, sbíhati se, shlukovati se.
dē-cidō, *ere, cidi, [cadere]*, spadnouti; *sī quī* (2248.) *equō dēciderat*, spadl-li, kdykoli spadl některý s koně; (*děj opétovaný*; *Kof. 350, B; Hrb. 410, 2.*)
 2815 **sī quī**; *neurčité* zájmeno *quis, quid* jest bezpřízvuké a přikloňuje se he spojám *sī, nisi, nē, num, k vztažným příslovčím quō, quantō, a stává též u konj. potentiálního; neurčité zájmeno quī jest položeno u Caes. v platnosti adjektivní jednou (VI. 13. 6.), v platnosti substantivní dvakrát, (zde I. 48. 6. a VI. 13. 9.); neurčité zájmeno quis jest položeno u Caes. v platnosti adjektivní čtyřikrát (III., 29. 1.; V. 51. 3.; VI. 5. 2.; VI. 9. 5.), v platnosti substantivní šestkrát (I. 30. 5.; V. 34. 1.; V. 58. 4.; VI. 11. 4.; VI. 20. 1.; VI. 23. 7.).
gravis, *e*, (1796.), těžký.
vulnus accipere, (1390., 1688., 2904., 2905.) dostati, utřítí ránu, poranění; *graviore vulnere acceptō*, (abl. absol.), (dostav, utřiv těžší ránu =) byv tíže, příliš těžce raněn, poraněn.
circum-sistō, *ere, steti*, obstupovati (někoho); (*zde si doplň předmět: „ho“*).
prōd-eō, *ire, iū, itum*, [*prōd = prō*, 2788.], vycházeti, vystupovati; (*o vojsku:*) vytrhnouti. — (2824., 2891.)*

recipiendum, gerund. slovesa *sē recipere*; (2811.); (*při gerund. zvrát. zájm. se neklade*; VII. 52. 1.; III. 46. 5.).

longius, (89., 1236.), dále.

celerius, (972., 2034.), rychleji.

quō, 1. (*tážací:*) kam? 2. (*vztažné:*) kam; 3. (*neurčité:*) někam, kam; *sī quō*, jestliže někam; (*srv. 2815.!*).

sī quō erat prōdeundum aut recipiendum, bylo-li (nutno) někam vytrhnouti nebo se uchýliti, ustoupiti. — (2819., 2891.) — (2811., 2692.).

exercitātiō, (2098.).

celeritās, *ātis*, f., hbitost, rychlost; *celeritās exercitātiōne erat tanta, ut...*, rychlost, hbitost cvikem nabytá byla tak veliká, že...; (*exercitātiōne, abl. přič.*; u Caes. zřídka se klade abl. přič. bez přívlastku bez předl.; zde *exercitātiōne* položeno ve smyslu *exercitātiōne*; tento abl. přič. přelož zde: *cvikem nabytý*).

hōrum, t. j. *dēlectōrum peditum*.

ad-aequāre, [2199., 2454.] (*aliquid*), vyrovnati (něco); vyrovnávatí se (něčemu), dostihovati (něčeho).

cursus, *ūs*, m., [*currere*], běh.

cursum equōrum adaequāre, vyrovnávatí se koním v běhu; dosihovali koní v běhu; koním (v běhu) stačiti.

iuba, *ae*, f., hřiva.

sub-levāre, (912., 2228.), pozvednouti, nadlehčiti; *iubis equōrum sublevāfi*, nadlehčující se hřívou koní; držíce se pevně za hřívu.

Kap. 49.

Sestav! *Ubi Caesar intellēxit || eum (t. j. Ariovistum) (podmět) castris sē tenēre || (hlav. věta) dēlēgit locum, idōneum castris, ultrā eum locum || quō in locō Germāni cōsēderant || (pokrač. hlav. věty:) circiter sēscentōs passūs ab his (t. j. ā Germānis) || nē*

prohiberētur diūtius commeātū || (hl. věta:) et vēnit ad eum locum (abl. absol.!) acie triplici instructā.

ubi, (271., 389.); (2887.)

intelligere, (528.), znamenati, poznávatí, viděti; (2888.).

castris mē teneō, (2259.), v táboře se zdržuji; (tábora neopouštím); (I. 40. 8.; I. 48. 4.).

diūtius, (891.).

commeātus, (1900.); *prohibeō*, (58., 333., 453., 517., 560., 849.).

prohibeor aliquā rē (commeātū), jsem zdržován od něčeho; překáží se mi, brání se mi, jest mi překáženo, bráněno v něčem (v dovozu špiže).

ultrā, (*předl. s akus.*), (2779.), nad, za (něčím).

2840 **quō in locō**, na kterém místě; kde.

cōnsidere, (*o vojsku*), (1202., 2775.).

circiter, (*příslovce*), asi; (852., 2892., 3035.).

sēscentōs passūs, (*akus. míry prostorové*), (*jak daleko?*) šest set dvojkroků; (*asi 900 m.*) — (3035.)

idōneus, 3., vhodný, příhodný.

2845 **dēligere (176.) locum castris (dativ účel.)**, zvoliti místo pro tábor; (1627., 2697.).

aciēs, (1253.); *instruere*, (1254.), *triplex* (1323.).

acie triplici instructā, zřídív trojřadý bitevní šik; (1323.), (2885.).

prima et secunda aciēs, (1323., 1421.).

in armis esse, býti, státi ve zbraní; (1997.).

2850 **castra mūnīre**, (1339.), opevňovati tábor. — (2869.)

iubēre s vazbou acc. c. inf., (387., 1084., 1104., 1127., 1219., 1340., 2172.); *sestav: Caesar iussit || primam et secundam aciem (podmět) esse in armis || tertiam aciem (podmět) mūnīre castra.*

hic locus; Stoffel soudí, že to jest výšina jihových. od Bebelnheimu; Julian klade toto místo do krajiny jižně Michelbachu, mezi Mittelbachem a Gewenheimem.

uti (2371.) **dictum est**, jak bylo řečeno, pověděno; *uti = ut.* — (2863.) (2371.)

ab-esse, (34., 2456.).

2855 **eō**, (1396., 2433.).

hominum = peditum, (2413.).

expeditus, (337., 653., 3023.), 1. volný;

2. bez zavazadel; k boji pohotový, k boji připravený;

sēdecim milia hominum expedita, šestnáct tisíc pěšáků k boji pohotových, připravených; (*v češtině expedita dej k hominum!*).

terreō, *ere, uī, itum*, děsím. lekám, zastrašuji.

quae (= ut eae) cōpia nostrōs terrent et prohibērent, aby ten branný zástup, aby to branné mužstvo naše (vojíny) zastrašovalo a (jim) bránilo, překázelo.

mūnitiō, (470., 539.), opevňování, opevňovací práce, stavba (opevňení); *prohibere aliquem mūnitiōne*, brániti, překážeti někomu v opevňování, opevňovacích pracích; (2837.).

sētius, (*kompar. příslovce; positiv: secus*), jinak, méně, hůře; **nihilō sētius**, (266.), nieméně.

ut, (2853.).

ante, (*příslovce*), (187., 869.).

cōstituere, (152., 267., 457., 709., 2865 1645., 2726.), ustanoviti, určiti; ustanoviti se.

prō-pulsāre, odrážeti.

opus, *eris*, n., (446.), dílo; (*zde:*) opevňovací práce.

perficere, (447.).

Sestav! *Caesar iussit || (komu?) (podmět:) duās aciēs (2848.) prōpulsāre (předmět:) hostem || (komu?) (podmět:) tertiam aciem perficere (předmět:) opus; (2851.)*

mūnītis castris, (abl. absol., 2850.), opevniv tábor.

ibi, (555.).

2870

re-linquere, (488.), zanechatí, zůstatí; *passiv.:*

relinquor, zbývám. — (2958.).

pars, (633.), část.

auxilia, (1330.).

reliquus, (51.).

māgnus; *kompar. māior, māius*, větší; 2875 *castra māiora*, větší tábor; (733.); (*srv. 2897.!*); (2883.).

re-dūcere, (1540., 2894., 3110.), odvésti.

Kap. 50.

- proximō diē, (2317.), příštího, druhého dne; (*viz* I. 48. 3.). — (2613.)
- institūtum, ī, n., (21.); *institūtō suō*, podle svého zvyku, obyčej; jako obvykle; (229., 463.).
- utraque (2072., 2418.) castra, obojí tábor, oba tábory; (*zájmena uterque užívá se v plurálu při substantivech pomnožných anebo je-li řeč o dvou stranách skládajících se z více osob*; *utraque castra*; *utrique militēs*; *Koř. 335*; *Hrb. 469, 7.*) — (2926.)
- 2880 cōpiae, (2789.).
- ē-dūcere, vyvésti; (550., 2943.).
- paulum, něco málo, poněkud. — (3130.)
- castra māiōra, (2875.).
- prō-gredior, ī, *gressus sum*, kupředu kráčet, postupovati, popojiti; *prō-gressus*, postoupiv, popořed.
- 2885 aciem instruere, (1253., 1254., 2847.).
- potestās, možnost, příležitost; *potestātem pugnandī facere*, dáti, poskytnouti příležitost k boji. — (908., 2257., 2793.).
- Sestav! ubi (Caesar) intellēxit || eōs (*t. j. hostēs*) ne tum quidem prōdīre || circiter ... redūxit.
- ubi, (2833.).
- intellegere, (2834.).
- tum, tehdy; *tum dēmum*, tehdy teprve; (923., 2940.).
- 2890 ne — quidem, (1799.).
- prōdīre, (2819.); (*zde =*) *prōdīre ad pugnam*, vycházeti (k boji).
- circiter, (2842.).
- merīdiēs, ēī, m., [*medi-diēs, medius diēs*], poledno; *merīdiē*, o polednách.
- redūcere, (2876.).
- 2895 cōpiae, (2789.).
- op-pugnāre, (308.); *quae (= ut ea) op-pugnāret*, (věta rel. účel.), aby dobývala; dobývat.
- parvus, 3., malý; *kompar. minor, minus*, menší; *castra minōra*, menší tábor; (*srv. 2875. l.*) — (2932.)
- ācritēr, (1429.), prudce, usilovně. — (2981.)
- utrimque, [2072.], s obou stran, na obou stranách.
- ūsque ad (*s akus.*), až do ...; (2938.). 2900
- vesper, (1440.).
- occāsus sōlis, (87.); *occāsū sōlis*, při západu slunce, se západem slunce.
- vulnus, (1390.); *īferre*, (675., 787. a j.); *vulnera īferre*, rány, poranění způsobiti; poraniti.
- accipere vulnera, (2817.).
- multīs et illātīs et acceptīs vulneribus, (abl. abs.), když mnoho ran bylo způsobeno i utrženo, utrpěno; (*volněji*.) když mnoho ran bylo rozdáno a mnoho vojnů bylo poraněno; když bylo na obou stranách mnoho raněných; po těžkých ztrátách na obou stranách. — *JK*
- captīvus, (1239.).
- quaerere ex aliquō, (976., 1779.).
- quam ob rem, (1877.).
- dē-certāre, zápasiti až do rozhodnutí; *proeliō decertāre*, svěsti rozhodný boj; (55.); (*I. 44. 4.*); *quam ob rem nōn decertāret*, (nepř. t. a z. v.), proč nesvádí rozhodného boje, proč se vyhýbá rozhodnému boji. — (2565.)
- reperire, (983., 2252., 3002., 3004., 3044., 3109.), nalézati, shledávati; *hanc reperībat causam, quod ... esset*, to shledával jako příčinu, že ... (prý) jest. — (*Shoda opačná*; *Koř. 216.*; *Hrb. 289.*) — (*Podstatná věta důvodová*; *quod s conl. subiect.*; *Koř. 387, 3, a*; *Hrb. 436.*)
- apud, (*předl. s akus.*), (1120., 1845.), u (někoho).
- ea cōnsuetūdō est, ut ..., to jest, bývá zvykem, že ...; (*I. 43. 8.*, 2506.); (*shoda opačná*); (*podstatná či nevlastní výsledek věta*; *Koř. 380, b*; *Hrb. 434.*)

māter familliae, f., hospodyně, paní; (*eōrum spoj s matrēs*; *eōrum, t. j. Germānōrum*).

sors, sortis, f., los. — (3097., 3104.)

— Římský dějepisec Cornelius Tacitus ve svém spisku Germanii v kap. 10. praví o Germánech: Věstění ze znamení a z losů dbají největší měrou. Obyčejné losování jest jednoduché. Useknou haluz se stromu plodonosného, tu rozštípají na menší větvičky, označí je jakýmsi značkami a rozhodí maně a nahodile po bílém rouše. Potom, je-li dotaz veřejný, kněz obce a, je-li dotaz soukromý, otec rodiny sám se pomodlí a pohlížeje k nebesům zdvihne třikráte po jedné větvičce, a pak je vykládá podle značek dříve tam vyrytých. Odrazují-li, nelze již v týž den dotazovati se na louž věc. Je-li odpověď příznivá, hledají ještě potvrzení ptakopravbou. — O menších věcech radivají se velmožové, o důležitějších všichni, ale tak, že se též ty věci, o kterých lid rozhoduje, prodávají u velmožů. Nepříhodí-li se nic mimořádného a náhlého, schází-vají se v určité dni, je-li měsíc v novoluní nebo v úplňku; věří totiž, že je to pro sněmování nej-příznivější počátek. — Zvláštnosti jejich jest to, že zkoumají předpovědi a znamení koní. Obec žíví v lesích a hájích bílé koně, tělesnou prací nedotčené; ty zapřažené do posvátného vozu kněz a král nebo náčelník obce doprovázejí a všimají si jejich řehlání a frkání. Žádnému jinému znamení se tolik nevěří, jako tomuto, a to netoliko od lidu, ale i od šlechty; pokládají totiž kněze za boží sluby, koně pak za boží důvěrníky. — Mají ještě jiné pozorování znamení, jímž pátrají, jak se skončí těžké války. Zajatce z toho kmene, s nímž se válčí, jakkoli chyceného, pošlou proti muži, jehož ze svého lidu vyberou, každého s domácí zbraní. Vítězství toho neb onoho přijímají jako předzvěst.

vaticinātiō, ōnis, f., [*vātēs, canere*], 2915 věštění, věštba.

dē-clārāre, [*clārus*], 1. činiti jasným, zřejmým; 2. vyhlášovati, prohlášovati, oznamovati; *ut declārārent*, (*přelož:*) že prohlašují, oznamují.

utrum — necne, zda(li) — či ne, či nikoli. (*Koř. 413, pozn. 1.*; *Hrb. 429.*) — (2322.)

ex ūsū est, (1618., 1619.), jest s prospěchem, na prospěch; *utrum ex ūsū esset proelium committī*, zdali jest s prospěchem, aby bitva byla svedena, svěsti bitvu; (*Koř. 422*; *Hrb. 388.*)

eās (*t. j. matrēs*) ita dīcere, (*přelož:*) ty prý takto říkaly.

fās, n., (*neskl.*), boží výrok, boží přikázání, boží zákon; osud; *fās est* (*s inf. neb acc. c. inf.*), jest dovoleno, smí(se), jest spravedливо, slušno; jest souzeno; *nōn est fās Germānōs superāre*, není souzeno, aby Germáné zvítězili; není souzeno Germánům zvítěziti; (*Koř. 422*; *Hrb. 388.*)

superāre, (2239.), přemoci; zvítěziti. — (2559., 2663.).

lūna, ae, f., měsíc; *nova lūna*, nový měsíc, novoluní; (*toho roku bylo to 18. září*).

proeliō contendere, (2792.); *sī proeliō contendissent*, (*zást. konj. za ind. fut. II. řeči přímé, 529.*), jestliže podstoupí rozhodný boj; svedou-li rozhodnou bitvu. — (Ariovistus hleděl pravděpodobně touto výmluvou zmírniti bojechtivost svého vojska; pravým důvodem stálého Ariovistova váhání svěsti rozhodný boj byla asi snaha, nepouštěti se do boje, dokud nepřijdou nové zástupy Germánů, nová to posila Ariovistova.)

- postrídě ēlus diēi, (2776.); (asi 14. *zdrf*; *Stoffel*).
- Sestav! Caesar reliquit (*komu?*) utrisque castris praesidiō (*dat. účel.*) (koho? co?) (*předmět ke slovesu reliquit*;) quod (militum) satis esse visum est.
- 2925 praesidium, (448., 1405.); *aliquem alicui praesidiō relinquere*, zanechati, zůstaviti někoho někomu k ochraně; (*praesidiō*, *dat. účel.*; *Koř. 245, 3.*; *Hrb. 353, 2, a.*) — (2576.).
- utraque castra, (2879.); (2875., 2897.).
- videre; *mihi videtur*, zdá se mi vhodným, líbí se mi, uznávám za dobré, za vhodné. — (2731., 2740.).
- satis est, (170.); *quod* (t. j. *militum*) *satis esse visum est*, kolik (vojínů) uznal za dobré, mnil, že dostačí; (*Koř. 259.*); (*neutr. vztaž. zájmena quod o lidech vyskytuje se velmi zřídka*).
- āla, *ae, f.*, 1. křídlo (ptačí); 2. křídlo (*ve voj. síku*); *ālarius*, 3., křídelní.
- 2930 ālariī, *orum, m.*, pomocné sbory; (*jméno jejich odtud, že bývaly stavěny na křídlech*). — (Caesar postavil pomocné sbory, *auxilia*, tak, že Ariovistus je měl pokládati za legionáře, a tím pokládati Caesara za daleko silnějšího, než vskutku byl. Zdá se, že Caesar v noci potají převedl dvě legie z menšího tábora do většího, a tak se stalo, že před menším táborem stáli jen ālariī.)
- in cōspectū, (590.).
- prō, (2788.); *castra minōra*, (2897.); *cōstituere*, (2462.). — (Caesar postavil je před očima nepřátel, takže nepřátelé museli je viděti.)
- valēre, (879., 931.; 2324.); *multitūdine* (141.) *minus valēre*, množstvím, počtem býti slabším.
- mīles legiōnārius, (2435.).
- 2935 prō numerō, (*o přirovnání*), (140.), v poměru k počtu, proti počtu,
- speciēs, ēi, f.*, pohled, vzhled; zdání; *ad speciēm*, jen na oko, zdánlivě; *ut ad speciēm ālariīs ūterētur*, aby pomocných sborů užil jen na oko.
- triplici aciē instructā, (2847., 1323.).
- ūsque ad, (2900.), až k (něčemu).
- ac-cēdere, (1067., 2387., 2686.), přistoupiti, přiblížiti se.
- tum dēmum, (2889.). 2940
- necessāriō, [601.], nutně, nevyhnutelně; (*volněji*;) z donucení; vidouce nezbyti.
- cōpiaē, (2806.).
- castris ēducere, vyvésti z tábora; (550., 2881.).
- generātim, [*genus*], podle rodů; po kmenech.
- cōstituere, (2462.). 2945
- pār, *paris*, (1580.).
- intervāllum, (1280., 2464.); *pari intervāllō*, ve stejné vzdálenosti, stejně daleko.
- Harūdēs, (1722.).
- Marcomanī, *orum, m.*, Markomané, germánský kmen, snad kolem Mohanu sídlící.
- Triboci, *orum, m.*, Tribokové, germánský kmen; sídlící na levém břehu Rýna až k Vögesám, kolem dnešního Štrasburku. 2950
- Vangionēs, *um, m.*, Vangionové, germánský kmen, sídlící na Rýně jižně od Mohanu, kolem dnešního Wormsu.
- Nemetēs, *um, m.*, Nemetové, germánský kmen na levém břehu středního Rýnu, sev. od Triboků, jižně od Vangionů. •
- Sedusii, *orum, m.*, Sedusiové, germánský kmen, sídlící jižně od Mohanu v sousedství Nemetů.
- Suēvī, (2019.); protože některé z kmenů výše jmenovaných náležely jistě k Svěvům, soudí Jullian, že zde vý-

7) *racioni et caru =*
maxima hostia

- razem *Suēvī* míněn jest hlavní kmen svěvský, totiž Semnonové.
- 2955 omnis, (12.), (t. j. vlastně záda a boky); *aciēs*, (1253.); *raeda*, (1451.); *carrus*, (159., 324.). •
- circum-dare, (2076.), obkličiti, ohraditi.
- nē qua (1923., 2530., 2695.) spēs..., aby žádná naděje ne...
- relinquor, (2871.); *nē qua spēs in fugā relinquerētur*, aby žádná naděje nezbyvala v útěku; (= aby veškerá naděje na útěk byla zmařena); (*srv. I. 25. 1.*).
- eō, tam, t. j. na vozy.
- 2960 im-pōnere, (2551.), naložiti, vložiti.
- mulier, (1601.).
- proficiēscor ad proellum, ubírám se do bitvy.
- proficiēscētēs (*doplň si*;) virōs, ubírající se muže, bojovníky. — (156., 300., 647. a j.) — (*Zde jest zpodstatnělé participium.*)
- pandō, *ere, pandī, passum*, prostirati; rozpínati; *passīs manibus*, s rozpiatými rukama; (*u nás se prosí s rukama sepiatýma*); *manus*, (2028.).
- flentēs, (1504., 1655.), s pláčem, plačky. 25
- im-plōrāre, (1700.), snažně, úpěnlivě prositi (někoho).
- sē, t. j. *mulierēs*; (akus.).
- servitūs, (596.); *trādere*, (1521., 1546.).
- aliquem in servitūtem trādere, někoho vydávati v otroctví, do poroby, v porobu. — (2645.).

Kap. 52.

- 2970 singulī, (325., 2807.); *praeficere*, (542.); *lēgātus*, (541.).
- quaestor, *ōris, m.*, kvestor. — V každé provincii byl místodržitelovi (správci provincie) přidělen vyšší úředník, zvolený na jeden rok, jako správce financí; slul quaestor. Ve vojsku příslušela kvestorovi správa pokladny a péče o výplatu mzdy, prodej kořisti a zajatců a opatření zásob. Někdy svěřoval jim vrchní velitel také velení vojenské.
- aliquem legiōnī praeficere, někoho postaviti v čelo legie, někoho ustanoviti velitelem legie; *singulīs legiōnibus singulōs lēgātōs et quaestōrem praefecit*, velitelem nad každou legii ustanovil vždy jednoho legáta (podvelitele) a kvestora. — (3137.).
- utī = *ut*.
- tēstis, (816.); *eōs* (= *předmět*); *tēstēs* (= *doplňék*).
- 2975 aliquem (*předmět*) tēstem (*doplňék*) habeō, mám někoho za svědka, svědkem. — (2629.).
- quisque, (290., 1738.); (*zde se opírá o zvrátne zájmeno*); *suae quisque virtūtis*, každý své (osobní) statečnosti. — (2675.).
- dexter, (1169.); *sinister*, (1378.).
- cornu, *ūs, n.*, roh; (*ve vojsku*;) křídlo; *ā dextrō cornū*, na pravém křídle; *ā sinistrō cornū*, na levém křídle. — (3010., 3014.).
- Sestav! *quod* (*důvod*.) (Caesar) *animadverterat* || *eam partem* (*podmět*) *hostium* (t. j. *levé křídlo nepřátel*) *esse minimē firmam*.
- fīrmus, (225.); *minimē firmus* = nejslabší; (*opis superlativu adjektiva infirmus*).
- proellum committere, (*zde*;) boj otevřít, počítí; (*srv. 1357.1*).
- nostrī, (1266.); *ācritēr*, (2898.).
- sīgnum, *ī, n.*, znamení; *sīgnō datō*, (abl. absol.), když znamení bylo dáno = na dané znamení.
- impetum facere, *in aliquem*, (1264.), útok učiniti, útokem hnáti na někoho. — (2999., 3000.).

itaque = et ita, (spoj s příslovci „repente celeriterque“), a tak.
 2985 repente, [693.], náhle.
 celeriter, (972.).
 prō-currō, ere, (cu)currī, cursum, kupředu vybíhati; vyraziti, vytrhnouti, vyřítiti se.
 spatium, ī, n., (419., 2455., 2064.), (o čase:) doba, čas; spatium nōn datur = nezbyvá času, není kdy.
 spatium conciciendī (gerundium) pīla in hostēs, (2690.), čas vrhati, metati kopí na nepřítele, kopími po nepřátelích.
 2990 rē-iciō, ere, iēcī, iectum, zpět házeti; odhoditi; rēiectīs pīlīs, odhodivše kopí; (volněji: proto odhodili kopí a...); (1346., 2694.).
 prō-icere, předhoditi; odhoditi.
 pīlum, (1359.); gladius, (1365.).
 comminus, [com, manus], zblízka, muž proti muži.
 pugnātum est, bylo bojováno; (aktivně přelož:) bojovali.
 2995 at, (2528.), ale, avšak, než.
 ex cōnsuetūdine (2506.) suā, podle svého zvyku, po svém zvyku.
 phalanx, (1347.); (řecký akusativ sg.) phalanga.
 phalanga (akus. sg.) facere, utvořiti falangu; phalange factā, (abl. absol.), utvořivše falangu.
 ex-cipiō, ere, cēpī, ceptum, vybíratí; zachycovati, odolatí, vydržetí; impetum excipere, útok vydržetí, útoku odolatí.
 3000 impetus gladiōrum = útok meči; (v češtině gen. přelož instr. plur.).
 complūrēs, (479.).
 reperīre, (2910.); reperīuntur, quī s konj., (Koš. 409., 2., c.; Hrb. 451., a); (věta relat., výsledek).
 īn-siliō, īre, siluī, (in aliquid), vskočiti (do něčeho, na něco).
 repertī sunt complūrēs nostrī milītēs, quī (rel. výsledek. věta) īnsilīrent, na-

lezlo se, bylo nemálo, dosti mnoho našich vojnů, kteří vskakovali, vrhali se.

in phalanga, (řecký akus. sg.), (2997., 3002998.).

scūtum, (1368.).

re-vellō, ere, vellī, vulsum vytrhnouti, vyrvatí; strhovatí, odtrhovatí; quī scūta manibus revellerent (věta rel. výsledek.), kteří štíty rukama odtrhovali.

dēsuper, shora.

vulnerāre, (1456.); aciēs (1253.).

ā sinistrō cornū, (2977., 2978.), na levém křídle (t. nepřátelského vojska Ariovistova).

cum (adversativum, s konj. podle soust. čas.), an, kdežto.

pellere, zaháněti, porážetí; (2215., 2559., 2701.).

in fugam conicere, na útěk obrátiti, zahnatí. — (2770.)

ā dextrō cornū (t. j. hostium, Germānōrum). — (Z této zprávy vysvitá, že se levému křídlu římského vojska vedlo velmi špatně.) — (2978.)

vehementer, (2024.), prudce, rázně, ve-lice. 301

multitūdō, (141.), (zde:) přesila.

suī, (725., 846.).

nostram aciēm, t. j. sinistrum cornū exercitūs Caesaris.

premō, ere, pressī, pressum, (aliquem), tlačití, tisknoutí (někoho), doléhatí, dorážetí (na někoho).

animadvertere, (1773.). 302

Publius Crassus adulēscēns, mladý Publius Crassus; (jest to zde vyčteno proto, že jeho otec, známý triumvir, ještě byl na živu; syn padl s otcem ve válce s Parthy). — (Výrazem adulēscēns rozlišuje se zde otec od syna.)

quī equitātū praecerat, (2156.), = velitel jízdy; (srv. 44., 386., 1518., 1567., 1568., 1770., 1950., 1851.).

expeditus, (2857.); quod expeditior erat, protože byl (volnější, nezaměstnanější) méně zaměstnaný, méně zaprázdňený; (= minus impeditus; 653., 1379.).

versārī, (2810.), pohybovatí se; pobývatí, dlítí, prodlévati, zdržovatí se; inter aciēm versārī, (v dnešním smyslu) býti v ohni boje. — (Mínil se tu Caesar a všichni lēgātī.)

25 tertiā aciēs, (1421., 1323.).

labōrāre, (1657.); (zde:) býti tísněn, svírán; býti v tísni, v nesnázi; nostris labōrantibus, našim jsoucím v tísni, v nesnázi.

subsidiū, ī, n., [sub-sideō], záloha; pomoc, přispění; aliquem alicuī mittere subsidiō (dat. úč.) někoho někomu poslatí ku pomoci, na pomoc. — (Krassus jednal zcela samostatně, na vlastní odpovědnost, a tím si zjednal zasluky o vítězství.) — (1059.)

Kap. 53.

restituere, (1039., 1041.); proelium restitutum est, (zde:) bitva se napravila, byla napravena; (bitevní šik římský se opět narovnal); atque = a, a tak, a tím.

tergum, ī, n., záda.

30 vertō, ere, vertī, versum, obracetí; tergā vertere, (obrátití se zády), dáti se na útěk.

neque prius — quam; a dříve ne... — až; a dříve ne... — dokud ne-

fugiō, ere, fugī, (fugitūrus), utíkatí, prechatí.

dē-sistere, ustávatí, přestávatí. — (473., 2655.)

ex eō locō, od toho místa.

35 circiter (2842.) quīnque milia passuum, (akus. míry prostorové; jak daleko?), asi pět tisíc dvojkroků; (= asi 75 km). — (Číslo quīnque jest tu nejisté; Germáné přechali jistě na východ k Rýnu, a vzdálenost tu odhadují někteří na 22 km. Je-li údaj Caesarův správný, pak prý jest to řeka Ill, k níž Germáné přechali, kterouž prý Caesar mylně pokládal za rameno řeky Rýna.) — (2843.)

per-venīre, (569., 621., 1470.), přijítí, dorazití.

ibi, (555.).

perpaucī, (332.); vīs, (356.).

cōn-fidere alicuī, (1314.), důvěřuji někomu, spoléhám na někoho; cōnfīsus vīribus, důvěřuje silám, spoléhaje na sílu; (cōnfīsus má význam přechod. příl.).

trā-nāre, [trāns, nāre], přeplovatí. 3040

con-tendere, (1657.), (s inf.), namáhatí se, usilovatí, snažití se. — (55.)

īnter, (636.).

īn-veniō, īre, venī, ventum, přijítí (na něco), naléztí něco; īnventīs īntribus, nalezše čluny, ložky; po (na) nalezlých ložkách; na, po ložkách, člunech, jež tam nalezli.

salūs, (1524.); reperīre sibi salūtem, (naléztí si spásu, záchranu) = zachránití se.

pariō, ere, peperī, partum, 1. rodití; 3046 2. způsobití; získávatí, nabývatí, zjednávatí si; salūtem sibi parere, zachránití se.

īn hīs = mezi těmito.

nāvicula, ae, f., [nāvis], ložka, člun.

dē-ligāre, uvazovatí, připěvňovatí; ad rīpam (2073.) dēligātus, uvázaný na břehu, při břehu; — ad, (srv. 2555., 2571., 2962.).

nancīscor, ī, nactus (nactus) sum, (aliquid), náhodou dostatí, naléztí (něco); náhodou přijítí (na něco); nactus nāviculam náhodou nalez člun, ložku; náhodou přišed na člun;

lodku; (*volněji*.) náhodou nalezi, přišel..... a...

3050 *pro-fugere*, (1709.); *eā* (*nāviculā*) *pro-fūgit*, na něm (na člunu), na ní (na loďce) utekl, unikl; (*abl. instr.*).

Sestavi *nostrī equitēs interfēcērunt reliquōs omnēs* (hostēs), *cōsecūtī* (eōs); (*podle Plutarcha 80.000 lidí*). *reliquī*, (51.).

inter-ficere, (2631.), usmrtiti, pobítí.

cōn-sequī, (689., 2489.), dostihnouti, dohoniti; *cōsecūtī*, dohonivše, dostihnuvše (*přidej*: je).

uxor, (197.).

3055 *ūnus — alter*, (116., 317.); (3067.).

nātiō, ōnis, f., 1. rod; 2. národ, kmen; *nātiōne*, rodem.

Suēva, ae, f., Svěvka; (žena svěvská); (2019.).

domō, (316., 1595.); (2539.).

quam sēcum dūxerat, kterou s sebou (byl) přivedl.

3060 *Nōrica*, ae, f., žena norická, z Norika; *Nōricī* bydleli ve východních Alpách v Noriku, asi v dnešním Štýrsku, mezi Dunajem, Drávou, Inem a Vídeňským lesem.

Vocciō, ōnis, f., Vokcio, král v Noriku.

soror, (1026.).

uxōrem dūcere, (505.).

quam in Galliā dūxerat (doplň si „*uxōrem*“ nebo „*in nātrimōnium*“) *ā frātre missam*, kterouž, od bratra mu poslanou, v Gallii za manželku byl pojal = kterou od jejího bratra obdržel a za manželku pojal. — (O manželství Germánů zpravuje nás Cornelius Tacitus: Skoro jediní z barbarů přestávají každý na jedné ženě; jen několik málo jich bere si více žen pro svou vznešenost. Věna nepřináší manželka manželovi, nýbrž manželce manžel.)

3065 *per-eō, ire, ī, itūrus*, hynouti, vzít za své; *utraque* (2072., 2418.) *periit*, obě dvě (manželky) zahynuly.

duae filiae (doplň: *Ariovistī fuērunt*), (*přelož*:) Ariovistus měl dvě dcery.

hārum (*gen. part.*) *altera — altera*, (1663.) (3055.), z těchto jedna — druhá.

occidere, (412., 3126.); *capere*, (1460.).

C. Valerius Procillus, (2741.), (I. 47. 4.).

cūstōs, (1195.).

trīni, ae, a, troji; (*číslovka podílná; u pomnožných* =) tři.

catēnae, ārum, f., pouta, okovy; (2770.); (*tohoto substantiva užívá se obvyčejně jen jako plurāle tantum, a proto jest při něm číslovka podílná*).

vinciō, ire, vinxī, vinctum, svázati, spoutati.

trahō, ere, trāxī, tractum, vléci.

Sestavi *C. Valerius Procillus incidit in ipsum Caesarem, persequentem hostēs equitātū*.

in-cidō, ere, cidī, in aliquem, padnouti, přijíti do rukou někoho; *incidit in ipsum Caesarem*, padl, přišel do rukou samého Caesara.

persequor, (712.); *Caesarem persequentem hostēs equitātū*, Caesara, stíhajícího (který stíhal) jízdu nepřátele.

insequor, (831., 1304.); (3124.).

quae quidem rēs = a ta věc; (rel. copul.); quidem, (2196.).

nōn minor — quam, nemensí — než; (1621.); (2897.).

victōria, ae, f., vítězství; (1712.).

voluptās, ātis, f., rozkoš, slast; radost.

voluptātem afferre, (2516.), způsobiti radost.

Sestavi *quod (= protože) vidēbat || (acc. c. inf.) hominem honestissimum (podmět) provinciae Galliae, suum (t. j. Caesaris) familiārem et hospitem (přístavek podmětu, přelož nomin.), ex manibus hostium ereptum (přístavek podmětu, přelož nomin.), esse restitutum sibi (t. j. Caesarī)*.

honestus, 3., ctěný, vážený; *homō honestissimus provinciae Galliae*, muž

nejváženější z, v provincii galské; (1., 2.); (*gen. part.*).

familiāris, is, m., (1111.), důvěrný přítel.

3085 *hospes, itis, m.*, hostiný přítel; (1695.).

ē-ripere, (252., 950., 2518.), vyrvati; osvoboditi, zachrániti; *ereptus*, byv osvobozen, zachráněn; *vyvāznuv*.

re-stituere, (1039., 1041.), (3028.), *vyvrátiti; hominem ereptum restitutum esse sibi*, že muž byv zachráněn, *vyvāznuv jemu jest vrācen; (volněji): že muž se zachránil, vyvāzl a jemu jest vrācen*.

Sestavi *neque (quod = protože) fortuna dēminuerat quicquam dē tantā voluptāte et grātulātiōne calamitāte eius (t. j. Valerī Procilli)*.

dē-minuere, (1037.), *umensiti, zmenšiti; dēminuere dē aliquā rē*, ubíratí z něčeho, činiti ujmu něčemu, býti na ujmu něčemu; (*zde*:) *zkaliti něco*.

fortūna, ae, f., (622., 1794., 1757.), osud, štěstěna, štěstí.

3090 *calamitās, ātis, f.*, (674., 742., 1688.), pohroma, zkáza; (*zde*:) *smrt; (eufemismus); (= mors, interitus)*.

neque... quicquam, (1103., 1136.), a nic; (*zde přelož*:) a nijak, a nikterak.

grātulātiō, ōnis, f., [1611.], 1. projev radosti, radost, jásot; 2. blahopřání; (*zde*:) *jásot (nad dobytým vítězstvím)*.

neque (quod) eius calamitāte dē tantā voluptāte (3081.) et grātulātiōne quicquam fortuna dēminuerat, a protože osud, štěstěna nikterak nezkalila jeho smrti takové, tak veliké rozkoše, radosti a jásotu (nad dobytým vítězstvím).

nūntiāre aliquid, (370.), *zvěstovati, oznámiti něco; zprávu podati o něčem; proelium nūntiātūr trāns Rhēnum*, zpráva o bitvě se dostává za Rýn; *proeliō nūntiātō trāns Rhēnum*, když se zpráva o bitvě dostala, když zpráva o bitvě pronikla za

Sestavi *is (C. Valerius Procillus) dē cēbat || ter cōsultum esse dē sē (t. j. dē Valerīō Procillō) sortibus || sē (t. j. Valerīō Procillō) praesente*.

sē praesente, (2764.), (*přelož zde*:) *za, v jeho přítomnosti; (abl. absol.)*.

ter, tříkráte; (posvátné číslo).

3095 *cōsulō, ere, suluī, sultum*, 1. raditi se; 2. žádati rady od někoho, tázati se o radu někoho, vzněsti dotaz.

sortibus (2914.) cōsulere dē aliquō, (tázati se losy, pomocí losů stran někoho), *metati losy o někoho; ter cōsultum esse sortibus*, že tříkrát bylo metáno losy; (*aktivně*:) že tříkrát metali losy.

utrum — an, (2322.).

ignis, (237.); (*srov. 238.!*).

necāre, [nex, vrazda], usmrtiti; *ignī necāre*, (ohněm usmrtiti =) upáliti; (*ignī cremāre*).

statim, hmed, ihned.

re-servāre, uchovati, nechati si.

utrum ignī necārētur an reservārētur in aliud tempus, zda má býti (ohněm) spálen či má-li býti uchován na jinou dobu.

sortium (2914.) beneficium, příznivý výsledek losování; *přízeň losů; (zde možno volně přeložiti: díky losům)*.

— (1824., 2486.).

incolumis, e, neporušený; bez úrazu, 3105 zachráněn(ý), na živu.

sē t. j. C. Valerium Procillum.

item, (188., 608., 1953.).

M(arcus) Metius, (2757.) (I. 47. 4.).

repertus (est), (983., 2252., 2910.), byl nalezen.

ad eum, t. j. ad Caesarem.

3110 *re-dūcere*, (1540.); (2876.).

Kap. 54.

Rýn; (abl. absol.).

ad ripās, (*srv. I. 37. 3.*); (2018.).

revertī, (428.); *coepī*, (844., 1131.); *revertī coepērunt*, počali se vraceti; = nastoupili zpáteční tažení. — (2720., 2721.).

3115 domum, (2527.); (2539.).

Sestav! et ubi ii, qui proximī Rhēnum incolunt, sēnsērunt || (acc. c. inf.) eōs perterritōs (esse) || (hl. v.) inse-cūti... occidērunt.

ubi, (271., 389.).

quōs (rel. spoj.) = et eōs.

incolere, (17., 305.).

prope, (předl. sakus.), blízko něčeho; komparat. propius, superlat. proximē. — (2686.)

3120 proximī Rhēnum, (akusativ u superlativu proximū podobně jako u positivu prope; srv. I. 47. 1.), (jsoucí) nejbliže Rýna, při Rýnu.

qui proximī Rhēnum incolunt, obyvatelé sídlící nejbliže Rýna, při Rýně.

per-terrēre, (1062., 1275., 1310., 1520.), poděsiti, polekati, postrašiti, ve zmatek uvést.

sentire, (966.), seznati, poznati, zpozorovat.

insequor, (831., 1304.); inse-cūti, stíhajíce, pronásledující (doplň si: je).

3125 magnus numerus ex hīs, veliký počet z nich; velký počet jich.

oc-cidere, (412., 1474.) (3068.), zabiti, pobiti, usmrtiti.

aestās, ātis f., letní doba, léto; ūnā aestāte, v jednom létě.

cōnficere, (48., 1609., 2651.); duōbus māximīs bellīs cōnfectīs, dvě velmi veliké války (šťastně) skončiv; (abl. absol.).

mātūrē, (873., 1871.), v pravý čas, včas; předčasně, brzy, záhy. — (2026.)

3130 paulus, a, um, malý; paulō, (abl. mīry), o málo, o něco, trochu, poněkud. — (2882.)

mātūrius paulō, quam, poněkud časněji, než; poněkud, o něco dříve, než. (Taťo poznámka ukazuje, že porážku

Ariovistovu dlužno klásti asi do polovice měsíce září.)

tempus annī = roční doba.

pōstulāre, (1710.), vyžadovati; (v překladu doplň zde: toho).

hīberna, (551.).

in Sēquanōs, (2784., 23.), do Sekvan-ska, do území, země Sekvanů.

dēdūcere, (2627.).

prae-pōnō, ere, posuī, positum, aliquem alicuī, někoho, někomu v čelo postaviti; někoho ustanoviti něčím velitelem; hibernīs Labiēnum prae-posuīt, Labiena postavil v čelo zimnímu táboru, ustanovil velitelem zimního tábora; (srv. 2972.).

Labiēnus, (540.).

Gallia citerior, (1., 2.).

pro-ficiscī, (156., 300., 647.), odebrati se, odejiti.

agere, (1653.).

conventus, ūs, m., 1. schůze, shromáždění, sněm; 2. soudní schůze; krajinské soudy; conventūs agere, konati, řídití krajinské soudy.

ad conventūs agendōs (2721.), ke konání, k řízení krajinských soudů; aby tam konal, řídil krajinské soudy. — Správci provincií, prokonsulové, určovali jisté dny, obyčejně v zimě, na určitých místech, v nichž se pro to území konaly soudy, jež správce provincie zahájil a řídil. — Caesarovi však šlo také o to, aby byl bližší Řimu a aby mohl sledovati události a poměry v Řimě z větší blízkosti.

Vítězstvím Caesarovým byla na několik století rozhodnuta otázka, má-li býti Gallie provincií římskou či germánskou. Po pádu západní říše římské dostala se v moc Germánů.

Nejbližší následky porážky Ariovistovy vyplývají z Caesarových Pámětí kn. VI. kap. 12. §§ 6.—9.

OPRAVY.

Po korektuře zůstala ještě řada tiskových chyb. V uvedených zde opravách značí první číslo stránku, číslo v závorce řadové číslo významu, třetí číslo řádku stránky; zkratka ř. = řádek. Má býti:

1. (2) mezi Alpami a Apeninami; 2., ř. 14. Publius; 2., ř. 47. Publius; 3. ř. 10. jménech; 4. (20.) inter sē; 4. (22.) ř. 44. polysyndetické; 5. (49.) ř. 35. āvertuntur; 5. (44.) ř. 2. Trānsrhēnānī; 6. (50.) ř. 4. také, též; 55. (57.) ř. 6. prōhibent; 6. (58.) ř. 13. prōhibeō; 9. (93.) ř. 19. conditā; 9. (94.) ř. 28. Valerius; 9. (99.) ř. 12. civitās, ātis; 10. (117.) ř. 16. lātus; 10. (119.) ř. 27. mōns; 14. ř. 34. cōnārētur; 15. (211.) ř. 36. a 38. cōn-ciliāre; 17. (257.) ř. 10. iūs; 17. (265.) ř. 29. a 31. cōn-sciscō, cōn-sciscere; 18. (271.) ř. 1. incendunt; 18. (282.) ř. 29. combūstus; 19. (302.) ř. 16. ūssi, ūstum, ř. 17. exūstis; 19. (308.) ř. 12. op-pugnāre; 19. (321.) ř. 33. mōns; 22. (381.) ř. 4. Narhōnēnsī; 23. (389.) ř. 15. čas.; 24. (398. ř. 41.) v úmyslu; 24. (402.) ř. 7. a 10. iter; 25. ř. 13. práci; 26. (443.) ř. 32. flūxī; 26. (444.) ř. 40. mōns; 29. (528.) ř. 35. lēxī, lēctum; 31. (562.) ř. 47. Meusel, známý vydavatel komentáře k Caesarovým Pámětím o válce gallské; 32. (598.) ř. 34. expugnāre; 34. (637.) ř. 21. iūctis; 37. (710.) ř. 4. vblui; 45. (878.) ř. 7. vēxī; ř. 9. sub-vēxerat; 45. (882.) ř. 22. nōlle; 46. (909.) ř. 27. výčítky; 46. ř. 41. (frūmentum); 46. (919.) ř. 28. a 30. sūs-cipere; 47. (928.) ř. 26. nōnnūllī; 48. ř. 35. ēnūntiāri; 48. ř. 5. věty; 50. (983.) ř. 12. repertum; 51. ř. 35. sūmptū; 52. (1023.) ř. 2. uxōrem; 53. (1048.) ř. 18. dēspērāre; 54. ř. 8. dēspērāt; 55. (1096.) ř. 36. offēnsūm; 55. (1102.) ř. 7. cō-nārī; 56. (1122.) ř. 14. offēnsiō; 56. (1123.) ř. 17. offēnsiōne; 57. (1138.) ř. 18. crēscere; 59. ř. 26. vypust' „do-“; 62. (1237.) ř. 20. a ani... ani ne; 66. (1318.) ř. 5. sūs-lineō, ř. 7. sustineat; 69. (1377.) ř. 6. pugnam; 69. (1389.) ř. 15. a (1388.) ř. 18. pugnāre; 70. (1403.) ř. 13. quīndecim; 71. (1446.) ř. 42. prō vāllō; 72. (1463.) ř. 13. pugnātum; 72. (1491.) ř. 47. mīlia; 82. (1673.) ř. 40. quīndecim; 83. (1694.) ř. 12. frangō; 83. (1695.) ř. 18. pohostinē; 84. (1712.) ř. 5. vietōr; 85. (1732.) ř. 7. comparandam; 85. (1743.) ř. 9. si qua; 85. (1749.) ř. 25. sūstinēri; 86. (1761.) ř. 21. sūmptūrus; 87. (1783.) ř. 17. setrvāvali; 87. (1799.) ř. 3. ne — quītem; 88. (1821.) ř. 10. et; 93. (1938.) ř. 23. neglēxī, neglēctum; 94. (1971.) ř. 41. suō doplň adventū; 96. (1993.) ř. 10. intellēctūrum; 96. ř. 24. neglēctūrum... nēmō; 96. (2004.) ř. 29. Trēvērōrum; 96. (2036.) ř. 39. doleō. 100. ř. 12. exercitātiōne; (2110.) ř. 14. mēdius; 102. (2150.) ř. 39. zapēctitū; 103. (2181.) ř. 2. timēre; 109. (2329.) ř. 23. dē quā = dē; 110. (2337.) ř. 1. orātiōne; (2356.) ř. 5. ordinum.

Jiné menší chyby oprav si čtenář laskavě sám.

cordi fuisse arbitrantur vše, co vše, o čem myslí, že jim za živa...

⁵ **in-fero**, ferre, tuli, illatum vnašeti, vřazovati.

paulus (v. 9. 2); subst.: paulum, i, n. málo, *abl. miry*: paulo o málo, trochu, poněkud, o čase: krátce, nedlouho, nedávno.

suprā (s akk.) nad; časově: před (něčím).

hic = noster.

memoria v. 3. 5.

con-sto, āre, stiti pevně státi; neos. constat. (s inf. c. acc.) jest známo, quos ab iis dilectos esse constabat o nichž bylo známo, že...

diligo, ere, lexi, lectum (dis-lego) vybrati; obliibiti si, milovati; partic.: dilectus, a, um obliibený, milovaný, milý, drahý.

iustus, a, um (iūs) spravedlivý, řádný, náležitý.

fūnebris, e (fūnus) pohřební; subst. plur.: fūnebria, ium, n. pohřební obřady.

conficio, ere, fēci, fectum (confacio) zhotoviti; vykonati, dokončiti, funeribus confectis (abl. abs.) po...

ūnā (ūnus) zároveň, spolu.

cremo, āre spalovati.

20

¹ **commodē** (commodus) přiměřeně, náležitě, vhodně, obratně, účelně, commodius zvláště obratně, zvláště účelně.

rem publicam administrare obecní správu vésti, quae civitates suam rem publicam administrare existimantur ty obce, o nichž se soudí, že...

sancio, ire, sanxi, sanctum posvětití, (slavnostně) ustanoviti, habent legibus sanctum maji zákony ustanoveno.

de re publicā o věcech obecních, státních.

rūmor, ōris, m. pověst, zvěst, zpráva, rumore aut famā z do-slechu nebo z pověsti.

accipere = dovědětí se.

ad magistratum deferre (v. 2. 1.)

k úřadu doněsti, úřadum oznámiti, ohlásiti, habent sanctum, uti deferat neve (= et ne) cum quo alio (s nikým jiným) comunicet (v. 2. 3.).

srovnej: **quod cognitum est** (pro-2

tože se poznalo, se shledalo, že) **homines terreri et...**

temerārius, a, um (temere maně, bez rady) nerozvážný, nerozmyslný, pošetilý.

imperitus, a, um (in-peritus) nezkušený.

falsus, a, um (fallo) oklamáný; klamný, klamavý, lživý.

terreo, ēre, terrui, territum strášiti, děsiti, lekati.

facimus v. 13. 5.

impello, ere, puli, pulsum (in-pello) do něčeho vřaziti; poháněti, doháněti.

summae res nejdůležitější věci.

consilium capere radu bráti (o).

quae visa sunt co se (jim) uzdalo 3 (vhodným).

occulto, āre (occulo) skrývati, ukřývati, zatajiti.

aliquid ex usu est něco jest s prospěchem, k užítku.

multitudo lid.

prō-do (v. 18. 1) prozraditi, rozhlásiti.

nisi leč, nisi — non leč — ne = jen.

concilium, i, n. shromáždění, sněm, per c. prostřednictvím sněmu = na sněmu.

con-cedo (v. 3. 2.) dovoliti.

21

multum (mnoho) **differre** (v. 11. 1). 1

ab hāc consuetūdine = ab horum consuetudine od tohoto zvyku = od způsobu života těchto.

ZEJDOVY PŘÍPRAVY K LATINSKÝM A ŘECKÝM KLASIKŮM.

PŘÍPRAVY K CAESAROVÝM PAMĚTEM O VÁLCE GALLSKÉ.

KNIHA VI. KAPITOLA 1.—21.

SESTAVIL

JAROMÍR ZEJDA,

GYMN. PROFESOR.

V PRAZE 1931.

JOS. SPRINGER, KNIHKUPECTVÍ A ANTIKVARIÁT V PRAZE I.

PŘÍPRAVY K CAESAROVÝM PAMĚTEM O VÁLCE GALLSKÉ.

KNIHA VI. *)

Sestavil
JAROMÍR ZEJDA,
gymn. profesor.

I

1 **multis de causis** z mnohých příčin (na př.: bezvýsledná výprava Caesarova do Britannie [kn. V.], ztráta části vojska (V. 37), vzbouření Treverů (germánský kmen usedlý na obou březích Mosely), usmrcení jejich náčelníka Indutiomara [konec knihy V.]).

mōtus, ūs, m. (moveo) hnutí, pohyb; hnutí = nepokoj, vzpoura, vzpouřa.

ex-specto, āre vyhlížeti (někoho); čekati, očekávati.

per (s akk.) skrze; o prostřednictví, na označení osoby nebo věci, prostřednictvím jí, pomocí jí, skrze ni, již se něco děje.

T. = Titus.

lēgātus, i, m. vyslanec, posel; pobočník velitelův, podvelitel, legát.

dilēctus, ūs, m. (diligo) výběr; vybírání mužstva (k vojsku), odvod (habere = konati).

instituo, ere, tui, tūtum (in-sta-tuo) zříditi, ustanoviti.

2 **simul** zároveň, spolu.

Gnaeus Pompeius Magnus, člen triumvirátu, konsul r. 55 př. Kr.; po uplynutí konsulátu měl odejiti do své provincie (Hispanie), neodešel však a protizákonně ji dal spravovati svými legáty Afraniem a Petrejem; sám zůsta blíž Říma (ad urbem, vkročiti do něho nemohl, poněvadž nesložil vrchní velitelství vojenské [imperium]), pod záminkou, že jedná tak v zájmu obce, pro (politické) poměry v obci (rei publicae causā), staraje se o její zásobování obilím.

prō-cōsul, is, m. (prō consule) prokonsul, bývalý konsul (jako správce provincie). srov.: (Caesar) **petit** (ut Pompeius) **iuberet** (eos) **convenire**, **quos rogasset**.

quoniam (quum [= cum], iam) když, poněvadž. **ipse**, t. j. Pompejus.

re-maneo, ēre, mansi (zpět) zůstává, setrvává, quoniam remaneret poněvadž setrvává (konj. nepřímé závislosti).

consul (doplňk) ja konsulem (právě r. 55).

*) Základem jest vydání Schenkovo.

sacrāmentum, i, n. (sacrāre) (služební) přísaha.
rogo, āre tázati se, milites sacramento (abl.) rogare (tázati se vojínů, chtějí-li se pod přísahou zavázati ke konání služby vojenské =) vojiny vyzvati k přísaze, vzíti pod přísahu (rogavisset, konj. nepřímé závisl.).
signum, i, n. známka, znamení, prapor.
con-venio, ire, vēni, ventum se-jiti se, shromážditi se.
ad se t. j. k Caesarovi.
interest (inter-sum) záleží, (Caesar) existimans magni interesse facultates videri (podmět k interesse) domnívaje se, že velice na tom záleží, aby se zdálo... aby se jevily...
reliquus, a, um (relinquo) pozůstalý, zbylý; budoucí, příští, in reliquum tempus na... pro...
opīnio, ōnis (opīnor) domněnka, mínění, ad opinionem Galliae vzhledem k mínění Gallie (Gal-lů).
facultās, ātis, f. snadnost, možnost, příležitost; pl.: facultates prostředky.
detrīmentum, i, n. (dē-tero) újma, škoda, ztráta, pohroma, si quid detrimenti (gen. partit.) acceptum esset kdyby něco škody, nějaká ztráta byla utrpěna.
sarcio, ire, sarsi, sartum zaceliti; napravití, ut (výsled.) detrimentum sarciri posset.
brevi tempore v krátkém čase.
augēre = vyvážití, nahraditi.
cōpia, ārum, f. (cōpia) zástupy vojenské, sbory válečné.
tribuere alicui aliquid (vyhověti, býti po vůli někomu v něčem, učiniti pro něкого něco (quod = et id)).
amicitiāe t. mezi Pompejem a Caesarem.
conficio, ere, fēci, fectum (confacio) zdělati, zhotoviti; do-

konati, skončiti, confecto dilectu, abl. abs.
per suos t. j. skrze své legáty.
exigo, ere, ēgi, actum (ex-ago) vyhnati; vykonati, ke konci dovésti, dokončiti, ante exactam hiemem před ukončením zimy.
tribus legionibus constitutis (zříditi) et **adductis** (přivěsti), abl. abs.
duplico, āre (duplex) zdvojití, zdvojnásobiti, duplicato numero, abl. abs.
cohors, ortis, f. kohorta (legie = 10 kohortám = 30 manipulům = 60 centuriám).
Quintus Titurius Sabinus, legát Caesarův) (v. V. 37).
cōpia = válečná síla.
docēre = dokázati.
quid co, kolik.
disciplina, ae, f. (discipulus) škola, vyučování; kázeň.
opes populi Romani moc...

2

Indutiomārus, i, m. Indutiomarus 1 v. 1. 1.
docēre = ukázati, vyložiti (V. 58. 6.).
propinquus, a, um (prope) blízký, sousední, příbuzný; subst.: propinquus, i, m. příbuzný.
Trēveri, orum, m. Treverové, v. 1. 1.
imperium vláda.
dē-fero, ferre, tuli, lātum (dolů) snéstí; přenéstí, vznéstí, svěřiti.
illi t. j. eius propinqui.
finitimus, a, um (finis) pohraniční, sousední.
sollicito, āre (sollicitus [sollus (= totus) + cieo] mocně pohnutý) mocně hýbatí; znepokojovati, pobuřovati.
polliceor, ēri, pollicitus sum slibovati.

dē-sisto, ere, stiti ustoupiti od něčeho, ustávati, přestávati.
2 impetro, āre (in-patro) prověsti, dosíci.
ulterior, ius, iōris (ultrā) vzdálenější.
tempto, āre ohmatávati; zkoušeti; pokoušeti se o něкого, zkusiti to s někým, akk.
in-venio, ire, vēni, ventum na něco přijiti, naléztí, inventis civitatibus, abl. abs.
nōn-nūllus, a, um některý.
iūs iurandum, iuris iurandi (iuro) přísaha.
con-firmo, āre upevniti, iure iurando inter se confirmant přísahou navzájem se zaváží (t. Treverové a některé obce).
obses, idis, m. (obsideo [ob-sedeo]) rukojmě.
caveo, ēre, cāvi, cautum stříci se; ručiti, obsidibus (abl. instr.) de pecunia cavent (Treveri) rukojmími ručí, se zaručí za peníze (že složí peníze).
Ambiorix, īgis, m. Ambiorix, náčelník Eburonů (belgický kmen, usedlý při řece Mose).
societāte et foedere aliquem sibi adiungere spojenectvím a smlouvou si něкого připojiti, spoje-neckou smlouvou (hendiadyoin) si získati.
3 quibus rebus cognitis, abl. abs.
undique odevšad, se všech stran.
cum videret bellum parari, Nervios... esse in armis, Senones non venire et... communicare, Germanos... sollicitari.
Nervii, ōrum, m. Nerviové, belgický kmen, usedlý mezi řekami Šeldou (Scaldis, is, m.) a Sambre (Sabis, is, m.).
Atuatuci, orum, m. Atuatukové, germánský kmen, usedlý v belgické Gallii, mezi řekami Šeldou a Mosou.

belgický národ, sídlící při moři - mezi dolním Rýnem a Šeldou.
Cisrhēnānus, a, um (cis, Rhēnus) předrýnský (se stanoviska Caesarova: na levém břehu Rýna), Cisrhenanis Germanis adiunctis, abl. abs.
Senones, um, m. Senonové, keltský kmen, sídlící kolem horní Sequany.
imperātum, i, n. (impero) rozkaz, ad imperatum na rozkaz.
Carnutes, um, m. Karnutové, keltský kmen, usedlý na obou březích Loiry (Liger, eris, m.).
commūnico, āre (communis) společným činiti; sdíletí se s někým o něco, svěřovati se někomu s něčím, cum aliquo aliquid (consilium záměr, úmysl).
crēber, bra, brum hustý, četný, hojný, častý.
lēgatio, ōnis, f. (lēgare) posláni, poselství.
mātūrē (māturus) včas, záhy, časně; kompar. maturius časněji.
cogito, āre (cum, agito) přemítati, přemýšletí, uvažovati o něčem, pomýšletí na něco, de aliqua re, putavit sibi cogitandum (esse) de bello).

3

nōndum (nōn-dum) ještě ne. 1
conficere (v. 1. 4.), v čase: ztráviti; pass.: confici uplynoutí, minouti, n. hieme confectā (abl. abs. ve smyslu připoušf.) ač zima ještě neuplynula, nemínula.
cōgo, ere, coēgi, coactum (com-ago) sehnati, sebrati, proximis quattuor legionibus coactis (abl. abs.) sebrav...
imprōvisus, a, um (in, pro-VIDEO) nepředvídaný, nenadálý, de improviso znenadání, neočekávaně.
con-tendo, ere, tendi, tentum nati; nespíchatí chvátati.

2 **pro-fugio**, ere, fūgi utikati, uprchnouti.
pecus, oris, n. dobytek (zvl. drobný dobytek, brav), magno pecoris numero capto, abl. abs.
con-cēdo, ere, cessi, cessum ustoupiti; postoupiti, přepustiti, ponechatí, eā (vztahuje se sice smyslem na *numero*, ale shoduje se v rodě s doplňkem *praeda* [attrakce]) *praeda concessā* abl. abs.) ponechav jej za kořist.
vestalis agris, abl. abs.
dēditio, ōnis, f. (dēdo) odevzdání, podrobení (se), in deditionem venire v poddanství přijíti = vzdáti se, podrobiti se.
coēgere dohnati, donutiti, coēgit (illos) obsides sibi (= Caesari) dare.
3 **negōtium**, i, n. (nec, ōtium) zaměstnání, práce; podnik, práce, věc, eo negotio confecto, abl. abs.
rursus opět, znova, zase.
hiberna (t. castra), orum, n. (hibernus [hiems]) zimní tábor.
re-dūco, ere, duxi, ductum zpět vésti.
4 **concīlium**, i, n. shromáždění, sněm. **primo vere** na počátku jara.
instituere (v. 1. 1) ustanoviti.
in-dīco, ere, dixi, dictum opověděti, oznámiti, ohlásiti, concilio indicto, abl. abs.
praeter (s akk.) mimo, kromě.
dēfectio, ōnis, f. (dēficio) odpadnutí, odboj, arbitratus hoc (t. j. to, že nepřišli) esse initium (doplňk) belli.
post-pōno, ere, posui, positum klásti za něco, do pozadí, pokládati za vedlejší.
ut videretur aby bylo viděti, aby bylo patrné (že).
Lūtētia Parisiorum Lutecia Parisiū, hlav. město keltského kmeně Parisiū, nyn. Paříž.
trans-fero, ferre, tuli, lātum přenéstí, přeložiti.

confinis, e (cum, finis) soumezný, 5 sousední, confinis sum alicui sousem jsem někomu, hraničím, sousem s někým.
hi = Parisii.
memoriā patrum za paměti, za času otců.
civitatem coniunxerunt spojili se v jednu obec (s nimi t. j. se Senony).
a consilio (t. belli ac defectionis) abesse záměru se neúčastniti.
existimabantur afuisse soudilo se, že se neúčastnili.
suggestus, ūs, um (sub-gero) vy-6 výšenina, řečníště, pro suggestu s řečníště.
prō-nuntio, āre vyhlásiti, ohlásiti, oznámiti, hāc re pronuntiatā, abl. abs.
in Senones do Senonska.
eō (id) tam.

4

adventus, ūs, m. (ad-venio) přijítí, příchod, cognito adventu, abl. abs.
Acco, ōnis, m. Akko, náčelník Senonů.
princeps, cipis (primus, capio) první; původce, princeps... eius consilii (t. j. odpadnutí).
multitudo lid.
cōnor, āri pokoušeti se, conantibus zatím co se o to pokoušeli.
efficere vykonati, provéstí priusquam id affici posset (konj. nepřímé závisl.) dříve než se to může...
nuntiat Romanos adesse zvěstuje se, že Ř. jsou tu.
necessārius, a, um (necesse) nutný, necessariō nutně, nezbytně, z nutnosti.
dē-sisto (v. 2. 1.) ustoupiti, upustiti od něčeho, sententiā od úmyslu.
dē-precor, āri prosbami odvrátiti, odprositi.

5

adire per (v. 1. 1) **aliquem** dojíti přístupu skrze někoho.
Haedui, orum, m. Haeduové, keltský národ, sídlící mezi Ligem a Ararem.
quorum in fide pod jejichž ochranou.
antiquitus (antiquus) od starodávna, odedávna.
3 **libenter** (libens) rád, ochotně.
petentibus Haeduis, abl. abs.
venia, ae, f. milost, odpuštění.
excūsatio, ōnis, f. (excūso [ex, causa]) výmluva; omluva.
aestivus, a, um (aestas) letní.
in-sto, āre, stiti na něčem státi; naléhati; v čase: nastávati, býti blízko, hroziti.
quaestio, ōnis, f. (quaero) dotazování, vyšetřování.
srovnej: quod arbitrabatur aestivum tempus esse (tempus) **instantis belli, non** (tempus) **quaestionis** (že jest na válku, nikoli na...).
4 **obsidibus imperatis** (abl. abs.) uloživ...
alicui aliquem custodiendum tradere někomu někoho k střežení odevzdati.
5 **eōdem** (idem) tamtéž.
dēprecator, ōris, m. (dē-precor) prosebník za odvrácení (zlého), přímlyvce, utor aliquo deprecatore (doplňk) mám někoho za...
Rēmi, ōrum, m. Rémové, belgický kmen, usedlý po obou březích řeky Aisne (Axona, ae, m.).
clientēla, ae, f. (cliens) svěření, ochrana (poměr mezi klientem a patronem, poměr obce méně mocné k mocnější), **quorum in clientela**.
ferre = odnésti, obdržeti.
6 **per-ago**, ere, ēgi, actum provéstí, dokončiti, skončiti.

pāco, āre (pax) v mír uvéstí, u-1 **klidniti**, upokojiti, hac parte **pacatā**, abl. abs.
totus et mente et animo zcela i myslí i duší, (s) celou myslí i duší.
bellum Treverorum (v. 1. 1) **et Ambiorigis** (v. 2. 2) válka s Trevery a s...
in-sisto, ere, stiti na něčem se postavití, stanouti; insistere in bellum dáti se do války.
Cavarinus, i, m. Kavarinus, vzne-2 šený Senon, jež Caesar učinil králem Senonů; Senonové však jej zahnali a on se utekl k Caesarovi (V. 54.), iubet Cavarinum secum (= cum Caesare) proficisci.
Senones v. 2. 3.
irācundia, ae, f. (irācundus) hněvivost, prchlivost, rozhořčení, ex huius (= Cavarini) iracundiā z... (t. proto, že byl od Senonů zahnán).
mereo, ēre, ui zasloužiti si, (zaslouženě) na sebe uvaliti.
ōdium, i, n. (ōdi) nenávisť, zášti, ex eo odio, quod meruerat.
civitatis t. j. Senonum (gen. subjektiv.).
ex-sisto, ere, stiti vyvstávati; povstati, vzniknouti, nastati, ne quis (adjekt.) motus (v. 1. 1) existat.
rebus constitutis (uspořádati, za-3 říditi), abl. abs.
explōrātus, a, um (exploro) vyzkoumaný, zjištěný, pro explorato habere za zjištěné, za jisté mítí (že).
con-tendo (v. 3. 1) napínati; napínati síly, zvl. v zápase, zápasiti, utkati se.
reliquus (v. 1. 3) ostatní.
circumspicio, ere, spexi, specum (circum-specio) rozhlížeti se; uvažovati, přemítati.
propinquus, a, um v. 2. 1.

Eburōnes, um, m. Eburonové (v. Ambiorix 2. 2).
 perpetuus, a, um (per, peto) nepřetržitý.
 palūs, ūdis, f. bažina, močál.
 mūnīre opevniti, ohraditi, ochrániti.
 ūnī jediní.
 de pace o mír, stran míru.
 hospitium, i, n. (hospes) pohostinství, pohostiné přátelství.
 item (ita) též, taktéž, rovněž.
 in amicitiam alicui venire v přátelství s někým vejítí, cognoverat (eum = Ambiorigem) venisse...
 5 dē-traho, ere, traxi, tractum stáhnouti, odtrhnouti, odejmouti, existimabat haec auxilia (pomocné prostředky, podpory) illi detrahenda (esse).
 lacesso, ere, cessivi, cessitum lákatí, dráždití.
 dē-spēro, āre nemítí naděje, vzdátí se naděje, zoufati, desperata salute (abl. abs.) vzdav se naděje ve spásu, zoufaje nad spásou.
 ab-do, ere, didi, ditum odstraniti; ukrytí, uschovati.
 in Menapios do Menapijska.
 Transrhēnānus, a, um (trans, Rhēnus) zarynský; subst.: Transrhēnāni, orum, m. Zaryňané (se stanoviska Caesarova: Germáni na pravém břehu Rýna).
 congredior, gredi, gressus sum (com-gradior) sestoupiti se, sraziti se; spojití se (podmět jest Ambiorix).
 6 in-eo, ire, ii, itum vejítí; consilium inire záměr, úmysl pojmouti (abl. abs.).
 impedimentum, i, n. (impedio) překážka; pl.: zavazadla.
 Titus Attius Labiēnus, nejznámější z legátů Caesarových, meškal v zimním táboře u Remu (V. 56. 5).
 in Treveros do Treverska.
 ad eum t. j. k Labienovi.

expeditus, a, um (expedio [ex, pēs] nohy vypléstí) volný, bez zavazadel, k boji pohotový.
 illi = Menapii.
 cogere (v. 3. 1) sehnati, sebrati (abl. abs.).
 manus, ūs, f. ruka; hrstka, sbor, (ozbrojený) zástup.
 praesidium loci ochrana (t. j. chráněná poloha) místa (= země).
 irētus, a, um opřený, spoléhaje na něco, abl.
 con-ugio, ere, fūgi utēci, utēci se. sua = svůj majetek.
 eōdem (idem) tamtéž.
 con-fero, ferre, tulí, collatum snéstí, dopraviti.

6

partior (pars), iri, partitus sum (vedle toho starší forma *partio*, ire) dělití, rozdělití, partic. perf. *partitus* obyč. ve významu pass.: rozdělený, partitis copiis (abl. abs.) cum legato rozděliv si...
 legātus v. 1. 1.
 Marcus Licinius Crassus, quaestor, ōris, m. (quaero) quaestor (v Římě úředník finanční, ve válce správce vojenské pokladnice).
 efficio, ere, fēci, fectum (ex-facio) způsobiti; učiniti, vystavěti, effectis pontibus, abl. abs. (bažiny).
 adire vtrhnouti.
 tripertitus, a, um (tres, partior) na tři rozdělený, tripertitō (abl. ve významu adverbia) ve třech částech, ve třech odděleních.
 aedificium, i, n. (aedifico) stavění, budova, dvorec.
 vicus, i, m. vesnice, dědina, osada.
 incendo, ere, cendi, censum zapáliti.
 potior, iri, potitus sum (potis) zmocnití se, něčeho, abl.
 cogere donutiti (něčím).

3 obsidibus (v. 2. 2) acceptis, abl. abs.
 hostium numero habere aliquem mezi nepřátele počítati, za nepřitele považovati někoho.
 confirmo (v. 2. 2) tvrditi, ujistiti (že).
 recipio, ere, cēpi, ceptum (recapio) zpět vzítí; přijmouti, si recepissent (zástupný konj. za ind. fut. II.) finibus (do...)
 4 res confirmare věci urovnati, uspořádati (abl. abs.).
 Commius Atrebas Kommius Atrebat(ský), Caesarem dosazený náčelník Atrebatů (Atrebatové, Atrebaty, atum [sg. Atrebas, atis, m.]), národ v belgické Gallii.
 custodis loco (na místě, místo strážce =) jako strážce.
 in Menapiis v Menapijsku.
 in Treveros do Treverska.

7

1 dum (na označení současnosti věty vedlejší s hlavní) zatím co, mezitím co.
 gero, ere, gessi, gestum néstí; (vy)konati.
 copiis peditatū equitatūque coactis (v. 5. 6), abl. absol.
 hiemo, āre (hiems) přezimovati.
 ad-orior, iri, ortus sum proti něčemu povstati; udeřiti na někoho, napadnouti někoho, akk.
 parāre připravovati se, chystati se.
 2 ab eo t. j. od Labiena.
 biduum, i, n. (bis, dies) dvoudenní = doba dvou dní, dva dni, via bidui cesta dvoudenní (= dva dni cesty).
 abesse býti vzdálen.
 cum (cum inversum) cognoscunt duas legiones venisse.
 missū (abl. od neužívaného: missus, ūs, m. [mitto]) posláním, byv poslán, na rozkaz.

castra ponere tábořem se položití (abl. abs.).
 passus, ūs, m. (pando) krok (= asi 1 1/2 m), a quindecim milibus passuum ve vzdálenosti...
 auxilium, i, n. (augeo) pomoc; pl.: auxilia, orum, n. pomocné sbory, pomocné vojsko.
 consilio hostium cognito, abl. abs. 4
 temeritās, ātis, f. (temere) nerozvážnost, temeritate (abl. causae) nerozvážností.
 fore že bude, že se naskytne.
 facultas dimicandi příležitost k boji.
 praesidium, i, n. (praesideo) ochrana, obrana, posádka, praesidio quinque cohortium relicto zanechav posádku pěti kohort, zanechav pět kohort na ochranu (něčemu).
 impedimentis (v. 5. 6), dat.
 inter-mitto, ere, misi, missum mezi něco vpustiti, mezi něčím nechatí (něco); pass.: intermitti mezi něčím býti, spatio mille passuum intermisso (když mezi nimi byla vzdálenost =) ve vzdálenosti...
 com-mūnīre (silně) opevniti.
 transitus, ūs, m. (trans-eo) přechod, flumen difficili transitu (abl. qualit.) řeka nesnadného přechodu, nesnadná přechodem.
 praeruptus, a, um (prae-rumpo) stržený; srázný, příkrý, strmý.
 spes (naděje v...) auxiliorum augebatur (rostla, zvyšovala se).
 cotidie (každodenně).
 loquitur t. Labienus.
 palam zjevně, veřejně.
 quoniam (v. 1. 2) Germani appropinquare dicantur (konj. nepřímé závislosti) poněvadž prý se G. blíží.
 fortuna osud.
 dē-voco, āre (dolū) svolati; in dubium (neutr.) devocare v po-

chybnost, v nejistotu vydání, v sázku dáti.
posterus, a, um (post) potomní, následující, příští.
prímá lúce na úsvitě.
castra mověre tábořem hnouti.
 7 **deferre** donéstí.
ut jakož = ježto.
Galicis rebus favere Gallům přátí, býti smýšleni galského.
natura (přirozenost, přirozená povaha) **cogebat nonnullos ex... favere...**
 8 **noctū** (nox) v noci, za noci.
tribūni militūm (nebo **militāres**) tribunové vojenští; bylo jich v každé legii šest a byli původně vlastními veliteli legií; za Caesara byli buď vůdci menších oddílů nebo měli na starosti různé věci méně důležité (na př. pořádek v táboře, zásobování vojska a j.), **tribunis convocatis** svolav...
primi ordines = **centuriōnes primorum ordinum** centurioni první setní t. j. nejvyšší centurioni (byli to centurioni první centurie v každé kohortě [10 kohort = 60 centurií], bylo jich tedy deset; nebo podle jiného výkladu to bylo šest centurionů první kohorty).
prō-pōno, ere, posui, positum napřed klásti; předkládati, vykládati, proponit, quid sui consilii (gen. partit.) sit (co jest jeho úmyslem).
quo facilius = ut eo facilius aby tím snáze.
suspicio, ōnis, f. (suspicio) podezření, suspicionem timoris dare vzbuditi podezření strachu (= že se bojí).
strepitus, ūs, m. (strepo hřmotím) hřmot, hluk (s).
tumultus, ūs, m. hluk, hřmot, hlo-moz.
consuetudo fert obyčej s sebou nese, bývá zvykem

profectio, ōnis, f. (proficiscor) odchod, tažení, efficit (způsobí) profectionem similem fugae.
explōrātor, ōris, m. (explōro) vy-zvědač.
ante lucem před svítáním.
propinquitās, ātis, f. (porpinquus) blízkost (při).

8

vix sotva.
agmen novissimum zadní voj.
extrā (s akk.) vně (něčeho), mimo (něco), ven z (něčeho).
mūnitio, ōnis, f. (mūnio) opevnění, ohraad.
prō-cēdo, ere, cessi, cessum postupovati, vykročiti.
 spoj: **cum** (cum inversum) **non dubitant** (neváhají).
cohortor, āri (com-hortor) povzbuzovati, vybízeti, napomínati, cohortati inte rse povzbudivše se vespolek.
spērātus, a, um (spēro) doufaný, očekávaný.
dimitto, ere, misi, missum (dimitto) rozeslati; propustiti, pustiti.
longum esse že by bylo příliš dlouho.
perterritis Romanis, abl. abs.
patior, pati, passus sum trpěti, snášeti; = dovoliti, neque suam dignitatem pati a že jejich důstojnost...
manus v. 5. 6.
praesertim především, obzvláště.
impeditus, a, um (impedio) zava-zadly oříženy.
iniquus, a, um (in-aequus) nerovný, nepřiznivý, nepříhodný (na).
proelium committere bitvu svéstí. 2
suspīcor, āri (suspicio) míti podezření; míti domněni, tušiti, domnívati se, et Labienus suspicatus ea (quae = et ea) fore

citrā (s akk.) s této strany, před, přes.
ēlicio, ere, licui, licitum vylákati.
simulatio, ōnis, f. (simulo) přetvářka, předstírání, eadem simulatione itineris usus (užív téhož předstírání pochodu =) (pokračuje) v témže předstírání pochodu.
placidē (placidus) klidně, pokojně.
prōgredior, gredi, gressus sum (prō-gradior) postupovati.
 3 **paulus**, a, um malý; subst.: paulum, i, n. málo, maličko, trochu.
tumulus, i, m. (tumeo) pahrbek, pahorek, návrší, kopec.
facultatem (příležitost), **quam peti(vi)stis**.
impeditus nepřístupný, neschůdný, obtížný.
 4 **prae-sto**, āre, stiti, stitum (statum) napřed státi; předčítí; projeviti, osvědčiti (virtutem mužnost).
saepe-numero častokrátě.
imperator t. j. Caesarovi.
cōram (cum, os) tváří v tvář, vlastněma očima.
cerno, ere, crēvi, crētum třibiti, oddělovati; zrakem rozeznávati, zřítí, viděti, existimate illum (= imperatorem) adesse et cernere.
 5 **simul** v. 1. 2.
signa ad hostem convertere prapore (t. j. vojsko) proti nepříteli obrátiti.
dērigo, ere, rexi, rectum (dē-rego) řídití, aciem derigere (bitevní) šik, zříditi.
turma, ae, f. jezdecká četa, turma (10 turem [po 30 jezdcích] tvořilo oddělení zvané ala, každá turma se dělila na tři dekurie).
latus, eris, n. strana, bok, ad latera disponer na boky rozestaviti.
 6 **clamorem tollere** křik zdvihnouti, clamore sublato (abl. abs.) křik

pilum, i, n. (házečí) kopí, oštěp.
immitto, ere, misi, missum (immitto) vpustiti; vypustiti, vymrštiti.
illi t. j. hostes.
ubi (jakmile) **vidērunt** (eos) **ire ad se, quos credebant** (o nichž věřili, že) **fugere**.
praeter spem mimo nadání.
modo jen; (ještě) nedávno.
infestus, a, um, pass.: nejistý, ohrožovaný; aktiv.: nejistým činící, nepřátelský, útočný, infestis signis ire = útokem hnáti (na).
concursum, ūs, m. (con-curro) sběhnutí, srážka, utkáni.
in fugam conicere na útěk obrátiti.
petere hnáti se (do).
con-sector, āri (con-sequor) horlivě následovati; stíhati, pronásledovati.
com-plures, a, ium více pospolu, několik, nemálo, dosti mnoho, přemnozí, compluribus captis, abl. abs.
paucis post (adverb.) **diebus** po několika dnech.
recipere znova vzítí ve svou moc.
auxilio (dat. účel.) ku pomoci.
percipio, ere, cēpi, ceptum (percipio) v sebe pojmuti, přijmouti; smysly vnímati, slyšeti, dovědětí se, perceptā fugā (abl. abs.) dovědívše se o...
sese recipere odebrati se, zpět se uchýliti.
propinquus v. 2. 1.
Indutiomarus v. 2. 1.
defectio v. 2. 4.
auctor, ōris, m. (augeo) původce.
comitor, āri (comes) provázeti, comitati eos (= Germanos).
excēdere vyjiti, odejiti.
Cingetorix, īgis, m. Cingetorix, 9 náčelník treverský, přítel Římanů.
per-maneo, ēre, mansi, mansum

officium, i, n. služba, povinnost, poslušnost, věrnost.
dē-monstro, āre ukazovati, poznamenati, připomenouti, pověděti, quem permansisse demonstravimus o němž jsme poznamenali, že... (v. V. 3. 3.).
prīncipātus, ūs, m. (princeps) přední místo, náčelnictví, principatus atque imperium = nejvyšší moc civilní a vojenská, vrchní správa státu a vojska.
trādere odevzdati.

9

1 **ex Menapiis** (v. 2. 3) z Menapijska.
in Treveros (v. 2. 1.) do Treverska.
constituo, ere, tui, tūtum (constituo) postaviti; ustanoviti, uminiti si.
2 **quarum (causarum) una...**, altera... z nichž...
auxilia v. 7. 3.
contra se místo obvyklého contra ipsum (= Caesarem).
Ambiorix v. 2. 2.
receptus, ūs, m. (recipio) ústup, útočiště (u).
3 **res constituere** věci uspořádati (abl. abs.).
paulo (v. 8. 3, abl. míry) o málo, o něco, poněkud, něco málo.
suprā (s akk.) nad (něčím), suprā eum locum, quo (loco) (bylo to blíže Koblence, poněkud jižněji než po prvé [IV. 17]).
ante (adverb.) dříve, předtím.
trādūco, ere, duxi, ductum (trādūco) převéstí, přepraviti.
pontem facere most stavěti.
instituo (v. 1. 1) zříditi, ustanoviti, začítí, uminiti si.
4 **institata ratio** obvyklý způsob.
magno studio při veliké horlivosti.
opus efficitur dílo (= stavba mostu) se dokončí.

firmus, a, um silný, pevný.
in Treveris v Treversku (t. j. na levém břehu Rýna).
praesidium (v. 7. 4) ochrana, zástíta, posádka.
subitō (subitus) náhle.
mōtus v. 1. 1.
orior, iri, ortus sum zdvihnouti se, vzniknoutí, povstati.
reliquus (v. 1. 3) pozůstalý, zbylý; ostatní.
Ubiū, orum, m. Ubiové, germánský kmen, sídlící na pravém břehu Rýna.
obses v. 2. 2.
in deditionem venire v. 3. 2.
purgo, āre čistiti; očistiti = omluviti, ospravedlniti, purgandí sui causā (za příčinou sebe... =) aby se...
docere poučiti, vysvětliti, vyloužiti (že), qui doceant (věta vztažně účel.), kteří by...
ex suā (t. j. Ubiorum) **civitate**.
auxilia missa (esse).
ab se t. j. ab Ubiis.
laedo, ere, sī, sum uraziti, porušiti, zrušiti, fidem (věrnost) laesam (esse).
petunt atque orant žádají a prosí 7 = snažně prosí (hendiadyoin).
parco, ere, pepercí, parsum (u)šetřiti, někoho (dat.) (sibi = Ubiis).
commūnis, e společný, communí odio (abl. causae) Germanorum (gen. obiect.) pro společné zášti ke Germanūm.
in-nocens, entis (in, noceo) neškodící; nevinný.
prō (s abl.) před (někým); místo (někoho), za (někoho).
nocens, entis (noceo) škodící; vinný.
pendo, ere, pependi, pensum vážiti; (dokud nebylo peněz ražených, platilo se kovem, který se vážil), platiti; poenas pendere trest trpěti.

amplus, a, um prostranný; komp.: amplius (ještě) více, si velit dari (aby...) amplius obsidum (gen. partit.).
polliceor v. 2. 1.
8 **causam cognoscere** věc vyšetřiti, cognitā causā (abl. abs.) věc vyšetřiv.
reperio, ire, repperi, repertum (re-pario) (zase) nalézati.
Suēvi, orum, m. Svěvové, společný název germánských kmenů, sídlících mezi mořem baltickým, Rýnem, Labem a Dunajem.
satisfactio, ōnis, f. (satis, facio) zadostučinění, ospravedlnění.
aditus, ūs, m. (ad-co) příchod, přístup.
in Suēvos do Svěvska.
perquiro, ere, quisivi, quisitum (per-quaero) důkladně (per-) hledati, pátrati po něčem, vyptávatí se na něco, akk.

10

1 **interim** zatím, mezitím.
paucis post diebus v. 8. 7.
certior fio (fieri, factus sum) býti zpraven, dostati zprávu (že).
cogere v. 3. 1.
natio, ōnis, f. (nascor) národ, kmen.
dē-nuntio, āre ohlašovati, oznamovati, vzkazovati, vyzývati.
peditatus, ūs, m. (pedes) pěchota, auxilia peditatūs.
2 **his rebus cognitīs** (abl. abs.) seznáv...
frumentarius, a, um (frumentum) obilní, obilí se týkající, res frumentaria zásobování (obilím), dovoz, spíže.
prō-video, ēre, vidi, visum předvidati; opatřiti, obstarati.
idōneus, a, um příhodný, vhodný.
dēligo, ere, lēgi, lectum (dē-lego) sbíratí; vybrati, vyvoliti (pro něco, dat.).

dē-dūcere odvéstí, odehnati, sehnati (t. s pastvin).
sua omnia všechn svůj majetek.
con-fero, ferre, tuli, collatum sněsti.
barbarus, a, um barbarský (t. j. ne řecký nebo ne římský), cizozemský; surový, nevzdělaný.
im-peritus, a, um nezkušený.
inopia, ae, f. (inops [in, ops] bez pomoci), nedostatek, nouze, adducti inopiā cibariorum.
cibaria, orum, n. (cibarius [cibus]) potraviny, potrava.
iniquus, a, um (in, aequus) v. 8. 1.
condicio, ōnis, f. (condico) ustanovení; podmínka, iniqua condicio pugnandi (nepříznivá podmínka boje =) boj za nepřiznivých podmínek, okolností.
dē-dūcere přivéstí, svéstí (k).
mando, āre (manus, do) poroučeti 3 = naříditi.
creber, bra, brum hustý, četný, hojný.
explōrator, ōris, m. (explōro) vyzvědač.
cognosco, ere, gnōvi, cognitum (com-[g]nosco) poznati, vyzvěděti, vypátrati, et (ut) cognoscant, quae... (quaequae = et... quae).
aliquid geritur něco se děje.
imperatum (v. 2. 3) nařízení, rozkaz.
inter-mitto, ere, misi, missum mezi něco vpustiti; přerušiti; pass.: intermitti minouti, uplynouti, paucis diebus intermissis po uplynutí...
re-fero, ferre, tuli, latum zpět nésti; (ústně nebo písemně) donésti, oznámiti (že).
postea-quam (= post-quam) (s ind. perf.; zde s konj. nepřímé závislosti) když.
nuntius, i, m. posel. — zpráva.
coegissent, konj. nepřímé závislosti.
penitus hluboko; docela, úplně.

melior condicione (v. 10. 2) **uti** v lepším postavení býti, lepší postavení míti, videbant se uti.
aequus, a, um rovný = spravedlivý.
reliquis rebus ostatními věcmi = (také) jinak.
grātia, ae, f. (grātus) vděk; přízeň, vliv.
dignitās, ātis, f. (dignus) důstojnost, hodnost, vážnost.
amplifico, āre (amplus, facio) rozšířiti, zvětšiti, zvýšiti, gratiā dignitateque amplificatā (abl. abs.).
dimitto, ere, mīsi, missum (dimitto) rozeslati; (z rukou) pustiti, pozbyti, ztratiti.
Rēmi v. 4. 5.
succēdo, ere, successi, successum (sub-cēdo) pod něco vstoupiti; nastoupiti.
ad-aequo, āre vyrovnati; vyrovnávati se (někomu).
intellego, ere, lexi, lectum (inter-lego) rozuměti, pozorovati, věděti, et quod intellegebatur (vědělo se, že) eos (quos = et eos [= Remos]) adaequare (Haeduos) gratiā (že se vyrovnávají přízni, že jsou v stejné přízni).
propter (s akk.) pro.
inimicitiae, arum, f. (inimicitia [inimicus]) nepřátelství.
coniungī spojití se.
dicō, āre zaslíbiti, zasvětit; se dicāre odevzdati se, dáti se (in clientelam v ochranu, pod ochranu).
diligenter (diligens) pečlivě, bedlivě, pilně, dbale, svědomitě.
tueor, ēri hleděti; chrániti, hájiti, zastávati se (někoho).
ita tak, takto, tím způsobem.
repente (repens) náhle.
colligo, ere, collēgi, collectum

(com-lego) sbírat; získati, nabýti.
tenēre držeti, udržovati si.
tum t. j. r. 55 př. Kr.
status, ūs, m. (sisto) postava; postavení, stav, eo statu res erat v takovém stavu byly věci, poměry, takový byl stav věci (že).
princeps (v. 11. 3) první.
habēri (s vazbou dvou nominativů) býti pokládán (za něco).
dignitās v. 12. 6.
obtimeo, ēre, timui, tentum (obtimeo) držeti, míti, zaujímatí.

13

aliquo numero atque honore esse míti nějakou důležitost a vážnost.
plēbēs, ei, f. (starší tvar) = plebs, plebis, f. lid.
paene v. 11. 2.
audeo, ēre, ausus sum odvažovati se.
per se sám o sobě.
adhībeo, ēre, bui, bitum (ad-habeo) přičiniti; přibíratí (consilio k poradě).
plērique, plēraeque, plēraque 2 větší díl, většina.
aes, aeris, n. ruda, kov, měď; peníze, aes aliēnum (cizí peníze) dluhy.
tribūtum, i, n. (tribuo) daň, poplatek.
premo, ere, pressi, pressum tlačiti, tísňiti.
sese dicāre v. 12. 7.
in (s akk.) k (někomu), na (někoho).
dē (s abl.) z.
druides, druidum, m. druidové (kněží starých Keltů).
res divinae věci božské, posvátné obřady, bohoslužba.
inter-sum, esse, fui mezi něčím býti; účastnití se něčeho, zaměstnávati se něčím, vykonávati něco, dat.

sacrificium, i, n. (sacrificare) oběť.
prō-cūro, āre obstarávati.
religio, ōnis, f. svědomitost; náboženský cit; religiones: náboženské obřady, náboženské otázky, náboženství.
interpretor, āri (interpres) vykládati, vysvětlovati.
adulescens, entis, m. mladík, jinoch.
disciplina (v. 1. 4) vyučování, učení, vzdělávání, disciplinae causā za účelem vzdělání.
con-curro, ere, curri, cursum sbíhatí se.
hi t. j. druides.
magno honore (abl. qualit.) esse býti ve veliké cti, uctě, vážnosti.
5 ferē skoro, téměř; obyčejně, pravdělně.
contrōversia, ae, f. (contrōversus) rozepře, spor.
constituere rozhodovati.
ad-mitto, ere, mīsi, missum připustiti; spáchatí.
facinus, oris, n. (facio) čin; zvl. zlý čin, zločin, si quod f. admissum est byl-li nějaký...
caedēs, is, f. (caedo) zabíjení, vražda, c. facta (est).
hērēditās, ātis, f. (hērēs) dědictví.
finēs hranice.
iidem titiz = rovněž.
dē-cerno, ere, crēvi, crētum rozhodovati, nálezt činiti.
praemium, i, n. (prae, emo) odměna.
constituere ustanovovati, určovati.
6 dē-crētum, i, n. (dē-cerno) rozhodnutí, ustanovení, nálezt, decreto (abl.) stāre nálezu se podrobiti.
inter-dico, ere, dixi, dictum zapověděti, zakázati; interdīcere alicui aliquā rē vyloučiti někoho z něčeho, sacrificiis inter-

dicere vyloučiti z oběti, z bohoslužeb = dáti do klatby.
quibus ita est interdictum kteří 7 tak byli vyloučeni (= byli dáni do klatby).
numero (s gen.) v počtu (někoho), jako, za.
im-pius, a, um nedbalý v plnění povinnosti; bezbožný, bohaprázdny; subst.: bezbožník.
scelerātus, a, um (scelerāre) zločinem poskvrněný, zločinný; subst.: zločinec, zlosyn.
dē-cēdo, ere, cessi, cessum odstoupiti; ustupovati (s cesty), vyhýbatí se (někomu).
aditus, ūs, m. (ad-eo) příchod, přístup, setkání, styk (s někým, gen.).
dē-fugio, ere, fūgi utikati, prchati před něčím, vyhýbatí se něčemu, akk.
contāgio, ōnis, f. (contingo [contango]) dotýkání, styk.
in-commodum, i, n. nevhodnost; nehoda, neštěstí, škoda, ne quid incommodi accipiant aby žádné škody nevzali.
petentibus (ius) domáhají-li se (práva), na žádost (za právo).
honōs (starší tvar, = honor).
commūnicātur (v. 2. 3) t. his. (pocit) se uděluje, se dopřává.
prae-sum, esse, fui napřed, v čele 8 býti (někomu).
hoc mortuo, abl. abs. 9
excello, ere vynikati (něčím).
dignitās v. 12. 6.
succedit (v. 12. 7), podmět k tomu obsahuje předcházející věta: si qui...
pār, paris stejný, rovný.
suffrāgium, i, n. hlasování.
nōn-numquam někdy.
con-tendo (v. 5. 3) napínati síly, zvl. v zápase, zápasiti, potýkati se (o něco).
Carnutes v. 2. 3.

regio, ōnis, f. (rego) směr; kra-
jina, kraj, regio media habetur
za střed se pokládá.
con-sido, ere, sēdi, sessum used-
nouti; zasedati.
consecro, āre (com-sacro) po-
světiti, zasvětiti, consecratus,
a, um zasvěcený, posvěcený,
hūc (hic) sem tam.
undique odevšad, se všech stran.
con-venio, ire, vēni, ventum se-
jiti se, scházeti se.
11 **disciplina** nauka, učení.
reperio (v. 9. 8) vynalézti, vy-
mysliti, objeviti.
inde odtud.
trans-fero, ferre, tuli, lātum pře-
něsti.
existimatur (s nom. cum inf.)
myslí se, soudí se, má se za to
(že).
et nunc a proto ještě nyní.
diligenter v. 12. 8.
plerumque (akk. sg. neutra) vět-
ším dílem, většinou, obyčejně.
illō (ille) onam, tam.
discendi causā za účelem učení,
za učním.

14

1 **ab-sum**, esse, afui býti nepřito-
men; býti vzdálen, neúčastníti
se (a bello války).
con-suesco, ere, suēvi, suētum
zvykati, navykati; perf. con-
suevi (zvykl jsem, jsem zvyklý)
s inf. se vyjadruje v češtině
slovesy opěťovacími, abesse
consue(ve)runt neúčastnívají se,
obyčejně se neúčastní.
tribūtum v. 13. 2.
ūnā (ūnus) zároveň, spolu.
pendo (v. 9. 7) platiti.
militia, ae, f. (miles) vojenství,
vojenká služba.
vacatio, ōnis, f. (vacāre býti práz-
den) prázdnot, zproštění, o-
svobození, vacationem habere
= býti zproštěn (něčeho).
immunitās, ātis, f. (immūnis [in,
mūnus] prostý služby, povin-

nosti osvobození od povinno-
stí (zvl. od daní), immunitatem
omnium rerum habent = jsou
osvobození ode všech břemen.
ex-cito, āre, vzbuditi, povzbu-2
diti.
praemium výhoda, výsada.
suā sponte (abl. od neužívaného
spons, spontis, f. vůle) dobro-
volně, sám od sebe, samoděk.
propinquus v. 2. 1.
ibi tam (t. j. u druidů).
versus, ūs, m. (verto) řada; řá-
dek, verš.
ē-disco, ere, didici nazpamět se
učiti (něčemu, akk.).
itaque a tak, tedy, proto, pročez.
non-nūllus, a, um některý.
vīcēni, ae, a (číslovka podílná)
po dvacetí, annos vīcenos po
dvacet let.
per-maneo, ēre, mansi, mansum
zůstávati, setrvávati.
fās (fāri), nesklonné, (božské)
právo, fās est (s inf.) jest do-
voleno, et existimant fās non
(neque = et non) esse man-
dare.
ea = quae ediscunt.
littera, ae, f. (lino) písmě, písmeno.
mando, āre (manus, do) porou-
četi, = svěřiti, odevzdati, lit-
teris mandare písmu svěřiti,
písemně zaznamenati.
cum ačkoli.
ratio (v. 11. 5) poměr, vztah, zá-
ležitost, (in) rationibus.
instītuō (v. 1. 1) zříditi, zaříditi, 4
ustanoviti, zāvēsti, (druides)
instituisse id (t. j. ten zákaz
o písemném zaznamenávání)
mihī videntur.
vulgus, i, n. (akk. vedle *vulgus*
též *vulgum*) lid (prostý, obec-
ný), in vulgum mezi lid.
effero, ferre, extuli, ēlātum (ex-
fero) vynésti, roznášeti, rozši-
řovati (aby).
ii, quī discunt t. j. jejich žáci.

con-fido, ere, fīsus sum důvěřo-
vati něčemu, spoléhati na něco,
abl., confisi spoléhajice.
studeo, ēre, ui zabývati se ně-
čím, snažiti se o něco, hleděti,
dbāti něčeho, cvičiti, míti na
zřeteli něco, dat., neque (ve-
lini) eos... memoriae minus
studere.
quod což (t. j. neboť to).
plērique v. 13. 2.
accidit, ere, accidit přihází se,
stává se (že).
praesidio (v. 7. 4) litterarum pod
ochranou písma, jsouce podpo-
rování písmem, majice oporu
v písmu.
per-disco, ere, didici důkladně se
naučiti.
re-mitto, ere, mīsi, missum zpět
poslati; popouštěti, povoliti,
poleviti v něčem, zanedbávati
něčeho, akk.
5 **in prīmīs** (mezi prvními), přede-
vším, obzvláště.
per-suādeo, ēre, suāsi, suāsūm
přemluviti, přesvědčiti (hoc o
tom t. j. že duše...).
inter-eo, ire, ii, itum zajíti, hy-
nouti, umirati.
alii — alii jedni — jiní, druzí.
trans-eo, ire, ii, itum přejíti, pře-
cházeti.
putant excitari hoc (tím t. j. tou
věrou v nesmrtelnost) ad vir-
tutem (k mužnosti).
metu mortis (gen. object.) neglec-
to nedbajice strachu před smrtí.
6 **praetereā** (praeter, eā) mimoto,
nadto k tomu.
sīdus, eris, n. souhvězdí, hvězda.
mōtus, ūs, m. (moveo) hnutí, po-
hyb.
mundus, i, m. svět, vesmír.
terrae země, okrsek zemský.
rērum nātūra přirozenost věcí,
podstata světa.
dis-puto, āre rozvažovati, roz-
mlouvati, vykládati.
iuventūs, ūtis, f. (iuvenis) mládí,
mladost; mládež.

trādo, ere, didi, ditum (trans-do)
předati; (učením) podávati, vy-
kládati někomu, vyučovati, za-
svěcovati někoho, dat.

15

alterum genus druhý stav.
cum (iterativ.) est ūsus kdykoli
jest třeba, kdykoli káže po-
třeba.
incido, ere, cidi (in-cado) dopad-
nouti; nastati, vypuknouti.
quot-annis každého roku, každo-
ročně.
accidere solet přihází se.
utī že totiž (vysvětluje předchá-
zející quod což).
iniuriās inferre bezpráví, křivdy
činiti; nepřátelské vpády čí-
niti.
prō-pulso, āre (pro-pello) odrá-
žeti.
verso, āre (verto) otáčeti, obra-
ceti; (pass.)-versari otáčeti se,
obraceti se, nalézati se, býti,
prodlévati (v), účastniti se (ně-
čeho).
eorum, gen. partit.
ut quisque (se superlat.) — ita 2
(se superlat.) čím kdo (s kom-
par.) — tím (s komparat.).
cōpiae bohatství, majetek.
amplus, a, um prostranný; vzne-
šený, vážený, slavný, zname-
nitý (něčím).
circum (s akk.) kolem, okolo.
ambactus, i, m. (keltské slovo)
služebník, man, vasal, leník.
cliens v. 12. 3.
grātia (v. 12. 6) vděk; přízeň,
oblíbenost, vliv, vážnost, hanc
unam grātiām noverunt tento
jediný vliv, tento jediný způsob
vlivu znají, toto jest jediný
způsob vlivu, který znají.

16

nātio, ōnis, f. (nāscor) zrození, 1
rod; národ, kmen.
ad-modum až po náležitou míru;
nadmíru, velmi.

dēditus, a, um (dēdo) odevzdaný, oddaný; (religionibus [v. 13. 4.] pobožnostem, pobožnůstkářství).

2 afficio, ere, fēci, fectum (ad-facio) působiti, účinkovati (na někoho); morbo affici nemoci býti stížen.

morbus, i, m. nemoc.

quique = et (iii.) qui.

versari v. 15. 1.

prō (s abl.) před (něčím); místo (něčeho), za (něco).

victima, ae, f. žertva, obětní zvíře.

immolo, āre (in, mola, ae, f.) obětní tluč (mola salsa [= tluč (t. j. hrubě rozemleté obilí, »šrot«) se solí smíchaná]) posypati (dobyčce při oběti), obětovati.

voveo, ēre, vōvi, votum (bohům něco) zaslíbiti, zasvětiti, příslibovati, vovent se immolatos (esse homines).

administer, tri, m. (ad-ministro) přísluhovač, pomocník (doplněk).

3 nisi jestliže ne; leč.

reddere (v. 2. 6) v náhradu dáti.

numen, inis, n. (nuo) pokynutí hlavou, vůle (zvl. božská), velebnost.

plāco, āre urovnati, uklidniti, usmířiti, arbitrantur numen non posse placari, nisi...

pūblicē v. 12. 4.

instituire v. 14. 4.

4 immānis, e (in, [starolat.] mānus = bonus) hrozný; náramný, hromný, nesmírný.

simulācrum, i, n. (simulāre [similis] podobným činiti, napodobiti, přetvařovati se) podoba, obraz, socha, modla, simulacra immani magnitudine (abl. qualit.) nesmírné velikosti.

con-texo, ere, texui, textum (se-tkati, splétati, uplésti, membra contexta viminibus (z proutí).

vimen, inis, n. proutek; plur.: proutí.

membrum, i, n. úd.

com-pleo, ere, plēvi, plētum naplňovati.

succendo, ere, succendi, succensum podpáliti, zapáliti, quibus (= simulacris) succensis, abl. abs.

circum-venio, ire, vēni, ventum obejíti, obstoupiti, obklíčiti, obklopiti (něčím).

ex-animo, āre (ex, anima) zbavití dechu, duše, života; pass.: exanimari duši vypustiti, život vydechnouti.

supplicium, i, n. (supplex po-5 kleknutí (k modlitbě nebo k trpění trestu); trest smrti, poprava, arbitrantur supplicia esse gratiora.

furtum, i, n. (fūr zloděj) krádež.

latrōcinium, i, n. (latro) loupežnictví, loupež.

noxia, ae, f. (noxius škodlivý, vinný) vina, provinění, přečin, in aliā quā noxia při jiném ně-in alia quā noxiā při jiném nějakém...

com-prehendo, ere, hendi, henum schvátiti, uchvátiti; přistihnouti, dopadnouti, polapiti.

dēficio, ere, fēci, fectum (dē-facio) oddělati; odstoupiti; nedostávat se.

cum (iterativ.) kdykoli.

in-nocens, entis (noceo) neškodící, neškodný; nevinný.

dēscendo, ere, scendi, scensum (dē-scando) sestupovati, přistupovati, descendunt ad supplicia innocentium.

17

deorum (gen. partit.), Caesar přenáší tu jména římských bohů na bohy galské, kteří podle jeho mínění odpovídají svou podobností a svými vlastnostmi oněm římským.

Mercurius, i, m. Merkurius, u Řeků Hermes, s nímž později byl ztotožněn, syn Jovův a

Plejady Maje, dcery Atlantovy; narodil se na pohoří Kylene v Arkadii; je posel bohů (má okřídlené nohy), rád hraje na lyru (jejímž vynálezcem je sám, zabív a vybrav želvu a na její krunýř napiav struny), a jest tím také ochráncem hudebníků, pěvců a básníků, jest bohem kupců (merx, mercis, f. zboží, mercātor, ōris, m. kupec), bohem bohatství, zisku a chytrosti, modlili se k němu lidé úskoční a podvodní i zloději, jest dárce obratné řeči a výmluvnosti, bohem zápasu a tělocviku, bohem stád, usmrtil Argu (Argos byl netvor, jenž měl na hlavě sto očí, polovice jich vždy bděla, polovice spala), jest bohem cestování na zemi i na moři, je dárce klidného spánku a šťastných snů a provází duše zemřelých do podsvětí.

colo, ere, colui, cultum vzdělávati; ctíti, v úctě mítí.

simulācrum v. 16. 4.

inventor, ōris, m. (invenio) vynálezce (něčeho).

ferre (s dvěma akk., předmětným a doplňkovým) roznášeti, rozlašovati, vydávati, pokládati někoho za něco, označovatí někoho někým.

via, ae, f. cesta, dráha.

iter, itineris, n. (eo, ire), cesta, chůze, chod, pochod.

quaestus, ūs, m. (quaero) zisk, výtěžek, výdělek, questūs pecuniae peněžité zisky (plural označuje různé způsoby získávání peněz).

mercātūra, ae, f. (mercari kupovatí) kupčení, obchodování, obchod.

vim habere ad aliquid mítí vliv na něco, arbitrantur hunc habere vim.

post (s akk.) po (někom), za (někým).

Apollo, inis, m. Apollo, u Řeků Apollon, syn Jovův a Latonin, bratr Dianin, narodil se na ostrově Délu; jest bůh slunce, ztotožněn se Solem a zván Phoebus (řecky Fojbos), jest bůh hudby (nosí loutnu), umění básnického, věštby (zvl. v Del-fech), léčení, rolnictví; dáváje zdraví a sám jsa krásný stal se ochráncem mládeže.

Mars, Martis, m. Mars (u Řeků Ares), syn Jovův a Junonin, bůh války, byl otcem Romula a Rema, zakladatelů Říma, a tak otcem celého národa a nej-přednějším z bohů po Jovovi.

Iuppiter, Iovis, m. Juppiter, u Řeků Zeus, syn Saturnův a Rhein, bratr a manžel Junonin, bratr Neptuna a Plutona, s nimiž se losem rozdělil o vládu; jest nejvyšším z bohů, bohem všech zjevů přírodních, je vládcem na nebi a na zemi, otcem bohův a lidí, dárce všeho dobrého, ochráncem všelikého řádu mravního v životě lid-ském; odznakem jeho moci je žezlo a blesk; v Římě na Kapitoliu měl slavný chrám.

Minerva, ae, f. Minerva, u Řeků Pallas Athene, dcera Jovova, z jehož hlavy se zrodila v plně zbroji, bohyně moudrosti, vyučila lidi všelikým uměním a řemeslům, byla ochránitelkou učitelův a školní mládeže; jest též bohyní válečnou; byla pokládána za dárkyni olivy. K její počtě konána byla v Římě slavnost zvaná Quinquatrus maiores po pět dní (19 až 23 března).

opinio, ōnis, f. v. 1. 3.

dē-pello, ere, puli, pulsum (dolů) sehnati; odehnati, zaháněti, zapuzovatí (že).

opus, eris, n. dílo, práce; řemeslo.

artificium, i, n. (artifex [ars, factio], icis, m. umělec) dovednost, umění.
initium, i, n. (in-eo) začátek, počátek.
trādo v. 14. 6.
caelestis, e (caelum) nebeský; subst.: caelestes, ium, m. nebešťané, bohové, imperium caelestium (gen. předmět.: nad.).
cum (iterativum) kdykoli.
ceperint, konj. perf., zastupující ind. fut. II. ve větě nezávislé (capere vzítí, dobýti, ukořistiti).
dē-voveo, ēre, vōvi, vōtum zaslíbovati, zasněcovati.
cum v. nahore.
ex-struo, ere, struxi, structum nakupiti, zdělati, vystavěti.
tumulus, i, m. (tumeo) pahrbek, pahorek, hromada.
consecro, āre (com-sacro) posvětití, zasněviti.
conspicor, āri (conspicio) spatřiti, uzřiti.
licet, ēre, licuit nebo licitum est jest volno, možno, lze.
neque = et non.
quispiam, quidpiam někdo, něco.
neglectā religione (v. 13. 4.), abl. absol.: zanedbav náboženství, nedbaje zbožnosti.
captā (t. bello) ukořistěné, koříst.
occulto, āre (occulo) skrývati, ukřývati.
positā složené (jako obětní dar).
tollo, ere, sustuli, sublātum zdvihnouti, odnésti.
audeo v. 13. 1.
ei rei constitutum est na tu věc..
supplicium v. 16. 5.
cruciātus, ūs, m. (cruciāre) ukřizování; mučení, muka.

18

1 Dis, Ditis (= Dives, překlad řeckého Pluton), m. Dis, bůh podsvětí, syn Saturnův, bratr Jovův a Neptunův, chotí jeho je

Proserpina, dcera Cereřina, kterou unesl.
prō-gnātus, a, um (pro-[g]nascor) zrozený, pocházející (od).
prae-dico, āre hlásati; o sobě hlásati, vychloubati se (že), praedicant se omnes prognatos (esse).
prō-do, ere, didi, ditum vydati; podáním udržovati, zachovati, vypravovati, dicunt id proditum (esse).
ob eam causam t. j. protože jejich původce jest bohem temnoty.
spatium, i, n. o místě: prostor(a); o čase (určitě omezeném): čas, doba, délka, trvání.
finio, ire (finis) omezovati, ohraničovati, určovati (něčím), numero noctium.
nātālis, e (nascor) rodný; dies natalis den narození, narozeniny.
ob-servo, āre pozorovati; zachovávat; počítati.
sub-sequor, sequi, secūtus sum (ihned) následovati, jíti, za něčím, akk.
institūtum, i, n. (institutio) ustavení, zařízení, způsob, řád.
hoc ab reliquis defferunt (v. 11. 1) quod tím...
adolēscō, ere, olēvi, adultus (ad-alesco [alo]) dorůstati, dospěti, nisi cum adoleverunt leč když...
mūnus, eris, n. služba, povinnost.
militia v. 14. 1.
sustineo, ēre, tinui, tentum (su(b)-teneo) vzhůru držeti; vydržeti, sněsti.
palam zjevně, veřejně.
non patiuntur (v. 11. 4) suos liberos adire ad se nedovolují svým dětem k sobě přistoupiti.
puerilis, e (puer) dětský, chlapecký, filius puerili aetate (abl. qualit.: věku chlapeckého, ve věku...).

pūblicum, i, n. (pūblicus) veřejnost, veřejné místo.
conspicuum, ūs, m. (conspicio) hledění, pohled, in conspectu před očima, u přítomnosti, po boku.
assisto, ere, stiti (ad-sisto) k něčemu se stavěti, přistupovati, vystoupiti, objeviti se.
turpis, e ohyzdný, šeredný, hanebný, potupný, nečestný, neslušný, (quod) ducunt turpe filium assistere (že) pokládají za neslušné, aby...

19

1 quantas pecunias (plur. vzhledem k plur. viri), tantas kolik peněz, tolik.
dōs, dōtis, f. dar, věno, dotis nomine = jako věno, věnem.
bona, orum, n. (bonus) statky, jmění, majetek.
aestimatio, ōnis, f. (aestimo) ocenění, odhadnutí, odhad, aestimatione factā, abl. abs.
cum dotibus (plur. vzhledem k plur. viri) **communicant** (v. 2. 3: slučují, spojují, přidávají...)
2 coniunctim (con-iungo) společně.
ratio (v. 11. 5) **habetur** počet (z něčeho) se vede.
fructus, ūs, m. (fruo) plodina, plod; požitek; užitek, výtěžek, zisk.
servāre ukládati.
uter, utra, utrum který z obou.
vitā superāre na živu déle zůstatí.
pars podíl.
uterque, utraque, utrumque každý z obou, oba.
superior, ius, iōris (superus) hořejší; dřívější, předešlý.
ad aliquem pervenire někomu se dostávatí, připadatí.
3 sic — uti tak — jako.
nex, necis, f. (nāsilná) smrt, potestas vitae necisque moc nad...
pater familiae otec, hlava rodiny, pán domu, hospodář.

illustris, e světlý, jasný; skvělý, vzácný, znamenitý.
locus = rod (z).
dē-cēdo, ere, cessi, cessum odstoupiti, odcházeti; se světa odejiti = zemřiti.
propinquus v. 2. 1.
dē stran (něčeho), co se týče (něčeho).
suspicio, ōnis, f. (suspicere) podezření, res in suspicionem veniť věc se stává podezřelou.
servilis, e (servus) otrocký, in servilem modum (po způsobu při otrocích užíváném =) jako při otrocích, jako otroky, (t. j. na mučidlech).
quaestionem (v. 4. 3.) **habere de aliquo** vyšetřovati, vyslýchati někoho.
comperio, ire, peri, pertum zvěděti, dověděti se; partic. perf. pass.: compertus, a, um zjištěný, si compertum est je-li to zjištěno, zjistí-li se to, potvrdí-li se to, potvrdí-li se věc (t. j. podezření).
tormentum, i, n. (torqueo) nástroj k točení; nástroj k mučení, mučidlo, muka.
ex-crucio, āre zmučiti, trýzniti, trápati, uxores excruciatas (utrápené = utrápivše) interficiunt.
interficio, ere, fēci, lectum (inter, facio) usmrtiti, zabíjeti.
īunus, eris, n. (slavný) pohřeb.
4 cultus, ūs, m. (colo) pěstování, vzdělávání (půdy); úprava života, způsob života, pro cultu podle způsobu, při způsobu života.
māgnificus, a, um (magnus, facio) velikolepý, nádherný, skvělý.
sumptuosus, a, um (sumptus) nákladný.
cor, cordis, n. srdce, aliquid est mihi cordi (dat. účel.) něco jest mi na srdci, něco jest mně milé, omnia quae (iis) vivis

cordi fuisse arbitrantur vše, co, vše, o čem myslí, že jim za živa...

⁵ **in-fero**, ferre, tuli, illatum vná-
šeti, vhazovati.

paulus (v. 9. 2); subst.: paulo málo, i, n. málo, *abl. míry*: paulo o málo, trochu, poněkud, *o čas*: krátce, nedlouho, nedávno. **suprā** (s akk.) nad; *časově*: před (něčím).

hic == noster.

memoria v. 3. 5.

con-sto, āre, stiti pevně státi; neos. constat. (s inf. c. acc.) jest známo, quos abiis dilectos esse constabat o nichž bylo známo, že...

diligo, ere, lexi, lectum (dis-lego) vybrati; oblíbiti si, milovati; partic.: dilectus, a, um oblíbený, milovaný, milý, drahý.

iustus, a, um (iūs) spravedlivý, řádný, náležitý.

fūnebris, e (fūnus) pohřební; subst. plur.: fūnebria, ium, n. pohřební obřady.

conficio, ere, fēci, fectum (com-facio) zhotoviti; vykonati, dokončiti, funeribus confectis (abl. abs.) po...

ūnā (ūnus) zároveň, spolu.

cremo, āre spalovati.

20

¹ **commodē** (commodus) přiměřeně, náležitě, vhodně, obratně, účelně, commodius zvláště obratně, zvláště účelně.

rem publicam administrare obecní správu vésti, quae civitates suam rem publicam administrare existimantur ty obce, o nichž se soudí, že...

sancio, ire, sanxi, sanctum posvětití, (slavnostně) ustanoviti, habent legibus sanctum maji zákony ustanoveno.

de re publicā o věcech obecních, státních.

rūmor, ōris, m. pověst, zvěst, zpráva, rumore aut famā z do-slechu nebo z pověsti.

accipere == dověděti se.

ad magistratum deferre (v. 2. 1.) k úřadu donéstí, úřadum oznámiti, ohlásiti, habent sanctum, uti deferat neve (= et ne) cum quo alio (s nikým jiným) comunicet (v. 2. 3.).

srovnej: **quod cognitum est** (pro-² tože se poznalo, se shledalo, že) **homines terreri et...**

temerārius, a, um (temere maně, bez rady) nerozvádný, nerozmyslný, pošetilý.

imperitus, a, um (in-peritus) nezkušený.

falsus, a, um (fallo) oklamáný; klamný, klamavý, lživý.

terreo, ēre, terrui, territum strašiti, děsiti, lekati.

facimus v. 13. 5.

impello, ere, puli, pulsum (in-pello) do něčeho vraziti; poháněti, doháněti.

summae res nejdůležitější věci.

consilium capere radu bráti (o). **quae visa sunt** co se (jim) uzdálo ³ (vhodným).

occulto, āre (occulo) skrývati, u-krývati, zatajiti.

aliquid ex usu est něco jest s prospěchem, k užitku.

multitudo lid.

prō-do (v. 18. 1) prozraditi, rozhlásiti.

nisi leč, nisi — non leč — ne == jen.

concilium, i, n. shromáždění, sněm, per c. prostřednictvím sněmu == na sněmu.

con-cedo (v. 3. 2.) dovoliti.

21

multum (mnoho) **differre** (v. 11. 1). ¹

ab hāc consuetūdine == ab horum consuetudine od tohoto zvyku' == od způsobu života těchto.

vastatis regionibus, abl. abs. **damnum**, i, n. ztráta, damno (abl. modi) duarum cohortium se ztrátou dvou kohort.
Durocortorum, i, n. Durokortorum, hlavní město Remů, nyn Reims = Remeš.
Rēmi v. 4. 5.
re-ducō, ere, duxi, ductum zpět odvésti (Durocortorum do.).
concilium indicere sněm ohlásiti, concilio indicto (abl. abs.) sněm ohlásiv.
coniuratio, ōnis, f. (con-iūro) spiknutí.
Senones v. 2. 3.
Carnutes v. 2. 3.
quaestionem (v. 4. 3) **habere** vyšetřování konati, zavěsti (o).
instituo v. 1. 1.
 2 **Acco** v. 4. 1.
princeps consilii původce, strůjce záměru.
prō-nuntio, āre (veřejně) vyhlásiti, sententiam pronuntiare nález, rozsudek prohlásiti (nad někým), graviore sententiā pronuntiatā, abl. abs.
more maiorum podle zvyku předků (t. j. podle starodávneho obyčeje římského [odsouzený byl nejprve k smrti ubičován a pak popraven]).

supplicium (v. 16. 5) **sumere** na hrdle potrestati, popraviti (někoho).

nonnullus v. 14. 3.

vereor v. 29. 1.

pro-fugio, ere, fūgi (pryč) utéci, uprchnouti.

aquā et igni alicui interdicerere (v. 3 13. 6) (zakázati někomu užívání vody a ohně =) dáti někoho do klatby, prohlásiti někoho psancem.

ad fines na hranicích.

in finibus v území.

Trēveri v. 2. 1.

Lingones, um, m. Lingonové, galský kmen, sídlící při pramelech Mosy a Matrony, in Lingonibus v Lingonsku.

reliquus v. 9. 5.

Agedincum, i, n. Agedinkum, hlavní město Senonů, nynější Sens v Champagni.

hibernus, a, um (hiems) zimní; subst.: hiberna (t. castra), orum, n. zimní tábor.

colloco, āre (con-loco) umístiti, usaditi, položit.

prōvideo v. 10. 2.

instituo v. 3. 4.

in Italiam t. j. in Galliam citioriem.

conventus, ūs, m. (convenio) schůze, shromáždění; soudní shromáždění, krajinský soud (agere konati, řídit).

ZEJDOVY PŘÍPRAVY K LATINSKÝM A ŘECKÝM KLASIKŮM.

PŘÍPRAVY K CAESAROVÝM PAMĚTEM O VÁLCE GALLSKÉ.

KNIHA VI. KAPITOLA 22.—44.

SESTAVIL
JAROMÍR ZEJDA,
GYMN. PROFESOR.

V PRAZE 1931.

JOS. SPRINGER, KNIHKUPECTVÍ A ANTIKVARIÁT V PRAZE I.

druides v. 13. 3.
 res divinae v. 13. 4.
 praesesse = řídití.
 sacrificium v. 13. 4.
 studeo (v. 13. 4.) dbáti něčeho, starati se o něco, zabývati se něčím (dat.).
 2 deorum numero ducere srovnej 6. 3.
 cerno, ere, crēvi, crētum tříbiti, oddělovati; zrakem rozeznávati, zříti, viděti.
 apertē (apertus [aperio]) otevřeně, zjevně, zřejmě.
 opes moc, pomoc.
 Sōl, Sōlis, m. Sól, bůh slunce.
 Vulcānus, i, m. Vulkán, bůh ohně.
 Lūna, ae, f. Lúna, bohyně měsíce.
 nē — quidem ani.
 accipere — poznati.
 3 vēnatio, ōnis, f. (vēnāri honiti, loviti) honba, hon, lov.
 studia rei militaris vojenská zaměstnání, vojenská cvičení.
 con-sisto, ere, stiti postaviti se, stanouti; záležeti (v).
 a parvis od malička.
 dūrítia, ae, f. (dūrus) hrdost, otužilost, otužování.
 4 diū dlouho, diutissimē nejdéle.
 impūbēs, eris (in-pūbēs) nedospělý; neženatý.
 per-maneo, ēre, mansi, mansum zůstatí, vytrvati, setrvati.
 ferre v. 4. 5.
 hoc tím (t. j. si impuberes permanent).
 alo, ere, alui, altum živiti, síliti, podporovati; pass.: ali síliti se, síletí.
 statūra, ae, f. postava, vzrůst.
 nervus, i, m. žíla, šlachy, sval.
 con-firmo, āre upevňovati, utužovati.
 5 intrā (s akk.) uvnitř (něčeho); o čase: před (něčím).
 vērō (vērus) vpravdě; však, avšak, ale.
 nōtítia, ae, f. (nōtus) známost, habere notítiam feminae mítí známost, (bližší) styky se že-

nou, znáti, co je žena.
 habere in turpissimis rebus mítí za největší hanbu.
 occultatio, ōnis (occulto) skrývání, zatajování, utajování (v něčem, gen.).
 prōmiscuē (promiscuus [pro-misceo]) smíšeně, společně.
 per-luo, ere, lui, lūtum umýti; pass.: mýti se, koupati se.
 pellis, is, f. kůže (zvířecí), kožešina.
 rēno, ōnis, f. kožešina.
 tegimentum, i, n. (tego) pokrývka, renonum tegimenta kožešinové...
 nūdus, a, um obnažený, nahý, holý, magnā parte nudā (abl. abs.) ana, při čemž veliká část jest...

22

agri cultura (colo) vzdělávání i poli, rolnictví.
 studēre zabývati se (něčím, dat.).
 victus, ūs, m. (vivo) výživa, potravina, jídlo, pokrm, pars victus.
 lāc, lactis, n. mléko.
 cāseus, i, m. sýr.
 caro, carnis, f. maso.
 consisto v. 21. 3.
 neque quisquam a nikdo. 2
 modus míra.
 fines pozemky.
 proprius, a, um vlastní.
 princeps, cipis v. 11. 3.
 singuli, ae, a jednotliví, in annos singulos po každé na rok.
 gens rod.
 cognatio, ōnis, f. (cognatus [com-(g)nascor]) (pokrevné) příbuzenství; příbuzenstvo.
 quique = et (iis,) qui.
 ūnā (v. 19. 4) dohromady.
 coēo, ire, ii, itum (cum-eo) sejítí se, shromáždití se, sestoupiti se, spojití se.
 quantum agri = tantum agri, quantum et... tolik polností,

kolik a na kterém místě se jim uzdalo.
attribuo, ere, bui, būtum (ad-tribuo) přidělovati (někomu něco), magistratūs attribuunt gentibus quantum agrī visum est.
anno post po roce, rok potom.
aliō (alius) jinam.
transire přejíti = přestěhovati se.
cōgere nutiti.
affero, ferre, attulī, allātum (adfero) přinášeti; uváděti.
assiduus, a, um (adsiduus [adsedeo]) stálý, neustálý, trvalý, ustavičný.
consuetudo, inis, f. (con-suesco) zvyk, obyčej.
captus, a, um (capio) zaujat, připoután (něčím).
studium belli gerendi chuť k válčení, války chtivost.
agri culturā, zkráceně místo: studio agrī culturae.
com-mūto, āre vyměnití, zaměnití, něco něčím, za něco, aliquid aliquā re.
lātus, a, um široký, širý, rozsáhlý.
potentiores, jest podmět k studenteant, expellant.
humiliores, jest předmět k expellant.
possessio, ōnis, f. (possideo) držení; majetek (z).
accūrātē (accūrātus [ad, cūrāre]) pečlivě, accuratius (kompar. absol.) příliš pečlivě.
frīgus, oris, n. zima, mráz, chladno.
aestus, ūs, m. žár (ohně); žár (sluneční), vedro, parno.
vīto, āre vyhybatí se, varovati se, uniknoutí, před něčím, akk., ad frīgora atque aestūs vitandos k uniknutí, k ochraně před...
aedifico, āre (aedes, facio) stavení budovati, stavěti.
cupiditās, ātis, f. (cupidus) žádostivost, žádost něčeho, touha

po něčem, gen. (předmětný), ne quā cupiditas pecuniae oriatur aby žádná...
quā ex re = ex quā re (= cupiditate).
factio (v. 11. 2.) (politické) stranictví, (politická) strana.
dissensio, ōnis, f. (dis-sentio) různost smýšlení; neshoda, spor, různice.
aequitas, ātis, f. (aequus) rovnost, aequitas animi klid duševní, spokojenost.
contineo, ēre, tinui, tentum (conteneo) (pohromadě) držeti, v mezích, v pořádku udržovati (něčím).
opes jmění, bohatství.
aequo, āre (aequus) rovnati, vyrovnávati; pass.: aequari vyrovnávati se, cum quisque videat suas opes aequari cum potentissimis (zkráceně místo: cum opibus potentissimorum).

23

srovnej: **habere** (podmět: miti, i mají-li) est maxima laus (doplňk) civitatibus.
lātē (lātus) široko, quam latissime co nejšíře, co nejdále.
vastatis finibus (abl. abs.) vyplnivše území, po zpuštění...
sōlitudo, inis, f. (sōlus) samota, pustina; poušť.
hoc (poukazuje k následujícímu: 2 finitimos expulsos cedere, neque... consistere jestliže sousedé...) **existimat proprium** doplňk: za... **virtutis**.
proprius (v. 22. 2); význačný, podstatný, proprium virtutis (podstatná) známka, důkaz mužnosti.
ex-pello, ere, puli, pulsum vypuditi, vyhnati (z).
agri dědiny, území.
finitimos v. 2. 1.
cēdo, ere, cessi, cessum ustoupiti (z).

neque quisquam v. 22. 2.
prope (s akk.) blízko, prope se blízko nich.
audeo v. 17. 5.
con-sisto, ere, stiti postaviti se, stanouti, usaditi se.
3 simul (v. 8. 5) zároveň, spolu (uvádí druhý důvod), s. arbitrantur se fore tutiore (doplňk) hoc (tím, jest vysvětleno následujícím abl. abs.: timore sublato).
tūtus, a, um (tueor) chráněný, bezpečný, jistý.
repentinus, a, um (repens) náhlý, nenadálý.
incursio, ōnis, f. (in-curro) náběh, nájezd, vpád.
tollo (v. 17. 5) zdvihati, pozdvihnouti; odstraniti, timore incursionis (gen. předmětný) sublato bude-li odstraněn strach před...
4 bellum inferre válku (útočnou) zdvihnouti, začíti, bellum illatum defendere válku začatou odrážeti = vésti válku obrannou.
bello praesesse (ve) válce býti v čele, válku řídití (kteří by...).
potestas vitae necisque v. 19. 3.
dēlīgo, ere, lēgi, lectum (dē-lego) sbíratí; vybíratí, vyvolití.
5 commūnis, e společný.
regio v. 13. 10.
pāgus v. 11. 2.
ius dicere právo vykonávati, soud konati.
contrōversias (v. 13. 5) minuere spory uklízeti, vyrovnávati.
6 latrōcinium (v. 16. 5.) loupežnictví, loupež, loupežná výprava.
infāmia, ae, f. (infāmis [in, fama]) zlá, špatná pověst.
extrā (s akk.) vně (něčeho), mimo (něco).
quisque, quaeque, quidque každý, atque (po záporu) nýbrž.
dēsīdia, ae, f. (dēses, desīdis (desideo [dē-sedeo]) nečinně se-

děti) nečinný) nečinnost, zahálka.
iuventutis exercendae ac desidiae causā za příčinou, pro cvičení...
prae-dico, āre (veřejně) hlásati, vyhlášovati (že), praedicant ea (= latrocinia) fieri.
ubi jakmile, když, kdykoli, ubi quis ([ně]kdo).
ducem, doplňk.
profiteor, ēri, fessus sum (profateor) přiznati se; (veřejně) ohlásiti, přihlásiti se, qui sequi velint, profiteantur kteří chtějí..., ať se přihlásí.
con-surgo, ere, surrexi, surrectum (con-sub-rego) (spolu) povstati, zdvihnouti se.
causa = věc.
probo, āre (probus) zkoušetí (co do hodnosti); schváliti, chváliti, miti zalíbení (v), líbí se mně (někdo).
polliceor v. 2. 1.
multitudo v. 20. 3.
collaudo, āre (com-laudo) (po)chváliti.
desertor, ōris, m. (dēsero) zběh, 8 uprchlík.
prōdītor, ōris, m. (prōdo) zrádce.
in desertorum numero ducere v. 21. 2.
post-eā potom, později.
fīdes omnium rerum víra, důvěra ve všech věcech.
dē-rogo, āre odnímatí, ubíratí, nedávati.
hospes, itis, m. cizinec; host. 9
violō, āre (vīs) násilně nakládati; ublížití (někomu, akk.), violare (předmět) fas (v. 14. 3.) non putant (nepovažují za dovolené, pokládají za hřích).
dē quācunq̄ue causā z jakékoli příčiny.
(eos) prohibent (v. 10. 5.) ab in-iūriā.
sanctus, a, um (sancio v. 20. 1) zasvěcený, posvátný, nedotk-

nutelný, (eos) sancios (doplňk) habent.
pateo, ēre, ui býti otevřen (někomu).
victus v. 22. 1.
communico v. 13. 7.

24

1 **anteā** předtím, dříve.
ultrō o své újmě, dobrovolně; nadto, ještě, dokonce.
propter v. 12. 7.
inopia, ae, f. (inops) nedostatek, nouze (agri půdy).
trans Rhenum t. j. na pravý břeh Rýna.
colōnia, ae, f. (colo) osada; *met-on.*: osadníci.
 2 **itaque** a tak, tedy, proto.
fertilis, e, (fero) úrodný.
circum (s akk.) kolem, okolo.
Hercynia silva Hercynský les, lesnaté horstvo táhnoucí se od Černého lesa až ke Karpatům.
Eratosthenēs, is, m. Eratosthenes, slavný řecký zeměpisec, matematik a hvězdář, narodil se v Kyreně (slavná osada řecká v sev. Africe, nedaleko Veliké Syrty) r. 275 př. Kr., zemřel okolo roku 194 př. Kr. v Alexandrii za Ptolemaja Euergeta jako správce proslulé knihovny alexandriinské; jeho hlavní dílo bylo zeměpisné, *Geographica*, psané jazykem řeckým.
quam (= silvam) **famā** (z pověsti, podle pověsti) **notam esse video** (vidím t. z jejich spisů).
Orcynia silva Orcynský les.
Volcae, arum, m. Volkové, keltický kmen v Gallii narbonské; dělil se na dvě větve: 1. Volcae Tectosages Volkové Tektosagové, sídlili od Pyrenejí až k městu Narbo, hlavní město jejich byla Tolōsa, nyn. Toulouse. - 2. Volcae Arecomici Vol-

kové Arekomikové, vých. od předešlých, na pravém břehu Rhodanu, hlavní město jejich bylo Nemausus, nyn. Nîmes.
occupo (v. 12. 4) obsaditi, zaujmouti, zabratí.
con-sido, ere, sēdi, sessum usednouti, usaditi se.
sese continēre držeti se, zdržovati se.
habere summam opinionem (v. 1. 3) **iustitiae** (míti největší pověst spravedlnosti =) mítí pověst, požívati pověsti převéliké spravedlnosti.
bellicus, a, um (bellum) válečný.
laus, laudis, f. chvála, sláva.
egestās, ātis, f. (egeo) nedostatek, nouze.
patientia, ae, f. (patiens) trpělivost, vytrvalost.
per-maneo, ēre, mansi, mansum zůstávati, vytrvávati, setrvávati.
cultus (v. 19. 4) **corporis** pěstění těla, úprava oděvu.
provinciarum t. Romanarum.
propinquitās, ātis, f. (propinquus) blízkost.
trans-marinus, a, um (mare) zámořský.
res = zboží.
nōtitia (v. 21. 5.) znalost.
cōpia = nadbytek, blahobyť.
ūsus = potřeba.
largior, iri (largus hojný) hojně dávatí, uštěďrovati, napomáhati, multa largitur mnoho, hojně...
paulātīm, znenáhla, pomalu.
assuēfacio, ere, fēci, factum (ad-suēfacio) navykati, zvykati, *partic.*: assuēfactus zvyknuv.
superari býti přemáhan, podléhati.
ne se quidem ipsi = ne ipsi quidem se.
se cum aliquo comparāre přirovnávati se k někomu (něčím).

25

1 **suprā** nahoře, shora (24. 2).
demonstro v. 8. 9.
lātītūdo, inis, f. (lātus) rozsáhlost, rozloha, šířka, latitudo silvae patet (v. 23. 9.) expedito (v. 5. 6.) iter (akk. prostoru) novem dierum rozloha lesa se prostírá dobrému chodci cestou devíti dní = les se táhne pro dobrého chodce v rozloze devíti dní cesty.
aliter (alius) jinak.
fīnio, ire (fīnis) omeziti; vymeziti, určití.
mensūra, ae, f. (metior) měření, měřítko, míra (délková).
nōvi, nōvisse (nosco) pozna jsem, znám.
 2 **orior**, iri, ortus sum zdvihnouti se, povstávati, mítí počátek, začínati.
Helvētīi, orum, m. Helvetiové, keltický kmen, usedlý v území nynějšího Švýcarska.
Nemetes, um, m. Nemetové, germánský kmen, usedlý na levém břehu středního Rýna.
Rauraci, orum, m. Raurakové, gallský kmen, sídlící severozápadně od Helvetiů při Rýnu, kde se ohýbá k severu.
finēs hranice.
rectus, a, um (rego) rovný, přímý, **rectā regione** (v. 23. 5) fluminis přímým směrem sřekou, rovnoběžně podél řeky.
Dānuvius, i, m. Dunaj (horní a střední tok).
pertineo, ēre, ui (per-teneo) dosahovati, táhnouti se.
Dāci, ōrum, m. Dákové, thrácký kmen, sídlící na levém břehu dolního Dunaje (= Histru).
Anartes, ium, m. Anartové, kmen sídlící při řece Tise v Uhrách.
 3 **hinc** odtud.
flecto, ere, flexi, flexum ohýbati, se **flectere** zahýbati se, zatáčeti se, obracetí se.

sinistrōrsus (sinistrō-versus) nalevo, vlevo.
diversus, a um (diverto) opak obrácený, protivný, odchylný, **diversis regionibus** odchylnými směry.
attingo, ere, tigi (ad-tango) dotýkati se (něčeho, akk.).
neque quisquam (v. 22. 2) **huius Germaniae** (v této G. t. j. v západní, kde Caesar právě mešká).
ad-eo, ire, ii, itum přijíti, dojíti, qui aut dicat (by mohl říci) se adiisse, aut acceperit (v. 20. 1, se dověděl), **ex quo loco** (silva) oriatur.
cum (přípoušť.) ačkoli.
prō-cēdo, ere, cessi, cessum postoupiti, pokročiti, ujíti, uraziti.
fera, ae, f. (ferus) divoké zvíře, 5 šelma, **constat** (v. 19. 4) **genera ferarum in eā** (silvā) nasci.
non sint visa, konj. nepřímé závislosti.
differo v. 11. 1.
memoriae prodere (v. 18. 1) paměti odevzdati, zachovati = připomínati, zaznamenati, **memoriae prodendus** hodný zachování paměti, hodný zaznamenání, pamětihodný.
videri zdáti se.
 26
bōs, bovis, m. skot, hovězí dobytek: vůl, kráva (zde se míní *sob*).
cervus, i, m. jelen.
figūra, ae, f. (fingo) postava, podoba, **bos cervi figurā** (ablat. qualit.: podoby jelena t. j. mající podobu jelena).
frons, frontis, f. čelo.
auris, is, f. ucho.
cornu, ūs, n. roh, paroh.
ex-sisto (v. 5. 2) vyvstávati, vystupovati, vyčnívati, cuius ā mediā fronte cornu exsistit z jehož čela uprostřed, na jehož čele uprostřed...

excelsus, a, um (cello) vyvýšený, vysoký, cornu excelsius his cornibus (abl. comparat.).
dē-rectus, a, um (dē-rigo [dē-rego]) přímý, rovný.
superus, a, um (super) hořejší, vrchní; superl.: summus, a, um nejhořejší, nejvyšší; substant.: summum, i, n. výše, vrchol, horní konec, ab eius (= cornūs) summo z jeho...
palma, ae, f. dlaň, ruka; lopata.
rāmus, i, m. větev.
 lātē v. 23. 1.
diffundo, ere, fūdi, fūsum (diffundo) rozliti; rozšířiti, rozkládati; pass.: diffundi rozšiřovati se, rozkládati se, sicut (v. 19. 3.) palmae ramique diffunduntur (tak jako lopaty a větve =) lopatovité, dlaňovité větve...
 2 **fēmina**, ae, f. žena; samička, samice.
mās, maris, m. samec, sameček.

27

1 **item** (ita) též, taktéž, rovněž.
 (is) **qui appellatur** = tak zvaný.
alcēs, is, f. los, sunt, quae appellantur alces jsou zvířata zvaná losi.
con-similis, e (zcela) podobný.
caper, pri, m. kozel; capra, ae, f. koza (capris zkráceně místo caprarum figuris).
varietās, ātis, f. (varius) pestrost.
pellis v. 21. 5.
paulo v. 19. 4.
ante-cēdo, ere, cessi, cessum napředjiti; předčítí, vynikati (něčím).
mutilus, a, um zkomolený, komolý, kusý, tupě končící, tupý, mutilae sunt cornibus (abl. limit.) = mají parohy...
crūs, crūris, n. holeň; noha.
sine (s abl.) bez.
nōdus, i, m. uzel; kloub, kotník.
articulus, i, m. (artus, ūs) ohbí, kloub, kotník.

quiēs, ētis, f. klid, pokoj, odpočinek, quiētis causā za příčinou odpočinku, pro odpočinek.
prōcumbo (prō-cumbo), ere, cubui, cubitum (kupředu) lehnutí, uléhati, léhati si.
affligo, ere, flixi, flectum (ad-fligo) přirážeti; poraziti, povaliti.
cāsus, ūs, m. (cado) pád, náhoda, nehoda, quō cāsū.
concido, ere, cidi (com-cado) skáceti se, sklesnouti, padnouti.
erigo, ere, rexi, rectum (ex-rego) vyzdvihnouti, se erigere zdvihnouti se, vzchopiti se, vzpřimiti se.
sub-levo, āre nadlehčiti, se sub-levare zdvihnouti se.
cubile, is, n. (cubo) lože, lůžko. 3
prō (s abl.) před (něčím); místo (něčeho), za (něco), jako.
applico, āre (ad-plico) připojiti, přiložiti, se applicare přitlačovati se (k), opíratí se (o).
paulum v. 19. 4.
modo jen.
reclino, āre (re-clino) zpět opíratí, se reclinare opřítí se.
quiētem capere odpočinku požívatí.
vestigium, i, n. šlapadlo, krok; 4 šlépěje, stopa.
cum kdykoli.
animadverto, ere, verti, versum (animum adverto) mysl obrátiti; zpozorovati, znamenati.
vēnātor, ōris, m. (vēnor, āri loviti) lovec.
quō kam.
sē recipere uchylovati se.
con-suesco, ere, suēvi, suētum zvykati (si); perf.: consuevi zvykl jsem (si), jsem zvyklý (s inf. překládá se do češtiny: obyčejně [surčitým slovesem]).
rādix, icis, f. kořen.
sub-ruo, ere, rui, rutum podryti, podkopati, (venatores) subruunt arborea a radicibus (od kořenů, u kořenů).

accido, ere, cidi, cisum (ad-caedo) naříznouti, naseknouti.
tantum, ut (výsledné) tolik, že, aby.
species, ēi, f. (specio) pohled, vzezření, ut summa species earum stantium relinquatur že celkový pohled jich (jakoby) stojících zůstává = že na pohled zůstávají docela jako by stály.
 5 **hūc** (hic) sem, tam (t. j. o ně).
cum (v. nahoře) **consuetudine** (podle zvyku) se **reclinaverunt**.
in-firmus, a, um nesilný, nepevný, slabý.
pondus, eris, n. (pendo) váha, tíže, tíha.
unā v. 14. 1.

28

1 **ūrus**, i, m. tur, zubr.
paulo v. 19. 4.
infrā (s akk.) pod (někým), za (někým (t. j. jsou menší než...)).
elephantus, i, m. slon.
specie (v. 27. 4.), abl. qualit.
taurus, i, m. býk, sunt figurā (abl. qualit.) tauri (gen.) jsou postavy býčí, mají postavu býka.
 2 **velocitās**, ātis, f. (vēlox) rychlost.
iera v. 25. 5.
parco v. 9. 7.
 3 **hos** = uros.
studiōsē (studiōsus) horlivě, pečlivě.
fovea, ae, f. jáma, foveis captos do jam chycené (= chytivše).
dūro, āre (dūrus) tvrdým činiti, se durare tužiti se, otužovati se.
vēnatio v. 21. 3.
 (se) **exercent**.
in publicum referre na veřejnost přinéstí, veřejně předložiti, cornibus relatis, abl. abs.
testimōnium, i, n. (testis) svědectví.
ferre odnáseti, dosahovati.

assuēscō, ere, suēvi, suētum (ad-suēscō) zvyknouti (si), přivyknouti (si).
mansuefacio, ere, fēci, factum (mānsuēs [= mānsuētus], facio) krotkým činiti, krotiti; pass.: mansuefio, fieri, factus sum býti (z)krocen, (z)krotouti.
parvulus, a, um (parvus) maličký, mladičký.
excipio, ere, cēpi, ceptum (excipio) vyjmouti; chytiti, polapiti.
amplitūdo, inis, f. (amplus) rozsáhlost, velikost.
differo v. 11. 1.
haec = cornua. 6
conquiro, ere, quisivi, quisitum (com-quaero) shledávati.
labrum, i, n. (lambere lizati) ret, pysk; kraj, okraj, ab labris s kraje, na okrajích.
argentum, i, n. stříbro.
circumclūdo, ere, clūsi, clūsum (circum-claudo) kolem uzavřiti, ovrubovati, obkládati.
amplus, a, um prostranný, rozsáhlý; velikolepý, skvělý.
epulae, arum, f. jídla, pokrmy; hody, kvas, hostina.
pōculum, i, n. pohár, číše.

29

per v. 1. 1.
Ubius, a, um ubijský (Ubiové v. 9. 6.).
explōrator v. 7. 9.
comperio v. 19. 3.
Suēvi v. 9. 8.
se recipere v. 27. 4.
inopia v. 24. 1.
vereor, ēri, veritus sum báti se, obávati se, něčeho, akk.
ut jak.
suprā nahoře, svrchu (t. j. 22. 1.).
demonstro v. 8. 9.
agri cultura v. 22. 1.
minime student (v. 22. 1).
constituo v. 9. 1.

prōgredior, gredi, gressus sum (prō-gradior) kupředu kráčeti, postupovati, táhnouti.
2 omninō (omnis) celkem, vůbec, docela.
reditus, ūs, m. (redeo) návrat, metus reditūs (před návratem).
tollo (v. 17. 5) odnítí (někomu něco), zbavití (někoho něčeho).
auxilia, orum, n. (auxilium) pomocná vojska, pomocné sbory, posily.
tardo, āre (tardus) zdržovati, zdržovati.
reducto exercitu (abl. abs.) odved vojsko zpět.
ultima pars nejkrajnější, poslední část = kraj, konec.
ripa, ae, f. břeh (řeky).
contingo, ere, tigi, tactum (contango) dotýkati se, něčeho, akk. (míněn jest pravý břeh řeky Rýna).
longitudo, inis, f. (longus) délka, in longitudinem v délce.
re-scindo, ere, scidi, scissum strhnouti, zbořiti.
3 extremus pons = konec, kraj (míněn jest západní konec mostu).
turris, is, f. věž.
tabulatum, i, n. (tabula) lešení; patro, poschodí, turris quatuor tabulatorum (o čtyřech..).
constituere postaviti, vystavěti.
praesidium posádka.
pontis tuendi (v. 12. 8.) causā.
munitio (v. 8. 1) opevnování; opevnění, hradba.
firmo, āre (firmus) upevniti, zesiliti, opevniti.
adulescens, entis (adjekt.) mladý, mladistvý.
prae-ficio, ere, fēci, fectum (prae-facio) v čelo postaviti (něčemu někoho).
4 mātūresco, ere, rui (mātūrus) zráti, uzrávati.
bellum Ambiorigis (v. 2. 2.) válka s...

Arduenna (silva) Ardeny (souborné jméno lesnatého horstva, táhnoucího se od Rýna na západ až k řece Šeldě).

Trēveri v. 2. 1.

Nervii v. 2. 3.

pertineo v. 10. 5.

amplius (amplius) **milibus quingentis** více než pět set tisíc.

pateo (v. 23. 9) prostírati se, rozkládati se.

L. Minūcius Basilus, velitel řizdy Caesarovy.

prae-mitto, ere, misi, missum předeslati, napřed poslati.

opportunitās, ātis, f. (opportūnus) příhodnost, vhodnost.

prōficio, ere, fēci, fectum (prō-facio) porřiditi, prospěti, si quid proficere possit zda by mohl něco porřiditi.

ignes facere (strážné) ohně rozdělávati.

prohibere (v. 10. 5.) = nedovolovati.

significatio, ōnis, f. (significo) o-5 značování, znamení, ne quā significatio adventūs fiat.

procul daleko, v dāli; zdaleka, z dālky.

confestim ihned, spěšně, okamžitě.

sub-sequor, sequi, secūtus sum (ihned) následovati, dicit sese subsequi.

30

contra opiniōnem (v. 1. 3) proti 1 nadání.

confectio (v. 1. 4) itinere (abl. abs.) skončiv...

inopinans, antis (in, opinor) nic netušící.

dē-prehendo, ere, prehendi, prehensum zachytiti; překvapiti, zajmouti.

indiciūm, i, n. (indico) udání, oznámení, eorum indicto podle jejich...

contendo (v. 13. 9.) spěchati, kvapiti, chvátati.

quo in loco = in eum locum, in quo.

esse dicebatur prý byl.

2 cum — tum jak — tak.

res militaris vojenství.

sicut — sic tak jako — tak.

cāsus náhoda.

ipsum = Ambiorigem.

in-cautus, a, um (caveo) neobezřelý, neopatrný.

imparātus, a, um (in, paro) nepřipravený.

incido, ere, cidi (in-cado) na někoho padnouti, narazití, napadnouti, přepadnouti (někoho).

eius t. j. Basiliūv.

priusque = et (ut) prius.

nuntius v. 10. 4.

quam afferretur (konj. nepřímé závislosti) než (o něm)...

magnae fortunae est velikým štěstím jest (podmětem k tomu jest: ipsum (= Ambiorigem) effugere mortem že sám...)

instrūmentum, i, n. (in-struo) nářadí, náčiní, výzbroj.

ēripio, ere, ripui, reptum (ex-ripio) vyrvati, vzíti, instrumento erepto (abl. abs.) ačkoli (mu)...

raeda, ae, f. vůz (čtyřkolý, cestovní).

com-prehendo, ere, prehendi, prehensum schvátiti, uchvátiti, vzíti, pobrati, odnítí, raedis comprehensis (abl. abs.) ačkoli (mu)...

effugere mortem uniknouti smrti.

3 hoc factum est, quod comites sustinuerunt to se stalo proto, že...

circum-do, are, dedi, datum obklopiti, obklíčiti (něčím), aedificio (v. 6. 1) circumdato silvā (abl. abs.) poněvadž...

ut jak.

ĕere v. 13. 5.

domiciliūm, i, n. domov, bydliště, obydlí, příbytek.

vitandi (v. 22. 3) aestūs (v. 22. 3) causā (v. purgo 9. 6).

plērumque v. 13. 11.

petere = vyhledávati (něčeho, akk.).

propinquitās, ātis, f. (propinquus) blízkost, propinquitates silvarum blízkost lesů, místa blízko lesů.

comes, itis, m. (com-eo) průvodce. **familiāris**, e (familia) rodinný, domácí; subst.: familiaris, is, m. (důvěrný) přítel.

angustus, a, um úzký, těsný, angusto in loco (smysl příčinný).

paulisper (paulus) maličko, na chvílku, nakrátko.

vis nával.

sustineo, ěre, tinui, tentum (su(b)s-teneo) vzhůru držeti; zadržeti, vvdržeti něco, odolati něčemu, akk.

hīs pugnantibus (abl. abs.) zatím 4 co tito...

quidam ex suis kdosi z přátel, z jeho družiny.

in equum inferre na koně vysaditi.

silvae texerunt (eum) fugientem. **subire periculum** podstoupiti nebezpečnosti, octnouti se v nebezpečnosti.

valeo, ěre, ui býti zdrav, silen; míti moc; přispěti, (na)pomáhati, fortuna multum valuit et ad subendum periculum et ad vitandum periculum štěstí mnoho přispělo k tomu, i že se... i že z něho vyvázl...

31

srovnej: **dubium est, iudicione** 1

Ambiorix non conduērit, an prohibitus (non conduxerit).

iūdicium, i, n. (iūdex) soud, rozsudek; úsudek, rozvaha, iudicio = úmyslně.

con-dūco, ere, duxi, ductum dohromady sváděti, shromáždití, sebrati.

quod non existimaret (že) **proelio dimicandum** (esse) protože .. **exclūdo**, ere, si, sum (ex-claudo) ne(v)pustiti, vyloučiti; zameziti, překážeti, tempore exclūsus (časem [t. j. krátkostí času] byv zdržen =), že mu časem bylo zabráněno, že mu čas nestačil.

repentinus, a, um v. 23. 3.

adventus, ūs, m. (ad-venio) příchod, adventu prohibitus (v. 10. 5.) příchodem byv z(a)držen.

cum (kausál.) ježto.

reliquus (v. 1. 3) zbylý, ostatní. **cum crederet exercitum subsequi** (v. 18. 2; t. za Basilem).

2 **certe iussit quemque sibi consulere** t. j.: tolik jest jisto, že rozkázal, aby ...

dimissis (v. 8. 1) **nuntiis**, abl. abs. per agros po dědinách.

consulo, ere, suluī, sultum, s akk.: tázati se o radu; s dat.: (radou) se starati, pečovati o někoho.

contīnens, entis (contīneo) souvisějící, souvislý, nepřetržitý, rozlehly.

palūs, ūdis, f. bažina, močál.

pro-fugio, ere, fūgi (pryč) utíkati, uprchnouti.

3 **occulto** v. 17. 5.

aestus (v. 22. 3.) příboj.

efficere consuēvi tvořívám, obyčejně tvořím.

4 **ēgredior**, gredi, gressus sum (ex-gradior) vykročiti, vyjiti (z).

se suaque credere sebe a svůj majetek svěřiti (někomu).

alienissimī (alienus) lidé docela cizí.

5 **dimidius**, a, um (dis-medius) poloviční, dimidia pars = polovice.

ūna (v. 14. 1) **consilium inire** (v. 5. 6) stejný úmysl pojmouti (s).

aetate confectus (v. 1. 4) stářím vysílený, věkem sešlý.

cum (kausálně) poněvadž.

laborem ferre námahu snášeti.

(**prex**, **precis**), pl.: **preces**, um, f. prosba, modlitba; proklinání, kletba (i kletba byla modlitbou, obsahujíc prosbu k bohům o pomstu).

dē-testor, āri proklínati (něčím). **auctor** původce (něčeho).

taxus, i, f. tis (jehličnatý strom, jehož mladé listnaté větve jsou jedovaté).

ex-animo, āre dechu zbaviti, života zbaviti, usmrtiti, taxo se exanimavit (se usmrtil, se otrávil).

32

Segni, orum, m. Segnové, germánský národ, sídlící v Gallii belgické mezi Eburony a Trevery.

Condrūsi, orum, m. Kondrusové, germánský národ, sídlící v Gallii belgické, záp. od Segnů.

orātum (supin.) prosit.

in numero hostium ducere (v. 23. 8).

qui essent, konj. nepřímé závislosti.

srovnej: **neve iudicaret** (aby ne soudil, že) **causam omnium Germanorum esse unam**.

citrā (s akk.) s této strany (něčeho), před (něčím).

una causa est alicuius někdo jest v stejném stavu, postavení, někomu jde o jednu věc.

nihil (akk. adverb.) nic, nikterak. **de bello cogitare** na válku pomýšletí.

auxilia v. 29. 2.

explōro, āre vyzvěděti, vyzkoumati, vyšetřiti, zjistiti, **explorata re** (abl. abs.).

quaestio v. 4. 3.

captivus, i, m. (capio) zajatec.

srovnej: **imperavit, ut ad se reducentur Eburones, si qui** (jestliže jaci) **convenissent ad eos**.

ex fugā na útěku.

convenire (v. 1. 2) dostaviti se, přijíti.

ad se v. 1. 2.

si ita fecissent (konj. za indik. fut. II. v řeči přímé) učinili tak.

violare (v. 23. 9) ublížiti, poškoditi, negavit se violaturum (esse) = dixit se non violaturum (esse).

3 **dis-trībuo**, ere, bui, būtum rozděliti, copiis distributis, abl. abs.

impedimentum v. 5. 6.

Atuatuca, ae, f. Atuataka, tvrz v území Eburonů, v okolí dnešního Limburka.

contulit (kausativně) dal sněsti, dopřaviti.

castellum, i, n. (deminutiv. od castrum) tvrz, pevnost.

4 **hoc t. castellum**.

in mediis (partitivně) **finibus** uprostřed území.

Quintus Titurius Sabinus v. 1. 4.

Lucius Aurunculēius Cotta, legát Caesarův.

hiemo, āre (hiems) přezimovati, hiemandi causā k přezimování, aby (tam) přezimovali.

con-sīdo, ere, sēdi, sessum usednouti, usaditi se, utábořiti se, tábořem se položit.

5 **cum** — tum jak — tak.

reliquis rebus z ostatních příčin. **probo** (v. 23. 7.) schvalovati, uznávati za příhodné, probabat hunc locum.

superior, ius, iōris v. 19. 2.

mūnitio v. 8. 1.

integer, gra, grum nedotčený, neporušený.

manēre zůstávati.

sub-levo (v. 26. 2) nadlehčiti, polehčiti, ulehčiti, ut sublevaret takže ...

6 **praesidio relinquere** posádkou, k ochraně zanechat. **proximē** (prope) posleďně.

con-scribo, ere, scripsi, scriptum sepsati; zapisovati jména odvedených do seznamu, sebrati.

Quintus Tullius Cicero, legát 7 Caesarův, mladší bratr slavného básníka římského Marka Tullia Cicerona.

praeficio (v. 29. 3) v čelo postaviti, velitelem ustanoviti.

attribuo, ere, bui, būtum (ad-trībuo) přiděliti.

33

partito (partic. perf. ve významu i pass., v. 6. 1) **exercitu** (abl. abs.) když vojsko bylo rozděleno = rozděliv vojsko.

Labiēnum (v. 5. 6) **iubet proficisci**.

versus (verto) směrem (k).

partes = regiones krajiny, končiny.

Menapii v. 2. 3.

attingo v. 25. 3.

Gaius Trebonius, legát Caesarův. 2

Atuatici v. 2. 3.

ad-iaceo, ēre při něčem ležeti.

dē-populor, āri úplně popleniti, zpustošiti, ad eam regionem depopulandam k zpustošení..

Scaldis, is, m. Skaldis, nyní Sel- 3

da, řeka v belgické Gallii, vlévající se nikoli do Mosy (Caesar se mylí, do Mosy se vlévá u Namuru řeka Sabis, nynější Sambre), nýbrž do Severního moře.

influo, ere, xi vtékati, vlévati se.

Mosa, ae, f. Mosa, nyn. Maas (něm.), Meuse (franc.), řeka v belgické Gallii, pramenící ve Vogesách a spojující se při dolním toku s levým ramenem Rýna, zvaným tenkrát Vacalus, nyní Val.

extrēmus v. 10. 4.

Arduenna v. 29. 4.

constituo v. 9. 1.

quo (kam[ž]) **Amborigem profectum** (esse) **audiebat**.

- 4 **dis-cēdo**, ere, cessi, cessum rozejiti se; odejiti, odcházeti.
post diem septimum sedmý den (potom).
re-vertor, verti, verti vrátiti se.
con-firmo, āre upevniti; tvrditi, jistiti (že), confirmat sese reversurum (esse).
quam ad diem = neboť toho dne (dies, femin., poněvadž značí určitý den!).
in praesidio relinquo posádkou jsem zanecháván.
dēbeo, ēre, bui, bitum (dē-habeo) od někoho míti něco; býti povinen, býti dlužen, frumentum debetur obilí má býti vydáváno, sciebat frumentum deberi ei legioni, quae...
5 **commodum**, i, n. prospěch, výhoda, rei publicae commodo (abl. modí) s prospěchem obce.
rursus opět, znova, zase.
consilio communicato (v. 2. 3) společně se uradice.
explōro v. 32. 2.
ratio (v. 11. 5) úmysl, záměr.

34

- 1 **supra** (v. 29. 1) v. zač. kap. 31.
demonstro v. 8. 9.
manus (v. 5. 6) hrstka, zástup, sbor, certa manus jisté, pravidelné vojsko.
praesidium (v. 7. 4) (místo posádkou obsazené =) tvrz, pevnost.
dispergo, ere, si, sum (dis-spargo) roztrousiti, rozptýliti, rozprášíti.
2 **ubi cuique** = ibi quisque, ubi.
vallis, is, f. údolí, dolina, úval.
abditus, a, um (ab-do) skrytý, ukrytý.
silvestris, e, (silva) lesnatý, zalesněný.
impeditus v. 8. 3.
spes praesidii naděje na...
offero, offerre, obtuli, oblātum (ob-fero) naproti nésti; ukazovati, podávati, poskytovati.

- consido** (v. 13. 10) usaditi se.
vicinitās, ātis, f. (vicinus) sousedství; sousedstvo, sousédé.
diligentia, ae, f. (diligens) pečlivost, dbalost, bedlivost, opatrnost.
requiro, ere, quisivi, quisitum (re-quaero) opět hledati; vyžadovati.
summa, ae, f. (summus) souhrn, počet; veškerost, celek, summa exercitūs = veškeré, celé vojsko, in tuendā summā exercitūs v chránění, při ochraně..
universus, a, um (ūnus, verto) veškeren, všecken, celý; subst.: universi všichni dohromady.
accido, ere, cidi (ad-cado) dopadati; přiházeti se, stávati se.
con-servo, āre uchovati, zachovati.
ex parte z části.
salus spása, záchrana.
pertineo (v. 10. 5) směřovati, vztahovati se (k).
cupiditas praedae žádostivost kořisti, touha po kořisti.
longē (longus) dlouze; daleko, longius příliš daleko.
ē-voco, āre vyvolávati; lákati, sváděti.
oculo, ere, ocului, occultum ukryti; part.: occultus, a, um ukrytý, skrytý, tajný, occultis itineribus (abl. abs.) protože cesty byly..., pro skryté cesty.
confercio, ire, fersi, fertum (com-farcio [cpu]) secpati, nacpati; part.: confertus, a, um stěsnaný, stlačený, shluklý, silvae prohibebant (eos) confertos adire lesy bránily jim shluklým, jim v zástupech vstoupiti (do nich).
negotium, i, n. (nec, otium) zaměstnání, práce; úkol, věc, si vellet negotium confici (v. 19. 4, aby...).
stirps, stirpis, f. kmen, peň (stromu); obrazně: kmen, rod.

- scelerātus**, a, um (scelerāre) zločinný.
interficere vyhubiti.
dimitto, ere, misi, missum (dimitto) rozeslati.
didūco, ere, duxi, ductum (didūco) rozváděti, rozdělovati, si vellet milites diducenti erant (indik. v závěti naznačuje nevyhnutelnost podmíněného děje: byl by musil rozdělit).
6 **continēre ad signa** udržeti při svých praporech.
manipulus, i, m. (manus, pleo) hrst; manipul (10 kohort = 30 manipulū = 60 centuriū = legie).
institutā ratio (v. 11. 5.) zavedený způsob.
ut postulabat jak vyžadoval.
alicui praesidio (dat. účel.) esse někomu býti k ochraně, sivellet, locus erat barbaris praesidio (o indik. v závěti v. nahore).
occultum, i, n. (occultus [occulo], skrytost, úkryt.
insidiar, āri (insidiae) v záloze ležeti, úklady strojiti, nástrahy činiti, audacia insidiandi (gerundium) odvaha úklady strojiti.
audacia circumveniendi (v. 16. 4).
singulis t. hostium.
7 **difficultās**, ātis, f. (difficilis) nesnadnost, nesnáž, obtíž.
prō-vidéo, ēre, vidi, visum předvidati; starati se, opatření učiniti, quantum diligentia provideri poterat.
ut (výsled.) takže.
potius (kompar.: potior, ius, iōris [potis, e]) spíše, raději, potius..., quam.
praeter-mitto, ere, misi, missum mimo pustiti; pomijeti, opominouti.
et-si i jestliže, byť i, ač, ačkoli.
ulciscor, ulcisci, ultus sum mstiti se.

ardeo, ēre, arsi, arsum hořeti, planouti; přenes.: hořeti, planouti (ad ulciscendum [gerundium] v pomstě).

quam (ut) noceretur než aby se škodilo (nepříteli).

detrimentum, i, n. (dē-tero) újma, škoda, ztráta, cum aliquo detrimento militum s nějakou ztrátou vojínů, na vojnech.

finitimus v. 2. 1.

ē-voco, āre vyvolati, k sobě (po)volati, vyzývati.

spe praedae (gen. objektivní) nadějí na kořist.

diripio, ere, ripui, reptum (dirapio) roztrhati, rozervati; spleniti, vydrancovati.

legiōnarius, a, um (legio) k legii náležející, řadový, legionarius miles řadový voják, legionář.

periclitor, āri (periculum [synkope] = periculum) zkoušeti, vydávati se do nebezpečství, býti v nebezpečství.

simul v. 8. 5.

circum-fundo, ere, fūdi, fūsum kolem líti; pass.: shluknouti se, přivaliti se, magnā multitudīne circumfūsā (abl. abs.) když by se veliké množství přihrnulo, shlukem, přivalem velikého množství.

pro tali facinore za takový zločin.

tollo (v. 17. 5) zdvihati; odstraniti, zničiti, vyhladiti.

undique odevšad, se všech stran. 9

numerus t. Gallorum.

con-venio v. 6. 2.

35

in omnibus partibus Eburonum na všech stranách Eburonska.

gero, ere, gessi, gestum nésti, nositi, haec gerebantur to se dalo.

appeto, ere, petivi, petitum (ad-peto) po něčem se hnáti; o čase: blížiti se, nastávati.
ad quem diem do kterého (dne).
impedimenta v. 5. 6.
constituo v. 9. 1.
 2 **hic** (lokativ neutra hoc) zde, tu, při tom, při této příležitosti.
quantum fortuna potest kolik, jak mnoho štěstí (z)může.
cāsus (v. 27. 2) případ, příhoda, událost.
affero, afferre, attuli, adlātum (ad-fero) přináseti, způsobovati.
 3 **dis-sipo**, āre roztrousiti, rozptýliti, rozprášiti, dissipatis ac perterritis hostibus, abl. abs.
demonstro v. 8. 9.
manus v. 34. 1.
modo (modus) jen.
causa timoris příčina, podnět k...
 4 **ultrō** v. 24. 1.
 5 **cōgo** v. 3. 1.
Sugambri, ōrum, m. Sugambrové, germánský kmen, usedlý na pravém břehu Rýna.
ex fugā recipere na útěku přimouti.
Tencteri, ōrum, m. Tenkteři, Tenkterové, germánský národ, sídlící na pravém břehu Rýna.
Usipetes, um, m. Usipeti, Usipetové, germánský kmen, sídlící na pravém břehu Rýna.
suprā (v. 29. 1) t. j. IV. 16. 2.
docuimus (v. 9. 6.) **Tencteros receptos** (esse).
 6 **ratis**, is, f. vor (po).
inīrā (s akk.) pod, triginta milibus passuum infra eum locum třicet tisíc kroků pod tím místem.
perfacio, ere, fēci, fectum (per-facio) dodělati, skončiti; vystavěti.
adire napadnouti (něco), vtrhnouti (do), udeřiti (na), (primo fines nejprve do..., na...).
excipio, ere, cēpi, ceptum (ex-

capio) vyjmouti; zachytiti, pochytati, schytati.
pecus, oris, n. v. 3. 2.
cupidus, a, um (cupio) žádostivý, (dy)chtivý (něčeho).
potior, iri, itus sum (potis) zmocniti se, něčeho, abl.
invito, āre zvāti; vābiti, lākati 7 (něčím).
prō-cēdo, ere, cessi, cessum postupovati.
in latrōciniis (v. 16. 5) natos.
moror, āri (mora) zdržovati.
captivus v. 32. 2.
quaerere ex aliquo vyzptávati se někoho.
reperio, ire, repperi, repertum (repario) (zase) nalézati, shledati, dovidati se, reperiunt (Caesarem) longius profectum (esse).
dis-cēdo v. 33. 4.
cognosco (v. 10. 3) poznati, seznati, dověděti se, zvěděti, uslyšeti.
quid co = proč, nač. 8
inquam, inquis, inquit diti, praviti.
miser, era, erum bidný, ubohý.
tenuis, e tenký; nepatrný, chudý, chatrný.
sector, āri (sequor) následovati něčeho, honiti se za něčím, akk.
fortūnātus, a, um (fortūnāre blazeným činiti) blažený, šťastný, bohatý, quibus licet esse fortunatissimos (akk. místo obyčejnějšího dativu).
tribus hōris ve třech hodinách. 9
Attuatuca v. 32. 3.
hūc (hic) sem, tam.
fortūnae statky, majetek.
conferre sněsti.
praesidiū tantum est, ut... posádky jest jen tolik, že...
nē — quidem ani.
cingere dokola obsaditi (jí = posádkou).
ēgredior, egredi, egressus sum (ex-gradior) vykročiti, vyjítí ven.

extrā (s akk.) vně, ven z (něčeho).
mūnitio v. 8. 1.
audeo, ēre, ausus sum odvážiti se.
 10 **offerri** (v. 34. 2.) objeviti se, ukázati se, naskytnouti se, hāc spē oblatā (abl. abs.) poněvadž tato naděje se (jim)...
nanciscor, nancisci, nactus i nactus sum dosáhnouti, nabyti, něčeho, akk.
relinquunt in occulto (v. 34. 6)
praedam, quam nacti erant.
contendo v. 30. 1.
usī eodem duce (doplněk) uživše téhož (muže) za vůdce.
indiciū v. 30. 1.
 36
 1 **Cicero** v. 32. 7.
mittit (na konci § 2.), je řidici sloveso hlavní věty v tomto dlouhém souvětí.
superior v. 19. 2.
praeceptum, i, n. (praecipio) předpis, rozkaz, příkaz, praeceptis Caesaris podle...
summa diligentia (v. 34. 3) s...
contineo, ēre, tinui, tentum (conteneo) pohromadě držeti, qui continuisset (věta vztažná má konjunktiv, poněvadž má smysl připouštěcí).
calo, ōnis, m. (vojenský) vozataj.
extrā v. 35. 9.
ac ne calonem quidem quemquam egredi passus esset (v. 11. 4., o konj. v. nahoře) a ani vozataji žádnému nedovolil vyjítí.
diffido, ere, diffisus sum (diffido) nevěřiti, nedůvěřvati, nemíti důvěry, naděje (že).
de numero dierum fidem servāre v počtu dní slovo zachovati, slovu dostáti.
prōgredior, gredi, gressus sum (prō-gradior) (kupředu) pokročiti, postoupiti, quod (Cicero)

audiebat eum (= Caesarem) longius progressum (esse).
neque ullus a žádný.
reditus, ūs, m. (redeo) návrat.
afferre přináseti, donášeti, zvěstovati.
simul v. 8. 5. 2
per-moveo, ēre, mōvi, mōtum hýbati; pohnouti; partic.: permōtus, a, um jsa pohnut, dojat, znepokojen.
paene v. 11. 2.
obsessio, ōnis, f. (obsideo) obležení, appellbant patientiam obsessionem (doplněk: obležením).
si quidem non liceret egredi jest-liže totiž se nesmí...
cāsus v. 35. 2.
oppōno, ere, posui, positum (obpōno) naproti položití, postaviti, oppositis novem legionibus et equitatu (abl. abs.) protože bylo postaveno (proti nepřátelům)...
dispersis (v. 34. 3) **ac deletis hostibus** (abl. abs.) když (= poněvadž) nepřátelé byli...
in milibus passuum tribus na tři tisíce kroků, na prostore třítisíc kroků.
offendo, ere, fendi, fensum (obfendo) naraziti, ublížiti; pass.: offendi býti postižen, vzítí škodu (něčím), casus, quo offendi posset.
frumentor, āri (frumentum) opatřovati obilí, spižovati, picovati, mittit frumentatum (supin.).
seges, etis, f. setba, osení; oseté pole.
inter-sum (v. 13. 4) mezi něčím býti, quas inter = inter quas (anastrofe) et castra collis intererat.
omniū (omnis) celkem, vůbec.
collis, is, m. pahorek, kopec, vršek.
com-plures, a, ium v. 8. 7. 3

aeger, gra, grum nemocný, chorý.
spatium, i, n. prostora, prostor;
o čase určitě omezeném: čas,
doba, hoc spatium dienum = v
těchto dnech (v. 33. 4.).
con-valesco, ere, valui nabývati
síly, pozdraviti se, ozdravěti,
(ii,) qui convaluerant.
circiter okolo, asi.

vexillum, i, n. prapor, korouhev
(zvláštních oddělení, mimořádně
a dočasně z vojáků zřízených;
byl to čtverrohý kus látky,
různě zbarvené, na přičném
dřevě na žerd pověšený),
sub vexillo pod (zvláštním) pra-
porem.

ūnā v. 14. 1.

4 **praeterea** v. 14. 6.

vis síla = množství, hojnost,
spousta.

iumentum, i, n. (iungo) dobytek
tažný, soumar.

sub-sido, ere, sedi usednouti;
zůstatí.

potestatem facere dovolení dáti,
potestate factā (abl. abs.) do-
stavše dovolení.

37

1 **hoc ipso tempore** v tom právě
čase.

cāsū náhodou.

inter-venio, ire, vēni, ventum
mezi něco přijíti, nahoditi se,
namanouti se, doraziti.

prōtinus (prō-tenus) před se, ku-
předu, dále; ihned.

eodem illo cursu, quo venerant
týmž právě tryskem, jak(ým)
přicválali.

decumānus, a, um (decimus) k
desáté legii příslušný; porta
decumana zadní brána (řím-
ského tábora, od nepřítele od-
vrácená).

irrumbo, ere, rūpi, rūptum (in-
rumbo) vpadnouti, vtrhnouti,
vraziti.

cōnor, āri pokoušeti se, snažiti
se.

prius — **quam** dříve — než.

obicio, ere, iēci, iectum (ob-ia-
iatio) předhoditi; nastavití;
pass.: obici v cestě státi, le-
žeti, obiectis silvis (abl. abs.)
poněvaž lesy stály v cestě,
pro lesy v cestě ležící.

ab eā parte s té strany.

appropinquo, āre (ad-propinquo)
přibližovati se, k něčemu, dat.

usque eo, ut (až) tak, že.

vallum, i, n. násep, val.

tendo, ere, tetendi, tentum na-
pínati; napínati stany, mítí sta-
ny, tábořiti, mercatores, qui
tenderent (konj. nepřímé zá-
vislosti).

mercātor, ōris, m. (mercāri) ku-
pec.

se recipere ustoupiti, zpět se ode-
brati, se uchýliti.

facultās, ātis, f. (facilis) možnost,
příležitost, facultas sui reci-
piendi příležitost ustoupiti (t.
do tábora).

in-opīnans, antis (in, opīnor) nic 3
netušící, nemaje tušení.

rēs nova nová, neočekávaná u-
dálost.

per-turbo, āre zmásti, ve zmatek
uvéstí (něčím).

vix sotva, stěží.

statio, ōnis, f. (sto) stání, stano-
viště, stráž.

sustineo v. 18. 3.

circumfundī (v. 34. 8) shluknouti 4
se, shrnouti se.

si quem (= aliquem) **aditum** (v.
9. 8) **reperire possint** zda by
mohli...

aegrē (aeger) těžce, stěží. 5
tueor, ēri hleděti; hlídati, chrá-
niti, hájiti, brániti.

ipse per se sám o sobě, sám se-
bou.

reliquos aditūs locus... defendit
t. j. ostatní pokusy přiblížití se

činí místo samo o sobě ne-
možnými.

6 **trepido**, āre (trepidus) zmateně
sem tam pobíhat, běhati (v).

alius ex alio quaerit (v. 35. 7)
jeden druhého, druh druha...

tumultus, ūs, m. hluk, bouře, zma-
tek, poplach, causa tumultūs.
quō kam.

signa ferre prapory nésti = ú-
točiti, quo signa ferantur kam
se má útočiti.

in quam partem na kterou stranu.
convenire (v. 1. 2) dostaviti se.
pro-video (v. 34. 7) starati se, na-
řizovati.

7 **alius** — **alius** jeden — druhý.
prō-nuntio, āre (veřejně) ohlašo-
vati, volati (že), **alius pronun-
tiat castra capta (esse)**.

capere vzíti, dobytí.

**deleto exercitu atque imperato-
re**, abl. abs.

victores jako vítězové.

contendo (v. 3. 1) důrazně tvr-
diti, ujišťovati (že), **alius con-
tendit barbaros venisse**.

8 **plērique** v. 13. 2.

ex loco z místa (t. j. místo budilo
v nich pověrečné myšlenky).

religiones (v. 13. 4) pověry, po-
věrečné myšlenky.

īngō, ere, īngi, fictum tvořiti;
vymýšleti.

calamitās, ātis, f. škoda, pohro-
ma, neštěstí, záhuba, smrt.

occido, ere, occidī, occāsum (ob,
cado) padnouti; (umíraje) pad-
nouti.

castellum v. 32. 3.

ante oculos ponere před oči si
stavěti.

9 **omnibus perterritis**, abl. abs.

opīnio mihi confirmatur mínění
se ve mně utvrzuje, v domněn-
ce jsem utvrzován (že).

ut jak.

audire ex aliquo slyšeti od ně-
koho.

intus uvnitř.

per-rumpo, ere, rūpi, ruptum pro- 10
raziti.

nitor, niti, nīsus a nixus sum o-
pirati se; usilovati, snažiti se.

ad-hortor, āri povzbuzovati, po-
bizeti, napomínati.

fortunam dimittere (v. 8. 1) štěstí
pustiti.

38

praesidium (v. 7. 4) = castel- 1
lum.

pilus, i, m. manipul triariū (nej-
starších a nejosvědčenějších
vojáků), primus pilus první ma-
nipul triariū, primum pilum
ducere = býti prvním centu-
rionem prvního pilu = býti
prvním (t. j. nejvyšším co do
postupu) centurionem v (celé)
legii.

mentio, ōnis, f. (mens) zmínka,
o někom, gen.

superioribus (v. 19. 2) **proeliis**
v..., při...

careo, ēre, ui býti bez něčeho,
postrádati, nemíti, nepožiti ně-
čeho, abl.

diffisus (v. 36. 1.) **suae salutis** zou- 2
faje nad svou záchranou.

inermis, e (in, arma) bezbranný,
neozbrojený.

tabernāculum, i, n. (taberna chy-
še) stan.

prōdeo, ire, ii, itum (prō-eo) vy-
jíti.

immīneo, ēre (in-mineo) vyční-
vati; hroziti, býti blízko.

summus, a, um (superus v. 26. 1)
nejvyšší.

discrimen, inis, n. (dis-cerno)
rozdíl; rozhodná doba, roz-
hodný okamžik, nebezpečné
postavení, nebezpečnost.

proximus, a, um (propior, [prope])
nejbližší.

con-sisto v. 21. 3.

paulisper (paulus) maličko, na- 3
chvíli.

ūnā v. 14. 1.

sustineo v. 30. 3.
4 **animus** = vědomí, smysly.
accipere dostati, utržiti, **acceptis vulneribus**, abl. abs.
per manus z ruky do ruky.
tradere (v. 14. 6.) předávati, podávati.
servo, **are** zachovati, zachrániti.
5 **inter-pōno**, ere, posui, positum mezi něco vložit; nechati uplynouti; pass.: interponi mjeti, plynouti, hoc spatio (v. 18. 2) interposito = mezi tou dobou.
sese confirmāre (v. 21. 4) vzmužiti se.
tantum (aspoň) tolik.
dēfensor, ōris, m. (dē-fendo) obhájce, obránce, speciem (v. 27. 4) defensorum praebere zdání obhájců poskytovat = na pohled se podobati obráncům.

39

1 **frumentātio**, ōnis, f. (frumentor) špižování, píčování, opatrování obilí, **confectā frumentatione** (abl. abs.) skončivše...
ex-audio (jasně) zaslechnouti, slyšeti.
prae-curro, ere, cucurri i curri, cursum předbíhati, napřed spěchat, napřed se hnáti.
2 **hic** tu, zde (t. j. v širém poli).
vērō (vērus) vskutku; však, avšak, ale.
modo (modus) (teď) právě, nedávno, před krátkou dobou.
conscripti (v. 32. 6) odvedení (vojáci).
ūsus, ūs, m. (ūtor) užívání; výcvik, zkušenost.
imperitus, a, um (in-peritus) nezkušený, neznalý (něčeho).
tribunus militum v. 7. 8.
ora vertere tvář(e), oči obracetí.
praecipio, ere, cēpi, ceptum (praecapio) napřed bráti; nařizovati, rozkazovati.

nemo est, quin (s konj.) není ni-3 kdo, kdo by ne.
novitas, ātis, f. (novus) novost, novota, novitas rei novost věci, nová věc, nová, neočekávaná událost.
per-turbo v. 37. 3.
signum v. 1. 2. 4
procul v. 29. 5.
conspicor, āri (conspicio) spatřiti, uzřiti.
oppugnatio, ōnis, f. (oppugno) dobývání.
dē-sisto v. 4. 2.
primō (primus) nejprve, z počátku, primo credunt legiones redisse.
quas cognoverant a captivis (v. 32. 2) **longius discessisse** (v. 33. 4) o nichž od zajatců se dověděli, že...
postea v. 23. 8.
dispicio, ere, spexi, spectrum (dispecio) prohlédnouti, přesvědčiti se (o), **dispectā paucitate** (abl. abs.) prohlédnuvše..., přesvědčivše se o...
paucitas, ātis, f. (pauci) malý počet, nečetnost.

40

calo v. 36. 1.
tumulus v. 8. 3.
prō-curro, ere, curri i cucurri, cursum (kupředu) vyběhnouti.
hinc odtud.
dēicio, ere, iēci, iectum (dē-ia-cio) shoditi; sehnati, zahnatí, deiecti, t. od nepřátel.
se conicere vrhnouti se, utéci se (k).
timidus, a, um (timeo) bázlivý, bojácný.
alii — alii jedni — druzí. 2
cuneus, i, m. klín, klínovitý šik, **cuneo facto** (abl. abs.) učinivše...
per-rumpo v. 37. 10.

censere býti pro něco, raditi k něčemu, censent, ut... jsou pro to, aby...
quoniam v. 11. 1.
et-si i jestliže, i třebas, etsi ceciderit (konj. perf. zastupuje ind. fut. II.).
circum-venio v. 16. 4.
at než, naproti tomu, avšak; (tož) aspoň, (přece) aspoň.
con-fido, ere, fisis sum důvěrovati (že), confidunt reliquos posse servari.
3 **alii** (censent), ut...
iugum, i, n. (iungo) jho; hřeben (horský), hřbet (horský), pohoří, výšina.
con-sisto v. 21. 3.
casum ferre osud nésti, snášeti.
4 **probo** v. 23. 7.
vexillum v. 36. 3.
ūnā v. 14. 1.
quos docuimus (v. 9. 6) **profectos** (esse) o nichž jsme ... (že).
inter se cohortati v. 8. 1.
duce Gaio Trebonio (v. 33. 2.) za vůdcovství... (abl. abs.).
prae-pōno, ere, posui, positum napřed klásti; v čelo postaviti.
per medios hostes středem nepřátel.
incolumis, e neporušený, bez pohromy, bez úrazu.
ad unum omnes do jednoho všichni.
5 **sub-sequor** v. 18. 2.
eodem impetu týmž útokem, stejným návaalem.
spoj: **servantur virtute militum** (v protivě k equites).
6 **etiam nunc** ještě nyní.
percipio (v. 8. 7) nabyti, usu (v. 39. 2) rei militaris percepto (abl. abs.) nabyvše zkušenosti ve vojenství.
in consilio permanere v úmyslu setrvati, neque in eo consilio permanere, neque imitari potuerunt.

ut se defenderent aby totiž... (tato věta podává vysvětlení substantiva *consilium*)
loco superiore na místě vyšším.
imitor, āri napodobiti, neque potuerunt imitari eam vim celeritatemque, quam viderant profuisse aliis (která, jak viděli, prospěla jiným).
se recipere v. 8. 7.
cōnor v. 4. 1.
iniquus, a, um v. 8. 1.
dē-mitto, ere, mīsi, missum spouštěti, se demittere spustiti se, dostati se.
quorum (gen. partit.) **nonnulli** z 7 nichž někteří.
inferior — **superior** nižší — vyšší.
ordo hodnost centuriona, setnická.
tradūco, ere, duxi, ductum (transduco) převésti, povýšiti, traducti erant in superiores ordines virtutis causā.
ante napřed; předtím, dříve.
pario, ere, peperī, partum roditi, ploditi; dobytí, získati.
laus rei militaris chvála, sláva vojenská.
ā-mitto, ere, mīsi, missum odeslati; ztratiti.
concido, ere, cidi (com-cado) skáceti se, sklesnouti, (mrtev) padnouti.
horum (= centurionum) **virtute**. 8
sub-moveo, ēre, mōvi, mōtum stranou hnouti, odstrčiti; zatlačiti, hostibus submotis (abl. abs.).
praeter spem mimo naděje, mimo nadání.

41

desperatā (v. 5. 5) **expugnatione** (abl. abs.) vzdavše se naděje na dobytí.
quod videbant nostros constissime.
dē-pōno, ere, posui, positum složit, odložit, uložit.

2 **discessus**, ūs, m. (dis-cēdo) rozchod; odchod.

terror, ōris, m. (terreo) strach, hrůza, zděšení.

Gaius Volusēnus Quadrātus, vojenský tribun Caesarův.

fidem facere víry docházeti, dojíti (že), ut fidem non faceret Caesarem adesse.

3 **occupo** (v. 24. 2) zmocniti se, přepadnouti, zachvátiti.

aliēno, āre (aliēnus) odciziti; zbavit (rozvahy), pomásti, paene alienatā mente skoro jako by (rozum jim byl odcizen =) rozumu byli zbaveni.

deletis omnibus copiis (abl. abs.) po...

ut (výsledné) dicerent equitatum se recepisse (t. j. k nim, [v. 8. 9]) **ex fugā** (na útěku).

incolumi exercitu (abl. abs. zastupující předvětí souvětí podmíněného irreálného) kdyby vojsko bylo bez pohromy.

neque contenderent (v. 37. 7) = (ut) et contenderent Germanos non oppugnatos fuisse (tento inf. je kladen v závětí souvětí podmíněného irreálného závislého místo konj. plusquamperf.: že by nebyli Germáni dobývali).

4 **adventus** v. 4. 1.

tollo v. 23. 3.

42

1 **revertor**, reverti, reverti, (reversum), (re-vertō) vraceti se, reversus vrátiv se.

ille = Caesar.

ēventus, ūs, m. (ē-venio) výsledek; eventūs bellī válečné příhody, běhy, osudy.

non ignorans (litotes) nejsa neznalý = jsa dobře znalý.

statio v. 37. 3.

praesidium v. 38. 1.

ē-mitto, ere, misi, missum vylati, vypustiti.

queror, queri, questus sum naříkati, stěžovati si, questus unum, quod stěžovav si jediné na to, že.

nē — **quidem** v. 21. 2.

cāsus náhoda.

locum relinquere debuisse že místo se mělo dáti, příležitost se měla nechati (něčemu).

repentinus v. 23. 3.

iudicavit fortunam (štěstí) multum potuisse (že zmohlo) in (při) adventu.

multo etiam amplius mnohem ještě více, iudicavit fortunam potuisse multo etiam amplius, quod.

vallum v. 37. 2.

ā-vertō, ere, verti, versum odvrátiti, quod (fortuna) avertisset (konj. nepřímé závislosti, poněvadž tato věta závisí na větě, jež je ve vazbě inf. s akk. [multo etiam amplius fortunam potuisse]).

admirandus, a, um (ad-miror) podivuhodný, admirandum videbar, quod (to, že).

eo consilio, ut s tím úmyslem, aby.

Ambiorix v. 2. 3.

dē-populor, āri (úplně) popleniti, zpusťšiti.

dē-fero, ferre, tuli, lātum sněsti, dolů nésti; deferrī býti zanesen, dostati se, delati dostavše se (k).

optātus, a, um (opto) vytoužený, žádoucí, žádaný, vitaný.

beneficiūm, i, n. (bene, facio) dobrodiní, služba.

offero (v. 34. 2.) prokázati.

43

rursus opět, znova, zase.

vexo, āre (veho) prudce tahati, hýbati; týrati, trápati, znepokojovati, profectus ad vexandos hostes vytáhnuv k znepokojování...

numero coacto (v. 3. 1) sehnáv, sebrav...

dimittit (v. 8. 1.) t. eos.

2 **vīcus** v. 6. 1.

aedificiūm v. 6. 1.

quae quisque jež kdo.

incendo v. 6. 1.

pecus v. 3. 2.

praedam agere kořist sháněti.

3 **iūmentum** v. 36. 4.

con-sūmo, ere, sumpsi, sumptum spotřebovati, strávit, sněsti.

anni tempore (abl. causae) roční dobou, pro...

imber, imbris, m. dešť, liják.

prōcumbo, ere, cubui, cubitum (prō-cumbo) (kupředu)lehnouti.

ut videretur his, preundum (esse) takže bylo patrné, že...

praesentia, ae, f. (praesens) přítomnost.

oculto v. 17. 5.

deducto exercitu (abl. abs.) po odvedení...

inopiā (v. 10. 2.) omnium rerum nedostatkem...

4 **in eum locum ventum est, ut** až tam se přišlo, došlo, že.

tanto equitatu diviso (abl. abs.) když, poněvadž tak veliká jízda...

modo v. 39. 2.

circumspicio, ere, spexi, spectum (circum-specio) kolem se rozhlédnouti; ohlížeti se po někom, hledati někoho, akk., ut circumspicerent Ambiorigem modo ab se (od nich) všum in fugā.

plānē (plānus) rovně; úplně, zcela.

conspectus, ūs, m. (conspicio) pohled, ex conspectu abire zmizeti z dohledu, s oči.

srovnej: **ut captivi circumspicerent nec etiam contenderent** (= et contenderent (v. 37. 7.) non etiam [= nondum = dosud ne]) **abiisse** (Ambiorigem).

srovnej: **ut** (takže) **vincerent et**

videretur atque ille se eriperet et peteret.

spem inferre naději vzbuditi, ilatā spe (abl. abs.) consequendi (Ambiorigis) (když byla vzbuzena naděje =) nabyvše naděje, že ho dostihnou.

infinito (v. 10. 5) **labore suscepto** (abl. abs.) nekonečnou námahu podniknuvše.

srovnej: **qui putarent** (věta vztaž-ně příčinná: kteří = poněvadž) **se inuituros esse gratiam.**

gratiam inire ab aliquo získati si přízně, dojíti vděku u někoho.

naturam studio vincere (přirozenost horlivosti překonávati =) nad přirozené, nad lidské síly se namáhati.

paulus v. 19. 4.

fēlicitās, ātis, f. (fēlix) štěstí, (ut) ad summam felicitatem (t. j. k zajetí Ambioriga) paulum defuisse videretur že bylo patrné, že málo (jim) chybělo.

ille = Ambiorix.

latebra, ae, f. (lateo) skrýše, úkryt.

saltus, ūs, m. hvozd, lesní rokle.

sē eripere (v. 30. 2) vyprostiti se, vymknouti se, zachrániti se, vyvážnouti (svým pronásledovatelům).

noctū (nox) v noci, za noci.

regio v. 13. 10.

partes = kraje, končiny.

petere bráti se, spěchati, hnáti se (někam, akk.).

non maiore praesidio (abl. abs.) **quam** (praesidio) **quattuor** (equitum) nikoli s větším průvodem než čtyř, nemaje většího průvodu než čtyři (jezdce).

quibus sōlis jimž jediným, jediné.

com-mitto, ere, misi, missum zbudovati; odevzdati, svěřiti (někomu něco).

audeo v. 13. 1.

- 1 **vastatis regionibus**, abl. abs.
damnum, i, n. ztráta, damno (abl. modi) duarum cohortium se ztrátou dvou kohort.
Durocortorum, i, n. Durokortorum, hlavní město Remů, nyn Reims = Remeš.
Rēmi v. 4. 5.
re-dūco, ere, duxi, ductum zpět odvésti (Durocortorum do..).
concilium indicere sněm ohlásiti, concilio indicto (abl. abs.) sněm ohlásiv.
coniuratio, ōnis, f. (con-iūro) spiknutí.
Senones v. 2. 3.
Carnutes v. 2. 3.
quaestionem (v. 4. 3) **habere** vyšetřování konati, zavésti (o).
instituo v. 1. 1.
 2 **Acco** v. 4. 1.
princeps consilii původce, strůjce záměru.
prō-nuntio, āre (veřejně) vyhlásiti, sententiam pronuntiare nález, rozsudek prohlásiti (nad někým), graviore sententiā pronuntiatā, abl. abs.
more maiorum podle zvyku předků (t. j. podle starodávného obyčeje římského. [odsouzený byl nejprve k smrti ubičován a pak popraven]).

- supplicium** (v. 16. 5) **sumere** na hrdle potrestati, popraviti (někoho).
nonnullus v. 14. 3.
vereor v. 29. 1.
pro-fugio, ere, fūgi (pryč) utéci, uprchnouti.
aquā et igni alicui interdicere (v. 3 13. 6) (zakázati někomu užívání vody a ohně =) dáti někoho do klatby, prohlásiti někoho psancem.
ad fines na hranicích.
in finibus v území.
Trēveri v. 2. 1.
Lingones, um, m. Lingonové, galský kmen, sídlící při pramelech Mosy a Matrony, in Lingonibus v Lingonsku.
reliquus v. 9. 5.
Agedincum, i, n. Agedinkum, hlavní město Senonů, nynější Sens v Champagni.
hibernus, a, um (hiems) zimní; subst.: hiberna (t. castra), orum, n. zimní tábor.
colloco, āre (con-loco) umístiti, usaditi, položiti.
prōvideo v. 10. 2.
instituo v. 3. 4.
in Italiam t. j. in Galliam citiorem.
conventus, ūs, m. (convenio) schůze, shromáždění; soudní shromáždění, krajinský soud (agere konati, řídití).